

Penitenciární péče ve Věznici Světlá nad Sázavou

Bc. Zdeněk Krčál

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zdeněk Krčál**
Osobní číslo: **H150087**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Penitenciární péče ve Věznici Světlá nad Sázavou**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti penitenciární péče ve Věznici Světlá nad Sázavou a osobnostních charakteristik odsouzených žen.
Příprava metodiky výzkumné části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou strukturovaného rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). 2011. ISBN 978-80-7338-115-8.

JŮZL, Miloslav. Penitenciaristika a penologie. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-24-6.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

IPREPARED FOR UNODC BY TOMRIS ATABAYI. Handbook for prison managers and policymakers on women and imprisonment. New York, N.Y: United Nations Publications, 2008. ISBN 9789211302677.

VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 80-246-0841-3.

Interní nařízení a předpisy VS ČR.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

22. listopadu 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

20. dubna 2017

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 3. 2014

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odprá-ří autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou penitenciární péče ve Věznici Světlá nad Sázavou. Teoretická část nás uvádí v obecné rovině do problematiky výkonu trestu odnětí svobody, primárně se věnuje péči o vězněné ženy ve Věznici Světlá nad Sázavou. V této části jsou vysvětleny základní pojmy a stručné charakteristiky vybrané odborné literatury. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, který se zabývá analýzou rozhovorů s odsouzenými ženami. Cílem práce je poukázat na problematiku péče o vězněné ženy a navrhnout možné systémové změny v boji proti recidivnímu jednání těchto osob.

Klíčová slova: výkon trestu odnětí svobody, penitenciární péče, program zacházení, odsouzená, patologické jednání, recidiva, resocializace

ABSTRACT

My diploma's work is focused on problems of penitentiary care in the prison Svetla nad sazavou. A theoretical part of my work describes problems with incarceration generally, mainly it's focused on incarcerated women in Svetla nad Szavou. In this part there are explained basic terms and short characteristics of chosen technical literature. Practical part is targeted to qualitative research of interview analyses with incarcerated women. The main task of my work is point to problems of care about incarcerated women and suggest system changes in fight against recidivism these persons.

Keywords:

Imprisonment, penitentiary care, treatment plan, convict, pathological acts, recidivism, re-socialization

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce, za jeho vstřícnost, trpělivost, připomínky a důležité rady při jejím zpracování.

Také bych chtěl poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při studiu a zpracování mé diplomové práce, čehož si nesmírně vážím.

„Každý druh trestu necht' je použit jako lék. Jednoho at' léčí stud, druhého změna místa, třetího bolest, čtvrtého nouze, pátého meč“.

Lucius Annaeus Seneca

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM	12
1.1 ZKOUMÁNÍ TÉMATU V DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÉ LITERATUŘE	14
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	17
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM	19
2 HISTORIE A SOUČASNOST VĚZEŇSTVÍ	22
2.1 HISTORIE TRESTU, VĚZNĚNÍ A VÝKONU TRESTU ODSOUZENÝCH ŽEN.....	22
2.2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY V SOUČASNOSTI - TRENDY A KONCEPCE	27
2.3 HISTORIE A SOUČASNOST VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	33
3 PENITENCIÁRNÍ PÉČE	37
3.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA A JINÉ VĚDNÍ DISCIPLÍNY	37
3.2 PROGRAMY ZACHÁZENÍ A JEJICH ČLENĚNÍ	41
3.3 NABÍDKA AKTIVIT VE VĚZNICI SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU.....	47
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	52
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	52
4.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÝ SOUBOR	53
4.3 VOLBA TYPU VÝZKUMU A METODY SBĚRU DAT.....	55
4.4 ZAKOTVENÁ TEORIE.....	56
5 REALIZACE VÝZKUMU	60
5.1 ETICKÉ ASPEKTY VÝZKUMU	60
5.2 ROZHOVORY	60
5.3 TRANSKRIPCE.....	63
6 ANALÝZA A VLASTNÍ INTERPRETACE VÝZKUMU	64
6.1 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	64
6.2 INTERPRETACE DAT	109
6.3 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	111
ZÁVĚR	119
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	122
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	127
SEZNAM OBRÁZKŮ	128
SEZNAM TABULEK	129
SEZNAM PŘÍLOH	130

ÚVOD

Lidský život je jedinečný dar, který je dán jedinci v rámci reprodukce lidského rodu, ve vztahu s vývojem populace. Na vývoj jedince má v průběhu života vliv mnoho faktorů, jak vnitřních, tak vnějších. V rámci těchto vlivů je každý vývoj konkrétního člověka jedinečný a neopakovatelný. Záleží na každém jedinci, jak využije konkrétní vliv výše uvedených faktorů ve svůj prospěch, či nepospěch při své cestě životem. Zde je důležitým faktorem i skutečnost, že ne všichni jedinci jsou schopni v rámci osobních dispozic reálně vyhodnotit faktorové působení na svoji osobnost, která může být v některých případech i patologická. Pokud ovšem osoba, trestně odpovědná, svéprávná poruší stanovené normy společnosti, které rozhodnutím nezávislého soudu nařizují výkon trestu odnětí svobody, dostává se do prostředí věznic. Současné věznice však nejsou pouze represivní složkou společnosti, jak je v některých interpretacích sdělovacích prostředků mylně uváděno. Tato instituce má v současné době humánnější poslání v souladu s evropskými vězeňskými pravidly, která jsou aplikována v praxi a budou předmětem této diplomové práce.

V teoretické části diplomové práce, která je rozdělena do čtyř kapitol, je naším záměrem proniknout obecně do problematiky výkonu trestu odnětí svobody, potažmo penitenciární péče o odsouzené. Dále se zabýváme vztahem problematiky vězeňství k sociální pedagogice, kdy jsou uvedeny zásadní publikace, ze kterých jsme čerpali důležité informace a fakta k výše uvedenému tématu. Závěrem úvodní části jsou interpretovány základní pojmy.

Druhá kapitola pojednává o historii trestu a trestání, současných trendech a inovativních koncepcích vězeňství. Dále navazuje historie výkonu trestu odsouzených žen, která je v současné době vykonávána primárně ve Věznici Světlá nad Sázavou, přičemž seznámení s touto organizační jednotkou bude součástí této kapitoly.

V třetí kapitole již popisujeme konkrétně samotnou penitenciární péči, její právní úpravu, hlavní předmět a podstatu práce s odsouzenými, což jsou programy zacházení a jejich konkrétní členění. Dále popisujeme pozice a kompetence odborných zaměstnanců věznice, kteří tyto programy zajišťují. Naproti tomu dále uvádíme charakteristiku odsouzených žen jak z osobnostního, tak ze sociálního hlediska, včetně příčin a vzniku poruch chování. Závěrem kapitoly uvádíme programy zacházení ve Věznici Světlá nad Sázavou, se všemi specifiky pro odsouzené ženy.

V empirické části práce je naším cílem zjistit kvalitu života odsouzených žen před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, dále současnou realitu v prostředí věznice, ve vztahu k programům zacházení. Z důvodu citlivosti tématu a osobních příběhů odsouzených žen použijeme formu kvalitativního výzkumu, kdy pro zpracování získaných údajů budeme aplikovat metodu zakotvené teorie. Jako metodu získávání relevantních informací jsme zvolili strukturovaný rozhovor s vybranými odsouzenými ženami. Záměrný výběr odsouzených žen provedeme na základě prostudovaných kazuistik, s cílem vybrat nejvhodnější případy odsouzených žen k tématu této práce.

Penitenciární péče, potažmo péče o odsouzené jako téma práce, bylo vybráno s ohledem na jeho aktuálnost, kdy počty vězňených osob dle předpokladů do konce roku 2016 překročí početní stavy odsouzených před amnestií, z počátku roku 2013. Z tohoto důvodu je důležité a přínosné prozkoumat problematiku péče o vězňené ženy v konkrétním zařízení, které je, jako většina věznic v České republice nadlimitně přeplněno. Reálné prozkoumání a zhodnocení současného stavu je pro nás zavazující s ohledem naší osobní participace při péči o vězňené osoby.

Přínos diplomové práce spatřujeme v otevřeném informování a zhodnocení péče o vězňené ženy, které je v některých případech tabuizováno a z důvodu plnění účelu výkonu trestu, není tak otevřené veřejnosti. Naše práce může posloužit nejen k zamyšlení o každodenní práci s touto nemalou sociální skupinou, ale může iniciovat laickou, i odbornou veřejnost k dalším možnostem při péči o vězňené osoby a jejich následnou resocializaci, při boji s recidivním jednáním těchto osob.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM

Problematika výkonu trestu odnětí svobody, potažmo penitenciární péče o vězněné osoby vystupuje na povrch zájmu veřejnosti a médií vždy při nějaké mimořádné události. Takovouto událostí může být útek vězně, suicidální dokonání čin odsouzeného, nástup, odklad, či přerušování trestu ze zdravotních důvodů veřejně známé osoby, nebo pachatele zvláště závažného trestného činu. O každodenní šedou realitu chodu Vězeňské služby ČR a odsouzené osoby je zájem veřejnosti, tak i ústavních činitelů, minimální. To se odráží i na prestiži této složky mezi ozbrojenými sbory v ČR. Zde je nutné uvést, že i materiální, finanční a personální pokrytí současného chodu přeplněných věznic je na pokraji únosnosti. Zvládnutí tohoto nelehkého stavu je plně v gesci Vězeňské služby ČR, respektive Ministerstva spravedlnosti, kam systém vězeňství spadá.

Problematika odměny a trestu je v historické i odborné literatuře uváděna od nejstarších dochovaných písemných pramenů a protíná historii a současnost jako červená niť. Již ve starověku se tématu trestu a trestání věnuje v díle *Ústava*, kniha sedmá, filozof Platón (1996, s. 213-244), kde je uvedeno známé podobenství o jeskyni. Všichni jsme podle Platóna jako vězni, svázáni okovy v jeskyni. Jelikož nikdy nevidíme dozorce samotné, domníváme se, že stíny dozorců jsou stíny z plápolajících ohňů. Pokud by se někomu podařilo vyprostit z okovů a vylézt ven na světlo, oslepl by hroživou realitou skutečných věcí a vnějšího světa. Dle Platóna nás naše nevědomost vězní a omezuje, i naše špatné jednání bylo způsobeno nevědomostí. Z tohoto stavu nás může vysvobodit pouze poznání, tím že rozpoznáváme ideje pravdy a dobra.

K problematice morální úrovně lidstva od nejstarších dob se vyjadřuje Monatová (1998, s. 67), kde uvádí, že hodnocení protispolečenských jevů se měnilo s rozvojem lidské společnosti. Mravní výchova vždy odpovídala přístupům konkrétního historického období.

Důležitým aspektem dle Černíkové, Sedláčka (2012, s. 15) je osvojení si znalosti historických faktů a zdrojů penologie, které jsou základním předpokladem ke komplexnímu osvojení si teorií o trestu a trestání z pohledu současných penitenciárních věd, jakou jsou psychologie, sociologie, pedagogika, psychopatologie, péče a zacházení s trestanými osobami, včetně následné probační péče o propuštěné vězněné osoby.

Nad smyslem a účelem výkonu trestu se zamýšleli Jůzl, Olejníček (2004, s. 45), kteří uvedli, že výkon trestu je jedním z důležitých úseků společnosti proti páchané trestné činnosti. Již během staletí, od počátku existence trestního práva, vedli filozofové a právníci

spor o tom, zda účelem trestu má být zastrašení samotného pachatele trestného činu od dalšího páchaní trestné činnosti, nebo zda způsob a vykonání trestu se má stát varováním pro ostatní členy společnosti, ve smyslu všeobecného zastrašení.

Současný pohled na účel trestu dle Černíkové (2008, s. 27), který má za úkol chránit společnost před pachateli páchajícími trestné činy, které směřují proti právům a svobodám občanů, s cílem zabraňovat pachatelům v páchání další trestné činnosti. Cílem výkonu trestu by mělo být vychovávat odsouzené v řádné občany, napravovat je a tím současně působit výchovně i na ostatní členy společnosti.

V problematice vězeňství je nejaktuálnější dokumentem Nová Koncepce vězeňství do roku 2025, VS ČR (2016, s. 3), kde je za globální cíl považováno vytvořit dobře fungující, efektivní, mezinárodní standardy dodržující vězeňství, které bude propojené s instituty prevencí kriminality, postpenitenciární péčí, sociální sférou a vzdělávacím systémem, které bude směřovat k reintegraci pachatelů trestné činnosti do společnosti. Primárním úkolem při nápravě odsouzených by mělo být využíváno individuálních postupů za účelem předcházení recidivního jednání pachatelů, potažmo odsouzených. U opakovaně recidivujících odsouzených nejzávažnější násilné trestné činnosti je dílčím cílem izolace těchto osob od společnosti, z důvodu zajištění bezpečí občanů. Smyslem těchto opatření je docílit existence moderního vězeňství, které odpovídá 21. Století a je srovnatelné s ostatními demokratickými státy.

O problematice trestu a trestání, dle současné terminologie o penologii a penitenciární péči a způsobu života odsouzených osob bylo publikováno mnoho odborných textů. Touto tematikou se ovšem začne běžný občan zabývat pouze v případě, že on sám, nebo někdo z okruhu jeho přátel, známých, nebo rodiny, překročí zákonné normy společnosti takovou měrou, že je rozhodnutím nezávislého soudu odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody. V těchto případech již bývá pozdě, z tohoto důvodu a z preventivního hlediska je nutné o vězeňství, jako o nástroji nápravy odsouzených hovořit v možné míře otevřenosti ve shodě s realitou. Zde je nutné uvést, že nezastavitelný vývoj společnosti, je v přímé úměře se změnou morálních postojů lidí, má za následek, že vězeňská zařízení jsou opět kapacitně přeplněna a zvyšuje se přímou úměrou recidivní jednání pachatelů trestných činů.

1.1 Zkoumání tématu v domácí, zahraniční a cizojazyčné literatuře

V rámci studia problematiky penitenciární péče jsme zjistili, že téma vězeňství, či výkonu trestu odnětí svobody, je jak z historického kontextu, tak ze současné problematiky dostatečně publikován. Tématu vězeňství se v domácí literatuře nejvíce věnuje periodikum České vězeňství, nespočet relevantních informací se nachází na portálu Vězeňské služby. Co se týče odborné literatury na toto téma, je možné čerpat z knihovny Akademie VS ČR. Mnoho domácích i zahraničních publikací je dosažitelných v odborných sekcích knihoven, kdy ve většině případů autoři čerpají z vlastních zkušeností z resortu vězeňství. Zde uvádíme důležité zdroje, ze kterých jsme čerpali.

Domácí zdroje

Stěžejním zdrojem relevantních informací o systému vězeňství je právní úprava podmínek výkonu trestu odnětí svobody. Je jím v první řadě *Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb.*, dále pak *Vyhláška ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody*. Problematiku mladistvých odsouzených upravuje *Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže*. Samotná činnost věznic se sekundárně řídí *nařízeními generálního ředitele*, dále pak *metodickými pokyny* ředitelů odborů generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. Práva a povinnosti odsouzených osob a specifika výkonu trestu, například mezi muži a ženami, jsou dále podrobně rozpracována ve *vnitřních řádech věznic*, v souladu s výše uvedenými zákonnými ustanoveními, které vydávají ředitelé věznic.

Za velmi fundované na problematiku vězeňství, relevantními informacemi nasycené lze považovat vysokoškolská skripta *Penitenciaristika a penologie* (Jůzl, 2012). Dle této učební opory lze označit penitenciaristiku a penologii jako vědu žalářní. Skripta jsou tematicky rozdělena na epistemologická východiska penitenciaristiky, kde jsou konkrétně uvedena filozofická, historická, právní a pedagogická východiska penitenciaristiky s významnými osobnostmi českého vězeňství. V další části se autor věnuje předmětu penitenciární pedagogiky ve vztahu k sociální a speciální pedagogice, kde se konkrétně věnuje vztahu k etopedii. Dále se zabývá vztahem penitenciaristiky k tradiční pedagogice, společenským, přírodním, technickým a ekonomickým vědám, ze kterých lze čerpat při sestavování standardizovaných programů zacházení pro odsouzené osoby. Zde autor klade velký důraz na komplexnost výchovy všestranně rozvinuté osobnosti při reintegraci odsouzených osob.

Problematika vězeňství, potažmo zacházení s odsouzenými, včetně programů zacházení je podrobně analyzována a interpretována v disertační práci s názvem *Zacházení s vězni a tvorba standardizovaných programů* (Bajcura, 2008). Autorem práce je dlouholetý odborník na problematiku vězeňství, který je také pedagogem na Akademii Vězeňské služby ČR. Práce se v úvodu zabývá filozofickou úvahou nad smyslem vězení, smysluplností života člověka, jeho chování, uvědomění si mravních hodnot, problémy ze socializací a edukací a snahou o změnu pachatele v prostředí vězení. V další části se práce zabývá historií zacházení s viníky od pravěku do současnosti s rozčleněním na různá náboženská, společenská, či státní zřízení po celém světě, kdy ukončení této kapitoly je věnováno reformě vězeňství po revolučním období, po roce 1989. Další část je logicky věnována systému a způsobu zacházení s vězni v ČR v souladu s aktuální legislativní úpravou, která tuto problematiku upravuje.

Zahraniční zdroje

K uvedení do problematiky vězeňství je obsahově zajímavá příloha časopisu České vězeňství č. 1/2004, s názvem *Řízení věznic v čase změn* (Andrew Coyle, 2002). Tento překlad odborné studie, zabývající se správným řízením věznic v čase, je dílem emeritního profesora vězeňských studií na University of London Prof. Dr. Andrew Coylle, Ph. D. Tento odborník na systém vězeňství načerpal své praktické zkušenosti za 25 let působení ve věznicích Spojeného království, kdy se také stal poradcem vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Dále svoji činnost vykonával v Mezinárodním středisku pro vězeňská studia, kde se zabýval lidskými právy v trestním kontextu. V rámci mezinárodních smluv a standardů v oblasti lidských práv vytvořil Andrew Colyle síť postupů, které se používají ve věznicích po celém světě. Tyto postupy jsou ve smyslu praktických rad, jak vytvářet ve věznicích prostředí spravedlivé, slušné, humánní a ekonomicky efektivní. Výše uvedená publikace se plně nese v duchu jeho zkušeností a rad.

Velmi zajímavou, historicky a obsahově do nejmenších detailů rozepsanou knihou z tematiky trestu a trestání je dílo *Dohlížet a trestat* (Foucault, 2000). Autorem knihy je francouzský filosof a psycholog, který se zabýval různými formami moci, které souvisejí s vládnutím a mají vliv na fungování sociálního státu. Ve své knize popisuje, že zločin a trest jsou jevy, provázející lidskou společnost od nejstarší historie. Dle jeho mínění se v každé etapě lidského vývoje vyskytují lidé dobří a ti druzí, ale také lidé podaní a jejich vládcové. Zájmem všech těchto skupin bylo, aby trest přicházel jako následek porušených pravidel společnosti, přicházel včas, byl spravedlivý a jeho smyslem byla náprava zločince

a křivd jím spáchaných. V historickém kontextu dle autora se forma trestu vyvíjela od nejbrutálnějších poprav, mrzačení těla, až po současný humánnější způsob, což je „trestání duše“.

K problematice vězeňství svým obsahem neodmyslitelně patří sociálně pedagogická vysokoškolská skripta s názvem *Sociálna pedagogika ako životná pomoc* (Bakošová, 2011). Autorkou tohoto díla je jedna ze zakladatelek polistopadového zavedení studijní specializace sociální pedagogiky na Slovensku, která v současné době působí i na UTB Zlín. Ve studijní opoře jsou uvedena teoretická východiska sociální pedagogiky, sociální pedagogika jako životní pomoc, rodina, škola a sociální pedagogika, náhradní rodinná a institucionální výchova, starostlivost sociálního pedagoga, možnosti sociální pedagogiky při řešení některých sociálních a sociálně patologických problémů. V závěru autorka uvádí profesní možnosti a uplatnění sociálního pedagoga v různých resortech a organizacích. Ve svém díle Bakošová věří ve významnou roli výchovy jako životní pomoci jedinci, ve kterém vidí šanci pro současnou společnost.

Cizojazyčné zdroje

Z hlediska mé práce se jeví k problematice odsouzených žen jako velmi přínosná publikace *Handbook for prison managers and policymakers on Women and Imprisonment* (UNODC, 2008), který velmi obšírně zpracovává téma odsouzených žen z různých úhlů pohledů. Jde především o speciální zacházení se ženami, kde jsou diferenciovány různé pohledy na věznění odsouzených mužů a žen. Podrobněji se tato publikace věnuje odsouzeným matkám s dětmi, postpenitenciární reintegraci, bezpečnosti ve věznicích, a též genderově specifickému přístupu k poskytování zdravotní péče odsouzeným ženám. Důležitou součástí je též snaha přiblížit činnost managementu ženských věznic, případně činnost odborných zaměstnanců, kteří se starají nejen o hladký průběh výkonu trestu, ale s odsouzenými pracují i v rámci programů zacházení, sociálních služeb, extramurálních aktivit apod. Publikace se též zabývá obecně možnostmi redukce populace odsouzených žen, a to především v rámci možné legislativní reformy, která se zaměřuje na umístění odsouzených do výkonu vazby a jejich následného předání do výkonu trestu. V neposlední řadě se tato publikace vydaná UNODC věnuje specifickým potřebám cizích státních příslušnic, které vykonávají trest v jiném státě a jsou každodenně konfrontovány s jazykovou bariérou, která jim znemožňuje kontakt v různých odvětvích penitenciární péče. Na této publikaci spolupracovala celá řada odborníků, a to jak z akademického sektoru, tak přímo z vězeňských systémů jednotlivých zemí EU. Zde lze v první řadě

vyzdvihnou přínos Dr. Andrew Fräsera, ředitele zdravotních služeb ve skotské vězeňské službě. Dalšími významnými spoluautory této publikace byli Jan van den Brand, generální ředitel holandské vězeňské služby a Stephanie, Schlitt, která se ve svých výzkumech zabývá genderovou politikou obecně v rámci Amnesty International.

Druhou zahraniční publikací, na kterou bychom v souvislosti s problematikou této práce upozornili, je kniha *The spectacular few: prisoner radicalization and the evolving terrorist threat* (Hamm, 2013). Byť se tato publikace v první řadě dotýká problematiky radikalizace a extremismu ve vězeňských zařízeních, tvoří její nedílnou součást i popis aspektů, se kterými je možno se setkat i v našich podmínkách, jež se týkají klimatu ve věznicích. Zde je myšlena především přeplněnost vězeňských zařízení, vztah personálu k vězňeným osobám, interpersonální vztahy mezi zaměstnanci věznic a též průnik nepovolených věcí do těchto zařízení. I v ČR by měla být těmto aspektům věnována zvýšená pozornost, neboť vhodné vězeňské klima může značnou měrou přispět k řádnému reintegračnímu procesu odsouzených.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Pokud si dáme do souvislosti slovní spojení penitenciární péče a sociální pedagogika, může nás prvotně oslovit spojení péče a pedagogika, které spolu při obecné edukaci jsou v neoddelitelném spojení. Ovšem spojení významů slov penitenciární péče a sociální pedagogika se tváří na první pohled rozdílně, ale opak je pravdou. Toto výrazivo je plně ve shodě, protože penitenciární péči lze také uvést jako speciální péči o vězně ve vězeňském prostředí. V tomto prostředí se pohybuje nemalá specifická sociální skupina odsouzených osob, které se nacházejí v mimořádné životní situaci, jsou v každodenní interakci s ostatními odsouzenými, tak i zaměstnanci věznic, kde jsou vyžadována určitá režimová opatření, která spadají i do socializačně výchovných postupů, spadajících plně do sociální pedagogiky.

Ke vztahu penitenciární péči, potažmo penitenciární pedagogiky k sociální pedagogice uvádí Jůzl (2012, s. 89), že předmětem pedagogiky je výchova, což je jev sociální. Do tohoto odvětví pedagogiky také patří penitenciární pedagogika, speciální pedagogika a etopedie, které se ve shodě zabývají specifickou oblastí výchovy a působením na jedince ve výkonu trestu odnětí svobody. Specifičnost a komplexnost penitenciárně výchovné péče vede k sepětí penitenciární pedagogiky k sociální pedagogice, jako interdisciplinární vědě. Tím má autor na mysli, že penitenciární pedagogika úzce souvisí se společenskými

disciplínami, jejichž poznatků se rovněž v aplikované verzi využívá ve věznicích vůči vězněným osobám, ale na druhé straně svým významem přesahuje obvodové zdi věznic. Tyto výstupy z každodenního praktického působení na vězněné osoby směřují k Probační a mediační službě, soudům, lékařům, psychologům a psychiatrům, sociálním pracovníkům a kurátorům, řadě dobrovolnických organizací, které pracují v sociálních zařízeních a poskytují životní pomoc jedincům po propuštění z výkonu trestu a jejich následnou orientaci v civilním životě.

Vztah sociální pedagogiky k jiným vědním disciplínám popisuje v Pedagogické encyklopedii Průcha a kol. (2009, s. 733-737), kde uvádí, že sociální pedagogika je charakterizována, jako transdisciplinární obor, který se zabývá vztahem prostředí a výchovy. Zásadním úkolem tohoto oboru je podpora při zvládnání životních situací a vytváření podmínek pro zvládnání optimálního způsobu života jedince.

Sociální pedagogika bezesporu spadá do systému pedagogických věd, bývá charakterizována jako věda aplikovaná, hraniční a transdisciplinární. K tomuto tématu uvádí Kraus (2001, s. 12), že transdisciplinárnost sociální pedagogiky má širší vymezení „*disciplína se zaměřuje nejen na problémy patologického charakteru, marginálních skupin, částí populace ohrožených ve svém rozvoji a potencionálně deviantně jednajících, ale především na celou populaci ve smyslu vytváření souladu mezi potřebami jedince a společnosti, na utváření optimálního způsobu života v dané společnosti*“.

K problematice utváření cílů sociální pedagogiky jako životní pomoci uvádí Bakošová (2008, s. 51-54), že při analýze sociální pedagogiky vycházeli z pojmu pomoci, která vyvolává mnoho asociací, jako jsou dobré slovo, skutek, čin, blízkost, rada, materiální pomoc. K otázce, kdo tuto pomoc potřebuje, autorka uvádí průřezová vývojová stádia člověka, osoby s různými druhy patologického chování, nezaměstnané, bezdomovce, či osoby v krizových situacích, do kterých výkon trestu také patří. Každý člověk se v průběhu životní dráhy ocitne v situaci, kdy si sám neporadí a potřebuje pomoc. Z tohoto důvodu je sociální pedagogika jako životní pomoc pedagogikou pozitivní, která prostřednictvím optimálních forem pomoci a kompenzací nedostatků přetváří lidi a společnost prostřednictvím výchovy.

K cílům a pojetí sociální pedagogiky uvádí Švarcová (2005, s. 209), že v České republice je sociální pedagogika prozatím ve stádiu rozvoje, kdy předmět zkoumání není dosud jednoznačně vymezen. Podle autorky se sociální pedagogika v nejširším pojetí vymezuje

jako věda, která se zabývá působením veškerého sociálního prostředí na člověka, zatímco v užším slova smyslu se chápe jako disciplína, která se orientuje na pedagogické ovlivňování sociálně problémových jedinců. Autorka dále sociální pedagogiku chápe jako pedagogiku sociálních vztahů, které působí v procesu výchovy a vzdělání.

1.3 K základním pojmům

Jak již bylo výše uvedeno penitenciární péče má statut speciální péče o vězně ve vězeňství, která probíhá za vysokými zdmi věznic a je veřejnosti v rámci režimového opatření méně dostupná. Z tohoto důvodu uvádíme důležité obecné i odborné termíny z této problematiky, které se budou v práci uváděny.

Kriminalita je sociálně patologickým jevem, který se vyskytuje ve společnosti. Během minulých desetiletí se stala masovým sociálním jevem. V široké škále uzákoněných trestných činů představuje majetková kriminalita téměř 80 % veškeré registrované trestné činnosti. Dle policejních statistik se kriminalita převážně koncentruje ve velkých městech a průmyslových aglomeracích, kde bývá často anonymizována. Při trestné činnosti se zvyšuje samoučelná brutalita a bezohlednost, kdy nabývá intenzity této činnosti pod vlivem různých závislostí. (Mühlpachr, Vavřík 2010, s. 97)

Osobnost pachatele je dle Čírtkové (1998, s. 66) pojem skrývající jedno z klíčových témat kriminální psychologie a aplikované psychologie v oblasti práva. V důsledku pronikání mezinárodní terminologie se stále častěji objevuje výraz kriminální osobnost, zjednodušeně se dá říci, že kapitoly o osobnosti pachatele předkládají popis, psychickou charakteristiku, zvláštnosti jedinců, kteří se dopustili kriminálního jednání.

Odsouzený, potažmo odsouzená osoba (svéprávná, trestně odpovědná, muž, žena, osoba mladistvá), je ten, kdo byl v trestním řízení uznán vinným ze spáchání nějakého kvalifikovaného trestného činu, a byl mu právní mocí odsuzujícím rozsudkem vyměřen určitý trest. (ČESKO, Zákon č. 141/1961 Sb., § 12)

Výkon trestu odnětí svobody (dále jen trest) je primárně upraven legislativní normou (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 1), která uvádí, že trest je vykonáván ve věznicích a ve zvláštních odděleních vazebních věznic. Účelem trestu je zákonnými prostředky působit na odsouzené, tak aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný řádný život v souladu se zákonem. Dále předmětem tohoto

ustanovení je chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v páchání další trestné činnosti.

Penologie je vědní obor, název vznikl odvozením latinského slova „*poena*“ (náhrada za spáchaný zločin, trest) a „*logikus*“ (nauka). V současném pojetí je penologie charakterizována jako: „*nauka o trestu a trestání a jejich účincích. Zkoumá efektivnost všech druhů trestů, ale obzvláště výkonu trestu odnětí svobody*“. (Černíková 2008, s. 10).

Penitenciaristika je vědním oborem, který s penologií velmi úzce souvisí. Dle publikace Kýr (2006, s. 4) je „Penitenciaristika – penitenciární nauka (z latinského – *paenitentia* – náprava) nauka o výkonu trestu a účinnosti výkonu trestu odnětí svobody z hlediska obecných a zvláštních podmínek a zejména použitých metod, forem a prostředků nápravně výchovné činnosti podle stupně dosažené nápravy u jednotlivých kategorií odsouzených“.

Program zacházení – „*Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účast na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr*“. (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 41 odst. 3)

Prizonizace je proces probíhající při výkonu trestu odnětí svobody, kdy vnější vlivy v rámci prostředí a vztahů mezi odsouzenými působící na jedince. Prizonizovaný člověk, který se výborně ve svůj prospěch adaptoval na striktní režim ve věznici, se tak stává „bezproblémovým vězněm“. Dle Sochůrka (2007, s. 10) lze pojem prizonizace kvalifikovat jako „vězení domovem“, což znamená, že adaptace na podmínky života ve vězení velmi snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace jedince do běžné společnosti.

Socializace – vymezení tohoto termínu uvádí Kraus (2008, s. 59), proces socializace probíhá po celý život a to nahodile a živelně. Proces přeměn začíná osvojováním základních kulturních návyků, mluvenou řečí, uvědomováním si svého pohlaví a získáváním hodnotové orientace. Primárně se socializace uskutečňuje sociálním učením, zejména učením se sociálním rolím, ale i nátlakem, kdy se jedná o interakční proces, určovaný vnějšími i vnitřními jevy.

Resocializace se podle Sochůrka (2007, s. 56) v penitenciárních podmínkách nazývá korektivní socializací, či penitenciární resocializací. Tyto termíny jsou používány pro

odlišení resocializace jedinců, kteří sice mají problém se socializací, ale ne takový, aby jejich nedostatečná socializace vyústila v páčání trestné činnosti. K pojmu resocializace uvádí Biedermanová, Petras (2011, s. 11), že k rozšíření jeho spektra jsou dále užívané termíny jako **reedukace**, či **reintegrace**. Pro každodenní praxi ve věznicích ovšem není důležitý název, ale podstatnější je, co se za významem slova opravdu skrývá. Z hlediska individuálního zacházení s odsouzenou osobou je primární zvolit nejúčinnější intervenci, potažmo program zacházení s cílem dosažení změny, či nápravy. Odsouzeného, který již prošel individuálním vývojem v obou pólech polarizace nelze převychovat, ani vyléčit. Avšak můžeme cílenými postupy snižovat některá rizika, kterých je odsouzený nositelem a která by ho vedla k recidivnímu jednání, pokud zůstanou neošetřena.

Recidiva, tento význam slova, jak uvádí Marešová (2011, s. 7) lze v obecné rovině chápat jako návrat ke kriminálnímu chování. V průběhu výkonu trestu je kladen velký důraz na dodržování základní funkce trestu a tím je náprava a převýchova. To jsou hlavní předpoklady pro opětovné začlenění odsouzeného do běžné společnosti a zabránění recidivního jednání.

2 HISTORIE A SOUČASNOST VĚZEŇSTVÍ

Díličím cílem tématu práce bude také deskripce historického vývoje vězeňství, včetně historie výkonu trestu odsouzených žen, ke kterým se primárně téma této práce váže. Historie každé problematiky, v tomto případě odplaty a trestu, kdy historie zacházení s vězni je uváděna v historických dokumentech od počátku vzniku písma, je velmi jiskřivá a vyvolává mnoho vnitřních emocí. Zde záleží na představivosti každého čtenáře, jak se dokáže vcítit do konkrétní doby, uvědomit si vývojová stádia a rafinovanost trestání, používanou brutalitu, surovost, která je pro současnou humánní společnost nepředstavitelná, pokud vezmeme v potaz většinu civilizovaného světa. Výše uvedená historická fakta jsou důležitá k pochopení další části kapitoly, kde bude popsána současná realita výkonu trestu odnětí svobody a její nejnovější trendy a koncepce. Závěrem kapitoly proběhne seznámení s ženskou Věznicí ve Světlé nad Sázavou, ve které bude provedena praktická část této práce.

2.1 Historie trestu, věznění a výkonu trestu odsouzených žen

V této části kapitoly se budeme primárně věnovat historii vězeňství, jako takového. Uvedená historická fakta tématu rozdělíme dle obecně uváděné tradiční periodizace historie, na starověk, středověk, novověk, moderní doba.

Starověk

O problematice trestu a trestání ve starověku se zmiňuje Bajcura (2008, s. 57), který uvádí, že tresty užívané ve starověku, jak svým původem i významem navazují na tresty známé z dob před vznikem písma, respektive z doby pravěku. V této době se již vyvíjí soudnictví, tehdejší policie a první zacházení s vězni. Na druhé straně je v tomto období postavení vězňů úzce spjato s proměnami společenských struktur. Tyto změny jsou v souladu s mytologickými soustavami, z jejichž logiky se odvíjejí tehdejší představy o řádu, spravedlnosti, vině, účelu trestu a formách zacházení, které jsou ve shodě s náboženskými představami, směřující k pokání a nápravě viníků.

První zmínky o vězení a trestu jsou zaznamenány ze starověku, z dob římského impéria. Žalář, nebo vězení v té době neplnilo funkci trestu, tak jak jej chápeme dnes, ale bylo místem, kde tehdejší zločinec čekal na samotnou exekuci trestu, která ve většině případů končila trestem nejvyšším, tedy smrtí. Do vězení byly dále umísťovány osoby, které měly

být střeženy do doby, než vynesl rozhodnutí soud. Starověkým vězením mohla být jeskyně, kobka či hladomorna. (Popelka 2011, s. 20)

K období starověku uvádí Černíková (1996, s. 18), že v tomto období převládal především trest smrti a tělesné tresty. Tehdejší věznění svým způsobem připomínalo otroctví, jež se vyznačovalo u těchto osob zbavením osobních práv a svobody. Nejčastěji byli otroctvím trestáni zloději, kteří se stávali otroky okradeného. Dalšími otroky se v této době mohly stát osoby, které nebyly schopny splatit své dluhy. Nejvíce se však k dnešnímu modelu trestu odnětí svobody přiblížila římská společnost svým tehdejším institutem psance. Psancem se stal člověk, který spáchal pro společnost nežádoucí čin, a ostatním členům společnosti bylo zakázáno poskytnout tomuto jedinci jakékoli životně důležité prostředky. Vývojem římské společnosti byl tento institut vyhnance nahrazen přísnější formou trestu, a to dočasným a trvalým vyhnanstvím.

Středověk

Dle Bajcury (2008, str. 101) se středověké vězeňství vyznačovalo tím, že věznice byly všude po tehdejší Evropě budovány v místě výkonu spravedlnosti. Výkonem soudnictví v českých zemích byli pověřeni správci panovnických sídel, na královských a šlechtických hradech byly obvykle v podzemí vyčleněny prostory pro vězení. V počátcích tohoto období nejtěžší tresty rozhodoval panovník, později rozhodovací pravomoc ve formě správní a soudní moci byla přesunuta na feudály, kteří ji vykonávali v obvodu svého panství. S rozvojem měst a vznikem městských samospráv, kterým byla udělována soudní pravomoc, byla započata etapa budování městských vězení.

K historickým faktům středověkého vězeňství uvádí Jůzl a Olejníček (2004, s. 37), že mezi významné středověké trestní normy bezesporu patří Saské zrcadlo, vytvořené v období 1220-1233, které uvádí vězení jako samostatný trest. Středověké vězení už tedy není vnímáno jen jako místo, kde jedinec čeká na realizaci výkonu trestu, ale pobyt v jeho prostorách jako trest samotný. V duchu této změny o smyslu trestu vydal zákon anglický král Edvard III. z roku 1349, který osobám bez výdělku, či osobám odmítajícím přijmout práci za mzdu, hrozil v rámci tohoto zákona přísným trestem vězení.

Ve své publikaci se středověkým vězením zabývala i Černíková (1996, s. 19), která uvádí, že dnešní výkon trestu na doživotí lze přirovnat k tehdejším nuceným pracím, potažmo ke galejím, kterými byl nahrazen trest smrti. Tento způsob trestu byl používán v období kolem roku 1500.

Období středověku ve vztahu k vězeňství upřesnil a rozdělil Kýr (2005, s 2-4). Autor rozeznává Zeměpanské vězení pro osoby šlechtického stavu, a také Stavovské vězení, které plnilo účel vazby pro osoby šlechtického původu. Do této doby patří i Církevní vězení, které se vyznačovalo soudní pravomocí katolické církve nad kněžstvem a řeholníky. Městské vězení bylo určitou formou vazby pro městský soud, dále bylo využíváno, jako objekt pro věznění měšťanů, poddaných z okolních panství a statků, v neposlední řadě bylo určeno pro tuláky.

Novověk

Dle Jůzla (2012, s. 23) se trest v období novověku odehrává pod vlivem myšlenek filozofů, právníků, sociologů, psychologů a pedagogů. Teoretická východiska vězeňství, potažmo penitenciaristiky, již mají v této době prvky humanizace, dodržování zákonnosti, respektive dodržování práv a vyžadování povinností u vězňů v souladu se zákonem.

Osvícenskou filozofii, která požadovala především humanizaci trestu a trestání, ovlivnil nový směr vývoje trestního práva, kterým se stalo vydání „*Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech na ně*“, vydaného roku 1787, za období vlády Josefa II. Toto dílo bylo ovlivněno spisem italského filosofa a ekonoma Cesare Beccaria „*O zločinech a trestech*“. Všeobecný zákoník lze považovat za technicky dokonalý, stručný a úplný. Jeho prostřednictvím byl na našem území zrušen trest smrti (znovuzaveden 1795, za velezradu, nebo pokus o ní), a dále také uplatněna právní zásada „*nullum crimen sine lege*“ a „*nulla poena sine lege*“, což v překlad znamená, není zločinu bez zákona a není trestu bez zákona. V tomto období byly ale ponechány kruté tělesné tresty. Zde si společnost uvědomuje, že ani sebestřísnější tresty nedocílí prospěšných změn v chování pachatelů, či vězňů, z tohoto důvodu se odnětí svobody stává výhradním sankčním prostředkem. (Černíková 2005, s 27-30)

K tomuto období o způsobu a smyslu trestání uvedl Foucault (2000, s. 143), že reforma trestání nebyla motivována humanitou, která by nadržovala pachatelům, kteří nemají před mocí úniku, ale hledal se způsob, či regulace, jak ekonomicky naložit s těly zločinců. Dle autora osoba zločince nemůže uniknout trestající moci, která má v moci tělo a uplatňuje na něm svou vůli, kdy trest je nevyhnutelný a moc absolutní. V duchu této filozofie se stává trest odnětí svobody závažnějším zásahem do osudu člověka, než bývala poprava, kdy řádné naplnění účelu trestu odnětí svobody má pedagogický i ekonomický efekt.

Moderní doba

O vzniku organizovaného systému vězeňství ve vztahu k vědním disciplínám uvádí Fábry (2000, s. 83), že koncem 19. století se z trestního práva vytvořila samostatná věda o trestání, dnešní terminologií penitenciaristika. Tento obor se započal přednášet na vysokých školách, kdy první katedra penitenciární vědy údajně mohla vzniknout roku 1882 v Římě. Také v roce 1860 vznikla v Itálii první organizace zabývající se vězeňstvím s patřičným názvem „*Vězeňské společenství*“. Následně byly obdobné organizace zakládány v Německu, Švýcarsku a USA.

V tomto období dle Sochůrka (2008, s. 16) došlo k velkému rozmachu vězeňství. Ve věznicích byly zaváděny a aplikovány moderní prvky a přístupy, kladl se větší důraz na péči o hygienu a vyzbrojování vězňů. Odsouzené osoby začaly vykonávat práci pro stát, z důvodu profesní přípravy přicházeli do věznic lektori, kteří vězně vyučovali v různých oborech. V rámci humánnějšího přístupu byly ve věznicích zřízeny první vězeňské knihovny. Tento rozvoj vězeňství přerušil počátek II. světové války.

K tématu uvedl Mezník (1995, s. 18), že vězeňské řády na přelomu 19. a 20. století byly založeny na disciplíně a kázni a tvrdých trestech. Disciplína byla udržována formou vojenské pořadové přípravy. Pochodová cvičení a vojenské vystupování bylo zavedeno ve všech evropských vězeňských systémech. V 70. letech 20. století je tato koncepce opuštěna, v tehdejší Československu se tak stalo až po roce 1990, kdy vojenské prvky jsou nahrazeny sportem. Výjimkou nejsou ani kulturní akce, které jsou pořádány i ve věznicích a jsou realizovány i samotnými vězni, ve spolupráci s vězeňským personálem.

Trest odnětí svobody zůstal významným prostředkem trestní politiky i v druhé polovině 20. století. V rámci zacházení s vězni se však upouští od zásad mlčení, izolace a samovazby. V západních zemích, v rámci tržní ekonomiky naráží zaměstnávání odsouzených na problém nezaměstnanosti obyvatelstva. Z důvodu negramotnosti vězeňské populace se rozvíjí vězeňské školství. Současná koncepce vězeňství se nese v duchu nápravy, opětovného začlenění odsouzených do běžné společnosti a snížení rizik jejich recidivního jednání (tomuto tématu se budeme věnovat v další části práce). V duchu této filozofie se dnešní vzdělávání odsouzených zaměřuje na edukaci, zvýšení jejich kvalifikace a řemeslné zručnosti, což může výrazně přispět k jejich nápravě a jednoduššímu návratu do společnosti. (Bajcura, 2008, s. 149).

Historie výkonu trestu odsouzených žen

Historickou problematikou klasifikace a diferenciací vězňů v rámci genderového rozdělení se zabývá Kýr (2005, 2-5), který uvádí, že v období středověku a novověku již docházelo k takovému rozdělení, v některých typech vězení. Oddělování zločinců podle pohlaví bylo aplikováno v Zeměpanském, Církevním a Stavovském vězení. Ve vězení Vrchnostenském se tato klasifikace začala používat až po roce 1803. Naopak jednotný způsob zacházení, kdy oddělování zločinců podle pohlaví nebylo prováděno, bylo Městské vězení, které fungovalo do roku 1850.

K významu vzniku ženských věznic na našem území se jeví důležitá zmínka z roku 1854, kdy se tehdejší vláda ve Vídni rozhodla svěřit ženskou věznici Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, se sídlem na Hradčanech. V historii se jednalo o první státní ústav, který řádové sestry převzaly s cílem pomáhat odsouzeným ženám, kterým se v té době říkalo trestanky a káranky. V roce 1865 se řádové sestry z původního objektu společně s trestankami nastěhovaly do objektu „Taicmanův dvůr“ v Řepích, který byl majetkem řádu. Zde byla zahájena etapa výkonu trestu ženské věznice v Řepích, která po krátké odmlce vykonává svou funkci věznice do dnešních dnů a je součástí Vazební věznice Praha Ruzyně (Domov sv. Karla Boromejského, Odsouzené ženy v Domově [online]).

Důležitým zdrojem z historického hlediska k výkonu trestu odsouzených žen je dokument Čepeláka (1978, s. 47), kde autor uvádí, že požadavek samotného výkonu trestu žen byl formulován v materiálu vydaném Hospodářskou sociální radou OSN v roce 1958. V materiálu s názvem „*Standardní minimální pravidla zacházení s vězni a příslušná doporučení*“, čl. 8a), kde je uvedeno: „*Ženy a muži jsou umístěni pokud možno v samostatných ústavech; v ústavech kde jsou ženy i muži, mají být všechny objekty určené pro ženy naprosto odděleny*“.

V rámci historických souvislostí k výkonu trestu odsouzených žen na našem území uvedli Kalábová, Kaláb (2006, s. 6-9) zajímavou knihu o vzniku samostatného ústavu (objektu) pro odsouzené ženy v tehdejší Zemské donucovací pracovně v Pardubicích, jejíž založení je datováno k roku 1891. Ženy byly v počátcích fungování (dnes současné Věznice Pardubice) i během dalšího provozu ústavu přechodně umístěny společně s muži. Později se stala věznice čistě ženským zařízením, které v tomto režimu fungovalo nepřetržitě do roku 2000, kdy byly odsouzené ženy přemístěny do nově vzniklé ženské Věznice Světlá

nad Sázavou, o které bude pojednáno níže. V 60. a 70. letech 20. století jsou ještě v provozu pro ženy věznic Všehrdy a Opava. V této době ženy odsouzené za protistátní činnost si odpykávaly trest převážně ve věznici Praha – Ruzyně.

2.2 Výkon trestu odnětí svobody v současnosti - trendy a koncepce

K existenci mezinárodně závazných dokumentů, které jsou východisky současného trendu a nových koncepcí problematiky vězeňství se věnoval ve své publikaci Fábry (2009, s. 101-116). Dle autora v roce 1872 se započala mezinárodní spolupráce v problematice vězeňství na konferenci v Londýně. Naposledy zasedal *Mezinárodní výbor pro vězeňství* roku 1950, kdy byla následně problematika vězeňství přesunuta na Organizaci spojených národů (dále jen OSN). V roce 1948 přijala tato instituce významný dokument *Všeobecnou deklaraci lidských práv*. Tento mezinárodní dokument, zabývající se lidskými právy, stanovil v čl. 26 právo každého člověka na vzdělání, což bylo z pohledu dnešního trendu penitenciární péče inspirativní. Následně OSN vydala dokument *Minimální standardní pravidla pro zacházení s vězni* a v roce 1975 na Valném shromáždění OSN byla vyhlášena *Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání*. Kromě OSN se vězeňstvím dále zabývá Rada Evropy, která vydala v rámci problematiky zacházení s odsouzenými *Evropská vězeňská pravidla*. Tento dokument byl přijat i ČR při transformaci vězeňství po roce 1989.

Vizím a rozvoji vězeňství se věnuje i Marešová a kol. (2016, s. 57), která uvádí, že základní směry českého vězeňství v období po roce 1989, jež zohledňuje principy humánního výkonu trestu odnětí svobody, jsou shrnuty Vězeňskou službou ČR v tzv. koncepcích rozvoje vězeňství. Koncepce vznikající po revoluci v roce 1989 si kladou za cíl zásadním způsobem změnit výkon vazby a trestu odnětí svobody v duchu požadavku Evropských vězeňských pravidel.

Mezi zásadní rozhodnutí porevolučního období po roce 1989 nejen v ČR, bylo zrušení trestu smrti ve většině států (Jůzl 2012, s. 24). Dle autora byl tento lidskoprávní počin hlavním penologickým fenoménem myšlenkového proudu v období konce 20. století. Dalším zásadním rysem penitenciaristiky tohoto období, zejména v Evropě, je přijetí a dodržování Listiny základních práv a svobod, Evropských vězeňských pravidel, Standardních minimálních pravidel zacházení s vězni, a také Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. K dodržování výše

uvedených pravidel se účastnické země zavázaly, ČR nevyjímaje a z těchto důvodů jsou také příslušnými evropskými orgány kontrolovány.

Současnými problémy, se kterými se v posledních letech potýká Vězeňská služba ČR, a jsou součástí níže uvedených koncepcí, se ve své publikaci zabývali Biedermanová, Petras (2011, s. 7). Dle autorů je v rámci rostoucí populace vězňených osob dlouhodobě neřešena, nebo špatně řešena technická, organizační, personální a finanční situace v resortu vězeňství, která se dostává do hluboké stagnace. Současný stav inovativním metodám v rámci moderního rozvoje příliš nepřeje. V této fázi lze jen těžko predikovat, jaký bude následný vývoj, z důvodu složitosti a uzavřenosti tohoto resortu. Zvýšení celkové úrovně vězeňství například znamená významnější investici do personálu, než doposud, čemuž na druhou stranu brání nestabilní personální situace. Nábor dostatečně kvalifikovaných zaměstnanců, schopných porozumět penitenciární problematice, nelze považovat za krátkodobou záležitost. V tomto směru je nutné připravit celkové podmínky komplexního zacházení s odsouzenými. Tyto procesy jsou náročné na manažerskou a koordinační roli, a jsou tudíž velkou neznámou, jakým způsobem a v jaké kvalitě budou zvládnuty. Platí, že pokračovat se dá pouze vpřed, chvíli je možné stagnovat, pokud nepokračuje vývoj, přichází úpadek. Co se dnes zastaví, to se v budoucnu bude jen velmi těžko rozbíhat.

První polistopadová transformace vězeňství, jejímž teoretickým základem byla **Koncepce rozvoje českého vězeňství z roku 1991**, využila plně výhody inspirovat se zahraničními modely. V rámci těchto poznatků se podařilo vyvarovat se některým chybám, kdy byl překonán rutinní výkon trestu založený na organizování života ve věznicích, dále byly překonány prvotní problémy s procesem humanizace. Výše uvedená koncepce byla úspěšná, co se týče cílů a obsahu zacházení s vězni. O úspěšnosti se již nedá hovořit v otázkách decentralizace řízení a vytvoření vhodných materiálních podmínek pro řádnou správu vězeňství. Zde je ale nutné uvést, že tato přijatá koncepční strategie nebyla schopna déle reflektovat na aktuální vývojové trendy v evropském vězeňství, potažmo nebyla připravena na přístupové kapitoly související se vstupem ČR do Evropské unie. Z tohoto důvodu bylo v roce 2004 rozhodnuto o zpracování nové Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Záměrem nového strategického plánu byl rozvoj českého vězeňství v souladu s mezinárodními konvencemi. Mezi strategické plány patřil také záměr vytvořit celostátní počítačovou databázi odsouzených, včetně informací o dosavadním způsobu zacházení s nimi. V neposlední řadě koncepce měla reagovat na prognózy vývoje kriminality a její dopad na vývoj vězeňské populace. (České vězeňství, 1/2011, s. 15)

Filozofie výkonu trestu odnětí svobody v rámci **Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015** měla svá východiska v souladu s trendy evropského vězeňství, které měnily penologické přístupy a přehodnocovaly otázky bezpečnosti. (Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, s. 8-10)

Filozofie

Účinnost trestu lze vymezit poměrem minimální intenzity sankce k maximálnímu plnění její funkce. Trest zůstává trestem jen tehdy, obsahuje-li sankci, avšak jde také o požadavek zamezit prizonizaci a naplnit tak funkci trestu.

Trestu náleží funkce vyrovnávací, která spočívá v tom, že újma způsobená pachateli trestného činu, může na straně jedné emočně uspokojit poškozeného, na straně druhé může vést k náhradě způsobené škody.

Progresivnější než vyrovnávací funkce je v případě ochrany společnosti před deviantním chováním, funkce trestu regulativní, směřující k recidivě trestné činnosti. Naplňování regulativní funkce trestu nemá mnoho společného s koncepcemi nápravné výchovy. České vězeňství zohledňuje i přístupy reintegrační.

U laické veřejnosti převládá názor, že trest by měl mít především represivní charakter, proto z filozofického hlediska musí být tento názor předmětem diskusí v souvislosti s vývojem a vzdělaností společnosti. Pouze odplatou nelze účinně chránit společnost před nebezpečným chováním pachatelů, a to z důvodu, že každý trest odnětí svobody má svůj konec. (tamtéž)

Principy

Jednání s vězňnými osobami vyplývají především z Listiny základních práv a svobod, právního řádu a Doporučení Rady Evropy, kdy jsou to tyto principy:

- a) se všemi osobami, jež jsou omezeny na svobodě, musí být zacházeno s ohledem na jejich lidská práva a lidskou důstojnost;
- b) důstojný a humánní výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby lze realizovat pouze ve věznicích, které zajišťují bezpečnost a bezpečí celé společnosti stejně jako u vězňů a vězeňského personálu;
- c) omezení osob vykonávajících trest nebo umístěných ve výkonu vazby mají být uplatňována jen v rozsahu nezbytně nutném k dosažení účelu trestu odnětí svobody a účelu výkonu vazby;

- d) život ve věznici má být v co nevyšší míře blízký pozitivním aspektům života ve společnosti;
- e) rizika představována jinými vězni mají být posuzována přísně individuálně a pouze podle toho má být s nimi jednáno;
- f) výkon trestu odnětí svobody má být plánován individuálně s důrazem na vytváření nejlepších možných podmínek pro reintegraci po propuštění. (tamtéž)

Cíle

Níže budou uvedeny strategické cíle koncepce:

- a) Koncipováním a naplněním nové bezpečnostní doktríny, jejímž základem bude komplementární působení prvků vnější bezpečnosti a bezpečnosti dynamické, zajistit přiměřenou míru bezpečnosti a bezpečí pro společnost, vězně a vězeňský personál.
- b) K objektivnějšímu posuzování a efektivnější eliminaci rizik, představovaných jednotlivými vězněnými osobami, koncipovat a realizovat nově diagnostikování, klasifikaci a umístování vězněných osob; přitom akceptovat principy založené na metodě hodnocení rizik a potřeb.
- c) Činit kroky k dalšímu zintenzivnění spolupráce s Probační a mediační službou ČR.
- d) Zjednodušit strukturu vězeňských zařízení, přičemž základ této struktury budou tvořit pouze tři typy věznic, a to věznice pro výkon trestu odnětí s dozorem, s ostrahou a vazební věznice.
- e) Na základě zkušeností z rozvinutých vězeňských systémů zvýšit zásadně účast odborných diagnostických pracovišť vězeňské služby při zařazování a přeřazování odsouzených do typů věznic.
- f) Zpracovat a realizovat strategii zaměstnávání vězněných osob směřující k rozšíření možností zaměstnávání, přitom počítat též se zaměstnáváním během výkonu vazby.
- g) Činit kroky k žádoucím změnám vězeňské architektury, a to především s cílem modernizace vězeňských zařízení, případně výstavby nových.
- h) Být moderním dynamickým systémem, jenž je otevřen odůvodněným změnám. K tomu orientovat vztahy s veřejností, s institucemi a organizacemi, včetně Koncepce aktivních zahraničních kontaktů.
- i) V návaznosti na koncepční změny ve zdravotnictví veřejném a s ohledem na specifické potřeby vězeňství dořešit systém zdravotní péče o vězněné osoby.

- j) Činit kroky k tomu, aby případný další nárůst, nebo stagnace počtu vězňů nebyl důvodem k rezignaci dosažení strategických cílů. (tamtéž)

Koncepce vězeňství do roku 2025

Nová Koncepce vězeňství do roku 2025 v zásadních tématech, filozofických úvahách a cílech plynule navazuje na výše uvedenou Koncepci do roku 2015. Současná úprava vychází ze základní premisy, jíž je multidisciplinární a meziresortní přístup k problematice vězeňství. Současný výkon trestu odnětí svobody ve věznicích je sice zásadní z hlediska napravení pachatele trestného činu a jeho budoucí žádoucí reintegrace do společnosti. Tento fakt ale nemůže být vnímán izolovaně, bez zdůraznění role postpenitenciární péče, vlivu prevence kriminality a v neposlední řadě fungování sociálního systému státu. K výše uvedenému v rámci naplnění cílů Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2015 byla provedena v resortu vězeňství evaluace, kdy z výsledků vyšlo najevo, že převážné většiny cílů nebylo za uplynulých deset let dosaženo. (Koncepce vězeňství do roku 2025, s. 3-7)

Globální cíl

„Vytvořit dobře fungující, efektivní, mezinárodní standardy dodržující vězeňství propojené s prevencí kriminality, postpenitenciární péčí, sociální sférou a vzdělávacím systémem, a směřující k reintegraci pachatelů trestné činnosti do společnosti. Plnit úkol nápravy odsouzených osob na základě individuálních postupů za účelem předcházení recidivě kriminálního chování a izolace opakovaně recidivujících pachatelů nejzávažnější násilné trestné činnosti od společnosti s cílem zajistit bezpečí občanů. Pomocí širokého komplexu opatření docílit existence moderního systému vězeňství, odpovídajícího 21. století a srovnatelného s dalšími vyspělými demokratickými státy. (tamtéž)

Specifické cíle rozdělené do 9 pracovních kapitol

- a) Zaměstnávání vězňů
- b) Zdravotnictví ve věznicích
- c) Vzdělávání
- d) Programy zacházení a SARPO
- e) Legislativní změny v oblasti vězeňství
- f) Řešení problematiky drog a ostatních návykových látek
- g) Financování vězeňství
- h) Resocializace propuštěných vězňů, návaznost na prevenci a postpéči
- i) Bezpečnost ve věznicích (tamtéž)

Seznam strategických cílů

- 1) Zvýšení skutečné zaměstnanosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody.
- 2) Podpora zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.
- 3) Funkční systém vzdělávání vězňených osob, který je účelně navázán na zaměstnávání vězňených osob a má funkční přesah do období po skončení výkonu trestu odnětí svobody, umožňuje vězňeným osobám vzdělávat se v praktických oborech, které s vysokou pravděpodobností naleznou své uplatnění za branou věznice a zabezpečí vězňené osobě příjem, čímž nemalou měrou přispějí ke snížení recidivy a riziku dluhové pasti.
- 4) Aktivní personální politika, která umožňuje přilákat do vězeňství kvalitní, motivované zaměstnance, kterým je schopná nabídnout odpovídající kariérní růst a finanční ohodnocení, zahrnuje širokou škálu odborného vzdělávání určeného jak pro management, tak pro řadové zaměstnance a specialisty, nabízí příležitosti k dalšímu vzdělávání, sdílení poznatků a profesnímu růstu. V akademické oblasti je cílem rozšíření penologického a penitenciárního výzkumu a statistik.
- 5) Dosažení stavu, kdy věznice v rámci vnitřní diferenciacce zařazují odsouzené podle stupně deprivace osobnosti možnosti resocializace a mají dostatek odborného personálu, aby mohly být co nejrychleji zpracovány a naplňovány individuální programy zacházení.
- 6) Posílení samostatnosti odborného personálu a zajištění, aby většinu svého pracovního času mohli zaměstnanci věnovat práci s vězňenými osobami a nikoli administrativně.
- 7) Programy zacházení budou v přiměřené míře standardizovány, rozšiřovány do více věznic a jejich efektivita bude ověřována.
- 8) Udržení dostupnosti zdravotních služeb ve vězeňských zařízeních. Posílení systému poskytování zdravotních služeb reflektujícího jak požadavky vyplývající ze specifík výkonu trestu odnětí svobody, vazby, zabezpečovací detence, tak také zvýšené nároky spojené s poskytováním těchto služeb osobám ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu zabezpečovací detence. Tento systém musí garantovat právo člověka na ochranu zdraví a poskytování rovnocenné péče při současném zajištění náležité bezpečnosti všech osob a spočívat na zásadách účelnosti, efektivity a hospodárnosti.

- 9) Fungující a vhodně provázaný standardizovaný systém účinné odborné pomoci uživatelům návykových látek motivující k abstinenci nejen ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i po jeho skončení. (tamtéž)

2.3 Historie a současnost Věznice Světlá nad Sázavou

V hledáčku volných objektů ke vzniku nové ženské věznice nejlépe vyhovoval soubor prázdných budov ve městečku Světlá nad Sázavou na Českomoravské vysočině. Vytipovaný areál byl vybudován v roce 1987 a do roku 1999 sloužil jako škola v přírodě Školského úřadu Teplice. Počátkem roku 2000 byl nevyužívaný komplex budov převeden do užívání Vězeňské služby ČR (dále jen VS ČR). Nařízením ministra spravedlnosti č. 3/2000 vešlo v účinnost, že v tomto areálu byla zřízena samostatná ženská věznice. První ředitelkou věznice se stala vrchní rada, plk. PhDr. Zuzana Kalivodová. Na základě rozhodnutí generálního ředitelství VS ČR, ze dne 31. 05. 2000 se měla ve zdejší organizační jednotce zřídit oddělení pro odsouzené ženy s dozorem, s ostrahou, pro mladistvé odsouzené ženy a v neposlední řadě na tuto dobu novátorské progresivní specializované oddělení pro matky s nezletilými dětmi ve věznici s dohledem, s dozorem a ostrahou. Toto oddělení bylo slavnostně uvedeno do provozu v roce 2004. Zajímavostí nově vzniklé věznice byla i skutečnost, že v počáteční fázi věznice zde bylo zřízeno oddělení s dozorem pro odsouzené muže, kteří zajišťovali stavební práce při přestavbě areálu věznice. Rozsáhlou rekonstrukcí prošel rozsáhlý objekt věznice v letech 2000 až 2006. (Výroční zpráva o činnosti za rok 2009)

V roce 2005 došlo ke změně ve vedení věznice, kdy ředitelku PhDr. Zuzanu Kalivodovou nahradila ve funkci bývalá generální ředitelka VS ČR, vrchní rada, plk. Mgr. Kamila Meclová. V průběhu roku 2006 byla rozšířena profilace věznice o zvýšenou ostrahu odsouzených žen, což také přineslo změnu v systému práce všech oddělení ve smyslu zajištění bezpečnosti. V tuto dobu již byly plně funkční ubytovny odsouzených, včetně nově vzniklých ubytoven v půdních vestavbách. Nelze opomenout ani vznik provozu nově vzniklého moderního zdravotního střediska, školského vzdělávacího střediska a pracovních dílen pro zaměstnávání odsouzených žen, které v rámci zákonných ustanovení nemohly pracovat mimo areál věznice. Odsouzené, které tyto zákonem upravené podmínky splňovaly, již v tomto období vykonávaly práci pro potravinářskou firmu Lion Products Pelhřimov, kde byla realizována výroba. V událostmi nasyceném roce 2006 byla také za plného provozu dokončena zásadní investiční akce „Vnější a vnitřní signálně

zabezpečovací prostředky“. Pod tímto odborným názvem si lze představit skutečnost, že se Věznice Světlá nad Sázavou stala nejmoderněji zabezpečenou věznicí v ČR, čímž se vyrovnala věznicím třetího tisíciletí, které splňují evropské standardy. (Výroční zpráva za rok 2006)

V období let 2007 až 2009 se chod věznice stabilizoval ve smyslu stavebního a bezpečnostního. Toto období se neslo v krédu českého vězeňství, kdy jen v bezpečných věznicích lze realizovat kvalitní programy zacházení s odsouzenými a tak naplňovat účel výkonu trestu. Na druhou stranu již v počátku tohoto období je poprvé zaznamenána přeplněnost věznice obecně. (Výroční zpráva za rok 2007)

Rok 2009 se celospolečensky i v této organizační jednotce nese v duchu pokračující ekonomické krize, která má za následek omezení zaměstnávání odsouzených osob u soukromých firem, což celkově vyplývá ze situace na trhu práce. Vedení věznice na tento stav reaguje pružně, v rámci přeplněné kapacity stavu odsouzených, a dočasně mění prostory pro zaměstnávání na ubytovnu, čímž vzniklo dalších 60 míst. Negativum lze spatřovat ve skutečnosti, kdy se nepodařilo realizovat stabilizaci zdravotnického personálu, zejména na pozici lékařů, s čímž se ale i dlouhodobě potýkala vězeňská služba, jako celek. (Výroční zpráva za rok 2009)

K další změně na postu ředitelky věznice došlo v roce 2010, kdy Mgr. Kamilu Meclovou, která v lednu tohoto roku odešla do důchodu, nahradila vrchní rada, plk. Mgr. Gabriela Slováková. Nově příchozí ředitelka byla již v počátku svého funkčního období zvolena do předsednictva Mezinárodní asociace vězeňských a nápravných systémů (ICPA). Tímto oprávněným oceněním zviditelnila ředitelka Slováková již v počátku věznici daleko za hranicemi ČR. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

V závěru roku 2010 se podařilo věznicí zprostředkovat zaměstnání pro odsouzené, opět mimo areál věznice, a to ve společnosti Jipocar Obaly, s.r.o. v logistickém centru D1 – Jihlava. Zde byly od počátku opět zařazeny odsouzené ženy splňující zákonné podmínky a firma také zajišťovala jejich každodenní přepravu z věznice na pracoviště a zpět. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

Období do roku 2012 nepřineslo žádné mimořádné události v chodu věznice, pokud nepočítáme, že věznice pod vedením ředitelky Slovákové se aktivně prezentovala směrem k veřejnosti, kdy zvýšila zájem sdělovacích prostředků o tuto organizační jednotku, což sebou přineslo zvýšený zájem i ze strany ústavních činitelů. V ruku v ruce toto období má za

následek zvýšený počet kulturních akcí ve věznici a naopak větší počet nacvičených komponovaných programů, se kterými vyjíždějí odsouzené ženy i mimo areál věznice, kdy jsou vystoupení určená jak pro dospělé, tak i pro děti. Rok 2012 přináší další změnu na postu ředitelky věznice, kdy plk. PhDr. Gabrielu Slovákovou Ph. D., která odcházela na mateřskou dovolenou, dočasně nahradila vrchní rada plk. Mgr. Iva Prachařová. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

Ve shodném roce byly po další rekonstrukci ve věznici otevřeny další ubytovací kapacity pro 80 odsouzených, čímž byla současná kapacita navýšena z 660 na 740 ubytovacích míst. I když se jednalo o navýšení kapacity věznice, neměnilo to nic na skutečné přeplněnosti věznice, kdy v tuto dobu se zde již nacházelo 820 odsouzených žen. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

V rámci nové rekonstrukce v roce 2012 byly ve věznici ve zrekonstruovaných prostorách otevřeny nové učebny pro tříletý denní obor kuchař, číšník, ve spolupráci se Střední školou obchodu a služeb Jihlava, kdy na této akci participoval Kraj Vysočina a vybavil ze svých prostředků třídu výpočetní technikou. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

Začátek roku 2013 byl nejenom pro věznici Světlá nad Sázavou ve znamení vyhlášení částečné amnestie tehdejším prezidentem Václavem Klausem. Tento kontraverzní počin prezidenta měl za následek, že musely být ve věznici posíleny počty zaměstnanců, kteří amnestii ve věznici zajišťovali. Propouštěcí maraton trval pět dnů a počet odsouzených žen klesl z počtu 760 na 458 odsouzených. Pokud pomineme smysl této amnestie, můžeme říci, že pro vězeňskou službu byla darem z nebes. Pomohla celé Vězeňské službě ČR se znovu hluboce nadýchnout z předešlé neúnosné přeplněnosti jednotlivých organizačních jednotek. Jinak tomu nebylo ani ve Světlé nad Sázavou. Z nižšího počtu odsouzených a z ušetřených prostředků se realizovalo několik důležitých oprav na ubytovacích odsouzených, jako například rekonstrukce koupelen a toalet, čemuž vzaly za povděk i samy odsouzené ženy. (Krčál, 2015, s. 24)

Rok 2014 se nese v duchu návratu ředitelky plk. PhDr. Gabriely Slovákové, Ph.D do funkce. Během její nepřítomnosti věznice pokračovala v dlouhodobě nastaveném trendu. Ovšem po jejím návratu se opět rozběhl bezpočet významných akcí, ať již se jedná o charitativní akce, koncerty, besedy. Za zmínku stojí otevření nově vybudované vězeňské kaple za účasti mnoha významných osobností společenského, duchovního a kulturního života z celé ČR. Zde ale práce ředitelky Slovákové nekončí, ba naopak pod jejím vedením

vzniká mnoho inovativních a neotřelých postupů, kdy své bohaté mezinárodní zkušenosti uplatňuje v praxi a možné budoucí vize přeměňuje v konkrétní plány. Ředitelka svým nastaveným trendem dále rozvíjí spolupráci s mnoha neziskovými organizacemi, zaměřenými na pomoc odsouzeným a jejich reintegraci do společnosti (Laxus, Sananim, Podané ruce, Armáda Spásy, Mezinárodní společenství). Dále v neposlední řadě podporuje účast odsouzených na charitativních projektech (výroba obvazů, čepičky pro novorozence, loutky pro dětské domovy, akce ponožkový pes pro podporu výcviku asistenčních psů), které pomáhají potřebným a pozitivně propagují věznicí směrem k široké veřejnosti. (Krčál, 2015, s. 24-27)

Současný stav Věznice Světlá nad Sázavou lze spojit od období roků 2015 a 2016. V tomto časovém úseku vstupuje do realizace dlouhodobý plán firmy Lion Products s.r.o. (potravinářská výroba), která dlouhodobě zaměstnává odsouzené ženy. Již v roce 2008 tato firma zakoupila stavební pozemek v bezprostřední blízkosti věznice s úmyslem postavit zde výrobní halu, kde by zaměstnávala odsouzené. Tento neobvyklý projekt, v ČR doposud nerealizovaný, byl z důvodu ekonomické krize odložen. Realizace výstavby byla zahájena v září 2015 položením základního kamene. Dne 27. června 2016 byla slavnostně zprovozněna výrobní hala patřící výše uvedené firmě. Hala s názvem Levimo se stala unikátním projektem v rámci českého vězeňství, kdy se propojily plány a zájmy podnikatelského subjektu s věznicí. V České republice se jedná o vůbec první střežené pracoviště postavené soukromým investorem, na soukromém pozemku, které bude navíc do konce letošního roku s věznicí přímo propojeno koridorem. Hala je vybavena bezpečnostními systémy a pracovní činnost odsouzených probíhá za přítomnosti a dozoru příslušníků VS ČR. Zde mohou být zaměstnávány i odsouzené ženy, které věznice nemohla doposud na vnější pracoviště z důvodu bezpečnostních kritérií zařadit. Současná praxe ukazuje, že v hale je zaměstnáno 200 odsouzených žen, což je velký přínos v rámci zvýšení zaměstnanosti odsouzených a dále v jejich následné resocializaci. (České vězeňství, 2/2016, s. 11)

K současné realitě nejen zdejší věznice je nutné uvést, že se věznice obecně od amnestie z roku 2013 opět naplnily odsouzenými do početních stavů, které jsou srovnatelné s počty odsouzených před tímto počinem tehdejšího prezidenta Klause. Touto skutečností je ve velké míře ztížena práce zaměstnanců věznic při zajištění optimální penitenciární péče odsouzeným.

3 PENITENCIÁRNÍ PÉČE

Pojem penitenciární péče lze také uvést jako speciální zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Tato specifická péče se vyvíjela v rámci historických souvislostí od nejprimitivnějších postupů, kdy odsouzení čekali ve věznicích na smrt, následně byli využíváni k nejtěžším pracovním činnostem, kde nebyl brán zřetel na lidské ztráty. V tomto období se společnost, ani vězeňský personál nezabýval nějakými potřebami nebo právy odsouzených osob, či trestanců. V průběhu vývoje osvícenství a následné humanizace společnosti se zacházení s vězňenými osobami vyprofilovalo do dnešní podoby, která je legislativně upravena v souladu s Evropskými vězeňskými pravidly a standardy. Současná penitenciární péče je již vědou komplexní, kdy její přesah začíná již prevencí, samotnou péčí o odsouzené ve věznicích a v neposlední řadě se zabývá resocializací z důvodu snahy o snížení recidivního jednání sociální skupiny odsouzených osob.

3.1 Právní úprava a jiné vědní disciplíny

Právní úprava penitenciární péče

Impulzem ke změně legislativy nejen v systému vězeňství se staly listopadové události v roce 1989, kdy došlo k obnově demokratického zřízení našeho státu. Již v roce 1990 byla vypracována první koncepce reformy českého vězeňství, která i v dnešní době vytváří teoretická i praktická východiska pro vytváření moderního vězeňského systému. Současný legislativní rámec, upravující problematiku činnosti Vězeňské služby ČR, je plně v souladu se všemi mezinárodními konvencemi a závazky, která jsou pro ČR závazná. (Jůzl a Olejníček 2004, s. 66)

K právní úpravě penitenciární péče uvádí Jůzl (2012, s. 91), že ji lze zařadit mezi právní vědy, nebo použít pojmu penitenciární právo, které svými normami vytváří právní rámec penitenciární výchovy, jejíž problematiku řeší penitenciární pedagogika. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody je dána zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, dále Vyhláškou Ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Problematiku mladistvých odsouzených upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže. Do legislativního rámce resortu Ministerstva spravedlnosti, potažmo vězeňství, také patří zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby a Vyhláška Ministra spravedlnosti

č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, dále také zákon o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb. Činnost samotné Vězeňské služby ČR upravuje zákon č. 555/1992 Sb. Výše uvedenými zákonnými ustanoveními lze za penitenciární právo považovat speciální odvětví práva, jehož náplní je právní obsah výkonu trestu odnětí svobody. Její řešení má zajistit realizaci požadavků a cílů penitenciární politiky. Penitenciární právo se zabývá především tvorbou a úpravou právních norem výkonu trestu, jejich analýzou, interpretací a aplikací.

Výše uvedené legislativní normy shodně uvádí Sochůrek (2007, s 34-35), kdy dále interpretuje nižší závazné normy, které upravují výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Jedná se především o Nařízení generálního ředitele, metodické pokyny ředitelů odborů generálního ředitelství VS ČR. Tyto dokumenty jsou podle podmínek jednotlivých organizačních jednotek rozpracovány v aprobovaných Vnitřních řádech věznic. Konkrétní ředitel věznice vydává nejen Vnitřní řád, ale i nařízení a pokyn ředitel věznice, které jsou vždy závazné jak pro odsouzené osoby, tak pro všechny zaměstnance věznice.

Výkon trestu odnětí svobody, potažmo penitenciární péče, je v ČR vykonávána celkem v 35 zařízeních, které jsou rozděleny na věznice, vazební věznice a detenční ústavy. Činnost a chod těchto vězeňských zařízení, výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody zajišťuje Vězeňská služba ČR. Nepodmíněný trest odnětí svobody je vykonáván ve věznicích, které (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 8) dále dělí podle stupně potřebné ochrany a nebezpečnosti odsouzených do následujících typů:

- s dohledem
- s dozorem
- s ostrahou
- se zvýšenou ostrahou

Vedle výše uvedených typů věznic jsou dále zřizovány ještě věznice určené pro mladistvé, jejichž výkon trestu odnětí svobody probíhá odděleně od ostatních odsouzených. Pokud není ohrožena bezpečnost nebo účel trestu, může být v rámci jedné věznice zřízeno několik oddělení různých typů, což je i případ Věznice Světlá nad Sázavou.

Dále dle ustanovení (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 7) se umístování odsouzených řídí níže uvedenou diferenciací:

- muži od žen

- odsouzení s infekčním onemocněním izolovaně
- mladiství od dospělých
- recidivisté od prvotrestaných
- odsouzení za úmyslné trestné činy od odsouzených za trestné činy z nedbalosti
- trvale pracovně nezařaditelní
- s duševními poruchami, s poruchami chování
- s uloženým ochranným léčením a zabezpečovací detencí
- velmi nebezpeční odsouzení.

V rámci výše uvedené zákonné diferenciaci vězňů uvádí Sochůrek (2007, s. 29), že v praxi se diferenciaci dělí na:

- **vnější diferenciaci** – která je dána pohlavím, věkem (mladiství), kriminální kariérou (prvotrestaní a recidivisté), zařazením vězně do typu věznice soudem (kde se setkávají kritéria právní, dána zákony, nebezpečnost vězně pro společnost),
- **vnitřní diferenciaci** – je prováděna v mantinelech daných diferenciací vnějších a týká se zařazování vězňů dle jejich osobnostních charakteristik, chování, nebezpečnosti a potřeb konkrétních věznic.

Penitenciární péče a jiné vědní disciplíny

V praxi se vědním oborem penologie, potažmo v penitenciární péči, plynule prolínají ostatní vědní disciplíny zabývající se chováním člověka, které participují při každodenním působení na vězněné osoby. V rámci využívání těchto vědních disciplín je snahou penitenciární péče stále se zdokonalovat a nalézt co nejefektivnější způsob výkonu trestu odnětí svobody. K této spolupráci uvádí Fábry (2009, s. 83-93) následující aplikované vědní disciplíny penitenciaristiky, kdy dává do popředí:

- **Vztah ke kriminologii** – úlohou kriminologie ve vztahu k trestu je správně určit význam trestu v boji proti zločinnosti a určit vztah a podmínky použití trestu v tomto boji.
- **Vztah k trestnímu právu** – trest je nesporně ústředním pojmem trestního práva, které v této souvislosti musí obsahovat i právní podmínky výkonu trestních sankcí. Předmět zkoumání vědy trestního práva a penologie není a nemůže být totožný. Věda trestního práva zkoumá právní souvislosti trestněprávních sankcí, naopak

penologie se soustředí na mimoprávní souvislosti trestu a ochranných opatření, jejich výkonu a účinnosti.

- **Vztah k jiným vědním disciplínám** – kam autor řadí pedagogiku, psychologii, sociologii, kde na rozdíl od ostatních autorů specifikuje obor:
- **Penitenciární medicína** – která má své místo při rozhodování o zařazení odsouzených do pracovních aktivit a poskytuje jim preventivní a léčebnou péči. Nedílnou součástí penitenciární medicíny je také hygiena, která řeší výskyt a přenos nakažlivých nemocí. Patří sem také psychiatrie, která zkoumá disociální poruchy osobnosti a jejich vývoj u odsouzených osob.

Ve vztahu k jiným disciplínám uvádí Sochůrek (2007, s. 38-46), shodně s Fábrym, že penologie nahlíží na trest a trestání z jiných pozic než trestní právo. Výchozí hlediska jsou zakotvena ve skutečnosti, kdy trest je zakotven v právních normách, zejména trestním zákoně a je základním atributem trestní politiky ve vyspělých společnostech.

Dále Sochůrek uvádí další vědní disciplíny shodně jako Černíková (2008, s 12-19) v následujícím dělení:

- **Penitenciární pedagogika** – je speciální pedagogická disciplína, zabývající se zvláštnostmi penitenciárního výchovného působení a vztahující se na všechny kategorie odsouzených ve výkonu trestu. Jůzl (2012, s. 89) naopak penitenciární pedagogiku vidí jako komplexní, specifickou penitenciární výchovnou problematiku, která vede k těsnému sepětí s vědami přírodními, společenskými a technickými. Tyto vědy pomáhají penitenciární pedagogice svými rozborů a závěry řešit řadu aspektů v rámci penitenciárního procesu. Naopak penitenciární pedagogika poskytuje těmto vědám systémovou analýzu výchovy a vzdělávání jedinců ve výkonu trestu odnětí svobody a přináší jim další podněty k jejich specifickému výzkumu některých otázek edukačního procesu ve společnosti.
- **Penitenciární psychologie** – je součástí forenzní psychologie, zabývá se psychologickou problematikou věznění člověka, adaptací, prožíváním, interakcí vězeň – personál. Nedílnou součástí snah penitenciární psychologie je i harm reduction – minimalizace negativních dopadů věznění na psychiku člověka. V obecné rovině lze říci, že zkoumá psychologické problémy procesu penitenciární péče.

- **Penitenciární psychiatrie** – jde o aplikovaný speciální obor psychiatrie, zaměřující se na diagnostikování a poskytování individualizované léčebně-terapeutické péče odsouzeným s odchylkami od psychické normy.
- **Penitenciární sociologie** – je specializovaný obor sociologie, který zkoumá sociální vazby, strukturu, její fungování a účinnost v penitenciárním procesu pod zorným úhlem naplnění účelu výkonu trestu odnětí svobody.
- **Sociální práce** – současná praxe zaznamenává navýšení počtu sociálních pracovníků pečujících o jedince s konfliktem se zákonem a s tím spojené problémy s jejich sociální reintegrací. Zde se jedná o nárůst kurátorů pro mládež, sociálních pracovníků a sociálních asistentů v terénu, pod záštitou Probační a mediační služby ČR.

3.2 Programy zacházení a jejich členění

Programy zacházení jsou alfou a omegou při zajišťování penitenciární péče odsouzeným. Primárně právní úprava programů zacházení vychází z výše uvedeného zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, potažmo z Vyhlášky Ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Další upřesnění této problematiky jsou podle právní síly ustanoveny ve sbírkách nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, sbírkách pokynů a v metodických listech ředitele odboru výkonu vazby a trestu, které vydává Generální ředitelství Vězeňské služby ČR.

Jůzl (2012, s. 113-114) uvádí, že programy zacházení s odsouzenými jedinci tvoří jádro penitenciární pedagogiky. Jedná se v podstatě o aplikaci složek výchovy do penitenciární praxe uplatňovaných v procesu resocializace a reintegrace vězňené osoby. V tomto duchu se jedná o souhrn vzdělávacích, zájmových, pracovních a terapeutických aktivit, které jsou odsouzeným nabízeny s ohledem na jejich zájmy a potřeby.

K programům zacházení považuje Marešová (2016, s. 65) jako zásadní, cílené hodnocení odsouzených, pomocí validizovaného výpočtu statistického a dynamického rizika se zaměřením na identifikaci vybrané trestné činnosti, které se ve věznicích v současné době provádí pomocí programu SARPO. Výše uvedený program funguje v počítačové síti Vězeňské služby ČR a jeho hlavním úkolem je posuzovat pravděpodobnost opětovného selhání odsouzeného na základě stanovených kritérií. Následná Analýza kriminogenních rizik a potřeb konkrétního odsouzeného je důležitým aspektem a vodítkem při sestavování komplexní zprávy odsouzeného, a také zvolení optimálního programu zacházení.

K této tématice uvádí Popelka (2011, s. 81), že program zacházení je jasným a cíleným programem, kdy se stává jakousi rukovětí při plánování a konkrétním zacházení s vězňenými osobami. V sestavovaném programu zacházení je ve vztahu k odsouzenému brána na zřetel délka jeho trestu, typ věznice, kam je rozhodnutím soudu odsouzený zařazen. Na druhou stranu by měl program zacházení podporovat žádoucí postoje, dovednosti a naopak potlačovat ty negativní, které člověka přivedly do vězení.

Program zacházení obsahuje pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a extramurální aktivity s diferenciovaným přístupem ke každé odsouzené osobě. Tuto aktivitu vytváří a zajišťují odborní zaměstnanci věznice (bude uvedeno níže), v součinnosti s konkrétním odsouzeným, který má stanoven výkon trestu odnětí svobody delší než tři měsíce. Odsouzenému jsou nabídnuty aktivity, které jsou ve věznici aplikovány a odpovídají obecné i specifické charakteristice odsouzeného. Pokud si odsouzený žádný z nabízených programů nezvolí, účastní se minimálního programu zacházení stanoveného vnitřním řádem věznice. Při výkonu standardního výkonu trestu je při sestavování a plnění programu zacházení kladen důraz na všechny aktivity. Odsouzeným, kteří jsou zařazeni na specializované oddělení věznic, jsou také stanovovány speciální programy zacházení. (Biedermanová, Petras, 2011, s. 14-15)

K cílům programů zacházení uvádí Bajcura (2008, s. 169-170), že se stanovují na základě poznatků o odsouzeném a ze studia spisové dokumentace, kdy se nesmí zapomínat na charakter a jeho trestnou činnost. Po stanovení cíle si odsouzený vybírá z nabídky jednotlivých aktivit, kdy po sestavení programu zacházení se zavazuje k jeho plnění. Pokud si odsouzený nabízený program nevybere, zúčastní se tzv. minimálního programu zacházení, který je stanoven vnitřním řádem věznice a pracovní aktivita odpovídá zdravotnímu stavu odsouzeného. Všechny programy zacházení se pravidelně vyhodnocují ve lhůtách dle typu věznice, do které je odsouzený zařazen. Po vyhodnocení se zpravidla programy zacházení aktualizují z podnětu odsouzeného, nebo ze strany odborného zaměstnance věznice, kdy se může jednat o závažné změny týkající se například zařazení odsouzeného do zaměstnání, přerazení či vyřazení z nějakého pracoviště. Mezi programy zacházení autor řadí aktivity pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a oblast utváření vnějších vztahů.

V rámci specializovaných oddělení jsou vytvářeny specifické programy pro odsouzené s poruchou osobnosti a poruchou chování, drogově závislé, alkoholiky, recidivisty, pachatele trestných činů souvisejících se sexuálním zneužíváním. Dále sem patří sociálně

právní poradenství, aktivity zaměřené především terapeuticky a trénink zvládnání agresivity. Terapeutické aktivity probíhají formou individuálního a skupinového pedagogického a psychologického působení formou sociálního výcviku, psychoterapie, relaxace, arteterapie, ergoterapie. (ČESKO, Vyhláška MS ČR č. 345/1999 Sb., § 36 odst. 5)

Sochůrek (2007, s. 43) k zacházení se specifickými skupinami vězňů uvádí, že pro tyto odsouzené jsou zřízeny buď samotné věznice, nebo alespoň specializovaná oddělení ve věznicích, nebo je s nimi alespoň specializovaně zacházeno.

K problematice standardizovaných a speciálních programů zacházení uvádí Marešová (2016, s. 69-71), že ve výkonu trestu odnětí svobody v ČR je poskytováno motivovaným odsouzeným s vysokým stupněm rizika (dle SARPO) několik druhů programů zacházení, kdy konkrétně uvádí probíhající standardizované programy zacházení v českých věznicích:

- **Program 3Z** (Zastav se, Zamysli se, Změň se) – jedná se o kognitivně-behaviorální program s terapeutickými prvky. Zaměřuje se na odsouzené – recidivisty, muže i ženy, kteří byli minimálně dvakrát soudně trestáni, a jejich trestní minulost se týkala převážně majetkové trestné činnosti. Cílem programu je, aby si odsouzený vytvořil přiměřený náhled na svoji trestnou činnost a uvědomil si důsledky, ke kterým při tomto činu došlo. Program 3Z je jedním z nejrozšířenějších programů zacházení v českých věznicích. Jeho zaměření se týká práce s pachateli nejčastějších trestných činů, potažmo nejčastěji recidivujících pachatelů.
- **GREPP 1** – je programem krátkodobým intenzivně vzdělávacím, který je určen pro osoby odsouzené za trestné činy násilí na dětech (týrání dětí, komerční i nekomerční sexuální zneužívání dětí).
- **GREPP 2** – jedná se o dlouhodobý terapeutický program, který navazuje na program GREPP 1. Jeho cílem je snížení rizika recidivního jednání odsouzených mužů po jejich propuštění z výkonu trestu. Jedná se o nepovinnou aktivitu, ke které je nutný souhlas odsouzeného.
- **TP 21 Junior** – je edukativně – terapeutický program cíleně zaměřený na mladistvé odsouzené. Úkolem programu je minimalizovat násilné projevy v chování mladistvých odsouzených mužů a snížení jejich aktuální, situačně podmíněné hladiny agresivity.

- **TP KEMP** (kognitivně – emocionálně – motivační program) – dlouhodobý program pro odsouzené muže, kteří jsou pachateli domácího násilí. Cílem programu je naučit tyto jedince sebeovládání a sebekontroly.
- **PARDON** – je program určený pachatelům dopravních nehod. Jedná se o terapeuticko – edukativní program jehož cílem je prevence recidivy rizikového jednání při řízení motorových vozidel. Dalším jeho cílem je zajistit odsouzenému hladší návrat do společnosti, potažmo do silničního provozu.
- **Křehká šance** – projekt je zaměřen na odsouzené, u kterých je předpoklad podmíněného propuštění z výkonu trestu. Realizátorem projektu je Probační a mediační služba ČR ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR. Projekt je zaměřen na život odsouzených ve věznicích, tak i na jejich následný život po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Odborní zaměstnanci participující na sestavování a realizaci programů zacházení.

K sestavení kvalitního adekvátního programu zacházení, kdy je zohledňována osobnostní charakteristika odsouzeného, je nutné tuto osobu co nejlépe poznat. K tomuto účelu slouží komplexní charakteristika odsouzeného, ve které jsou zahrnuty poznatky a celková diagnostika odsouzeného. Komplexní zpráva je vypracována na nástupním oddělení věznice na základě pozorování chování a vystupování odsouzeného na tomto oddělení a také na základě studia spisové dokumentace, která odsouzeného provází od počátku jeho kriminální kariéry. Při sumarizaci komplexní zprávy se k odsouzenému vyjadřuje celý tým vězeňských odborníků, kam dle Jůzla (2012, s. 117-118) patří:

- **Vychovatel** – je klíčovým posuzovatelem odsouzeného, protože je s ním v průběhu dne v neustálém kontaktu, řeší s ním nejzákladnější práva a povinnosti, zajišťuje programy zacházení, taktéž řeší jeho osobní radosti a strasti. Každý odsouzený má přiděleného vychovatele od nástupního oddělení, až po ukončení výkonu trestu, v průběhu výkonu trestu je zpravidla pod vedením více vychovatelů, změna přichází vždy se změnou ubytovny, či typem věznice.
- **Speciální pedagog** – se zabývá osobností odsouzeného z pedagogického pohledu, kdy analyzuje jeho kriminální kariéru, patologické příčiny a motivaci k trestné činnosti. Dále posuzuje sociální vazby odsouzeného na kriminální subkulturu, násilné jednání a sklony k extremismu. Při své práci speciální pedagog vychází z dosavadního života odsouzeného, kdy se zaměřuje na jeho vztah k práci,

vzdělání, zájmům, schopnostem a také k jeho dosavadním morálním hodnotám. Na základě zjištěných indicií spolurozhoduje o zařazení odsouzeného do pracovního procesu a do systému penitenciárního vzdělávání. Speciální pedagog je mentorem pro vychovatele a spolu s ním je rozhodující osobností v působení na odsouzeného v průběhu penitenciární praxe.

- **Psycholog** – v rámci sestavování komplexní zprávy, potažmo programu zacházení, zpracovává psychologickou diagnostiku, podchycuje výsledky anamnézy a jejich souvislosti s trestnou činností. Dále analyzuje osobnost odsouzeného z hlediska intelektových schopností, emoční stability, motivace a hodnotové orientace. Důležitým faktorem v práci psychologa je, aby dokázal rozpoznat postoje jedince k jeho trestné činnosti, jeho adaptaci na výkon trestu a v neposlední řadě dokázal předcházet mimořádným psychickým stavům, či pokusům jedinců o suicidální jednání. V neposlední řadě psycholog stanovuje speciálně výchovné postupy odsouzeným, kdy se na jejich realizaci i spolupodílí.
- **Sociální pracovník** – ze sociálního hlediska participuje na vypracování komplexní zprávy odsouzeného, již se ale nepodílí na sestavování, či realizaci programů zacházení. V jeho gesci je sociální situace odsouzeného (rodina, děti, vyživovací povinnosti, finanční zabezpečení apod.) Dále se zaměřuje na jeho způsobilost k právním úkonům a pomoc při zajištění jeho životní situace po propuštění, čímž je myšlen v rámci možností hladký návrat do běžné společnosti, což není pravidlem.
- **Lékař** – stanovuje důležitá zdravotní fakta k odsouzenému, mezi něž patří chorobopis, zdravotní klasifikace, dieta, pracovní omezení, uložení ochranného léčení, aktuální zdravotní stav, či vztah k návykovým látkám, což jsou důležité skutečnosti k vypracování komplexní zprávy a stanovení vhodného programu zacházení k individuálním možnostem odsouzeného.

Charakteristika odsouzeného v osobnostní a sociální rovině

Program zacházení je tvořen pro každého odsouzeného individuálně, proto je důležité, aby se odborní zaměstnanci participující na penitenciární péči, konkrétně při vypracování komplexní zprávy, nebo při realizaci účelného programu zacházení, dokázali orientovat ve složitých anamnézách odsouzených. Z tohoto důvodu je nutná znalost osobnostních charakteristik, či typologií odsouzených, jak z roviny osobnostní, tak sociální, kdy některé neuvedené poznatky mohou být účelově latentní.

V rámci osobnostních typologií psychopatologických skupin jedinců uvádí Čírtková (1998, s. 69-75), že níže uvedená typologie vznikla zobecněním řady autorských typologií osobnosti pachatele a je prakticky využitelná ve všech fázích uplatňování práva, kdy lze kriminální populaci rozlišit takto:

- **socializovaný (normální) typ** – u tohoto pachatele byl spáchaný trestný čin spíše epizodického charakteru, který vybočoval z dosavadního života a následná náprava a resocializační proces má velkou procentuální úspěšnost,
- **neurotický typ** – motivem trestné činnosti bývají často nevyřešené emocionální konflikty nejčastěji v rodině. Kriminální jednání je spíše namířeno proti rodině, nikoli společnosti a samotný čin je proveden s úmyslem upoutat na sebe pozornost, která mu byla dlouho odepřena. Většina těchto pachatelů disponuje fungujícím vědomím, kdy po urovnání rodinných problémů je reálný předpoklad k nápravě,
- **psychopatický typ** – tento typ se projevuje svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání, které lze percepčně rozeznat již na první pohled a je tedy zřejmé, že se jedinec vymyká stanovené normě. Tato porucha osobnosti a chování je ve značné míře trvalou odchylkou jedince, což vyžaduje speciální dlouhodobé působení. V tomto kontextu je proto liché předpokládat, že současný výkonu trestu, by mohl pachatele pozitivně ovlivnit a učinit jej přizpůsobeným,
- **mentálně nedostačivý typ** – osobnost se vyznačuje nízkou inteligencí, specifickým jednoduchým vyjadřováním, jeho trestná činnost nebývá promyšlená, je spíše pudová, jednoduchá, přímočará, jedná se často o sexuální delikty, nebo v jiné trestné činnosti se stává nástrojem iniciativy druhých. U tohoto typu se obecně předpokládá větší ovlivnitelnost ve smyslu nekritického bezděčného přijímání názorů druhých,
- **psychotický typ** – jedná se o člověka, který v době spáchání trestného činu trpí nejtěžším duševním onemocněním. V těchto případech je výkon trestu v rámci rozhodnutí soudu realizován ve specializovaném zařízení, kterým je detenční ústav.

Mezi základní sociální typologie patří Schragova sociální klasifikace typu osobnosti:

- **prosociální** – jde o osoby socializované, trestná činnost je epizodická, jedinec se dokáže orientovat na běžné sociální normy, osobnost není dosud poruchová, či patologická, resocializace může proběhnout bez obtíží,
- **antisociální** – jedná se o jedince, kteří mají zvládnuté normy kriminální subkultury, jejich osobní normy jsou v rozporu s normami společnosti, dokáží se účelově krátkodobě přizpůsobovat společnosti, ale jejich podstata je ukotvena v sociálně negativním prostředí,
- **pseudosociální** – tento typ jedince má labilní systém norem,
- **asociální** – jde o osoby, které často trpí poruchou osobnosti, jsou defektně socializovaní, chybí jim autoregulace, špatně se ovládají. (Netík, Netíková, Hájek, 1997, s. 37)

3.3 Nabídka aktivit ve Věznici Světlá nad Sázavou

Programy zacházení ve Věznici Světlá nad Sázavou jsou v obecné rovině, tak jako v jiných věznicích, považovány za výchovný prostředek, který má napomoci odsouzeným ženám přijmout odpovědnost za spáchaný trestný čin a naplňovat účel výkonu trestu. Zde je nutné podotknout, že výkon trestu odsouzených žen se zcela liší od výkonu trestu odsouzených mužů. Jde především o fyziologickou odlišnost, jiné hygienické návyky a potřeby, z části rozdílný způsob života za zdmi věznic, kdy odsouzené ženy kladou velký důraz na statut matky, manželky, milenky s pokud možno nepřerušenou vazbou na rodinu a své děti. I z těchto důvodů je samotný chod věznice, jehož specifika jsou zakotvena ve Vnitřním řádu, uzpůsoben ženským potřebám s ohledem na sebepojetí žen a genderovou socializaci. V tomto ohledu je přístup vězeňského personálu k ženám rozdílný než k mužům, jsou uzpůsobeny i programy zacházení. Seznam stanovených aktuálně platných aktivit, které jsou sestaveny vzhledem k možnosti věznice, vydává ředitelka věznice. (Krčál, 2015, s. 50)

Specializovaná oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou

Ve vztahu k programům zacházení je nutné uvést i specializovaná oddělení Věznice Světlá nad Sázavou, kde jsou umístěny odsouzené ženy se specifickými potřebami, jak bylo uvedeno výše. Tato diferenciací odsouzených žen usnadňuje odborným zaměstnancům věznice pracovat s nimi efektivněji a účinněji.

Speciální oddělení pro mladistvé odsouzené ženy

Mladistvou odsouzenou je žena ve věku od 15 do 18 let věku. Problematiku mladistvých odsouzených upravuje zákonná norma (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 5 odst. 3, § 61), kde se uvádí, že u mladistvých, které nepřekročily 18. rok svého věku, vykonávají trest odděleně od ostatních odsouzených. Účelem a cílem speciálního oddělení pro mladistvé je zejména vytvoření podmínek pro pozitivní, sociální a duševní rozvoj mladistvých, s ohledem na jejich stupeň rozumového a mravního vývoje, potažmo jejich socializace. Primárně je část programu zacházení mladistvých zaměřena na jejich vzdělávání, což je zakotveno i v čl. 35 Vnitřního řádu věznice a jedná se o povinnou školní docházku, která je nadřazena všem ostatním aktivitám. Vzdělání se uskutečňuje formou denního studia.

Specializované oddělení pro výkon trestu matek nezletilých dětí (SpO)

Humanizace českého vězeňství přinesla možnost vhodných podmínek pro specifický pobyt dítěte u matky během výkonu trestu, což posiluje optimální citové vazby mezi matkou a dítětem. Oddělení bylo ve zdejší věznici otevřeno 01. 10. 2012, celková kapacita je určena pro 15 odsouzených žen a 20 dětí, zpravidla do 3 let věku. Jedná se o první, nejmodernější a doposud jediné zařízení tohoto druhu ve Vězeňské službě ČR. Činnost oddělení se opět řídí výše uvedenými zákonnými ustanoveními upravující výkon trestu odnětí svobody a v neposlední řadě čl. 37 odst. 4 Vnitřního řádu Věznice Světlá nad Sázavou. Dále činnost vychází z potřeb dítěte a přihlíží k psychickým a fyziologickým zvláštnostem matek i dětí. Program výchovy a vzdělávání je zaměřen na všestranný rozvoj osobnosti dítěte a zachování citových vazeb mezi dítětem, matkou a dalšími členy rodiny. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

Specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné

Na toto oddělení jsou umístovány odsouzené ženy starší 65 let, které byly uznány plně invalidními, nebo jejich zdravotní stav neumožňuje pracovní zařazení dle § 69 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb. Oddělení je umístěno v přízemní části jedné z budov věznice, kam je zřízen bezbariérový vstup. Rovněž pokoje a jejich sociální zařízení jsou stavebnětechnicky uzpůsobeny jejich potřebám, také je těmto odsouzeným zřízena donáška stravy. Programy tohoto specializovaného oddělení jsou uplatňovány jako specifické výchovné postupy. Způsoby zacházení jsou voleny individuálně i skupinově, včetně sociálního učení, kdy nabídka aktivit předchází pasivitě a monotónnímu trávení dne odsouzených žen. Stanovené programy motivují odsouzené k osobnostnímu rozvoji,

sebevýchově a vzdělávání. Zájmové aktivity jsou primárně zaměřeny na rukodělné práce, výtvarné techniky, pohybové a zdravotní cvičení s ohledem na zdravotní postižení každého jedince. (Aprobovaný vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou)

Oddělení bezdrogové zóny

Výše uvedené specializované oddělení je umístěno v samostatném objektu věznice, který je koncipován mimo hlavní budovy a chod věznice, za účelem maximálního snížení rizik průniku omamných a psychotropních látek. Kapacita oddělení je 30 míst. Jsou zde umístěovány odsouzené, které byly před výkonem trestu uživatelkami návykových látek. Tomuto účelu je podřízen program zacházení, který je realizován komunitně-skupinovou formou a je klasifikován jako terapeutický program, zabývající se náhledem odsouzených na jejich dosavadní nesprávné postoje a vytvoření si kladného vztahu k pracovním činnostem. Cílem specifického programu je u odsouzených žen snižovat zdravotní a sociální rizika závislosti. Z povinných používaných aktivit bezdrogové zóny lze uvést ergoterapii, arteterapii, biblioterapii, muzikoterapii a dramaterapii. (Věznice Světlá nad Sázavou...začít znovu!, s. 24)

Rozdělení a výčet programů zacházení

- **Vzdělávací aktivity** – Historie českého státu, Hospodářství a politika ČR, Anglický jazyk, Výchovná činnost a právní poradenství.
- **Zájmové aktivity** – kroužky: zahradnický, zeměpisný, akvarijní, rukodělné práce, keramika, ruční práce, loutkové divadlo, vyšívání, cvičení na míčích, KIWANIS (šití panenek pro děti v nemocnicích), výroba panenek pro UNICEF, cvičení matek s dětmi, výtvarné činnosti, dekorace ze zbytkového materiálu, sportovní aktivity, pohybová aktivita, kondiční cvičení a hry, řešení křížovek a hlavolamů, komunikační dovednosti, hudební kroužek, hudební aktivita.
- **Pracovní aktivity** – Kurz vaření, Sebeobslužné činnosti.
- **Terapeutické aktivity** (speciálně výchovné aktivity) – arteterapie, abreakce a relaxace, nácvik sociálních dovedností, komunita, krátkodobý kurz řešení konfliktů, psychosociální poradenství, skupinová psychoterapeutická konzultace, sociálně právní poradenství, terapeutická skupina pro práci s trestnou činností žen ve VTOS, zvládání řešení konfliktů, Program 3Z, Projekt Křehká šance. (Aprobovaný vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou)

Nedílnou součástí penitenciární péče ve Věznici Světlá nad Sázavou je Školské vzdělávací středisko. Tento edukativní článek vězeňství je externím pracovištěm pražského SOU a zřizovatelem je Vězeňská služba ČR. Toto středisko sídlí v prostorách věznice, je moderně vybaveno dostatečným počtem učeben, kabinetů, učebními pomůckami a výpočetní technikou. Výuku zajišťují jak stálý, tak externí učitelé a mistři odborné výchovy. Vzdělávací aktivity jsou rozděleny do několika stupňů a jsou odsouzeným nabízeny v této formě:

- Učební obor Provozní služby – délka trvání 2 roky, denní studium.
- Učební obor Šití prádla – délka trvání 2 roky, denní studium.
- Kurz Základní škola – délka trvání 10 měsíců, denní studium od září do června.
- Kurz Anglického jazyka – délka trvání 5 měsíců, jednou týdně 2 hodiny.
- Kurz základy práce s počítačem - délka trvání 5 měsíců, jednou týdně 2 hodiny.
- Kurz českého jazyka pro cizince – náplň - zvládnutí základů jazyka k základnímu dorozumění, jednou týdně 4 hodiny.
- Keramika – náplň – zvládnutí práce s hlinou modelování, tvarování, práce na hrnčířském kruhu, probíhá jednou týdně 4 hodiny.
- Kurz základy první pomoci a ošetřovatelství – délka trvání 5 měsíců, jednou týdně 2 hodiny. (Vězeňská služba České republiky, Věznice Světlá nad Sázavou [online])

Shrnutí

Po zpracování teoretické části této diplomové práce můžeme uvést, že způsob trestání, potažmo věznění se staletími vyvíjel do současné humánní podoby, která je aplikována v systému vězeňství v ČR. Pokud zůstaneme u problematiky penitenciární péče, která je poskytována odsouzeným ženám ve Věznici Světlá nad Sázavou, tak jak je výše popsáno, je nezpochybnitelné, že je tato péče odsouzeným ženám poskytována v maximální míře. Zde je možná na místě uvést, že nabídka aktivit odsouzeným ženám je neustále aktualizována, vylepšována a přizpůsobována jejím potřebám v rámci vývoje společnosti a nových trendů v páchání trestné činnosti. Současný stav má ale k ideální konstelaci daleko, protože Věznice Světlá nad Sázavou, jako jiné věznice, trpí přeplněností, což se odráží i na náročnější realizaci programů zacházení. Z výše uvedeného je zřejmé, že nabídka aktivit přesahuje poptávku a možná i skutečný zájem odsouzených žen o tuto činnost. V tomto směru dělá Věznice Světlá nad Sázavou maximum, ale vždy záleží na přístupu každé odsouzené, jak dokáže nabízené aktivity využít ve svůj prospěch, při svém výkonu trestu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Penitenciární péče o vězněné osoby je založena na vzájemné sociální interakci mezi lidmi, kdy je rozdělena statutem podřízenosti a nadřízenosti v souladu se zákonnými ustanoveními upravujícími výkon trestu odnětí svobody. Ani tato činnost ovšem není černobílá a nachází se v ní mnoho subjektivních názorů, postřehů, inovací, taktéž i pocitů křivd, či zadostiučinění, jak ze strany zaměstnanců věznic, tak ze strany odsouzených osob. Z důvodu skutečnosti, že je velmi obtížné pro civilní osoby proniknout do prostoru věznic, respektive provádět zde výzkumná šetření s vězněnými osobami, pokusíme se v tomto směru využít pracovního zařazení autora této práce ve Věznici Světlá nad Sázavou, kde svůj trest vykonávají odsouzené ženy. Zde lze uvést, že jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2007, s. 76), je možné zařadit výzkumníka do kategorie „Zasvěcený“, což znamená, že se jedná o člověka, který se v našem případě s odsouzenými stýká i mimo rámec výzkumu. Po prostudování tematiky penitenciární péče jsme ve většině případů našli kvantitativně orientované studie zabývající se spíše názorem civilních osob, či zaměstnanců věznic, než odsouzených osob, či výzkumná kvantitativní šetření. Z tohoto důvodu, je naším záměrem a cílem v rámci kvalitativního výzkumu zjistit u odsouzených žen, jak ony subjektivně vnímají poskytovanou penitenciární péči v prostředí Věznice Světlá nad Sázavou, potažmo jaký vliv má tato péče na jejich osobnost.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2007, s. 62), na počátku výzkumu je podstatným krokem ujasnit si cíle výzkumného šetření, zda budou dostatečně významné a zda budou vůbec někoho zajímat. Výzkumným cílem našeho empirického šetření je prozkoumat specifickou skupinu odsouzených žen, a jak ony samy subjektivně vnímají realitu ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Světlá nad Sázavou. Zde se budeme snažit odkrýt, jaké životní situace vedly k jejich odsouzení, jaký dopad má na jejich osobnost každodenní realita ve vězení, potažmo jaký dopad má jejich pobyt ve vězení na jejich rodiny, zda jsou pro ně přínosné a smysluplné programy zacházení, které z těchto aktivit jsou pro ně nejzajímavější, a které naopak nerady navštěvují, dále se budeme snažit popsat faktory nebo zážitky, které je nejvíce ovlivňují při výkonu trestu. V neposlední řadě se pokusíme prozkoumat, jak odsouzené ženy vidí svůj další život po ukončení výkonu trestu. Z důvodu osobní zainteresovanosti v problematice vězeňství je podrobné prozkoumání této tematiky pro nás zavazující a zpracovaný výsledek výzkumu významný pro další objektivní posouzení problematiky vězněných osob.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaký dopad má penitenciární péče na osobnost odsouzené ženy při resocializaci?

Dílčí výzkumné otázky:

- Z jakého sociálního prostředí vybrané odsouzené pocházejí, za jakou trestnou činnost jsou ve výkonu trestu?
- Jak se odsouzené emočně vyrovnávaly s nástupem do Věznice Světlá nad Sázavou a jaké u nich nastaly životní změny?
- Jaké faktory penitenciární péče odsouzené nejvíce ovlivňují při jejich výkonu trestu, respektive při jejich nápravě?
- Jak vidí odsouzené ženy svoji další životní dráhu, či uplatnění na trhu práce po ukončení výkonu trestu odnětí svobody?

4.2 Výzkumný problém a výzkumný soubor

Formulování výzkumného problému vychází z našich výzkumných cílů, především z cíle intelektuálního, kdy nelze opomenout ani cíle praktické a personální. V rámci kvalitativního výzkumu je žádoucí, aby tyto cíle byly synergické a byly nějakým způsobem spjaty se zájmy a životními zkušenostmi výzkumníka. Definování výzkumného problému je v podstatě zřetelné a srozumitelné pojmenování toho, čemu se bude výzkum věnovat. Obecně pojatý výzkumný problém je v kvalitativní metodologii jen obtížně postihnuteľný, z tohoto důvodu je na místě jeho obecnost zúžit jen na určitou skupinu osob, typologii, nebo určité místo. Tímto krokem se zkoumání daného problému stane zvládnutelnějším. (Švaříček a Šeďová, 2007, s. 63-65)

Naším výzkumným problémem je zjistit a zachytit současný psychický stav u vybraných odsouzených žen, které se v době výzkumu nacházejí ve výkonu trestu ve výše uvedeném zařízení. Zde nás konkrétně bude zajímat, jak se vnitřně vyrovnávají s touto životní změnou, kterou si samy svým nezákonným jednáním způsobily. Dále se pokusíme zjistit, jak dotazované vnímají nastavený každodenní chod věznice, který je upraven časovým rozvrhem dne, který je striktně daný. Také se budeme snažit u dotazovaných žen zjistit, jak se vyrovnávají a vnímají velké společenství odsouzených žen, programy zacházení, které jim jsou stanoveny a jak vnímají zaměstnance věznice, které tyto programy zajišťují, nebo příslušníky, kteří chod věznice zajišťují. V neposlední řadě se při pohovoru pokusíme zjistit, jaký dopad má pobyt ve věznici na jejich osobnost.

Výzkumný soubor tvoří odsouzené ženy, které se nacházejí ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Světlá nad Sázavou. Tyto ženy jsme si vybrali záměrným výběrem na základě předem stanovených kritérií. Prvním kritériem byl výběr žen dle stanoveného režimu typu věznice podle závažnosti spáchaného trestného činu. Zde jsme zvolili kritérium, od nejmírnějšího režimu po vybraný nepřísnější, což jsou režimy dohled, dozor, ostraha, kdy z každého režimu jsme vybrali dvě odsouzené, v celkovém počtu šesti žen. V každém režimu jsme se ještě při výběru zaměřili na skutečnost, kdy vždy jedna odsouzená je ve výkonu trestu poprvé a naopak druhá je ve výkonu trestu opakovaně, takže má statut recidivistka. Posledním společným kritériem je fakt, kdy odsouzená musí být ve výkonu trestu ve Věznici Světlá nad Sázavou minimálně 12 měsíců, aby mělo její vyjádření k danému tématu nějakou vypovídající hodnotu. Výběr jsme tedy provedli na základě těchto kritérií, kdy jako formu výběru jsme zvolili prostudování anamnéz a spisů odsouzených žen, za účelem výběru nejvhodnějších kandidátek ke stanovenému výzkumnému cíli. Zde je nutné podotknout, že při výběru odsouzených žen hrála určitou roli i naše osobní zkušenost velkého počtu odsouzených, kdy se dalo dopředu relativně předpokládat, že vybrané odsouzené budou k dané problematice sdílné, otevřené a nebude jim činit obtíže své prožitky, pocity a názory sdělovat do diktafonu.

V tabulce č. 1 předkládáme základní představení našich šesti odsouzených žen.

Tabulka č. 1: Základní údaje o odsouzených ženách (Vlastní výzkum, 2017).

	věk	vzdělání	rodinný stav	počet dětí
IVANA	29	střední s mat.	svobodná	0
ERIKA	44	střední bez. mat.	vdaná	2
SENDY	32	základní	svobodná	3
JANA I.	28	střední s mat.	vdaná	0
PAVLÍNA	39	střední s mat.	rozvedená	2
JANA II.	36	střední bez. mat.	rozvedená	2

Při aplikaci kvalitativní metodologie výzkumu bývá záměrný výběr nejčastěji používanou metodou výběru. Za záměrnost, či účelovost výběru výzkumného vzorku lze považovat takový postup, při kterém na základě konkrétních vlastností hledáme účastníky cíleným způsobem. Daným kritériem, dle kterého vybíráme konkrétní osoby, může být určitý stav nebo vlastnost, popřípadě se může jednat o příslušnost k určité sociální skupině. (Miovský, 2006, s. 135)

4.3 Volba typu výzkumu a metody sběru dat

Na základě režimových opatření, které výkon trestu upravují a na základě citlivosti, výjimečnosti a jiskřivé povaze našeho tématu jsme zvolili kvalitativní výzkum. Tento druh výzkumu je používán v případech, kdy je pro nás důležité a zavazující porozumět lidem v různých, i neobvyklých sociálních situacích. Prostřednictvím kvalitativního výzkumu se pokusíme rozkrýt osobnostní charakteristiky odsouzených žen. Jak uvádí Maňák a Švec (2004, s. 21) použití kvalitativní metodologie vyžaduje od výzkumníka velmi dobrý přehled o dané problematice, rovněž vyžaduje jeho pohotovost, flexibilitu a vynalézavost. Pro další zpracování získaných informací bude aplikována metoda zakotvené teorie.

Jako nejvhodnější metodu sběru dat našeho empirického šetření jsme se rozhodli zvolit strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami (viz příloha P III). Předmětné otázky jsou předem co nejpřesněji formulované k našemu tématu, v souladu s metodologickými zásadami je vhodné nejdříve zvolit otázky týkající se současnosti a následně použít otázky týkající se minulosti, či budoucnosti. Tento typ rozhovoru se používá v případě, když je na místě důležité a potřebné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Tímto postupem se tak snižuje možnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturovaně lišit, kdy působení tazatele na kvalitu vedeného rozhovoru je minimální. Naopak výhodou tohoto modelu je, že se získaná data později snadněji analyzují, protože jednotlivá témata jsou v přepisu rozhovoru poměrně lehce lokalizována. Relativní nevýhodu strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami lze spatřovat v restrikci na předem daná témata. Omezení je dáno i tím, že různým respondentům klademe stále shodné stejně formulované otázky, čímž přehlízíme situovanost rozhovoru. (Hendl, 2005, s. 169-173)

4.4 Zakotvená teorie

V rámci dalšího zpracování získaných dat jsme zvolili metodu zakotvené teorie. Základním cílem této techniky zpracování kvalitativních dat je vygenerovat novou teorii, kdy necháváme ve zkoumané oblasti, aby se co nejvíce ukázalo, co je zde významné. Metoda zakotvené teorie nám umožňuje slučovat získaná data odlišným způsobem v rámci kvalitativní analýzy a vyznačuje se svou vysokou plastičností. Dále nám umožňuje využití různých metod při získávání dat, kdy lze následně využívat různých přístupů při analýze získaných dat. V souvislosti s použitím této metody je kladen důraz na schopnost výzkumníka, aby dokázal nahlédnout do souvislostí výskytu, vývoje a charakteru zkoumané skutečnosti, či jevu. Aby dokázal dát získaným údajům význam, dokázat oddělit související od nesouvisejícího, podstatné od nepodstatného a porozumět zkoumané problematice jako celku. V rámci zakotvené teorie pracujeme se třemi typy kódování: otevřené, axiální, selektivní.

Pod metodologickým pojmem kódování v kontextu zakotvené teorie jsou obecně myšleny operace, pomocí nichž jsou získané údaje rozdrobeny, rozmělněny, konceptualizovány a následně složeny novým způsobem. Tento postup je ústředním procesem tvorby nové teorie. (Švaříček a Šedřová, 2007, s. 211)

Jak uvádí Hendl (2005, s. 245), při použití zakotvené teorie se výběr datového materiálu děje pomocí teoretického vzorkování a zvolené metody sběru dat se řídí požadavky vývoje nové teorie. V rámci získání datového materiálu, se má dojít k jeho zobecnění, kdy v dalším kroku lze dospět k abstraktnější teorii, která zahrne více oblastí sociálního chování. Celá analytická část práce je směřována k identifikaci ústřední kategorie zkoumaných dat, jež je centrem hierarchické sítě kategorií, což se děje opakovaně ve vzájemně se prolínajících fázích, jež jsou opakovaně zpracovávány. Tento proces se nazývá souhrnně teoretické kódování.

Otevřené kódování

V rámci kódování se jedná o prvotní analýzu nashromážděných dat, kdy je cílem objevování důležitých myšlenek a pojmů. Při analýze daný text nejprve rozdělíme na jednotky, kdy jednotkou může být slovo, více slov, věta, či odstavec. Každé takové jednotce přiřadíme zvolený kód. Tímto kódem rozumíme slovo, nebo frázi, která svým způsobem vystihuje a odlišuje stanovený jev od ostatních. Po vytvoření souboru kódů, vybereme kódy podobné, související, příslušné ke stejnému jevu, které přiřadíme k různým

kategoriím. V této fázi výzkumu se jedná o postup provizorní, ale velmi důležitý, z kterého dále budeme vycházet při dalším zpracování získaných dat. (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 211-221)

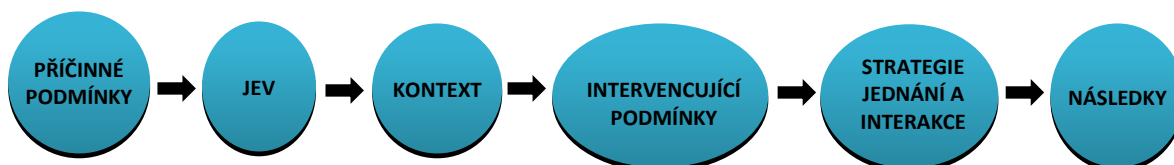
„Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Bez tohoto prvního a základního analytického kroku by nemohl proběhnout zbytek analýzy ani následná komunikace. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 43)

Z výše uvedeného je patrné, že otevřené kódování rozčleněno do dvou závislých etap, a to konceptualizace a kategorizace. V rámci fáze konceptualizace jsme text tematicky rozkryli na odstavce, věty, fráze a přidělili jsme jim jména, která reprezentují daný jev. V následné fázi kategorizace jsme shromáždili takové pojmy, které připadají stejnému jevu. Veškerá transkribovaná a okódovaná data budou k dispozici při obhajobě naší diplomové práce v rámci státních závěrečných zkoušek.

Axiální kódování

Provedenou analýzou vyhodnocených znaků, či případů v dané kategorii si výzkumník vytváří výchozí pozici pro další krok při zpracování dat. V průběhu axiálního kódování uvažuje o příčinách a důsledcích, o podmínkách interakce, o následných strategiích a procesech, kdy vytváří určité osy, kterými se snaží propojovat jednotlivé kategorie, které spolu souvisejí. (Hendl, 2005, s. 248-250)

Jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2007, s. 232) v rámci posloupnosti axiální kódování navazuje na kódování otevřené, přičemž jeho cílem je vytvoření spojnic mezi jednotlivými kategoriemi. Data, která jsme se před tím rozčlenili, jsou novým způsobem uspořádána vytvořením nových vazeb mezi kategoriemi. V tomto směru plní axiální kódování pomocnou funkci při třídění dat. Pro pochopení, formulovaných vztahů a dynamiky dat je používán zjednodušený paradigmatický model, který by mohl mít následující podobu:

Obrázek č. 1: Paradigmatický model v grafickém znázornění (Vlastní výzkum 2017)

Zkoumané a zaznamenané události, případy, či dění, které vedou k výskytu nebo vzniku nějakého jevu, jsou nazývány jako příčinné podmínky. Jev je ústřední myšlenka události, dění nebo případu, na který se zaměřuje soubor zvládajících, či ovládajících interakcí, nebo má k němu nějaký vztah. Kontext je soubor vlastností, které jevu náleží a představuje konkrétní soubor podmínek, při nichž jsou uplatňovány interakce, či strategie jednání. Intervenující podmínky ovlivňují strategie jednání a interakce náležící k danému jevu. Tímto intervenující podmínky strategie jednání a interakce v určitém kontextu ovlivňují, kdy je jak usnadňují, tak i znesnadňují. Strategie jednání či interakce vymezují jednání a chování v určitých podmínkách. Vzniklé následky chápeme jako příčinný výsledek jednání a interakce. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 70)

Selektivní kódování

V rámci selektivního kódování jsme zvolené kategorie a témata dali do vztahu k jedné centrální kategorii, která zastřešuje celou problematiku, kdy všechny jevy i kategorie pod ní spadají. Axiální kódování nám vytvořilo stěžejní základ pro selektivní kódování, které se od sebe příliš neliší. Hlavním rozdílem mezi oběma druhy kódování je především míra abstrakce při tvorbě paradigmatického modelu.

Jak uvádí Hendl (2005, s. 251), selektivní kódování je fází prozkoumávání dat a kódů, kdy v rámci zpracování výzkumník hledá případy, ze kterých vystupují další témata, která porovnává a zkoumá u nich rozdíly. V průběhu této činnosti je výzkumník veden snahou vyhledat hlavní témata a kategorie, které budou ústředním rámcem nové teorie. Tímto se vytvoří propojená síť konceptů, která má těžiště v hlavních kategoriích. Vlastnosti a dimenze formulovaných vztahů k ústřední kategorii se opětovně přezkušují pomocí dat, kdy se vyplňují prázdné mezery, dokud žádné další kódování nepřináší nové poznatky.

K poslední fázi kódování uvádí Strauss, Corbinová (1999, s. 87), že cílem je dosažení srozumitelnosti a zakotvenosti námi interpretované reality příběhu, kterou dosahujeme pomocí několika základních kroků. Za prvé je nutné podle autorů podrobně vyložit kostru příběhu, ke které ve druhém kroku uvedeme pomocné kategorie do vztahu k centrální kategorii podle paradigmatu. Ve třetím kroku jsou již kategorie vzájemně vztahovány na dimenzionální úrovni, kdy ve čtvrtém kroku jsou tyto vztahy ověřovány dle údajů. Závěrečným krokem je doplnění kategorií, které je třeba případně ještě více upřesnit, doplnit, anebo rozvinout. V praxi ovšem nejsou tyto kroky striktně stanoveny, lze

přeskakovat od jednoho kroku k druhému mimo pořadí, kdy záměrem je pouze snadnější výklad.

5 REALIZACE VÝZKUMU

Výzkumné šetření bylo realizováno v měsíci únoru a březnu 2017 v prostorách Věznice Světlá nad Sázavou, ke kterému dala svolení Ředitelka věznice, vrchní rada, plk. PhDr. Gabriela Slováková, Ph.D. V příložené tabulce předkládáme základní představení vybraných šesti odsouzených žen, které souhlasily s účastí na našem výzkumném šetření.

5.1 Etické aspekty výzkumu

V našem výzkumu nezveřejňujeme žádná data, která by vedla k identifikaci odsouzených žen, se kterými jsme výzkum realizovali. Pro zachování anonymity dotazovaných odsouzených žen, jim bylo na počátku každého rozhovoru nabídnuto, aby si zvolily křestní jméno, které je bude nejlépe vystihovat. Této možnosti využily pouze dvě odsouzené, ostatní si ponechaly své původní jména. Pokud se v rozhovoru objevují jména jiných osob, nebo názvy obcí či měst, jsou tato jména zachována. V případě obcí a měst se jedná o veřejně známé údaje, kdy ve vztahu k dotazovaným osobám se dají těžko vkládat do spojitosti. Co se týče jmen jiných osob z prostředí Věznice Světlá nad Sázavou, jsou tato jména opět nezměněna, protože se jedná o osoby veřejně prezentované ve vztahu k této organizační jednotce. Námi vybrané odsouzené ženy byly před provedením rozhovoru informovány, že rozhovor bude nahráván, s čímž výše uvedené vyjádřily k tomuto úkonu svůj souhlas, což je zaznamenáno v úvodu každého jednotlivého rozhovoru.

5.2 Rozhovory

Délka rozhovorů závisela na komunikativnosti jednotlivých odsouzených žen, jejich slovní zásobě, určité míře nervozity, jejich odvázaní se při odpovědích o jejich životních zkušenostech a událostech. Na výše uvedených ženách jsme nespárovali žádné zábrany, či zdrženlivost při vyjadřování z důvodu toho, že byly jejich výpovědi nahrávány. K tomuto lze uvést, že s odsouzenými ženami je ve výkonu trestu prováděno velké množství pohovorů, což je součástí i plnění programů zacházení. Tímto jsou dle našeho názoru tyto ženy na rozhovory, týkající se rodiny, jejich trestné činnosti, podmínek výkonu trestu, nebo jejich plánů do budoucna, připravené. Dá se objektivně i říci, že některá vyjádření jsou i připravená, naučená, mohou být i částečně zkreslená, může se jednat i o tajná přání těchto žen, aby byl jejich následný život lepší, než jejich aktuální realita. V tabulce č. 1 uvádíme základní údaje o odsouzených ženách. V rámci rozdílných interpretací a chování odsouzených žen jsou v této části popsány i průběhy jednotlivých rozhovorů. Dle našeho

názoru je to důležité, aby vynikly zjištěné rozdíly, zvláštnosti a naše postřehy, které provázely rozhovory. Tyto zjištěné a zaznamenané atributy rozhovorů mají pro nás důležitý význam pro výsledek výzkumného šetření.

Rozhovor č. 1: Ivana

Odsouzená Ivana od počátku svého rozhovoru vystupovala zdravě sebevědomě, prováděný rozhovor na diktafon jí nečinil žádné obtíže, její odpovědi byly přesné, dostatečné, odpovídala rázně a hlasitě, nevyhnula se tvrdším výrazům, které ovšem nevybočily z normy slušného vyjadřování. Na této odsouzené bylo při pohovoru patrné, že je ve výkonu trestu opakovaně, neměla žádné zábrany hovořit o své rodině, trestné činnosti, ani o každodenním životě ve věznici se všemi zápory a klady, který tento život za mřížemi skýtá. Odsouzená Ivana potvrdila, že ráda navštěvuje aktivity, které probíhají v komunitě, kde se s odbornými zaměstnanci věznice a s dalšími odsouzenými hovoří otevřeně o rodině, trestné činnosti a o postpenitenciární péči. Tuto opakovanou zkušenost potvrdila svým přesvědčivým vyjadřováním, které působilo věrohodně, odhodlaně, kdy Ivana zřetelně popisovala svoji změnu a budoucí život po výkonu trestu bez trestné činnosti.

Rozhovor č. 2: Erika

Rozhovor s odsouzenou Erikou byl veden v komornějším duchu, odsouzená mluvila pomaleji a klidně. Ve svém vyjadřování občas tišila hlas, když se otázka týkala její trestné činnosti, vypadalo to, jako by se za své činy styděla, i když je ve výkonu trestu opakovaně. Naopak odsouzená Erika vždy při rozhovoru ožila, když se téma týkalo programů zacházení, či pracovní činnosti, k čemuž uvedla, že k těmto aktivitám má pozitivní vztah. Odsouzená při rozhovoru také uvedla, že její osobnost je nevyrovnaná, špatně na ní působí velký kolektiv odsouzených žen, kdy se někdy v rámci psychologické intervence dostane i na krizové oddělení věznice, aby se mohla uklidnit. Rozhovor s odsouzenou Erikou měl nejkratší stopu záznamu, Erika se spíše vyjadřovala v kraších odpovědích, museli jsme častěji klást doplňující otázky, abychom dostali relevantní informace.

Rozhovor č. 3: Sendy

Třetí rozhovor s odsouzenou Sendy byl od počátku veden ve svižném tempu, odsouzená se vyjadřovala rychle, důrazně, snažila se nám ve svých odpovědích sdělit co nejvíce informací, které ale byly vždy k tématu. Na vyjadřování odsouzené Sendy bylo opět patrné, že se ve výkonu trestu nachází opakovaně, svým vyjadřováním se snažila udržovat dobrou, veselejší náladu. O svém dosavadním životě, její trestné činnosti a každodenní

realitě ve výkonu trestu odsouzená Sendy hovořila bez zábran, bez zaváhání, věci pojmenovávala pravými jmény, snadno se přizpůsobila vězeňskému slangu, který je pro odsouzené osoby příznačný. V tomto rozhovoru jsme se dozvěděli, jaký velký přínos má pro tuto odsouzenou zaměstnání, které ona vykonává mimo areál věznice.

Rozhovor č 4: Jana I.

Odsouzená Jana I. (dále jen Jana) se od první věty rozhovoru snažila vyjadřovat spisovně a odborně, což mělo za následek, že občas hledala správné výrazy. To ovšem nemělo zásadnější vliv na skutečnost, že odsouzená Jana působila při rozhovoru mile a velmi vstřícně, snažila se při odpovědích být velmi pohotová, vyjadřovat se přesně, občas doplnit odpověď lehkým smíchem..... Dále ji nečinilo potíže se otevřeně vyjadřovat o všech otázkách, které jí byly kladeny, ve svých odpovědích byla velice optimistická s pozitivním nadhledem na svoji budoucnost. Při tomto rozhovoru jsme zjistili zásadní rozdíl mezi vyjadřování ostatních odsouzených a odsouzené Jany, kde bylo od počátku zřetelné, že tato odsouzená je ve výkonu trestu poprvé, umí se dobře a slušně vyjadřovat, dá se říci, že za celý rozhovor nepoužila sama od sebe vulgární, nebo sprostý výraz, takže ve svém dosavadním výkonu trestu nepřijala způsob vyjadřování nemalého počtu odsouzených žen. Z vystupování a vyjadřování odsouzené Jany lze předpokládat, že pochází z ukotvené, funkční rodiny, kdy ona sama uvádí, že tato rodina vyznává tradiční hodnoty společnosti.

Rozhovor č. 5: Pavlína

Pátý rozhovor s odsouzenou Pavlínou od počátku probíhal ve velmi klidné atmosféře, kdy odsouzená Pavlína odpovídala plynule, klidně, s rozvahou, kdy někdy vážila a hledala vhodná slova. Opět se dá u této odsouzené říci, že ze způsobu jejího vyjadřování bylo od počátku patrné, že se jedná o odsouzenou, která nepřijala takzvaný vězeňský slang, kdy při svém vyjadřování nepoužívala vulgární, ani sprosté výrazy. Odsouzená Pavlína se o všech tématech rozhovoru vyjadřovala se zralou úvahou a s objektivním sebezpřijetím své trestné činnosti. Z jejích odpovědí v rámci každodenní reality ve výkonu trestu je patrné, že odsouzená Pavlína, i když je ve výkonu trestu poprvé, dokázala se ve věznici reálně zorientovat, kdy v současné době je považována za vzorného vězně a na druhou stranu je respektována i ze strany ostatních odsouzených.

Rozhovor č. 6: Jana II.

Poslední rozhovor s odsouzenou Janou II. (dále jen Jana) proběhl bez větších potíží. Odsouzená se snažila vyjadřovat ke stanoveným otázkám, kdy bylo občas nutné Janě položit doplňující otázky, protože se na konci odpovědi odmlčela a hledala návaznost. Po položení doplňující otázky se jí vždy podařilo svoji myšlenku doplnit. Vyjadřování odsouzené Jany bylo velmi otevřené, ke všem tématům, kdy Jana nešla pro vulgární, či sprostý výraz daleko, dále se nebála použít slangových výrazů z prostoru věznice. Toto je možné přičíst skutečnosti, kdy odsouzená Jana v průběhu svého výkonu trestu zažila nepříjemný zážitek, kdy jí byla vykradena jinými odsouzenými skříňka, čímž u ní došlo ke změně postojů na ostatní odsouzené ženy. Dá se říci, že tímto činem odsouzená Jana prozřela ve své naivitě, přitvrdila ve svém chování a vyjadřování, a více sleduje své okolí, čímž v současnosti dokáže reálně a vtipně popsat každodenní realitu výkonu trestu odsouzených žen, kterou považuje za školu svého života.

5.3 Transkripce

Pojem transkripce znamená proces, ve kterém se mluvený projev, v našem případě strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami převádí do písemné podoby. Jde o časově velmi náročný proces, který je pro podrobné vyhodnocení subjektivních vyjádření dotazovaných podmínkou. Všechna získaná data transkripce je následně nutné zredukovat, abychom snadněji našli určité jevy, či typy odpovědí, které následně roztřídíme, abychom mohli získané údaje přehledně popsat. (Hendl, 2005, s. 208)

Z důvodu zachování co největší autentičnosti výpovědí odsouzených žen na diktafon, jsme rozhovory přepsali doslovně se všemi hovorovými, slangovými výrazy, gramatickými chybami či přerázkami, což si vyžádalo velkou soustředěnost a časovou náročnost zpracování. Přepis vybraného rozhovoru je přiložen k nahlédnutí v příloze P IV.

6 ANALÝZA A VLASTNÍ INTERPRETACE VÝZKUMU

Po provedení transkripce rozhovorů s odsouzenými ženami jsme dané texty podrobili vícestupňové analýze získaných údajů, kdy jsme použili tři základní prvky zakotvené teorie, kterými jsou koncepty, kategorie, propozice, neboli tvrzení.

6.1 Analýza získaných dat

V průběhu otevřeného kódování jsme všechny námi ustanovené kódy zařadili do 8 kategorií, kdy u každé této kategorie jsme vymezili její vlastnosti a dimenze. Za účelem lepší přehlednosti prezentujeme jednotlivé kategorie a jejich vlastnosti, dimenze a ustanovené kódy v tabulkách. Součástí každé uvedené tabulky je jako příklad uvedena ukázka několika zásadních částí rozhovorů, které reprezentují promítnutý jev v dané kategorii.

ŽIVOT PŘED PORUŠENÍM ZÁKONA (ŽIVOT PŘED)

Kategorie *Život před porušením zákona* zahrnuje individuální vyjádření odsouzených žen před jejich nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, kde se zaměřovali na rodinné prostředí a první příčiny, které směřovaly k porušení zákona.

Tabulka č. 2: Kategorie: *Život před porušením zákona* (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
ŽIVOT PŘED PORUŠENÍM ZÁKONA	Selhání Frustrace Útěk	Opakované Ponižující Nekončící	Nuda Drogy Rozvod rodičů Škola Práce Úmrtí Naivita Parta Násilí

„Můj život byl úplně normální, normální rodina, škola, takovej nudnej normální život a pak prostě se to zvrtilo, když mi bylo jednadvacet. Poznala jsem novýho přítele, ten bral drogy, to jsem nevěděla, nevím, jestli by to něco změnilo, kdybych to věděla no a když to prostě poprvé přinesl, tak jsem nenašla důvod, proč si nedat, důvod proč si dát neexistuje, takže ho člověk ani nehledá, když má trochu rozum. No a drogy to se rovná kriminál, ale na to jsem tu musela být třikrát, abych to pochopila, to dokážu říct, až teď.“ (Ivana)

„Brala jsem drogy. Měla jste normálně kompletní rodinu nebo rodiče byly rozvedený, nebo něco takového? Ne, měla jsem kompletní rodinu. Začala jsem brát drogy z důvodu, že mi umřel táta, máma, a pak brácha, tak jsem začala brát drogy, no a pak se to rozjelo. Takže následná trestná činnost byla v souvislosti s drogami, protože jste potřebovala peníze na ty drogy? Jo.“ (Erika)

„Tak vychovala mě prababička, máma mě furt vracela, táta ten mě nechtěl, už když jsem se narodila. Takže vlastně defakto, máma furt v práci, prababička mě vychovávala, dokud tam byla prababička, to bylo do mejh čtrnácti, tak to bylo všechno v pohodě no a prababička už se odstěhovala, protože byla stará a zůstala jsem sama s mámou, která furt byla v práci, dělala taxikářku. Vlastně cokoliv jsem jakoby chtěla, já nevím nějaký zájmy nebo to, tak mi to neumožnila. Takže jsem prostě začala jako... našla jsem si partu, zkoušela jsem drogy no a pak už... S tím souvisela následná činnost s drogami, potřebovala jste peníze na drogy, takže krádeže? Ano.“ (Sendy)

„Takže pocházím z úplné rodiny, nemyslím si, že by se v rodině děly nějaké patologické jevy, o rodičích, spolu žijí přes čtyřicet let, mám akorát o... jsem nejmladší dítě, mám sourozence o deset a více starší, takže jsem takovej jejich už jedináček. Nemyslím si, že... myslím si, že jsem byla správně vychovaná, že jsem byla vedená k hodnotám, mám k svým rodičům i ke svým sourozencům velký respekt. Jsou to lidé, který pracují, který vlastně se drží tradičních hodnot, tradiční rodiny a zachovávají je a celý život je do mě vštěpovali. Ke svému, já osobně jsem studovala, studovala jsem dobrovolně, nemusel mě k tomu nikdo tlačit, studium mě bavilo, stejně tak mě bavil sport, kterému jsem během studiu se věnovala i závodně. A po vystudování střední školy bylo samozřejmě přáním rodičů i sourozenců, abych dále pokračovala na vysoké škole, ale vnímala jsem to tehda jako, tehda jako strašně, jak bych to řekla, že mě to bude brzdit, další studium, se mi nechtělo moc studovat. Říkala jsem si, že hlavně neviděla, že hlavním důvodem bylo, proč ještě nejít dál, nevěděla jsem, co chci dělat, takže jsem se rozhodla odejít do Prahy, tam jsem, díky shodě spoustu

náhod získala místo v bance a pracovala jsem úplně na úplně nejnižších postech bankovníctví, myslím si, že docela svědomitě a dobře.“ (Jana I.)

„Takže můj život před výkonem trestu, žila jsem řádný život, nikdy jsem neměla problémy se zákonem, jednadvacet let jsem byla zaměstnaná u jednoho zaměstnavatele. Omlouvám se, ještě bych do toho vstoupil, popište mládí, jestli jste žila v úplný rodině nebo...? Tak žila jsem... nebo v mých deseti letech se matka s biologickým otcem rozvedla, ale měla přítele a vycházeli spolu velmi dobře. Poté se má matka znovu vdala, kdy vlastně jakoby... nový, nebo přítel mé matky, nový manžel měl v péči dvě děti svoje, takže jsme vlastně vyrůstali čtyři a měli jsme teda úplně harmonickou rodinu, kde nebyly problémy a prostě měla jsem úplnou harmonickou rodinu. Tak a jestli na to teda můžete navázat, jak jsem se ptal, ve zkratce, jak váš život probíhal před nástupem do výkonu trestu? Vdala jsem se, když jsem teda měla dítě, měli jsme vlastně s prvním manželem, jsem žila devatenáct let, od poznání patnáct let vlastně jakoby v manželství. A měli jsme, jakože harmonický vztah, všechno fungovalo, dalo by se říct normálně. Manžel vlastně od vykonání zkoušky i já, tak jsme vlastně jakoby po ukončení školy nastoupili do práce, kde jsme teda pracovali celou dobu, akorát potom zvrát přišel v době, kdy manžel narazil na skupinku lidí v práci, kteří ho vlastně přinutili, dalo by se říct do světa drog, takže tam už začaly první problémy a vlastně i na základě toho jsem v tom výkonu trestu no. Co to ovlivnilo? Ovlivnilo..., samozřejmě bylo to samozřejmě moje vina nebo moje blbost, ale na základě toho všechno tohle ovlivnilo to, že jsem momentálně ve výkonu trestu.“ (Pavčina)

„Měla jsem úplnou rodinu, sestru mám mladší o 3,5 let, rodiče mě vždy rozmazlovali, taky mi dali na zadek samozřejmě za různé věci, mamča se se mnou učila, vařily jsme, uklízely, taková bych řekla normální rodina, průměrná, peníze byly. Pak jsem si našla přítele, který už byl ve výkonu trestu vícekrát, a tím to všechno začalo, začal mě bít, a já jsem to neunesla, rok jsem s ním žila, a pobodala jsem ho. A s ním jste měla ty děti? S ním jsem neměla děti, děti jsem měla před tím s manželem, jsme se rozvedli, ani jsme spolu nežili, prakticky jsme byli svoji, ale on žil u svých rodičů, já u svých rodičů, takže to bylo všechno jinak, nefungovalo to, nejdřív jsme se rozvedli, pak on si našel mě. Takže to byl takový vstup do věznice.“ (Ivana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Prožívala normální nudný život se svojí rodinou, než poznala nového přítele a s ním i svět návykových látek.

ERIKA

Započala svůj život v kompletní rodině, kdy po úmrtí nejbližších členů začala užívat návykové látky.

SENDY

Žila v neúplné rodině, rodiče o ni neprojevovali zájem, vychovávala ji prababička. Když se prababička odstěhovala, vychovávala ji matka, která na ni neměla čas. Sendy si našla partu a svět návykových látek.

JANA I.

Pochází s úplné rodiny, kdy je nejmladší se sourozenců, z tohoto důvodu byla vychovávána jako jedináček. Jana měla dány do vínku nejlepší podmínky pro řádný, úspěšný život, kdy se přestěhovala do Prahy, kde našla práci v bance.

PAVLÍNA

Pochází z rozvedené rodiny, kdy její vztah s nevlastním otcem i nevlastními sourozenci byl velmi dobrý. Následně se vdala a s manželem měla dítě. Rodinný život Pavlíny probíhal bez obtíží do to doby, než se manžel v práci chytl party lidí, která zneužívala návykové látky, on jim také propadl a začalo zadlužování rodinného rozpočtu, což se snažila Pavlína svým jednáním vyřešit.

JANA II.

Pochází z úplné rodiny, má sourozence, dle jejího vyjádření prošla normálním vývojem bez výkyvů v chování. Byla vdaná, má se svým mužem děti, ale protože to v manželství nefungovalo, rozvedla se. Následně se stal jejím přítelem muž, která byl opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody, a ten začal Janu bít.

ODSOUZENA ZA TRESTNÝ ČIN (TČ)

Kategorii, kterou jsme pojmenovali *Odsouzena za trestný čin*, je zásadním zlomem v životě každé dotazované odsouzené. V tomto případě jsou samotnými kódy trestné činy dotazovaných, dle právní kvalifikace trestního zákoníku.

Tabulka č. 3: Kategorie: *Odsouzena za trestný čin* (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
ODSOUZENA ZA TRESTNÝ ČIN	Úmysl Neznalost zákona Pomoc	Opakovaný Neomlouvá Naivní	Vražda Podvod Krádež Loupež Maření úředního rozhodnutí a vykázání Padělání platebního prostředku Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek

„Ve výkonu trestu jsem opakovaně, potřetí. Ted' jsem tady dva roky. Jsem ted' ve výkonu trestu za krádež a v minulosti jsem byla odsouzená za drogy.“ (Ivana)

„Šestej rok jsem tady. Ve výkonu trestu jsem potřetí. V současné době za loupežný přepadení a krádež.“ (Erika)

„V dubnu tři roky a jsem zařazená v typu A v dohledu. Ve výkonu trestu jsem opakovaně, potřetí. Majetkovou trestnou činností. Majetkovou, takže podvod? Ne, krádeže. Krádeže, no, ale to bylo spíš, tak jako, že mě to bavilo, v té době. Jakože jsem dělala jako auta, takže to

bylo jako takový s tím spojený. Jako po druhý jsem se vrátila s tím, že mi přestali v tom prvním trestu veřejně prospěšný práce, který jsem nevykonala.“ (Sendy)

„A mým trestným činem, můj trestný čin vnímám jako mladiství, prostě nerozvážnost nebo přešlap, prostě pracovní chybu, kterou jsem očividně přehlédla, nechala jsem se zmanipulovat, prostě jsem to asi nedomyslela, tak jak...nezkontrolovala jsem to. Měla vliv na Vaši trestnou činnosti nějaká jiná osoba? Ne, neměla. Byl to čistě můj, moje rozhodnutí, pomoc asi člověku, kterej nebyl správnej, neumím si to teď jinak... nebo celou dobu, co o tom, tak přemýšlím tady ve vězení, prostě jsem se tak, chtěla jsem být tak snaživá a tak všem vyjít vstříc, že jsem asi v tu chvíli nerozeznala, kdo to se mnou myslí opravdu dobře a kdo ne a kdo mě využívá a kdo ne. Takže, ve výkonu trestu jsem dva roky, byla jsem zařazená nejdříve do věznice s dozorem, přestoupila jsem v rámci možností jedné čtvrtiny do věznice s dohledem a jsem po prvé ve výkonu trestu. Jsem tady za...ted' to budu asi nějak komolit, jsem tady za pokus o podvod a padělání platebního prostředku.“ (Jana I.)

„Dá se říci, že s tím Vaším trestným činem jste zachraňovala problém v rodině nebo nějaké dluhy? Tak, tak. No ono tam už spíš bylo to, že manžel asi nejspíš prostě jakoby vytvářel nějaké dluhy, dlužil a todle a tam už potom přistoupilo vydírání a takhle. A tím, že já jsem to nikomu v rodině neřekla, takže jsem se do toho vlastně jakoby dostávala hloubš a hloubš s tím, že jsem prostě nikdy nebyla problémová, tak jsem to nikomu nechtěla samozřejmě ukázat, že teď nějaké problémy mám, takže tam vznikál problém. Byla to prostě jednorázová záležitost? No nebyla to jednorázová záležitost ono se to vlastně jakoby, můj trestný čin spočívá v tom, že já jsem měla trestnou činnost spáchanou jakoby v zaměstnání, takže tam se to tak postupně... Takže byl to delší časový úsek, který přerostl přes vaši hlavu? Ano, tak přerostl přes moji hlavu, když prostě racionální uvažování mě mělo hned zastavit a říct ne, že jo. Jsem tu sedmnáctý měsíc a jsem zařazená do ostrahy. Ve výkonu trestu jsem poprvé. Byla jsem odsouzená za paragraf 209, podvod. V jakém odstavci, jestli se můžu zeptat? Čtvrtý.“ (Pavčina)

„Pak jsem si našla přítele, který už byl ve výkonu trestu vícekrát, a tím to všechno začalo, začal mě bít, a já jsem to neunesla, rok jsem s ním žila, a pobodala jsem ho. V jakém typu věznice jste zařazena? Dozor. Jste ve výkonu trestu poprvé? Poprvé. Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu? Je to paragraf 140, odstavec 1, pokus o vraždu.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Opakovaně odsouzena v souvislosti s užíváním návykových látek, jedná se o trestný čin Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a za trestný čin Krádeže, ve výkonu trestu se Ivana nachází potřetí.

ERIKA

Ve výkonu trestu je potřetí, v současné době má dlouhý trest, ve zdejší věznici je nepřetržitě šest let, současný trest, který vykonává je za trestný čin Loupeže.

SENDY

Tato odsouzená je ve výkonu trestu potřetí, v současném trestu je tři roky, je odsouzena za trestné činy Krádeže a Maření úředního rozhodnutí a vykázaní.

JANA I.

Odsouzená Jana je ve výkonu trestu poprvé, je odsouzena za trestný čin Podvodu a Padělání platebního prostředku.

PAVLÍNA

Ve výkonu trestu poprvé, odsouzena za trestný čin Podvodu, který je ve čtvrtém odstavci, což znamená způsobení škody většího rozsahu.

JANA II.

Odsouzená Jana se nachází ve výkonu trestu poprvé, je odsouzena za trestný čin Vraždy, dle § 140 trestního zákoníku.

VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY (VTOS)

V kategorii *VTOS* jsme se pokusili zaznamenat opravdovou realitu z prostředí věznice. Z rozhovorů odsouzených žen je patrné, že se jedná o prostředí tabuizované, ve kterém se člověk může setkat s takovými situacemi, které jsou buď latentní, nevnímáme je, nebo jsme k nim lhostejní, nebo se jich naopak obáváme. Pobyt ve výkon trestu je pro každou osobu neopakovatelným zážitkem, který již nikdy raději nezopakuje, nebo ho přijme a nemá problém se vrátit.

Tabulka č. 4: Kategorie: *VTOS* (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
VTOS	Svoboda	Ztracená	Strach
	Ponížení	Přijímané	Nejistota
	Vlastní rozhodování	Minimální	Změna
	Prostředí	Stísněné	Šílenost
	Čas na přemýšlení	Dostatek	Šok
	Změny	Zásadní	Hrůza
	Zážitky	Nezapomenutelné	Překvapení
	Přístup příslušníků	Adekvátní	Aklimatizace
			Krizovka
			Disciplína

„No a nějaký strach z odsouzených, samozřejmě historky na vazbě jsou hrůzostrašný, realita vypadá trochu jinak, když jsem člověk přijede...zvlášť pro někoho, kdosi už na cépězette myslí, že tohle je konec, jako tady je to vězení pak vazba, tak si myslíte tady je to vězení a poté hrozná cépězette a šílená vazbě vás přivezou sem, kde to prostředí není zas až tak katastrofální proti tomu co člověk najednou je volnej, že jo jenom není zavřenej na jedné cele, takže...možná to bude znít divně, ale částečně zpětně teď dokážu možná uznat i úleva.“ (Ivana)

„Hrozný, hrozný a dostala jsem se vlastně hned na krizovku. Takže bychom mohli říci, že krizový oddělení je taková uklidňovačka, kde jste sama, prostě sama se svými myšlenkami, chodí za vámi psycholožka nebo je s vámi jiná odsouzená, nejste ve velkém kolektivu a můžete se nějak uklidnit? Takže, hned jste byla na krizovce? Hned. Jak to teda pokračovalo dál? Pak jste se z toho nějak...? Pak jsem se z toho nějak pomalu dostávala, musela jsem se smířit s tím, že mám takovejhle trest.“ (Erika)

„Šílený. Šílený? Jo, docela jsem se jako bála jsem se toho. Hlavně jakoby tam na tom příbylu, vždycky jakože zvěsti, jakože tam je to strašný a to a úplně si tenkrát pamatuju, že říkali, že céčko je nejhorší barák a že je to tam nejhorší no a mě zrovna dali na céčko, takže já jsem z toho měla docela hrůzu, docela jsem se toho bála. A jak to teda potom dopadlo? Potom, tak jako docela v pohodě. Ano? Jo. Aklimatizovala jste se? Jo.“ (Sendy)

„Bylo to velmi těžké, určitě. Myslim si, že jestli se můžu pokládat za normálního člověka, tak to bylo vytržení z absolutního kontextu, ze svého života a cítila jsem se úplně v jiném světě. Poznala jsem lidi, které jsem netušila, že vůbec existují, měla jsem pocit, že snad ani neexistují, kdybych nepřišla sem a byl to pro mě určitě velký šok. Prostě s touto komunitou lidí jste se nikdy nesečkala? Ne, nesečkala a byl to velký šok. Přišlo mi všechno, všechno strašně... ten začátek byl určitě jako těžký v tom, že si zvyknout na ten systém místní věznici a posléze na ty lidi.“ (Jana I.)

„Takže po... nebo nastoupila jsem vlastně dobrovolně ve vazební věznici v Ostravě, takže tam jako nejhorší den samozřejmě byl úplně ten první, kdy člověk přijde a musí, musí vlastně jakoby strpět nebo absolvovat některé úkony, které nejsou člověku, normálnímu člověku samozřejmě příjemné a dalo by se říct, že jsou prostě ponižující, a takže vlastně tam už jsem se tak s tím nějak jako samozřejmě smiřovala, a tady, když už jsem přijela, tak už jsem věděla, co se ode mě očekává. Já jsem člověk prostě, který žije pro rodinu, mám malou dceru, takže prostě jsem věděla to, že tady určitě nebudu chtít dělat problémy, a že prostě samozřejmě existuje nějaký vnitřní řád, existuje něco, podle čeho se mám chovat, takže v tomto duchu si jedu od začátku trestu.“ (Pavčina)

„O.., bála jsem se, všeho jsem se bála, hlavně těch lidí, těch odsouzených, byly to pro mě zvláštní ošklivé tváře, pro mě, že většinou bez těch zubů, nebo tak, měla jsem z nich strach,

z pokoje jsem raději nevylézala, jela jsem si jakoby tu svou, jenom jsem s nima prohodila pár řečí, většinou za mnou chodily, byly zvědavý, za co tu člověk je, takhle. Jinak zase mě třeba překvapila ta jídelna, že byla tak veliká, to mi udělalo radost, protože na vazbě nám to dávali na tu celu do ešusu. Taky ten vycházkový dvůr u toho dozoru mě také překvapil, já myslela, že bude větší, je to tam takový malinký, pro nás, já říkám, takový jako pro slepice, jenom takovej dvorek, no, ale jinak mě to překvapilo to, že je to tu dizainově docela jako moderně udělaný, ty záchody, a všechno jako vybileno, podlahy čistý, proti té vazbě, že je to tady takový nový, ty venkovní stěny, prostory, všechno nově udělaný.“ (Jana II.)

„No já mám pocit, že každým výkonem trestu přijdu vždycky úplně o všechno a jediný co zůstává je rodina, ale jinak člověk přijde úplně o všechno, takže ty změny jsou razantní a...“ (Ivana)

„Při nástupu prostě jsem... měla čas přemýšlet o tom jaký jsem dělala chyby, že to bylo všechno špatně, že už to takhle jako nebude pokračovat, už nechci. No ale přesto jste ve výkonu trestu...? Přesto jsem...no.“ (Erika)

„Ale jako, jako jo, ale jo, ale prostě sama jsem je jakoby asi nechtěla úplně, jako neřekla jsem si prostě jo, teď už prostě to nechci a to. Ale teď už se to ve mně zlomilo no, teď už jakoby... už mám jako zařízenou i práci, všechno. Takže teď už jakoby je to, že já sama chci, myslím, jakože ten výkon trestu je sám o sobě, asi nevim... Musí na to člověk přijít sám? Musí člověk chtít sám, ano.“ (Sendy)

„Když... asi jsem ztratila nejhorší, co bylo pro mě, byla ztráta svobody, protože jsem člověk, který docela rád žije, takže to bylo pro mě velmi těžký. Ztratila jsem takový ty pravidelný kontakty se svými nejbližšíma, což pro mě bylo absolutně těžký, protože jsem se se svojí rodinou, byť jsem od nich bydlela od nich tři sta kilometrů a byli jsme zvyklí, že třeba se nevidáme, tak jsme byli v každodenním kontaktu, tak to pro mě bylo opravdu těžké. Co m i to ještě vzalo? Vzalo mi to takový ten pocit, že si člověk může vystačit, že člověk může si vše zařídit sám a najednou jsem byla odkázaná na to, že všechno zařizují za mě druzí a to jsem taky hodně těžce nesla.“ (Jana I.)

„... prostě tak nějak to vytríbení jako těch lidí kolem sebe už podle toho chování tady. To, že prostě jsem tady s lidma, který bych venku samozřejmě nikdy nevyhledávala, je jich tady většina, tak devadesát procent, jakože jsou to lidé, kteří žijí nějak, žijí venku, mají úplně jiné hodnoty a prostě, takže tohle člověk nějak... jako tohle jsem se snažila vstřebávat ty první měsíce. Teď už si říkám jako, že člověk nebo já jsem člověk, který se snaží řešit všechno v klidu... nějaké tady takové ty fyzické útoky a tohle, takže tohle to jde mimo mě a nechápu to, protože je to pořád to stejné. Takže s tímhle se tady jakože vyrovnávám, já jsem na patře prvotrestu, takže i když teď v poslední době jako jsou tam nějaké, jakože občas se něco vyskytne, ale myslím si, že to není až v takové míře, jako je to třeba na těch vícetrestech. Alespoň takhle, že ano je to prostě jakože v uvozovkách patro mord, jak se tomu říká, jsou tam vysoké tresty za různé činy, ale zase i vzhledem k tomu, že prostě to jsou zase ty jednorázové činy, tak asi to chování tam je trošičku jiné. Patro mord? Máte na mysli, trestný čin vraždy? Ano.“ (Pavčina)

„Změny, že miň komunikuji s lidma. Takhle rozhlížím se dlouho, poslouchám ty lidi, co přijdou nový, a pak si v duchu říkám, to není dobrej člověk a jako by, nekomunikuji s ním, vyhejbám se toho člověku, ale venku třeba jsem, třeba víc, otevřenější byla, že jsem se všema, nevadily mi ty lidi, nebo tak, ale tady už poznám toho člověka podle chování, že to není dobrej člověk, že je to špatnej člověk, takže si dám větší pozor, sleduju to stý dálky, ze začátku. Pak zjistím postupem času, že třeba i nějak, že ten člověk je klidnej, že tak, že s ním můžu jít na kafičko. Jak to myslíte na kafičko? No na kafičko na kuřárnu, no myslím to tak, že si na lidi dávám pozor.“ (Jana II.)

„Jo, pocit zoufalství, zažila jsem ho, až ve vězení. I když jste byla na návykových látkách? Ne nikdy jsem nezažila pocit zoufalství, až tady ve vězení jsem ten pocit poznala a... Jak byste ho specifikovala, to zoufalství, krátce, jednou větou? To... snad ani nejde, zoufalství prostě... šok s obrnou dohromady, neštěstí, to je prostě něco tak nepochopitelného. To zoufalství, chtěla jste ho rozdělit, chtěla jste bojovat? Nebo jste byla prostě úplně na dně, že někdo si třeba šahá i na zdraví, jak to vidíte tady, že prostě se různě sebepoškozují, a tak?... To není pocit zoufalství. Ne, to se nedá považovat? Ne, zoufalství je úplně něco jinýho. To je právě to, že v tu chvíli jako nedokážete vůbec nic, ani přemýšlet ani si nic udělat, ani nic prostě jste jenom...zoufale nevíte, co teď.“ (Ivana)

„No já si myslím, že si budu pamatovat tenhle trest celej život jako, celej. Jako myslíte v tom smyslu tenhle třetí trest nebo všechny ty tři tresty? Ne. Tenhle ten poslední? Jo. Dá se říct, že tenhle ten poslední je nejhorší? Je. Z důvodu, že je nejdelší nebo, že je přeplněná věznice? I to a i ty lidi už jako jsou furt stejný, pořád stejný, tak já si tady připadám, jak...“ (Erika)

„Myslím si, že asi nevím, jestli úplně zážitek, ale myslím si, že na spoustu lidí a na spoustu příběhů, který mi tady byly jakoby řečeny, tak mě docela zasáhly natolik, že určitě asi nedokážu zapomenout. Zážitek, zážitek, teď si vůbec žádný nevybavuju.“ (Jana I.)

„No... jakože určitě nějaké to fyzické násilí nebo nějaké fyzické napadání, které jako samozřejmě člověk nevidí nebo já jsem konkrétně u žádného osobně nebyla, ale prostě potom to, co se děje kolem a prostě... jo, prostě asi takovýhle věci nebo se to děje na jiných patrech a člověk to slyší, jak prostě se to tam mele a jak se to prostě všude začne řešit a prostě ten nadává na to a mají slovní výměny a prostě, kdo za to může a kdo za to nemůže a kdo koho potopil a takže tohle no.“ (Pavčina)

„Zážitky to jsou velký, to sou zážitky, no to..... Budu si pamatovat například tu stravu tady, budu si říkat, tam hrozně vařily, budu ráda za tu domácí stravu. Pak ten hluk, a najednou doma bude ticho a teďkom třeba říkám, a to sem mým holkám, dětem, říkala „nekřičte furt, nehádejte se, dyť to je hrozný, já už to tady s Vám nevydržim za chvíli“, teď co bych za to dala, kdyby ty mí děti, ty holky se hádaly. Protože najednou se rozeřve tam padesát ženských a to je lepší vždycky, jak já říkám, zalízt do doupěte a dělat mrtvýho brouka někde, nechat je vyřvat a vždycky vyjdu ven, až když se všechno uklidní.“ (Jana II.)

„Vnímám je pozitivně, občas je obdivuju, protože mají tolik trpělivosti a zastávám názor za všechny své výkony trestu, že není špatnej velitel, není dobrej velitel, jak se chováte k nim, tak se chovají oni k vám.“ (Ivana)

„Pozitivně, mám k nim respekt prostě. Máte k nim respekt? Ano. Dodržíte to, co vám kdo řekne? Ano.“ (Erika)

„Já si myslím, že pozitivně, že je docela i chápu, jako že prostě to, co kolikrát dělají odsouzený, že se nedivím, že se tak chovají, jak se chovají třeba kolikrát. Jako příslušníci?

Jo, protože třeba křičej nebo to a všichni jako nadávaj, jenomže oni se prostě tak chovaj, že jo.“ (Sendy)

„Velitele samozřejmě vnímám pozitivně, nemám doposavad' s žádným velitelem žádnou špatnou nebo negativní zkušenost, u který bych si řekla ne, takhle by se to dělat nemělo. Myslím si, že svojí práci plní svědomitě... Asi na jejich, když to můžu posoudit z jiného pohledu asi na jejich místě, bych se chovala úplně stejně. Myslím si, že je to vždycky adekvátní k tomu, jak se odsouzení chovají, že jinak se asi k tomu postavit nějak nedá, aby člověk zachoval takovou tu psychickou rovnováhu.“ (Jana I.)

„Já můžu říct, že teda jako mám k nim respekt, jako v první řadě mám k nim respekt, protože člověk tady třeba vybočí z řady nebo udělá něco, co nemá, takže i to se může vymstít a... já prostě ani venku jsem si nebo nesnažim se dělat si problémy. To znamená, pokud si myslim tady, jakože když já se někomu budu chovat slušně, tak myslim, že i ta zpětná vazba, že... a i takhle to bylo jo, pokud já se chovám k nějakému zaměstnanci tady slušně, tak se mi nikdy nestalo, že by se jako choval opačně jo, že třeba dobře, jak tady prostě někdo má třeba jako nějaký problém a nedodržíje řád, tak se nedivím, že tam už opravdu musí být třeba zvýšený hlas, protože to jinak nejde jo.“ (Pavčina)

„Já je vnímám pozitivně, mám k nim respekt, takže to co řeknou, tak to udělám. Ale zase někteří se mi nelíběj v tom, že třeba si říkám, no tak to bych jí za to dala kázeňák, tý odsouzený, a hned z fleku, protože jak si to k němu může dovolit, to nemůžou, to kdybych to udělala já, tak už ten kázeňák mám. Řekla bych, že někteří příslušníci jsou nespravedliví, nechají si to líbit, a ještě se jakoby se tomu smějou, že jo,..... To já bych, já to vždycky беру na tu stranu, kdybych já byla ta velitelka, tak já bych s ní zametla, že co si to dovoluje, že takhle se mnou jednat nebude. A že když řeknu, budete mlčet, tak budete mlčet. U některých se mlčí, to se jich boje, to stoje, jak pěny ve dvojicích, ale u některým můžou padat bomby a jdeme na jídelnu.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Tato odsouzená nastupovala do výkonu trestu s respektem, s obavou a se strachem. Dle jejího tvrzení, i když je ve výkonu trestu potřetí, tak se s tímto prostředím neztotožňuje, a

vůči některým spoluodsouzeným má averzi. Zdá se jí, že každým novým pobytem ve věznici přichází úplně o vše, v prostředí věznice zažila i zoufalství, kdy tento stav myslí popisuje jako, že v tento moment neví, co má dělat, neví, jak naložit se svým dalším životem. Ze svých bohatých zkušeností z výkonu trestu odsouzená Ivana hodnotí uniformované příslušníky pozitivně.

ERIKA

Odsouzená Erika popisuje svůj nástup do výkonu trestu, jako hrozný, kdy uvádí, že jí nástup zlomil natolik, že se dostala až na krizové oddělení věznice, kam jsou odsouzené umisťovány na návrh psycholožky věznice. Zde se jí po nějakém čase podařilo s prostředím věznice ztotožnit. Dle jejího tvrzení, i když si opakovaně říkala, že se do věznice již nechce vrátit, tak se jí to nepodařilo. Erika dále popisuje, že tento trest, v pořadí její třetí je nejhorší, protože je věznice přeplněna, a že je to tady stále stejné, jsou zde stále stejní lidé, což ji unavuje a psychicky vyčerpává. Odsouzená Erika hodnotí příslušníky pozitivně a uvádí, že k nim má respekt.

SENDY

Tato odsouzená svůj nástup do výkonu trestu popisuje jako „šílený“, kdy to dále upřesňuje, že historicky na vazbě o výkonu trestu ve Věznici Světlá nad Sázavou jsou kolikrát horší, než je realita na nejhorších patrech, jako jsou ubytovny céčka. Sendy dále ke svému současnému výkonu trestu uvádí, že u ní došlo k sebeuvědomění, že se to v ní zlomilo, že ona sama chce změnu, kdy se nejvíce soustředí na výkon práce, protože je pracovně zařazena, a je za tuto možnost vděčná. Uniformované příslušníky věznice odsouzená Sendy hodnotí pozitivně, má k jejich činnosti a přísnosti pochopení.

JANA I.

Odsouzená Jana svůj nástup do výkonu trestu popisuje jako velmi těžký, absolutní vytržení ze svého života, cítila se v jiném světě a netušila, že existují takoví lidé, kteří se nacházejí ve věznicích, byl to pro ni šok. Za jako nejhorší aspekt při pobytu ve věznici odsouzená považuje ztrátu svobody, přerušení pravidelných kontaktů s rodinou, která bydlí daleko. Další postřeh, který odsouzená Jana zmiňuje, že před nástupem do věznice si byla zvyklá všechny věci zařizovat sama, což zde nemůže, vše za ni vyřizují zaměstnanci věznice, což v počátcích těžce nesla. Zážitky z prostředí věznice, nebo příběhy, které jí zde byly

ostatními vyprávěny, jí zasáhly natolik, že si je bude pamatovat celý život. O příslušnicích věznice si odsouzená Jana myslí, že svoji práci vykonávají svědomitě, chovají se adekvátně k aktuálnímu chování odsouzených, dle jejího tvrzení by ona tuto práci vykonávala stejně.

PAVLÍNA

Odsouzená Pavlína k této kategorii uvádí, že se s prostředím věznice seznámila již na vazbě, proto jí přechod do výkonu trestu nečinil žádné obtíže. Odsouzená pouze poukazuje, že při nástupu do vazby, nebo věznice musí člověk strpět úkony, které nejsou normální, jsou ponižující, ale musí se jim podrobit a smířit se s nimi. Ke svému výkonu trestu dále odsouzená uvedla, že ona nemá žádné problémy s kázní, nechce mít ve výkonu trestu žádné problémy, že žije jenom pro rodinu. Dále ovšem špatně vnímá soužití mezi odsouzenými, kdy ona se snaží řešit věci v klidu, proto nechápe fyzické útoky mezi ostatními. Dle jejího vyjádření ona je v současné době ubytována na patře, kde mají odsouzené dlouhé tresy, jsou zde i odsouzené za vraždu, jedná se jednorázové porušení zákona, což znamená, že jsou zde umístěny odsouzené prvotrestané. Dle názoru Pavlíny je na této ubytovně mezi odsouzenými méně neshod, než na ubytovnách vícetrestaných. Ve vztahu k příslušníkům odsouzená uvedla, že k nim má respekt, že si nesnaží dělat problémy a pokud se k příslušníkům chová dobře, tak taková je i zpětná vazba od nich.

JANA II.

Odsouzená Jana k nástupu do výkonu trestu uvádí, že se bála všeho, hlavně že se bála těch ostatních odsouzených, že raději nevyběhla z pokoje, že s nimi komunikovala minimálně. Naopak se při svém dalším vyjádření k výkonu trestu se soustředila na prostředí, konkrétně na jídelnu odsouzených, budovy a vycházkové prostory, kdy kladně hodnotila čistotu ve věznici. Ke změnám ve svém chování ve věznici odsouzená Jana uvedla, že zde méně komunikuje s ostatními, spíše ostatní odsouzené pozoruje, následně si je pro sebe hodnotí a vybírá si, s kým se bude bavit, protože si na lidi dává pozor. Odsouzená Jana má velké zážitky z prostředí věznice, kdy hodnotí stravu, dále hluk a křik na ubytovnách, který dělají ostatní odsouzené, kdy ona si raději někam snaží zalézt, dokud křik neustane. K vnímání příslušníků věznice odsouzená uvádí, že je vnímá pozitivně a mám k nim respekt. Naopak se jí nelíbí, že někteří příslušníci jsou nespravedliví, protože si od některých odsouzených žen nechají líbit různé věci, ještě se tomu smějí, což by odsouzená Jana nesnesla a v roli

příslušníka by s takovými odsouzenými zatočila. V tomto smyslu odsouzená poukazuje na to, že jsou mezi příslušníky velké rozdíly při vyžadování kázně u odsouzených žen.

SOUŽITÍ MEZI ODSOUZENÝMI (VZTAHY)

Pátá kategorie s názvem *Soužití mezi odsouzenými* v sobě skýtá nepřehlednou síť mezilidských vztahů a interakcí, kdy z rozhovorů vyplývá, že jsou odsouzené ženy v rámci režimového a zákonného opatření omezeny ve své volnosti rozhodování. Tímto je myšleno, že jsou tyto ženy nuceny sdílet společný trest s osobami, které by ve svém běžném životě nevyhledávaly, nebo se jim spíše vyhýbaly.

Tabulka č. 5: Kategorie: *Soužití mezi odsouzenými* (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
SOUŽITÍ MEZI ODSOUZENÝMI	Kolektiv Vztahy Přátelství Faleš Temperament Soukromí	Velký Rozdílné Časté Naučená Nezkrotný Žádné	Soudržnost
			Kamarádství
			Netolerantnost
			Přetvářka
			Překvapení
			Kázeň
			Krádeže
			Lesbický vztah
Agresivita			
Násilí			
Šikana			
Cikánky			
Vlachyně			

„Já mám pocit, že se úplně nikdy nezařadím a až jednou na tuhle otázku budu schopná odpovědět, tak to bude špatně... jsem schopná, že se s těmahle lidma nedokážu nějak ztotožnit protože vidíte že neumí hodiny, a neumí číst a psát a podobně...nemají žádný

hygienický návyky to nejsou lidi se kterými já bych se měla potřebo nějak sblížovat, takže se s nima nesblížuju tím pádem jsem pro ně arogantní namyšlená já ale nejsem arogantní a namyšlená já jsem úplně normální, takhle prostě normální lidi, kteří vědí, co to je mýdlo a kteří poznají hodiny se tak prostě chovají a obtěžujeme mě prostě stokrát denně někomu odpovídat na to, jak se zapíná pračka, kolik je hodin, v kolik teda že je ten sčíták a podobně. Takže neztotožnila jsem se doufám někdy a neztotožním.“ (Ivana)

„No já myslím, že dobře...Bez problémů? Bez problémů. Konflikty žádné? Ne, ne. Takže i v těch minulých trestech? Takže v současném trestu jste zařazená do kolektivu, vycházíte se všemi dobře? Jo.“ (Erika)

„Já jsem problémy neměla. Neměla? Neměla jsem problémy. Vždycky jste se prostě zařadila? Vždycky jsem se zařadila no.“ (Sendy)

„Protože ráda si od začátku, jak už jsem zmiňovala, sportovala jsem od malička, takže jsem zvyklá na kolektiv. A většinou i ve sportu nebo ve škole vždycky si člověk musí nějakým svým způsobem zařadit, takže si nemyslím, že jsem problémový člověk, tudíž to zařazení pro mě nebylo, nebylo až tak těžké. Samozřejmě přítěží bylo, že tady ty typy lidi neznám, takže jsem dlouho musela se zorientovat, jak na ty lidi můžu působit, abych byla vnímána do kolektivu, jako nějaký člověk, na kterýho nebudou házet židle.“ (Jana I.)

„No já jsem člověk, který si vždycky samozřejmě jakože nepřipouští všechny lidi k tělu. Vzhledem k tomu, že po nějaké době jsem teda, jakože byla paní vychovatelkou stanovena jako kontaktní osoba, což jsem teda jako těžce nesla, já nejsem takový ten... Jako vůdčí typ? No jako vůdčí typ, jakože prostě spíš jsem taková ta, že možná i ta submisivní jako, ale jako prostě, myslím si, že to patro mě přijalo, doted' jakože opravdu nemáme problémy nebo za celou dobu, co jsem tady, tak jsem snad s nikým neměla problém na patře, že všichni se i se mnou snaží řešit všechno v klidu. A když tam něco je, tak prostě opravdu jedu vždycky jakoby konflikt mezi prostě konkrétníma osobama. Takže nikdy se nesnažím do toho zasahovat nebo vlastně zatahovat ostatní jo, takže...“ (Pavčina)

„No to jsem se zařadila velice rychle. Nevím, jestli to mám rozebírat, ale přišlo mi, že ty lidi tady vycejtí, co člověk jakoby, co člověk má, tak se s Vámi naoko skamarádí, jakoby, že má tabáky, kávu, takový ty jiný věci drogerii, a oni to hned vycítí a hned se kolem Vás

motaj, jak se říká, třpytkujou, se vším by Vám pomáhali. A tak jako, než jsem na to přišla, tak jsem se snima kamarádila, ale oni jsou jakoby, jak to mám říct v uvozovkách „vyčůraný“, pak už po Vás něco chtějí, ale když pak nedáte, jim řeknete dost, tak půlka se s Vámi přestane bavit, ale půlka s Vámi zůstává s Vámi, i když jim nic nedáte. Tak si víc vážím těch lidí tady, kteří se mnou bavily, i přesto, že jim to kávu, tu porci kávy nedám, protože mě živili rodiče, sestra a kdyby to naši zjistili, že bych tady rozdávala, tak by mi taky nepomáhali.“ (Jana II.)

„Já už snad nikdy v životě nechci vidět ženskou v blízkosti jednoho metru od sebe, až vylezu, ale to snad... to je... Prostě v té komunitě vám zrovna dobře není? Ne, ne. Chtěla by jste být úplně v normální reálný komunitě? Jasně muži, ženy děti, jo staří, mladí různě tak. Nebo ať jim klidně je devadesát, ale ať jsou normální, ale devadesát normálních lidí dohromady nikdy nedáte, nesnesou se dvě ženský vedle sebe tři hodiny, natož pak devadesát ženských dvacet čtyři hodin denně, 7 dní v týdnu 365 dní v roce to je úlet jako. Já se divím, že si nevyrveme vlasy na setkání, že ještě spolu nějak dokážeme kolem sebe chodit. Je to prostě těžký. Je to úlet.“ (Ivana)

„No...jak na mě působí. Já nevím, jak to mám říct. No současná situace, že je odsouzených hodně, že jo. Je jich hodně no...já jsem z toho někdy na prášky, úplně a... Takže ten velký kolektiv na vás působí, jak? Docela... Špatně? No. Takže, co vám pomáhá? Co mi pomáhá je, když je někde míň lidí.“ (Erika)

„Hrozně, hrozně no, je to... já nevím je to prostě, musíte tady prostě bejt s lidma, se kterejma byste třeba venku v životě ani nepromluvil, jo prostě spoustu, spoustu těch vězňů nejsou... prostě žádná tolerance, žádný prostě, že by jako dávali prostě ohledy na ty ostatní. Prostě jsou tady lidi, který jsou, já nevím, hloupí, agresivní, netolerantní, spoustu je jich tady takovejch. Snaží se každýho akorát oblbnout, že támhle to chtějí, tohlensto, prostě z každýho tahají něco.“ (Sendy)

„Tohle uznávám, to musím, tohle vždycky snáším podle psychické nebo psychického rozpoložení. Pokud něco v sobě řeším a člověk občas opravdu řeší spoustu věcí, tak to vnímám hůře ten kolektiv, když se cítím psychicky dobře, tak to vnímám úplně v pořádku.“ (Jana I.)

„No, je to, je to prostě to, že tady nemá člověk to soukromí, vlastně jednu dobu nás bylo padesát šest, teď jsou pokoje po osmi, je to malý prostor, vlastně člověk, kde vyleze, není sám jo. Takže vyjde na chodbu, plno lidí. Vyjde na kulturku, plno lidí, na chodbě, takže spíš jako, kdyby člověk chtěl být sám, tak prostě nemá tu šanci no.“ (Pavčina)

„No, teď k nám přišlo hodně žen z příbylu, tím myslím nástupní oddělení. No říkám, půlka z nich, vždycky jsou klidný a půlka jsou ty divočáci. Jsou to vícetrestaný myslíte, nebo i z prvotrestanejš jsou to? Vono je to namíchaný, to i ty vícetresty někteří jsou klidný, vyrovnaný, ale i ty prvotresty ty někdy se taky se předvádějí, ukazují, mají krátký trest, takže dělají naschvály. Čím menší trest ta žena má tím větší dělá naschvály těm ostatním, že ví, že si to může, že jí pustějí domů.“ (Jana II.)

„Negativní, pozitivní...slovo šikana pro mě nabralo výraz až v kriminále, to je jasný až tady jsem poznala, co to doopravdy je. Né na vlastní kůži, ale tak obrazně, celkově jsem to poznala až tady, co...jak...všechny může mít podoby a pozitivní?...No v tom je i spousta pozitivního. Kolikrát vás překvapí taková maličkost, že se vás zastane člověk, od kterého byste to v životě nečekal. Kolikrát si v duchu řeknu, to je taková kráva, já jí nemůžu ani vidět a pak se dozvím, že se mě zastala úplně někde za zavřenýma dveřma před někým, kdo, prostě to nemusela, takže za tu dobu, co tady spolu trávíme prostě... proběhne i to dobrý i to zlí že jo.“ (Ivana)

„No tak ke mně se zatím chovají všichni normálně, dobře docela... Máte nějaký negativní zkušenosti? Ne, asi ne. Všechno je v pořádku? Všechno dobrý.“ (Erika)

„Tak asi to, že prostě tady nejsou ty lidi tolerantní jakoby na sebe, že prostě nedokážou pochopit, že tady nejsou sami. Jo, že nedokážou prostě s těma druhejma, jenom já já já, jsou prostě bezohledný ty lidi. Málo kdo tady je prostě jakože, že je prostě v pohodě, že vyjde s těma ostatníma. A nějaká pozitivní věc, našla byste tady vůbec nějakou pozitivní věc? Práce. Práce, myslím v ohledu v tom vzájemném chování mezi těma odsouzenějma, jako ten život s nima.“ (Sendy)

„No..., protože jsme ženy, tak je to velmi, velmi komplikované, protože mám pocit, že každá žena tady vnímá určitou rivalitu mezi tou druhou. Je tady velký rozdíl mezi ženami,

kteřé jsou zabezpečené, když to vezmeme, svým...bud' svými kamarády, nebo rodinou a jsou tady lidi, které jsou zcela nezabezpečené. Byť ty rozdily tady věznic minimalizuje, tak stejně ten rozdíl je fatální a velký a myslím si, že se to ani nějak nikdy nezmění. Říkám...jsou tady rozděleny dvě skupiny, kdo má a kdo nemá a je to prostě takovejhle fakt. Myslíte, jako prostředky? Ano. Káva, tabák? Ano,..... jsou taky velké diametrální rozdily a člověk čistotný samozřejmě nebude souhlasit s člověkem, s člověkem, který dělá všude nepořádek, a budou z toho věčné boje. Takže, co spíš převažuje negativní či pozitivní zkušenost? Určitě si myslím, že negativní, protože si myslím, že ve vězení nejde získat přátelství, to jsou jenom takové ty nějaké ústní dohody.“ (Jana I.)

„Většinou tam dojde k nějakým impulzivním jednáním, zkratům, kdy prostě si dvě něco vyřikaly, takže tam dojde k nějakým slovním atakům a jakože k slovnímu napadání, ale vlastně za chvíli už je vlastně všechno v pořádku. Zjistila jsem tady, že je to taková specialita tohoto, jako jeden den se nenávidíme, druhý den se milujeme, takže jako to. A je na tom něco pozitivního? Pozitivní je, že jim to nevydrží dlouho, jako jo taková ta, jo že když se něco stane, tak potom jakože naštěstí přicházejí k tomu, že teda se jako poplácaj a dobrý.“ (Pavčina)

„Negativní, tak hádky začnou už od rána, většinou to jsou lesby, mezi nima rozbroje, nebo kvůli právě tomu tabáku, že ještě dluží nějaké, že jí ho ještě nevrátila, no tak to se dokáží mezi sebou poprat, ale to jsou bitky, jak mezi chlapama, vobrovský bitky, to i židlema kovovejma po sobě jdou, to kolikrát i tekla krev. Nečekala byste to? Nečekala. Ale pak jsou dvě kamarádky, který se spolu bavjej, takhle je sleduju už dlouho, říkám si já ty se maj, ty si spolu takhle hezky rozuměj. Jsou lesbicky zaměřeny? Ne nejsou, to sou jenom jakoby jak se říká přítelkyně zase, ale pak jsem si všimla jak dlouhý době, že ta druhá není dobrá, že schovává před ní ten tabák, že už jí nepomáhá, tamta jí pomáhá furt, a neví, že to před ní schovává, třeba i hloupou sušenku, tak dá jí půlku, ale ty čtyři co si koupila tak už si schová, ta zase, tamta jí dá všechno, co má, ta jedna je vstřícná, ta druhá je vyčuraná, to je takový to tichý všechno, není to kamarádství vyvážený. Že to se mi taky nelíbí, a třeba člověk jí to taky řekl tý hodný, tý která by se s ní rozdělila o všechno a ona to ne, to by mi neudělala, takže tomu jako nevěří..... a jsou partičky těch divočáků, kteří jsou na kuřárně, kteří jsou třeba i spolu na pokojí, chodějí, navštěvujou se i na pokoj, a to jsou takový ty divoký melou, mluvěj hrozně rychle, protože fetovaly tak jim člověk ani

nerozumí, ... Pak jsou ty klidnější, ty zase jsou spolu na pokoji u stolu, něco si vytvářej, malují si, vyšívaj, povídaj si o tom vyšívání, povídaj si o tý svý rodině, nějaký tý svý rodině, nějaký ty svý srandovní zážitky, tak nějak normálně, to bych zařadila do toho pozitivního, že můžou odsouzené spolu normálně komunikovat, nemají spolu žádné problémy.“ (Jana II.)

„Takže odsouzený na mojí ubytovně se za mnou chodí radit, jakoby jak toho docílit, co mají dělat, jak smazat kázeňáky. Takže já jsem teď na té ubytovně...já to řeknu hrozně hloupě, ale občas si připadám jako takovej vzor, jakože vidí, že to jde nějak.“ (Ivana)

„Na tom pokoji, jsme tolerantní, ohleduplný, prostě nehádáme se. A v rámci teda té ubytovny celé? Tak tam bych řekla, že je spousta zákeřnejch lidí. Já se s nima ani jakoby tak moc nebavim, snažim se prostě jim vyhnout.“ (Sendy)

„Myslím si, že v rámci možností se k sobě chováme, pokud se jedná o dohled, všichni v pořádku, že, nemáme nějaké vůči sobě nějaké velké problémy. Nevnímáme to, snažíme se všichni spolu vycházet, ale to napětí občas je tak veliké, že to člověk nemůže vydržet a ústně někoho napomene za něco, co měl udělat jinak nebo líp, dojde k hádce, dojde k takovému vyvrcholení... .. Už jsem respektive je dost chápatelný, proč se rozdělujou věznice podle určitého druhu, protože tam je v těch lidech poznat ty rozdíly i v tom chování. Protože si myslím, že čím přísnější věznice, tím ty lidé jsou více... asertivní? No řekněte to i, můžete normálně to říci, tak jak vám to přijde... Jsou takové přidrzejší, mám pocit, že nemají zájem o danou věc, jako třeba my, v tom nejnižším, v tom nejnižším dohledu. My, kteří se snažíme si najít nějaký cíl, který si chceme splnit a pracovat na sobě.“ (Jana I.)

„Jako můžu říct, že ke mně opravdu velice... nevím, jestli je to tím, že jsem baráková, ale prostě ke mně, říkám, neměla jsem fakt s nikým problém, nikdy, ani jednou prostě, že by mi prostě někdo na mě útočil, napadal mě slovně nebo takhle, tak to ne.“ (Pavlína)

„Ke mně teď, eee, já mám teď dobrej oddíl, na C 3/4. Někteří, co jsem zaslechla, tak říkaj o mě, že jsem hladová. No, většina mě ráno zdraví, dobré ráno Janičko. No, a nejsou

to takový lidi právě co mě tak hezky zdravěj, aby přišly a řekly, Jani dej mi cigaretu ráno, já nemám ani kávu, bolí mě hlava, tak nejsou takový, přesto si se mnou sedne, popovídáme si, že mi vypráví vo svý rodině, že má maminku v nemocnici, tohlensto, tak jí polituju, že to bude dobrý, že máme takový trest, že to dáme, že to vydržíme. No a pak jsou lidi, kteří vidějí, že s nima nechci komunikovat, že se jich vyhejbám obloukem, že mě nezajímaj, ani já je jako nezajímám, jsem pro ně nezajímavá.“ (Jana II.)

„No určitě...mám pocit, že se nevhodně chová každá odsouzená. Popište jako jak? Od vulgárního chování, mluvení až po šikanu, od psychické až po fyzickou. Nelíbí se mi spousta věcí, kolikrát se divím, že se dokážou lidi jen tak otočit a...,ale to je jejich práce že jo. Ty sestřičky na jídelně, já nevím, prostě kolikrát, jak na ně ječí taky, že je nás tu devět set, prostě je, s tím nic neuděláme. Takže dá se říct, že to nevhodný chování by mělo být, jako odstrašující příklad? Mě to občas připadá, že tady to nevhodný chování je brany právě jako... Jako norma? No...že lidi, kteří se chovají, jako já, tak vybočujou.“ (Ivana)

„No, ke mně se nechovají špatně, ale mezi s sebou jsou někdy zlí..... Že tam byly takový ty skupinky, ty rozdily...tam se to týká těch romů, ty jsou olašský a jsou normální cikáni a oni jako vlastně většinou rýpou do těch normálních cikánů ty...Vlašáci, Myslíte Olašští rómové? Jo. Takže se navázejí do nich a navázejí se třeba i do normálních česků...? I do normálních česků, do všech. Takže se snaží ubytovny ovládat, takže se jako chovají nadřazeně? Jo. Tak byste to jako nazvala? Jo. A vy jste tedy cikánka česká, jako normální rómka, tak bychom to nazvali? Normální romka. Já jsem nikdy rozdíl neviděla, až tady. Tady se o tom mluví úplně otevřeně, že ano, tady si na žádné předsudky nehrajeme, tady o tom všichni hovoříme otevřeně, že? Ano. Takže v tom směru, že tam docházelo k nějakému fyzickému násilí nebo ke krádeži? Krádeže, to jsou většinou ty skříňky,...tam se vybíraj.“ (Erika)

„Negativně, já nevím, tak třeba, že jedna odsouzená měla jakoby problémy, že byla, jakoby teda přestala brát prášky a prostě jako nedalo se s ní jakoby tak nějak vyjít, ale dobrý. A prostě všichni, jakoby se proti ní otočili a prostě všechno na ní házeli a tohlensto a tím jí vlastně dostávali ještě víc prostě do toho... Do čeho myslíte? Do toho psychickýho vypětí. Jo a prostě všichni na ní ukazovali a řvali a prostě... A jak to skončilo? Skončilo to, že odsouzenou nakonec odvezli, nechali jí někde, jakoby aby se z toho dostala, tři týdny,

měsíc. Začala brát prášky, vrátila se... Takže je mimo věznici? Ne ona byla, nejdřív jí odvezli jakoby, díky těm odsouzeněm se dostala do Brna, protože jí tam prostě to no a pak jí vrátili zase zpátky, ale byla na nějaký izolaci. No a potom jí vrátili zpátky na patro a už jakoby byla v pohodě, už jakoby dala se dohromady no. Takže ten kolektiv jí nepodržel, spíš jí teda tedy přitížil? Jo spíš naopak, spíš jí, spíš jí prostě ještě vystresoval a všichni jakože a ty seš ta fuj a špína a prostě to no... Tak jako, to si myslím, že nebylo zrovna, jakože nejlepší chování.“ (Sendy)

„Všeobecně si myslím, že ty, že ty ženy se chovají, nechovají k sobě správně, pokud se jedná o takzvaný, tady ty svoje manželství, když to můžu říct takhle jako škaredě. Když tedy ženy dodržují určitá kamarádství, tak si myslím, že to... Nazvěte to ještě správněji, protože my to tady víme, tak aby to bylo srozumitelné. Dobře, když ženy dodržují nějaký lesbický poměry, tak si, tak... asi očividně vychází ze svých předchozích zkušeností nebo ze vztahů z venku a posléze to aplikují na ty svoje přítelkyně a s tímhle chováním já absolutně nesouhlasím, aby se nikdo choval takhle ponižující k někomu, kterému se snaží dodávat nějakou lásku nebo podporu nebo já nevím, co to znamená v jejich případě, ale jakoby používají určitý styl násilí. Nechci říkat, že by to bylo něco... V tom lesbickém vztahu? V tom vztahu, když to vnímáme jako psychický násilí, nějaký vydírání, že ty ses podívala, ty ses podívala na tu, tak pojd', tak to teda dělat nebudeš, tak to teda vnímám jako velmi špatně.“ (Jana I.)

„Tak k mojí osobně vůbec nebo k mé osobě vůbec, ale jak říkám, jakože samozřejmě tam dochází potom k těm individuálním mezi jedincem a jedincem a tam jako prostě opravdu někdy úplně zbytečně kvůli malichernostem prostě hádky, dokonce i nějaký třeba fyzický napadení jako, zbytečné, říkám. A potom třeba za dva týdny je to všechno v pořádku jo, takže prostě... mě udivuje, že ano, venku se taky člověk pohádá nebo prostě tohle, ale tady, že prostě opravdu u některých dochází k tomu, že tam se projevu ta agrese. Že prostě nejdříve vybuchnou, potom si to uvědomí a začnou nad tím přemýšlet, ale jsou schopní přijít a omluvit se.“ (Pavčina)

„Nevhodné chování, toho je dost tady, byly tady bitky, ale to bylo mezi lesbama. Pak mi vykradly skříňku, to se se mnou hodně kamarádily, ještě mě před tím právě řekla „Ahoj Janičko“, tak jako s úsměvem ve tváři, a šup, a už jsem měla do půl hodiny vykradenou

skříňku, takový ty jejich přetvářky hrozný. No pak tam pobily tu holku na C 3/3, ta vypadá jako kluk, no taky lesba, a to jich šlo 8, na ni, 8 odsouzených i s židlema, snad jsem slyšela, že zatarasily i katr, aby se tam policajti nedostali, tak lavicí, tak tam chudák křičela. A i jakoby i lidi vycejtější, že člověk nemá tu drogerii, nemá tu pomoc, jako mám já, od té své rodiny, ten člověk nemá nic, a ty lidi to vycejtěj a na toho člověka jsou pak jako zlí, a říkají mu, že smrdí, ať se jde koupat, a to je taková ta šikana, tady taková, dávají mu najevo, že je k ničemu, že jenom smrdí, přitom ten člověk se koupe, víte jak to myslím, to mýdlo tady dostáváme, ten toaletní papír, ale ty lidi mu to dávají najevo, ukazují mu tu nadřazenost.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Odsouzená Ivana k jejímu názoru na ostatní odsouzené ženy uvádí, že se do společnosti těchto žen nikdy nezařadí, nedokáže se s nimi ztotožnit, protože obecně uvádí, že tyto lidé neumějí číst, psát, nemají hygienické návyky, obtěžují jí dotazy spoluodsouzených na nejrůznější základní životní potřeby, které se opakují každý den. K soužití velkého počtu žen v uzavřených prostorách věznice odsouzená Jana uvádí, že se v ní cítí špatně, že venku se ženám bude vyhýbat, že chce zažívat normální složení mezi lidmi, jako jsou muži a děti. Soužití mezi odsouzenými ženami vnímá Jana jako napjaté, za což může velká koncentrace žen, přeplněnost věznice a ženská hašteřivost. Odsouzená Ivana dále uvádí, že i v tomto soužití lze zaznamenat pozitivní okamžiky, kdy se Vás někdy zastane spoluodsouzená, od které by to člověk nečekal. Tato odsouzená se v komunitě těchto žen pasuje do role zkušeného vězně, který si vyšlapal svoji cestu a je vzorem pro ostatní, protože je mu umožněno využívat zákonných výhod, jako je například opuštění věznice na více dní. Podle názoru Ivany je její dobré chování v prostředí věznice spíše ostatními odsouzenými považováno za vybočení z normálu.

ERIKA

Tato odsouzená k soužití mezi ženami z prostředí věznice uvádí, že nemá s nikým žádné konflikty, se všemi vychází dobře. Ovšem na ni špatně působí, že je věznice přeplněná, že je zde hodně žen, kdy jak ona uvádí, je z toho někdy na prášky, což znamená, že to někdy psychicky nezvládá, vyhledává místa, kde je míň lidí, což je i krizové oddělení věznice, kde je Erika občas psycholožkami věznice dočasně umístována. Odsouzená dále uvádí, že

nemá žádné negativní zkušenosti z chování ostatních odsouzených k její osobě. Obratem, ale uvádí, že mezi sebou se odsouzené ženy chovají špatně, kdy poukazuje na nadřazenost žen ve věznici, které se hlásí k etnikum Olašských rómů. Tyto ženy ve věznici se dle Eriky špatně chovají, jak k normálním cikánům, kam patří i ona, ale také se špatně chovají k normálním Čechům, čímž se snaží ovládat ubytovny, kdy dochází i k vykrádáním skříněk.

SENDY

Odsouzená Sendy k soužití mezi odsouzenými uvádí, že ona se zařadila a problémy nikdy neměla. Dále ale poukazuje na skutečnost, kdy musí být ve výkonu trestu s osobami, se kterými by venku ani nepromluvila. Podle jejího názoru se jedná o osoby hloupé, netolerantní, kteří se snaží ostatní oblnout, kdy na první místo řadí svoji osobu a svoje potřeby, takže to lze nazvat sobectvím. Odsouzená Sendy dále uvádí, že ona má konkrétně štěstí, že na pokoji s ostatními vychází, sešly se zde ženy, se kterými si rozumí, ale na ubytovně je spousta zákeřných lidí, kterým se snaží vyhýbat. Jako příklad špatných mezilidských vztahů mezi odsouzenými Sendy uvedla příklad, kdy jedna odsouzená přestala brát léky, byla na tom psychicky špatně, nikdo z odsouzených jí nijak nepomohl, ba naopak se jí všechny posmívaly, vylučovaly jí z kolektivu, takže se ta odsouzená dostala až na psychiatrii.

JANA I.

Tato odsouzená k vzájemným vztahům mezi odsouzenými ženami uvádí, že ona jako sportovkyně je zvyklá na kolektiv, umí se zařadit, není problémový člověk, tudíž pro ni nebylo toto problém. Jana vnímá kolektiv odsouzených žen vždy podle jejího aktuálního psychického rozpoložení. K vzájemným vztahům mezi ženami ve věznici Jana uvádí, že zde jsou velké, respektive fatální rozdíly mezi nimi, kdy tento rozdíl určuje faktor, kdy některé ženy mají prostředky, jako je káva a tabák, a jiné naopak nemají nic. Další faktorem je skutečnost, že některé ženy nemají hygienické návyky, jsou nepořádné, čímž se také vyčleňují z kolektivu ostatních, kdy není možné se s těmito osobami přátelit. Odsouzená Jana dále uvádí, že na ubytovně nejlehčího typu věznice, což je dohled, nejsou závažnější problémy ve vzájemném chování odsouzených. Toto se ale dle jejího tvrzení nedá říci o ostatních typech zdejší věznice, kde je chování odsouzených horší. Z tohoto důvodu Jana již chápe, proč jsou věznice rozdělené do více typů, protože podle ní jsou

v těch přísnějších typech odsouzené ženy přídrzlejší a nemají zájem o svoji nápravu, jako odsouzené ženy v nejmírnějším režimu věznice. Odsouzená Jana si dále myslí, že se odsouzené ženy k sobě nechovají ve výkonu trestu správně, kdy poukazuje na příklad, že ženy v rámci lesbických vztahů ve věznici, vůči sobě používají určitý styl psychického násilí, nebo určitou formu psychického vydírání.

PAVLÍNA

Odsouzená Pavlína ke společnému soužití mezi odsouzenými uvedla, že si ostatní nepřipouští k tělu, i když se spíše považuje za submisivní. Dle jejího tvrzení ji ale ostatní odsouzené na její ubytovně přijaly i z důvodu toho, že plní funkci barákové, která je taková jako vedoucí mezi ostatními na ubytovně. Také si myslí, že ona se nesnaží zasahovat do problémů jiných a pokud ona má s někým neshody, tak se je snaží řešit v klidu, proto nemá s nikým problémy. Jako negativní věc v soužití odsouzených Jana považuje skutečnost, že v prostorách věznice, ani na jejich ubytovně není žádné soukromí, věznice je přeplněna, člověk nemá šanci být chvíli sám, což stupňuje napětí. Odsouzená Jana dále uvádí, že ve věznici často mezi ženami dochází ke vzájemnému verbálnímu napadání, či fyzickému napadání kvůli malichernostem. Co ale Janu udivuje, že specialitou vězeňského soužití je, že jeden den se lidé mezi sebou nenávidí a druhý den se milují. Podle ní ten stav nenávisti nemá mezi odsouzenými dlouhého trvání.

JANA II.

Poslední odsouzená se k této kategorii uvedla, že se mezi odsouzené zařadila velice rychle, protože ostatní vycítí, že je člověk nezkušený, že je ve výkonu trestu poprvé. Z tohoto důvodu měla od počátku hodně falešných kamarádů, kteří dobře *věděly, že má* při nástupu kávu, tabák, drogerii. Dle jejího tvrzení nejsou ale všechny takové, jsou zde odsouzené, které se s ní kamarádily i přesto, když jim žádné věci nedala. K chování odsouzených dále Jana uvedla, že je ve věznici spousta žen, které jsou klidné a jsou ve výkonu trestu opakovaně. Na druhou stranu jsou zde umístěny odsouzené prvotrestané, které mají krátké tresty, ty se předvádějí a dělají ostatním naschvály, protože vědí, že půjdou brzo domů. Odsouzená Jana dále uvádí svoji osobní zkušenost, kdy poukazuje na lesbické vztahy mezi odsouzenými ženami, které přerůstají ve fyzické násilí, kdy se tyto ženy mezi sebou perou jako chlapy, jsou to dle jejího tvrzení opravdové bitky, kdy teče krev. Dále Jana poukazuje, jak mezi odsouzenými, které jsou mezi sebou v lesbickém, nebo kamarádkém vztahu

funguje faleš a zrada. Ale i ve věznici jsou podle Jana odsouzené, které se k sobě chovají slušně a normálně spolu komunikují. Ke své vlastní osobě Jana uvedla, že v současné době je na ubytovně, kde s většinou žen vychází dobře a s ostatními odsouzenými, kterým se raději vyhýbá, jí také ignorují. Na závěr svého vyjádření Jana uvedla, že ve zdejší věznici je nevhodného chování hodně, kdy jí se osobně stalo, že jí byla na začátku jejího pobytu vykradena skříňka. Za špatné chování Jana taky považuje, kdy se některé odsouzené povyšují na ty, které nemají materiální zdroje, protože nemají rodinu a těmto odsouzeným to dávají najevo, čímž ukazují svoji nadřazenost.

RODIČE, PARTNER, DĚTI, PŘÁTELE (RODINA)

Kategorie *Nejužší rodina* vymezuje vztah mezi rodinnými příslušníky, kamarády a osobou ve výkonu trestu, kdy blízké osoby jsou pro odsouzenou základním pilířem při jejich nápravném procesu, myšleno při resocializaci. Tímto lze říci, že pro odsouzenou je nejdůležitější psychická podpora jejích nejbližších, ale i materiální podpora je pro ni také nezbytná, kdy ji umožňuje určitou míru nezávislosti.

Tabulka č. 6: Kategorie: Nejužší rodina (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
RODIČE, PARTNER, DĚTI, PŘÁTELE	Kontakty	Písemné, telefonické, osobní	Manžel Přítel Děti Rodiče
	Vztahy	Dobré	Prababička
	Podpora	Důležitá	Kamarádi
	Pomoc	Psychická, materiální	Černá ovce Pěstounská péče Odloučení Stesk

„Ehm. Podporuje mě moje rodina, podporuje mě můj druh, smí i na návštěvy, snaží se mi věřit... Máte i písemný kontakt? Mám, písemný, telefonický, jezdím domů, chodím na vycházky. Dá se říct, že za Vámi rodina i přítel stojí a věří ve Vaši nápravu? Je to tak.“ (Ivana)

„V kontaktu jsem s dcerou i se synem, podporuje mě jenom rodina, jenom děti. Takže děti a přítel, nebo? Ne, nemám. Takže jenom děti vás podporují, rodiče už teda nemáte? Ty nemám.“ (Erika)

„Jo podporujou mě i kamarádi. Kamarádka, kterou jsem, teda jsem se s ní neviděla, už se s ní znám asi šestnáct let, ale neviděly jsme se strašně dlouho. A teď asi je to pul roku, třičtvrtě roku, co jsem se s ní potkala, takže ta mi jako vlastně k ní jezdím na přerušení trestu a hrozně mi pomáhá. Vlastně když tam přijedu, tak jelikož vona je z Prahy 6 a moje děti, ty dvě jsou na Praze 6 v pěstounský péči, takže to je kousek, takže vždycky si je vyzvednu, vezmu si je k ní, ona má taky děti, takže jako docela mi pomáhá no. A rodina? Máma. Ta je s Vámi v kontaktu? Jo, ta mi jezdí na každou návštěvu, mě se nestalo že bych neměla návštěvu. Takže vás podporuje i finančně? No finančně jako jo, na každou návštěvu mi kupuje hygienu za čtyry stovky, pošle mi známky, tohleto. Ale spíš je potřeba ta psychická podpora zvláště, když nechodíte do práce, tak nějaký peníze... nepotřebuju, já si s tím vystačím.“ (Sendy)

„Takže, ve výkonu trestu jsem v kontaktu s rodinou i se svými nejbližšími přáteli. Podporují mě písemně, telefonicky, jezdí sem za mnou schválené osoby samozřejmě na návštěvy, každý měsíc. Musím říct, že mám úplně nadstandardní stav, nemůžu si vůbec stěžovat. Myslím si, že tohle je naprosto v pořádku a vnímám to jako, že mám opravdu výhodu, jako jedna z mála. A podporuje vás rodina i ekonomicky? Ano, podporuje mě manžel.“ (Jana I.)

„Jsem v kontaktu celou dobu s rodinou, teda i během průběhu toho vlastně mého řízení, takže vlastně nepřetrhala jsem vztahy vlastně vůbec s nikým. Zůstali mi přátelé, zůstala mi rodina, takže jsem v kontaktu se všema, s maminkou, s dětma, s bývalým manželem, s přáteli, takže vlastně mám písemný kontakt prostě i s přáteli i prostě s tou rodinou, podporujou mě poštou, finančně, psychicky a stojí za mnou.“ (Pavčina)

„Ano jsem. Podporuje mě finančně i psychicky, moje rodina, moje rodiče. Návštěvy mám každý měsíc, písemný i telefonický kontakt mám také s rodinou.“ (Jana II.)

„Ne, nikdy nikdo, sem v mojí rodině a jejím blízkým okolí jediná. Můžu k tomu říct jenom to, že se snad ani nikdy nedozvím, jakéj úplnej dopad to má na mojí rodinu, oni mi to neříkají, ale...moje sestra je sociální pracovnice a vím, že mi třeba řekla po mým prvním výkonu trestu Ivano ty ani nevíš kolik lidí se semnou přestalo bavit, kolik kamarádu, o kolik kamarádů jsem přišla, když se dozvěděli, že jsi zavřená.“ (Ivana)

„No mám syna teď ve výkonu trestu, jinak nikoho. A děti máte, to jsme se bavili a kolik? Dvě. Takže dcera, která není ve výkonu trestu vás podporuje a syn je ve výkonu trestu. Ano.“ (Erika)

„Je, můj strejda. Ten je teďko na Pankráci, to je taky taková černá ovce rodiny. To je vlastně mojí mámy brácha no. A ten dopad na vaší rodinu? Ten dopad nevim, tak máma se s tím nějak srovnala a už to prostě bere, tak jak to je. A ty děti? Ty děti, ty jsou v tý pěstounský péči, ty vo tom vědí, kde jsem, a taky jako jsou... jsou v pohodě.“ (Sendy)

„Ne nikdo z mých známých ve výkonu trestu není... ještě, ještě, co tam bylo ohledně té rodiny? Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Vnímám to tak, že jsou bohužel víc potrestáni oni než já, protože to vnímají tu, tu mojí, že právě se nenacházím s nimi a neprožívám s nimi společné zážitky. Asi to prožívají hůř, než já jsem zde, kde jsem izolovaná...“ (Jana I.)

„Ne, ve výkonu trestu není nikdo, nikdy nikdo nebyl ve výkonu trestu, takže já jsem ta černá ovečka rodiny. A je to i bych řekla, že nejspíš, jakože... malé je pět let, takže asi špatně snáší to odloučení, tak jako já. Ale prostě má okolo sebe lidi, kteří se o ní staraj, chodí do školky, takže nenese to až tak nejhůř. Překvapilo mě, že opravdu to zasáhlo mého syna, jo. V té době, když jsem nastupovala, bylo mu devatenáct let a ten to nesl teda opravdu těžce, když jsem nastupovala do toho výkonu, takže...“ (Pavčina)

„Moje mamča to špatně nese, ta mi doterka říká, že se s tím v životě nesmíří. Otec si myslím, že to bere, tak jako stalo se, ne jako sportovně, ale už to tak je. Co děti? Děti

špatně, to nesly, to nesly špatně, ta starší dcera kor, ta mladší ještě. Kolik je starší dceři. 10 let, letos jí bude 11 let. S ní i byli u psychiatra, když se to stalo, když mě zavřeli na tu vazbu, tak psychiatr jim poradil, aby jim řekli pravdu, nejdřív jim říkali, že jsem v práci. Zlepšilo se to nějak, nebo to ta starší dcera furt nese špatně? Já si myslím že, zlepšilo, furt to v ní je, furt v sobě něco dusí, nemá ke mně žádný odstup, jede sem strašně ráda, ale dusí v sobě ty slzy přede mnou, nebrečí.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

K této kategorii odsouzená Jana uvedla, že i přes její recidivní chování jí nejbližší rodina dále věří, podporuje ji, udržuje s ní i nadále kontakt ve formě návštěv, telefonů a písemné korespondenci. Dále odsouzená uvedla, že nikdy ani nezjistí, jaký dopad má její opakované odsouzení na její rodinu. Z její nejbližší rodiny nikdo není, ani nebyl ve výkonu trestu.

ERIKA

Tuto odsouzenou ve výkonu trestu podporuje pouze dcera, svého syna má odsouzená Erika ve výkonu trestu. Žádné jiné blízké příbuzné nebo přátele již Erika nemá.

SENDY

V rámci této kategorie odsouzená Sendy uvedla, že svojí formou jí podporuje a pomáhá kamarádka, která jí je oporou při jejím přerušení trestu, kdy jí poskytuje zázemí, když má ona povolený styk s dětmi. Dále Sendy také podporuje její matka, která za ní pravidelně jezdí na návštěvy a zde jí kupuje hygienu. Jaký dopad má její opakované odsouzení Sendy na její rodinu Sendy neví, ale její strýc je také v současné době ve výkonu trestu.

JANA I.

Odsouzená Jana se vyjádřila, že považuje za velkou výhodu to, že je v kontaktu se svojí rodinou, manželem a svými přáteli, kteří ji všichni nejen materiálně podporují a pravidelně jí ve věznici navštěvují. Jana dále uvedla, že z její rodiny není nikdo ve výkonu trestu, její pobyt ve věznici je největším trestem pro její rodinu, protože vnímají to jejich odloučení.

PAVLÍNA

V rámci této kategorie odsouzená Pavlína uvedla, že její výkon trestu nezpřetrhal vazby s její rodinou, dle jejího vyjádření ji podporuje rodina, děti i její bývalý manžel. Ona je

černou ovčí rodiny, kdy jako jediná je ve výkonu trestu. Dle jejího vyjádření její uvěznění nese těžce její pětiletá dcera, které je smutno, ale překvapilo ji, že to zasáhlo jejího dospělého syna.

JANA II.

Tato odsouzená k věci sdělila, že je ve výkonu trestu v kontaktu se svými rodiči a svými dětmi, kteří ji podporují, jak psychicky, tak finančně, pravidelně si spolu dopisují, telefonují a oni ji ve věznici pravidelně navštěvují. Dle vyjádření Jany její pobyt ve věznici nejhůře nese její matka a její starší dcera, otec tuto skutečnost nese sportovně a mladší dcera si to ještě neuvědomuje.

STANOVENÉ PROGRAMY ZACHÁZENÍ (PZ)

Specifická kategorie *Stanovené programy zacházení* nás seznamuje s každodenní realitou při odborné činnosti s vězněnými ženami, kdy těmto osobám jsou nabízeny vzdělávací, terapeutické, zájmové, sportovní a pracovní aktivity vzhledem k jejich zájmům a potřebám. Soubor těchto programů zacházení, které jsou každé odsouzené stanoveny individuálně, jsou hlavním atributem při následné resocializaci. Odsouzené tyto programy ve svých vyjádřeních hodnotí vesměs pozitivně, kdy na prvním místě nejčastěji uvádějí možnost pracovat.

Tabulka č. 7: Kategorie: *Stanovené programy zacházení* (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
STANOVENÉ PROGRAMY ZACHÁZENÍ	Výchova Vzdělávání Resocializace Plnění Stanovení Činnost odborných zaměstnanců	Nikdy nekončící	Arteterapie
			Pohybové aktivity
		Důležité	Maraton
			Cvičení na míčích
		Nutná	Tvůrčí činnosti
			Ruční práce
		Povinné	Zeměpis
			Dějepis
Pozitivní	Prevence relapsu		
	3Z		
	Škola		
	Práce		

„Takže aktivity, které mám stanoveny, takže samozřejmě pracoviště Jipocar, že jo, posilování těch pracovních návyků mám. Jezdíte teda na vnější nestřežené pracoviště? Ano. Vy děláte směny, jak dlouhý je tam máte? Dvanácti hodinový směny, o půl čtvrté ráno vstávám, v sedm večer se vracím zpátky na barák, takže jsem celej den pryč. Když mám volno, tak moje aktivity jsou: mám tvůrčí činnosti a mám, ... měla jsem sportovní aktivity, a

ted' mám i speciálně výchovné aktivity, prošla jsem programem 3Z, zastav se, zamysli se, změň se,... ted' mám speciálně výchovnou aktivitu relaps s panem Hradeckým. Co obsahuje? Prevence relapsu, tam jde o to, jak se nevrátit zpátky k drogám,.....“(Ivana)

„Mám arteterapii s panem Hradeckým, ruční práce s paní vychovatelkou a relaps, to je prevence relapsu. To znamená co? To je prevence toho, abysme se nevracely k drogám a... Takže v rámci drogové problematiky? Ano. A chodíte do práce? Chodím do práce, když mám volno tak plním aktivity... Kam chodíte do práce? Na Kostelec. Na Kostecké uzeniny? Ano. Tam máte jak dlouhý směny? Dvanácky. Je ta práce náročná? No... je docela. A jste ráda, že chodíte do práce? Jsem, jsem určitě. A je to přínos pro vás? Jo.“ (Erika)

„Já mám zeměpis a ruční tvořivost. Ten teda navštěvujete teda minimálně, jak jste říkala? No třeba jednou za dva, za tři měsíce opravdu, protože jsem stále v práci. A hlavní Vaší náplní je tedy, uveďte konkrétně? Na pracovišti Hamerník, jsem čtyři, pět dní v týdnu v práci, takže. Jak dlouhý máte směny? Deset hodin. A jakou tam máte pracovní náplň? Dřevovýroba, vyrábí se násady na různý ty, na krumpáče, na smetáky. No prostě na všechno možný co se... A jaké pozice tam vykonáváte, protože tam se vykonávají různé pracovní pozice? Děláte tam i se stroji, že ano? Se stroji no, hlavně se stroji. Takže je to dosti náročný i na bezpečnost práce? Je to na bezpečnost práce, tam jako není problém si uříznout ruce a tak. Nebo strčit ruce do vrtačky....“ (Sendy)

„Takže svůj program zacházení jsem si zvolila docela, docela tak podle mého vkusu, takže sportovně jsem ho zkombinovala se studiem, studium provozní služby. Ted'ka dokončuju vlastně druhý ročník a program zacházení dále naplňuji... speciální aktivitami s panem terapeutem, panem Hradeckým. Takže chodím na abrakci a relaxaci a na pohybovou terapii a posléze chodím s paní Matlachovou na zdravotní a sportovní aktivity a s... v rámci věznice jsem zařazena i do maratonu, takže vlastně trénujeme běhání. A teda navštěvujete ve zdejší věznici na školském středisku učební obor provozní služby? Ano, ano, myslím si, že z důvodu toho, že mám samá kladná hodnocení, tak ho vnímám, že ho naplňuji dle požadavků věznice.“ (Jana I.)

„Tak měla jsem nebo mám tvůrčí činnosti, mám pohybovou aktivitu, docházela jsem na sociálně právní poradenství, momentálně mám k tomu ještě... vlastně jakoby práce s trestným činem s panem magistrem Hradeckým, takže vlastně jako rozebírám ten svůj trestný čin, to co jsem udělala. Ještě zde byste teda mohla zmínit, že jste pracovně zařazená, to je taky hlavní aktivita. Tak, tak, jsem pracovně zařazená od února 2016, to znamená vlastně tři měsíce poté, co jsem tady přijela do Světlé a jako za to jsem vděčná. Tak pracuji vlastně ve firmě Jipokar, kde teda děláme, jakoby dvanácti hodinovou pracovní směnu s přestávkou to znamená jedenáct hodin.“ (Pavčina)

„První moje aktivita je cvičení na míčích, ta mě baví, to trvá hodinu ta aktivita, vopravdu cvičíme na těch míčích, že si tam člověk protáhne ty záda, protože tu z těch postelí, z těch matrací strašně ty záda bolí, no takže to ráda chodím, tam zas choděj ty jiný lidičky taky, tak si popovídáme i s paní vychovatelkou, o všem možným, co jsme měly k obědu, a tak jí říkáme. Pak mám druhou aktivitu, ten maratónský trénink, to mě vůbec, to mě úplně baví, to tady fascinuje, to jsem ráda, že ta aktivita je. Jak ty programy zacházení plníte? Plním je v plném rozsahu. Jste pracovně zařazena? Jsem pracovně zařazena, dělám tady na vnitřním pracovišti firmy Lion. Zrovna teď jsem byla v kanceláři dneska, u paní vychovatelky a zařadily mě na pracoviště Hamerník, takže už budu mít výjezd, tak jsem strašně ráda, budu moct jezdit na pracoviště mimo věznici, tak z toho mám velkou radost, protože o ten Hamerník jsem hodně stála, bojovala jsem o to, dělat se dřevem.“ (Jana II.)

„Měl pro mě hroznej přínos, pro mě měla aktivita 3Z, hroznej přínos pro mě měl, zastav se, zamysli se, změn se s paní psycholožkou Pokornou a s paní vychovatelkou Kubátovou, tak to pro mě mělo velký přínos oni dvě samy byly vůbec přínos pro tu aktivitu, jak to dokázali podat a jak mi to dokázaly vysvětlit i to co jsem se chvíli tvářila, že jako nechci pochopit, jako třeba omezování osobních hranic a podobně. No a díky téhle aktivitě jsem pochopila, že když se mi něco nelíbí, tak že to nemusím měnit, ale můžu změnit sebe. A díky tomu, že jsem pochopila, že nebo si přiznala, že můžu měnit sebe, tak jsem pochopila spoustu věcí, který můžu do budoucna změnit...já.“ (Ivana)

„Já je navštěvuju ráda, ty aktivity, protože mě baví, baví mě ruční práce, baví mě arteterapie, protože se tam uklidním, vlastně tam kreslíme myšlenky nebo pocity nebo

přání a takový, co si přeju, tak to dávám všechno na papír a pak o tom mluvíme před celým kolektivem. Všechny aktivity, co mám, tak mě baví.“ (Erika)

„No, tak tu práci. Ty ostatní aktivity teda můžete říct, že...? Tam skoro jako... ten zeměpis, jako to bylo, když jsem ještě chodila, že vždycky jednou za čas měl někdo jakoby referát a video jsme si pustili.“ (Sendy)

„Protože jsem si opravdu zvolila podle toho, že sport je můj, sport je moje druhé já, takže všechny naplňuji velmi ráda, ráda se jich účastním. A právě ten maraton, bych chtěla říct, že je pro mě úplně jakoby zásadní, protože v tom vnímám ten smysl toho, že je to pro dobrou věc a je to vlastně něco, co mě dokáže vytrhnout z tohohle kontextu, když támhle někde dvě hodiny běháme, tak se cítím naprosto dokonale, vyčistíme si hlavy všichni.“ (Jana I.)

„... naučila jsem se tady hodně věcí, venku jsem spíš dělala takové ty praktické věci, jako čepice, rukavice a tohle. A tady jsem se zase naučila opravdu od ostatních odsouzených třeba nádherné hračky dělat a takové. Já mám ráda pohyb, takže za každou pohybovou aktivitu jsem ráda. I když tím, jak jezdím do té práce, takže vlastně ne, vždy mi vyjde, že tu pohybovou aktivitu stihnu, ale jako prostě jsem ráda i za to, no.“ (Pavlína)

„Všechny aktivity navštěvuji ráda, ale ten trénink, na ten maratón, to běhání, to mě teda baví. Do práce tady na ten Lion nerada chodím, to mě teda vůbec nenaplňuje, i když venku, když jsem byla člověk, že jsem i ráda dělala přesčas, to mě i práce bavila, ale na tom Lionu, práce není špatná, ale ty lidi tam, ty lidi tam, odsouzený, neštěstí, ty lidi se kterými tam pracuji.“ (Jana II.)

„Mají na mě vliv, protože...protože...určitě na mě mají vliv, protože při každé té aktivitě, kterou jsem měla s těmahle odbornejma zaměstnancema, jsem prostě vždycky věděla a pocítila, že vědí, o čem mluví, což se tady moc nestává v životě mezi sedmdesáti a šedesáti ženskýma a... většinou třeba pan Hradecký, mám kolikrát pocit, že se mi nesnaží vnutit věc, ale nechá mě k ní dojít samotnou, samotnou a přitom mě k ní vede než k ní dojdu, a pak vlastně na konci řekne, no vidíte? “ (Ivana)

„Já bych řekla, že pozitivní. A hodnotíte je jak? Jsou dobrý. Jsou dobrý? Ráda s nima spolupracujete? Ano, určitě, nemám s nima problém.“ (Erika)

„Já si myslím, že pozitivní, že se snažej prostě, že je to určitě dobrý jako takovýhle ty aktivity.“ (Sendy)

„Doposavad, co jsem se setkala s odbornými zaměstnanci, tak mám velmi dobrý vztah. Myslim si, že kdybych ani neměla, kdybych v nich cítila nějakou negaci, tak asi ani ten kroužek bych nechtěla navštěvovat, takže naopak je vnímám velmi pozitivně a... skláním se před nimi, že mají takovou trpělivost s námi tohle všechno absolvovat.“ (Jana I.)

„Tak nemůžu to říkat za všechny, ale vlastně ty aktivity, které jsem měla, kterých se účastním, takže jako vždycky jsem je měla, jakoby si myslím opravdu jakože... zaměstnance prostě, jakože na úrovni, kdy opravdu chtěli něco předat, nějaký informace, aby jsme z toho něco opravdu měli, aby jsme si z toho něco vzali, takže i když byli nějaké dotazy, snažili se najít odpovědi a takže si myslím, že...“ (Pavčina)

„Určitě pozitivní, já jsem, já jsem vždycky měla aktivity, vždycky jsem u toho měla dobrý i ty vychovatele. Hodnotím je kladně, cvičejí i s námi, popovídají si, jsou vstřícní, když dám příklad, když dneska jsem si požádala, zda bych si mohla, že bych potřebovala, jestli si mohu napsat program zacházení napsat karimatku, abych mohla cvičit na pokoji, tak mi to bylo umožněno, že mi to potvrdí, takže hodnotím tyto zaměstnance kladně.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Odsouzená Ivana k programům zacházení uvedla, že na prvním místě má zaměstnání na vnějším nestřeženém pracovišti Jipocar, kde vykonává dvanáctihodinové směny. Pokud není v práci, navštěvuje tvůrčí činnosti, dříve měla sportovní aktivity. Ivana dále uvedla, že největší přínos pro ni měla speciálně výchovná aktivita 3Z (zastav se, zamysli se, změň se) a speciálně výchovná aktivita relaps zaměřená na prevenci proti užívání návykových látek. Navštěvování těchto aktivit mělo pro Ivanu největší význam, protože si dokázala pochopit, že může změnit sama sebe. Dle jejího dalšího vyjádření měly a mají všechny aktivity, které

navštěvovala na ni vliv. I odborní zaměstnanci věznice, kteří tuto činnost zajišťují „vědí, o čem mluví“ a dokáží na ni, i na ostatní odsouzené pozitivně působit.

ERIKA

Odsouzená Erika je pracovně zařazená na vnější nestřežené pracoviště Kostelecké uzeniny, kde vykonává dvanáctihodinové pracovní směny a je ráda za tuto práci. Pokud má volno navštěvuje aktivitu ruční práce a arteterapii, které navštěvuje velmi ráda, protože se u nich uklidní. Na adresu odborných zaměstnanců, kteří výše uvedené aktivity zajišťují, odsouzená uvedla, že je hodnotí pozitivně a ráda s nimi spolupracuje.

SENDY

Tato odsouzená k této kategorii uvedla, že na prvním místě je pracovně zařazena na vnějším nestřeženém pracovišti firmy Hamerník, kde vykonává, čtyři, nebo pět dní v týdnu 10 hodinové směny. Dle vyjádření odsouzené ji tato práce zabírá větší množství času ve výkonu trestu, kdy ještě navštěvuje aktivity zeměpis a ruční tvořivost, ale ty navštěvuje minimálně. Na adresu odborných zaměstnanců věznice Sendy uvedla, že má na ně názor pozitivní, že se „snažej“, že si myslí, že je dobré, kdy jsou takové aktivity odsouzeným ve věznici nabízeny.

JANA I.

Odsouzená Jana je s volbou programu zacházení velmi spokojená, navštěvuje školské vzdělávací středisko věznice, kde studuje učební obor „Provozní služby“. Dále navštěvuje speciálně výchovné aktivity abreakci, relaxaci, pohybovou terapii. K tomuto Jana dále uvádí, že ona je sportovně založena, z tohoto důvodu oceňuje, že je zařazena do týmu odsouzených žen, které trénují na maraton, toto je podle Jany pro ni úplně zásadní, kdy se po běhu cítí naprosto dokonale, a také si u běhu vyčistí hlavu. Na adresu odborných zaměstnanců odsouzená Jana uvedla, že se kterými se setkala, tak je vnímá velmi pozitivně, má k nim velmi dobrý vztah a oceňuje na nich jejich trpělivost.

PAVLÍNA

Jako hlavní aktivitu odsouzená Pavlína uvedla práci, kdy je pracovně zařazena na vnější nestřežené pracoviště firmy Jipocar Jihlava, kde vykonává dvanáctihodinové směny a je za tuto práci velmi vděčná. Dále Pavlína navštěvovala, nebo v současné době navštěvuje aktivity, jako jsou tvůrčí činnosti, pohybovou aktivitu, sociálně právní poradenství a také

aktivitu zaměřenou na práci s trestným činem. Navštěvování aktivit, je dle vyjádření Pavlíný limitní, protože hlavně jezdí do práce a na aktivity dochází pouze, když má volno. I přesto se zde Pavlína naučila v rámci aktivit od ostatních odsouzených spoustu nových věcí, jako je například výroba hraček pro děti. Podle Jany stanovené aktivity, které ve zdejší věznici navštívila, byly na úrovni, a zaměstnanci, kteří je zajišťovali, se snažili předat nějaké užitečné informace odsouzeným.

JANA II.

Odsouzená Jana uvádí, že má stanovené sportovní aktivity, které má velice ráda, což je cvičení na míčích, u čeho si protáhne záda. Také má aktivitu, kdy se připravuje na maratónský běh, což ji úplně baví a fascinuje, a je ráda, že ve věznici taková aktivita vůbec je. Odsouzená dále uvedla, že dříve byla zařazena na vnitřní střežené pracoviště Lion, které je nově postaveno v blízkosti věznice. Dle tvrzení odsouzené ona zde pracovala nerada, ta práce jí nenaplňovala a hlavně jí vadily ostatní odsouzené na tomto pracovišti. To se ale v současné době změnilo, protože Jana je nově zařazena na vnější nestřežené pracoviště firmy Hamerník, kdy splnila zákonná režimová opatření pro zařazení na toto pracoviště. Jana k tomuto uvedla, že to bylo její velké přání, bojovala za to, se dostat do této práce a pracovat se dřevem. Na adresu zaměstnanců věznice, kteří programy zacházení zajišťují, Jana uvedla, že je hodnotí určitě pozitivně, kladně, protože si tito zaměstnanci s odsouzenými povídají a jsou vstřícní.

UVĚDOMĚNÍ SI CHYB (SEBEREFLEXE)

Kategorie *Uvědomění si chyb* obsahuje náhledy odsouzených žen na svůj dosavadní život. Uvedené citace z rozhovorů vypovídají, že odsouzené ženy v průběhu výkonu trestu měly dostatek času přemýšlet o svých životních pochybeních, které je dostaly do prostředí věznice. Ve svých výpovědích dotázané ženy uvádějí každá individuálně svoji sebereflexi vztahující se ke spáchané trestné činnosti. Nemalou zásluhu nad změnami postojů těchto žen mají i odborní zaměstnanci věznice, kteří s nimi na toto téma pracují v rámci programů zacházení.

Tabulka č. 8: Kategorie: *Uvědomění si chyb* (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
UVĚDOMĚNÍ SI CHYB	Život Recidiva Ztráty Postoje	Nový Nikdy Vynahradit Změněné	Zážitky
			Zkušenost
			Realismus
			Jiné hodnoty
			Návrat zpět
			Otevřenost
			Upřímnost
			Zlom
			Nedůvěra
			Plán
Vize			

„Já... vám teď řeknu to, co jsem řekla i v druhém i v třetím trestu, ale jo, vnímám. Ale... už vím, že o tom nebudu nikoho přesvědčovat, že jim to musím ukázat, doufám, že se mi to podaří, co nejdřív, protože jim mám, co vracet a co dokazovat a už to nechci jakoby ani říkat, že se ve mně něco změnilo, protože jsem si to myslela hodně krát, že se něco změnilo, ale teď je to prostě jiný. Jsem, hrozně moc mi dal opravdu ten program 3Z, ten mi dal hrozně moc, a hrozně moc mi dalo to přerušení trestu domů, kdy jsem po dvou letech

mohla mluvit se svojí rodinou, s tím, že věděli, že se zase vracím zpátky. Došlo mi, že...došlo mi, že ať udělám cokoliv, tak za mnou asi budou stát, ale že už si nemůžu dovolit udělat cokoliv. Mýmu malému bráčkovi už není pět, ale je mu jedenáct, má svoje kamarády a jedenáct už je věk, kdy když teď vylezu, tak teď už mu to, teď po první ví, kde opravdu jsem.“ (Ivana)

„Po první cítím, že prostě chci žít jinak... teď se to stalo po první, že už nechci, jak jsem žila. Teď, v tomto trestu? Teď v tomhle tom trestu. O třetím trestu, jsme se bavili? No, že chci žít jinak. Jak? Prostě se mi narodila vnučka, mám vnučku a chci žít jenom pro ní. Chci jí vynahradit, to, co jsem nevynahradila dětem. Takže jste dostala nějaký svůj smysl života? Jo. A jak dlouhý máte ještě trest před sebou? Ještě dva roky.“ (Erika)

„Jo, tak já jsem se teď, teďko se to ve mně zlomilo a díky vlastně i panu Hamerníkovi, kterej mi dal šanci prostě hnedka po výkonu jako mít tu práci, vlastně to bydlení, takže vlastně tím mi strašně pomůže, že jo. Takže se to ve vás zlomilo, máte teda na mysli? Jo no, že prostě už chci jako, mám to naplánovaný, že prostě budu pracovat tam, budu mít to bydlení, tím pádem jakoby i sociálka uvidí, že prostě normálně funguju, takže mi třeba po půl roce pučejí děti na víkend jo. A potom jako chci si, protože budu vlastně bydlet tady, že jo, takže chci si potom jako našetřit peníze, aby jsem se mohla vrátit do Prahy, kde mám děti, s tím, že když budu rok, rok a půl pracovat a budu mít jakoby nějaký papír, že jsem pracovala už jakoby v civilu, takže si myslím, že už to pak nebude takovej problém, jako třeba s tou prací.“ (Sendy)

„Ano, když to vezmeme takhle, na spoustu věcí, bych se díky této zkušenosti podívala zcela jinak, to bez pochyb. Určitě bude spousta věcí, čeho si budu mnohem víc vážit a... musím na druhou stranu říct, že zase jsem si udělala určitý obrázek celkově o úplně nové společnosti, kterou jsem jakoby zažila. Takže musím říct, že z mého optimismu se stal takovej, takovej syrovej realizmus, takže vstoupím, vstoupím asi do toho, potom vstoupím do toho svého civilního života trošku jako pesimisticky, takže doufám, že to alespoň zvládnou se pak vytáhnout zase na ten optimismus. Dobře a ten náhled změnil se nějak na tu Vaší trestnou činnost? Pro mě je to velmi těžké, to takhle říct, protože to nevnímám, že jsem něco dělala vědomě, vnímám to jakoby opravdu chybu, chybu, kterou jsem asi v jednadvaceti letech asi nedokázala úplně, tak odhadnout. Rozhodně asi změnit, změnit

pohled bych udělala tak, že asi teďka budu daleko jako rozváznější a budu přemýšlet nad těmi všemi důsledkami, takže budu asi si v práci dávat větší pozor na určité lidi, na určité asi na předpisy a podobně.“ (Jana I.)

„Takže já jsem jako opravdu hodně dalo by se říct přehodnotila svůj vztah jakoby k okolí, k tomu, že nemůžu být jakoby, tak důvěřivá hlavně jako neměla bych být tak lehce zmanipulovatelná. Ať už je to jako ve vztahu nebo takhle, takže prostě budu si muset udržet takový trošku odstup a dávat si víc pozor no. Takže ke změně postojů došlo? Určitě, určitě a i určitě k tomu životu samozřejmě, protože vyjdu ven, člověk samozřejmě mám náhradu škody, mám velkou, to znamená, teď si budu chtít najít zaměstnání, abych samozřejmě mohla hradit nějakou tu v rámci těch možností a jako prostě...nějak. Je tam velký dluh, takže čeká mě dlouhá cesta jako, ale chci to zvládnout.“ (Pavčina)

„Jo, teď už vím, že nebudu rozhodně chtít žádného muže z výkonu trestu. I budu se bát žít s mužem jakoby v jedné domácnosti. Že zůstanu u těch svých rodičů. Aaaa, pak vím s tou komunikací, že se těch jakoby cizích lidí budu, ne vyhejbat, ale do ničeho se nebudu plíst, ničeho si nebudu všímat. Budu mít na lidi jiné náhled, budu lidi hodnotit, jak mluvěj, jak choděj, to člověk již pozná.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Odsouzená Ivana ke svému uvědomění si vlastních chyb uvedla, že k tomu došlo při každém jejím výkonu trestu, ale teď je to již opravdové, kdy o tom nebude nikoho přesvědčovat, ale musí to všem ukázat, a doufá, že se jí to podaří, co nejdříve. Podle jejího názoru jí v tom nejvíce pomohlo navštěvování preventivního programu 3Z, a dále také přerušení trestu, kdy po dvou letech mohla mluvit se svojí rodinou mimo areál věznice, kdy zjistila, že za ní její rodina stále stojí a ona je nechce zklamat.

ERIKA

Uvedla, že poprvé cítí, že chce žít jinak, již nechce žít, jako před tím, i když má před sebou ještě dva roky trestu, tak chce své vnučce vše vynahradiť a žít jen pro ni.

SENDY

Tato odsouzená uvádí, že při tomto v pořadí třetím trestu se v ní vše zlomilo, díky práci, kterou vykonává u firmy Hamerník a jejímu majiteli, který má shodné jméno. Odsouzená Sendy má názor, že díky práci bude mít zajištěné bydlení, čímž jí to pomůže při jejím začlenění do společnosti a péči o její nezletilé děti, které jsou v současné době v pěstounské péči.

JANA I.

Odsouzená Jana se dle jejího vyjádření z výkonu trestu odnese to, že si bude určitých věcí více vážit, bude spíše pesimista, v rámci této zkušenosti si udělala nový obrázek o úplně nové společnosti. Ve vztahu k její trestné činnosti nedošlo u Jany k žádnému posunu, stále uvádí, že její trestný čin považuje za chybu, kterou neprovedla úmyslně. Z tohoto důvodu si bude v následné práci dávat větší pozor na lidi, předpisy a bude rozvážnější.

PAVLÍNA

K této kategorii odsouzená Pavlína uvedla, že po zkušenostech z výkonu trestu přehodnotila svůj vztah k okolí, kdy se nemůže nechat v budoucnu tak lehce zmanipulovat, a musí si dokázat udržovat jistý odstup od lidí. Pavlína si je dobře vědoma, že ji čeká těžká cesta, kdy potřebuje práci, aby mohla splácet své velké dluhy.

JANA II.

Odsouzená Jana po své zkušenosti z výkonu trestu uvádí, že se ponaučila, že si bude dávat pozor na komunikaci s cizími lidmi, bude se jim vyhýbat, nebude se do ničeho plést a ničeho si všímat. Hlavní z čeho se Jana poučila, že již nikdy nebude chtít žádného muže z výkonu trestu, respektive se bude bát žít s mužem v jedné domácnosti.

ŽIVOTNÍ PLÁNY PO PROPUŠTĚNÍ (ŽIVOT PO)

Poslední výstupní kategorie *Životní plány po propuštění* skýtá nejruznější, ať již interpretované, nebo latentní plány dotazovaných žen, které mají po ukončení výkonu trestu. Dá se říci, že všechny oslovené mají svůj další život naplánovaný do nejmenších detailů, všechny se budou snažit dohnat ztracený čas, který strávily ve věznici. Tato přání

ale budou konfrontována s realitou dnešní společnosti, kde to nebudou mít tyto ženy bez podpory svých nejbližších lehké.

Tabulka č. 9: Kategorie: Životní plány po propuštění (Vlastní výzkum, 2017)

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
ŽIVOTNÍ PLÁNY PO PROPUŠTĚNÍ	Optimismus Přání Realita Úspěch	Bezbřehý Latentní Drsná Individuální	Vysoká škola Péče o děti Výchova vnoučat Nová práce Důvěra Těhotenství Nudnej život Podnikání Dohonit ztracený čas Nové bydlení

„Jak ho vidím? No chtěla bych dítě, stará jsem na to už dost a... chtěla bych ten zase zpátky ten normální nudnej život. No ne zpátky, protože zpátky už to nejde, ale znovu ten život, když už teď vím, jak... Může být život i jinej? Může, no, sice akčnější, možná, něčím zajímavější, v ničem jednodušejší, ale umělej. Takže bychom to mohli ukončit tím, že nudnej život zas není tak špatnej pro normální žití, proti tomu umělymu akčnějšímu? Kterej končí pak normálně tady... za mřížema, sice zevnitř, ale za mřížema.“ (Ivana)

„Chci žít v řádným životem, prostě už mi to jako nebaví, nechci, nechci žít, jak jsem žila. Chci se starat o svoje děti, pomáhat jim, když jsem nemohla, když byly malý. Vnučku vlastně chci... Jak jste říkala vychovávat? Dát jí úplně všechno. Dát jí, co nejvíc, co jste nedala svejm dětem. Takže takovou máte teď..., takovou vizi nebo takovou tu vidinu, že

byste prostě takhle mohla žít? Jo, jo, už nejsem nejmladší. Abyste se sem ještě vracela a prožívala tady ty traumata? Ano.“ (Erika)

„No jde o to, že budu mít tu práci, to bydlení. Popište tedy přesněji, jak to s vámi pan Hamerník zamýšlí nebo, co vám nabídl? Sežene podnájem, bude to tady ve Světlý ten podnájem a budeme dojíždět do toho Jitkova na to pracoviště na ten Hamerník. A on vás tam bude vozit? No asi jako možná pan Bodský, ten pan řidič, přes toho to nějak zařídí, no a dva víkendy třeba budu jezdit do Prahy za dětma. No a než si prostě jakoby ušetřím nějaký peníze... A tato nabídka teda můžeme říci, že je na základě toho, že prostě je s Vámi pan Hamerník spokojený? Že dobře pracuju no. Určitě, i když teda nějaký obavy pan Hamerník má, samozřejmě, to se mu ani nedivím, jako z jeho pohledu, z jeho strany.“ (Sendy)

„Ten vidím zatím velmi optimisticky a chtěla bych se zpátky navrátit k rodině, takže k rodičům. Chtěla bych jim trošku vynahradiť ten čas, který beze mě byli, chtěla bych jim pomoci k nějakým splněním, plnění jejich plánů, který do teďka nechtěli uskutečnit. Posléze, bych chtěla s manželem budovat a vybudovat si nějaké společné bydlení, alespoň v rámci toho, že já jsem musela nastoupit sem a on vede firmu, tak jsme se uskromnili, že můj muž je na ubytovně a já zde, takže jsme na dvouch ubytovnách. Takže by jsme si zařídili společné bydlení, naplánujeme, naplánujeme děti a budeme... Pro nás to znamená pokračování v práci... Takže s manželem jste ve vztahu i přes Vaše odsouzení? Někaké překážky tam jsou, ale já si myslím, že se asi překonají.“ (Jana I.)

„No já bych určitě chtěla, jakože samozřejmě..... starat se o dceru, jakože zase ten rodinný život a každopádně práce jako jo, to je něco jinýho. A chtěla bych si vysokou školu, kterou já jsem takový celoživotní student, takže v průběhu, tak pořád práce, škola a děti. Takže tohle bych si určitě chtěla dodělat. To je Vaše taková vize? Je to moje vize i kvůli mně, ale hlavně to dlužim mamince no.“ (Pavčina)

„Jak já ho vidím, ...rozhodně potřebuji práci, to mi slíbili rodiče, že bych s nima podnikala, tak se uvidí, mamča už nemůže, že bych nastoupila místo mamči, výroba uren a všechno na hřbitovy. No, pak to vidím, že bych chtěla zpátky děti do péče, starat se o ně, dluhy musím poplatit za advokáta, vazba, výkon trestu, všechno takhle kolem. No, a chci všechno

nahradit těm svejm rodičům, prostě chci dělat všechno doma, aby nehli ani prestem. A dětem? Dětem, to prostě chci taky jakoby se s nima učit a ten klid aby měly, aby věděly, že je miluju, že, ... oni to vědí, oni to vědí. Ale aby si mě ještě užily, abych dohonila těch šest let, ten ztracenej čas, já potřebuju, já odsud vylitnu, a začnu doma žít, na tom dvorku, v tom našem baráku, na tý vesnici a ..... Už nebudete hledat nic lepšího? Ne, tam chci bejt, tam se mi moc líbí.“ (Jana II.)

Shrnutí kategorie

IVANA

Odsouzená Ivana plánuje svůj další život tak, že chce zpět zase ten „normální nudnej život“, který není tak špatný, protože ten život „akčnější, umělej“ končí opět ve věznici. Dále by si přála mít dítě, protože dle jejího vyjádření již na to má roky.

ERIKA

Odsouzená Erika se ve svých plánech soustředila na své nejbližší, kdy uvedla, že chce již žít jinak, chce se starat o svoje děti, pomáhat jim, protože nemohla, když byly malé, chce vychovávat vnučku. Hlavně se již nechce vracet zpět do věznice, prožívat zde traumata, protože již dle jejího vyjádření není nejmladší.

SENDY

Odsouzená Sendy se ve svých plánech po ukončení výkonu trestu soustředí na to, že jí majitel firmy, kde v současné době pracuje, tedy pan Hamerník zajistí práci a bydlení po jejím propuštění, protože je s ní dle jejího tvrzení v práci spokojený. Odsouzená si dále plánuje, že výkonem práce si dokáže ušetřit nějaké peníze, aby mohla navštěvovat o víkendech svoje děti v Praze.

JANA I.

Odsouzená Jana má své životní plány po propuštění z výkonu trestu takové, že svoji budoucnost vidí optimisticky, kdy má naplánováno se vrátit zpět ke svým rodičům, dále si se svým manželem vybudovat nějaké společné bydlení, a dál má také v plánu mít se svým manželem děti.

PAVLÍNA

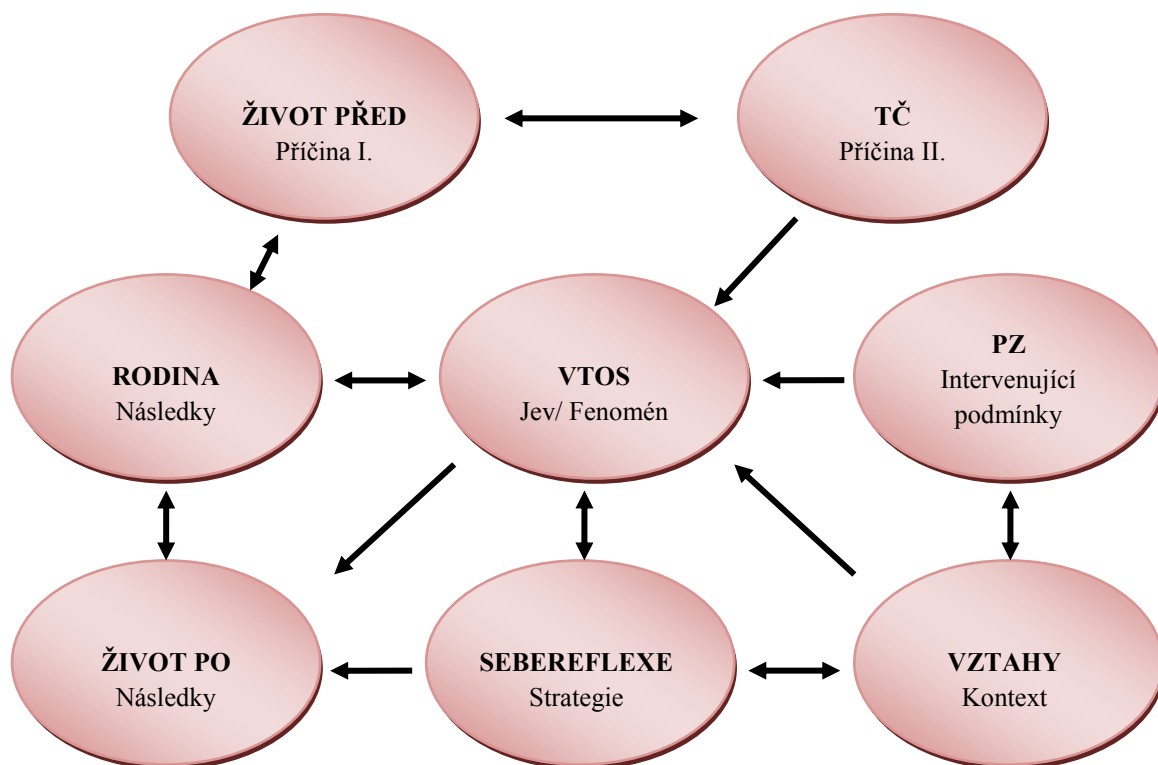
Odsouzená Pavlína se ve svých plánech zaměřila na to, že se chce starat o svou dceru, žít rodinný život, kdy bude mít práci. Také by si chtěla v budoucnu dodělat vysokou školu, protože to dle jejího tvrzení dluží své mamince.

JANA II.

Odsouzená Jana svůj další život vidí tak, že by mohla podnikat se svými rodiči, protože potřebuje práci, aby mohla splácet dluhy. Dále by chtěla zpět děti do své péče a starat se o ně, učit se s nimi, aby věděly, že je miluje, bude se snažit v tomto směru dohnat ztracený čas. Hlavně má v plánu všechno, celých šest let jejího vězení vynahradiť svým rodičům, aby nemuseli nic dělat. Chce s nimi bydlet, protože již nebude hledat nikde nic lepšího.

6.2 Interpretace dat

Na základě axiálního kódování jsme vytvořili níže uvedený paradigmatický model:

Obrázek č. 2: Paradigmatický model axiálního kódování (Vlastní výzkum, 2017).

Z výše uvedeného paradigmatického modelu vyplývá, že jako fenomén byla určena kategorie *Výkon trestu odnětí svobody (VTOS)*. Tato kategorie byla zvolena jako ústřední, protože jsou kolem ní soustředěny ostatní kategorie, které jsou s ní v sekundárním, či primárním spojení. Odsouzené ženy ve svých subjektivních vyjádřeních uváděly, kolikrát byly ve výkonu trestu, jak tuto dramatickou sociální změnu zvládaly, prožívaly, jaké faktory na ně v průběhu pobytu ve věznici působily. Dále také uvedly, jaká u nich proběhla sebereflexe pod vlivem intervenujících podmínek, a jaké následky z toho vyplývají jak jim osobně, tak jejím rodinným příslušníkům.

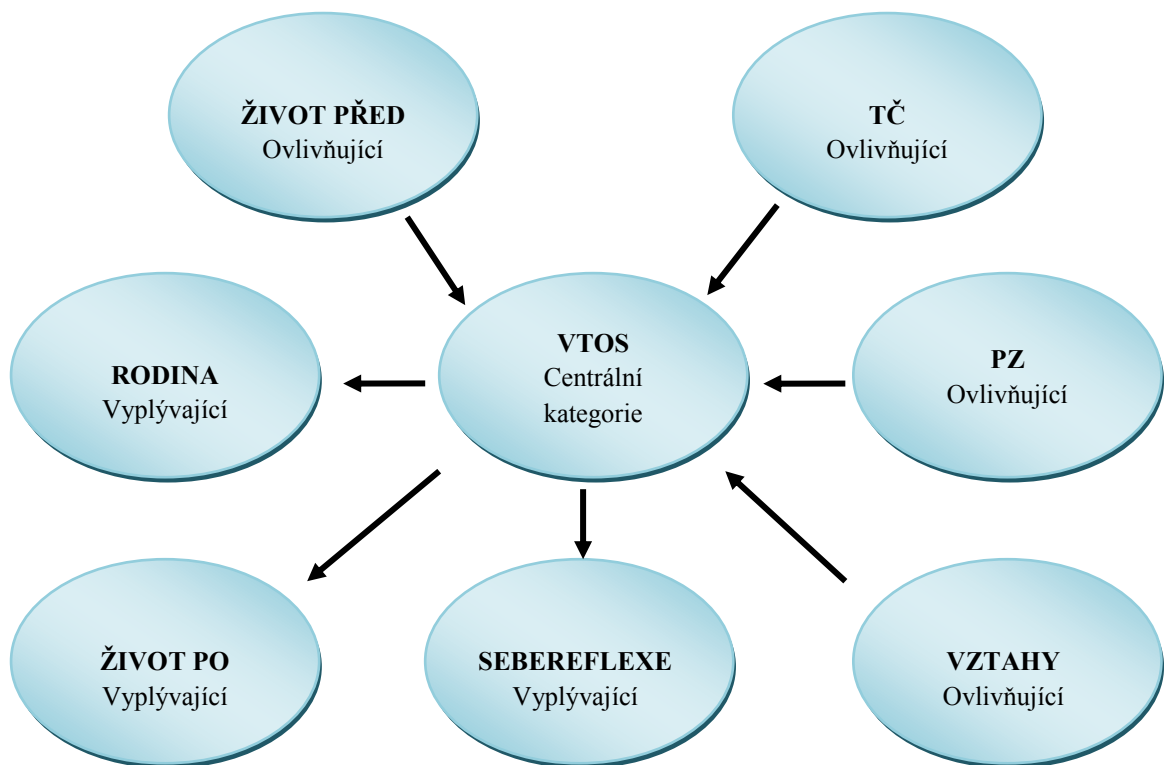
Součástí modelu jsou dále příčinné podmínky, které vedou ke vzniku jevu (fenoménu), proto první příčinnou podmínku jsme vybrali kategorii *Život před porušením zákona (Život před)*. Tato kategorie je prvotním impulzem při životní dráze odsouzených, kdy došlo k prvotní změně životních hodnot a následnému vzniku jejich patologického jednání, ale zatím nedošlo k porušení zákona v rámci odsuzujícího rozsudku. Na tuto kategorii plynule navazuje kategorie *Odsouzena za trestný čin (TČ)*, která je zlomem v životě každého člověka. Tato kategorie je současně ve vzájemné interakci s jevem. Po prokázání spáchání trestného činu dojde soudem k odsuzujícímu rozsudku, což je další příčinná podmínka k následnému nástupu člověka do *výkonu trestu odnětí svobody (VTOS)*.

Jako intervenující podmínky ovlivňující fenomén jsme definovali kategorii *Programy zacházení (PZ)*. Tato kategorie je ve vzájemné interakci s kontextem, což je kategorie *Soužití mezi odsouzenými (Vztahy)*. Obě tyto kategorie, každá svoji měrou mají vliv na fenomén, ale dále také významně ovlivňují strategii, což je kategorie *Uvědomění si chyb (Sebereflexe)*, která je ve vzájemné interakci s fenoménem.

Jako následek, který obsahuje jevy, které vznikly v důsledku fenoménu a jsou částečně ovlivňovány sebereflexí odsouzené. Toto je výsledkem působení fenoménu, kontextu a intervenujících podmínek, kdy byla vymezena kategorie *Životní plány po propuštění (Život po)*.

Poslední kategorii, které jsme dali název *Rodiče, partner, děti, přátelé (Rodina)* jsme také zařadili mezi následky. Tato kategorie je v počátcích ve vzájemné interakci s příčinnou podmínkou (*Život před*), v průběhu vývoje je dále ve vzájemné interakci s fenoménem (*VTOS*). V neposlední řadě je tato kategorie v závěru ve významné interakci s následkem (*Život po*).

Paradigmatický model v rámci selektivního kódování:

Obrázek č. 3: Paradigmatický model selektivního kódování (Vlastní výzkum, 2017)

Centrální kategorií byl na základě selektivního kódování vybrán *VTOS*, protože je zastřešujícím institutem penitenciární péče o odsouzené osoby, potažmo každodenním souborem činností při zacházení s osobami ve výkonu trestu. Z vytvořeného modelu je patrné, že *VTOS* je následkem příčinných souvislostí I. (*Život před*) a souvislostí II. (*TČ*), které na sebe navazují a jsou vyústěním tohoto procesu, kdy jsou faktory ovlivňujícími. *VTOS* je dále ovlivňován intervenujícími podmínkami (*PZ*) a kontextem (*Vztahy*). Pod vlivem těchto podmínek z *VTOS* vyplývají konkrétní strategie (*Sebereflexe*), dále taky následky (*Život po*) a (*Rodina*).

6.3 Výsledky výzkumného šetření a doporučení pro praxi

V této části kapitoly uvádíme stručné shrnutí jednotlivých kategorií vztahujících se k výzkumným otázkám, jež byly odsouzeným ženám kladeny v rámci prováděných rozhovorů.

V rámci života před porušením zákona (*Život před*) se člověk rodí a dále se vyvíjí v sociálním prostředí, které si sám nemůže určit, takže každému není do vínku dána

možnost vyrůstat v úplné rodině. Životní dráha každému jedinci nabízí nepřehledné množství možností, jak svůj život prožívat a jakou životní dráhu si zvolit. V našem případě život dotazovaných žen ovlivnily atributy, jako je nuda, drogy, rozvod a úmrtí rodičů, naivita, parta, násilí, nebo naopak škola a práce. Nemalou roli v tomto období života hrají spouštěče patologického jednání jedinců, jako je například zneužívání návykových látek, které se nepodařilo vhodně zvolenou prevencí v počátcích u konkrétních jedinců zastavit.

Spáchání trestného činu (TČ) je jen možným vyústěním počátečních patologií, ale může se jednat i o dlouhodobé latentní snažení vyřešit si svoji neutěšenou životní situaci, zapříčiněnou vlastními, nebo i cizími vlivy. Dále se také může jednat o jednorázové selhání, či zkratkovité jednání člověka, kdy následek tohoto skutku má znaky trestného činu. Zde je ale nutné uvést, že u některých osob se jedná o opakované porušování zákona, které má statut recidivního jednání. Po prokázání závažnosti takového porušení zákona, kdy je rozhodnutím soudu stanoven výkon trestu odnětí svobody, je tento postup zvolen vždy v souladu s platným ustanovením trestního zákoníku.

Výkon trestu odnětí svobody (VTOS) jako centrální kategorie v sobě skýtá nepřehledné množství nejrůznějších vlivů, lidských interakcí, které jsou buď zákonem stanoveny, vyplývají z běžných lidských potřeb, nebo mohou být i latentní. Vždy je ale středobodem veškeré činnosti odsouzená osoba. Nástup do výkonu trestu je nejen v první řadě pro odsouzenou osobu velkým zásahem do jejich osobní integrity, ale i do jejich sociálních vztahů, kdy převládá strach, respekt a obavy o svoji bezpečnost při jejím pobytu v prostředí věznice. Z vyjádření odsouzených žen ale vyplývá, že jejich obavy z výkonu trestu odnětí svobody se netýkaly stanoveného režimu ve věznici, nebo obavy ze zaměstnanců věznice. Tyto aspekty výkonu trestu naopak na odsouzené ženy působily kladně a dotazované odsouzené je hodnotily vesměs pozitivně. Naopak odsouzené ženy uváděly obavy ze vzájemného soužití mezi odsouzenými, které se opíraly o historky z vazebních věznic, či z vlastních zkušeností z dřívějších pobytů ve věznici, nebo z obvyčejného lidského předjímání negativního, neznámého. Jako důležité vyjádření odsouzených k této kategorii, byly vyřčeny kódy, jako strach, nejistota, změna, překvapení, disciplína.

Následná vyplývající kategorie soužití mezi odsouzenými (Vztahy) ve větší míře potvrdila předtuchy, či vlastní zkušenosti odsouzených žen. Na tuto skutečnost má ovšem i vliv současná přeplněnost věznice. Odsouzené ženy ve svých vyjádřeních uvádějí, že před nástupem do výkonu trestu netušily, že takoví lidé, kteří se nacházejí v prostorách věznice,

vůbec existují a v prostředí věznice je jejich koncentrace velká. Dále poukazují na skutečnost, že je mezi odsouzenými časté nevhodné chování, kdy se vzájemně verbálně i fyzicky napadají, na což má i vliv přemíra lesbických vtaů provozovaných v prostorách věznice. Odsouzené se dále vyjadřují i o krádežích šikaně, či rasové nadřazenosti skupiny Olašských rómek, které se snaží některé ubytovny ovládat. Zde ale shodně odsouzené ženy uvádějí, že nevhodné chování odsouzených se převážně vyskytuje v přísnějších režimech věznice, jako je například režim ostraha. Jako zásadní věc v rámci soužití mezi lidmi v prostorách věznice odsouzené ženy uvádějí ztrátu soukromí a možnost mít se někde v klidu vybrečet, aby o tom nikdo nevěděl.

Z emotivních vyjádření odsouzených ke kategorii rodiče, partner, děti, přátelé (Rodina), je patrné, že o zjednodušený aspekt rodiny se nemohou opřít všechny odsouzené, kdy milující funkční rodina a přátelé není dopřána všem, někdy i vlastním přičiněním. Z výpovědí odsouzených žen je nezpochybnitelné, že je pro všechny sociální vazba na jejich nejbližší velmi důležitá. Odsouzené hledají při svém odloučení u svých nejbližších podporu, útěchu, pochopení, lásku, přátelství, v neposlední řadě mají velký zájem o své děti. Odsouzené ženy jsou vděčné od svých blízkých za jakoukoli materiální podporu, která je při výkonu trestu také důležitá, protože skýtá určitou míru nezávislosti a vězeňské prestiže. Nelze ani opomenout, že i na rodinné příslušníky má patologické jednání, spáchaný trestný čin, výkon trestu, sebereflexe a následné propuštění jejich blízkého nemalý vliv, se kterým se možná vyrovnávají po zbytek svého života.

Ke stanovené kategorii programy zacházení (PZ), která je v penitenciární péči hlavním výchovným, vzdělávacím, preventivním a resocializačním nástrojem při každodenní práci s vězňenými osobami, se dotazované odsouzené vyjadřovaly vesměs pozitivně. Při své konkretizaci uváděly, že na prvním místě je u nich práce, kterou vykonávají pro různé soukromé subjekty. Dle jejich vyjádření jim vykonávaná práce přináší smysl života, jejím prostřednictvím si krátí čas ve výkonu trestu, jsou často mimo areál věznice, potažmo mimo přeplněné ubytovny. Nelze opomenout ani finanční prostředky, které jim jsou za práci poskytovány, které využívají pro vlastní potřebu, nebo pro splácení svých dluhů. Odsouzené dále kladně hodnotí i aktivity, které vykonávají ve věznici, kdy vyzdvihují sportovní činnosti a různé druhy terapie, které je vedou k zamyšlení nad dosavadním, tak i budoucím životem v rámci jejich resocializace. V rámci této kategorie se všechny dotazované kladně vyjadřovaly ke způsobu prováděných aktivit, tak i k odborným zaměstnancům věznice, kteří programy zacházení zajišťují.

V rámci kategorie uvědomění si chyb (Sebereflexe) vybrané odsouzené ženy uvedly, že sebereflexe u nich proběhla právě při současném výkonu trestu. Odsouzené recidivistky k tomu dále dodaly, že uvědomění si jejich vlastních chyb, nebo chceme-li sebereflexe, u nich proběhla při každém jejich výkonu trestu, ale při tomto posledním je to opravdové, kdy se všem pokusí ukázat svoji nápravu a věří, že se jim to podaří. Naopak jedna z prvotrestaných odsouzených i pod vlivem ovlivňujících faktorů částečně nepřijala svoji vinu za spáchaný trestný čin. Odsouzené shodně uvádějí, že ve výkonu trestu je dostatek času přemýšlet sama o sobě, o své minulosti, současnosti i budoucnosti. Na tyto myšlenky má vliv mnoho aspektů, jako jsou stanovené programy zacházení, činnost a postoje zaměstnanců věznice, vzájemné interakce s ostatními odsouzenými, ať negativní, či pozitivní. Dalším ovlivňujícím faktorem je i přízeň, či nepřízeň rodiny, vzájemnou interakci a důvěru mezi oběma skupinami prověří až návrat odsouzené do běžného života.

V poslední kategorii s názvem život po propuštění (Živost po) se oslovené ženy vyjadřují ke své budoucnosti s optimismem a nadějí, kdy svůj život mimo věznici si přejí prožívat jako obyčejně nudný. Jsou si vědomy, že výkonem trestu ztratily spoustu drahocenného času, kdy tuto životní ztrátu se budou snažit vynahradit svým nejbližším, jakou jsou děti, vnoučata a rodiče. Ve vyjádřeních odsouzených se objevují i takové kódy, jako jsou těhotenství, nová práce, podnikání, studium vysoké školy. Tato zveřejněná či latentní přání odsouzených budou ale podrobena tvrdé realitě dnešní společnosti, kdy bude záležet na každé jednotlivé odsouzené, jak obstojí.

Z našeho výzkumného šetření vyplynulo, že všech šest vybraných odsouzených uvedlo, že samotný účel výkonu trestu, ve smyslu penitenciární péče, která v sobě skýtá primárně programy zacházení, je pro ně přínosná. Soubor vzdělávacích, zájmových, terapeutických, sportovních a pracovních aktivit mají na ně pozitivní vliv při jejich aktuální resocializaci, která je ale po výkonu trestu konfrontována s realitou. Ve většině vyjádření odsouzených vyplynulo, že spíše negativní stránkou výkonu trestu je soužití mezi odsouzenými ženami, nedostatek soukromí v prostředí přeplněné věznice a odloučení od svých nejbližších.

Doporučení pro praxi

Naše diplomová práce vychází z řady odborných názorů na problematiku penitenciární péče, kdy jsou tyto názory konfrontovány se syrovou realitou výkonu trestu odsouzených žen ve Věznici Světlá nad Sázavou. V této souvislosti bychom rádi uvedli některá doporučení pro praxi.

Jako první doporučení představujeme konkrétní činnost ve Věznici Světlá nad Sázavou, kde je kladen velký důraz na prevenci ohrožených skupin v rámci vznikajících patologií, které následně mohou přerůst v trestnou činnost, která je v přímé souvislosti s penitenciární péčí. Touto rizikovou skupinou jsou děti školního věku a mládež. Na tyto skupiny jsou zaměřeny preventivní výchovné programy pořádané Věznici Světlá nad Sázavou, kdy vybrané odsouzené pravidelně vyjíždějí do prostředí škol v doprovodu odborných zaměstnanců věznice. V rámci komponovaného programu odsouzené ženy autenticky vyprávějí svoje životní příběhy, kdy dětské posluchače upozorňují na vznikající patologická jednání a s ním spojená rizika, se kterými se mohou v průběhu svého života setkat. Dále tyto ženy konkrétně popisují své porušení zákona, spáchání trestného činu, který je přivedl do prostředí věznice. Zde je nutné uvést, že některé příběhy odsouzených žen jsou tak silné, že není pochyb, že to z preventivního hlediska zanechává ve všech posluchačích silné emotivní vjemy, které zůstanou především mladým lidem vepsány v paměti, aby se takového jednání vyvarovaly. Výše uvedený komponovaný program má i svoji pozitivní uměleckou složku, kdy odsouzené ženy humornou formou v rámci divadelního představení parodují scénky, které zažívají v prostředí věznic. Dá se říci, že nejen tyto komponované programy, ale i spousta jiných aktivit ve Věznici Světlá nad Sázavou, jsou zaměřeny nejen na preventivní předcházení trestné činnosti, ale i na samotnou penitenciární a postpenitenciární péči o odsouzené osoby, která je také velmi důležitá v rámci prevence recidivního jednání těchto osob.

V rámci druhého doporučení pro praxi bychom chtěli uvést, že o všech těchto aktivitách odsouzených osob a zaměstnanců věznic je pořizováno nepřeborné množství fotografických a písemných materiálů, které se ovšem do podvědomí široké veřejnosti dostávají v rámci médií minimálně. Z tohoto důvodu lze v rámci objektivního náhledu na penitenciární péči ve věznicích doporučit internetové stránky Vězeňské služby ČR. Zde u záložky každé konkrétní věznice lze nalézt nepřeborné množství informací, jak je s odsouzenými osobami ve věznicích pracováno a jak sami odsouzení se zapojují do každodenních činností v rámci své resocializace. Závěrem lze říci, že je v tomto ohledu zaměstnanci věznic konáno maximum v souladu se zákonnými ustanoveními upravujícími problematiku penitenciární péče.

DISKUSE

V rámci provedených rozhovorů nám u vybraných odsouzených žen k jejich životu před nástupem do výkonu trestu vyvstala rozmanitost jejich životních osudů. Každý jedinec, ať již vlastním přičiněním, nebo souhrou okolností, zaujímá ve společnosti nějakou sociální roli, kdy dle Vágnerové (2010, s. 320-323), lze tuto roli definovat jako soubor normativně vymezeného, očekávaného, dovoleného a vyžadovaného chování. Každá taková role vyplývá z určité pozice, která určuje místo jedince v sociální skupině, tedy nějaký status, který nositeli přináší společenskou hodnotu a prestiž.

I když se k trestné činnosti, potažmo ke kategorizaci trestných činů dle trestního zákoníku, které se staletími vyvíjejí v souladu s vývojem společnosti, ve vztahu k moderním technologiím vyjadřuje spousta autorů, kdy například Mühlpachr (2010, s. 100-101) uvádí pojmy, jako kriminalita bílých límečků, či problematiku organizovaných zločineckých skupin, kdy tyto skupiny mohou mít i mezinárodní charakter. Naopak autoři Marešová a kol. (2016, s. 24-31), se shodují dle uvedených statistik, že v současné době převládají trestné činy související se zneužíváním návykových látek, což dle autorů jsou trestné činy krádeže, podvodu, ohrožení pod vlivem návykové látky, maření úředního rozhodnutí a vykázaní, či zanedbání povinné výživy.

K problematice a náplni penitenciární péče uvádí Fábry (2009, s. 83-89), že se jedná o soubor vědních disciplín, které se zabývají chováním člověka a společně participují při každodenním působení na vězněné osoby. Snahou penitenciární péče je stále se zdokonalovat a nalézt co nejefektivnější způsob výkonu trestu odnětí svobody. Jůzl (2012, s. 89) k tomu dále dodává, že tyto vědy pomáhají penitenciární pedagogice svými rozbory a závěry řešit řadu aspektů a nových poznatků v rámci penitenciárního procesu. Tuto kategorii shrnuje srozumitelně Sochůrek (2007, s. 37), který uvádí, že zacházení s odsouzenými v ČR je prováděno v souladu s Listinou základních práva svobod i s doporučením Rady Evropy v oblastech zacházení s vězněnými osobami a dodržování lidských práv. K výše uvedenému koresponduje i vyjádření odsouzených, které se k dodržování jejich lidských práv ve výkonu trestu vyjadřují vesměs pozitivně.

Odsouzené ženy ke stanoveným programům zacházení uvedly širokou škálu aktivit, které jim jsou stanovovány individuálně, což shodně popisuje Bajcura (2008, s. 169-170), který uvádí, že programy zacházení se odsouzeným stanovují na základě poznatků o odsouzeném v rámci analýzy spisové dokumentace, kdy se nesmí zapomínat na charakter

odsouzeného a jeho trestnou činnost. K tomuto dále uvádí Popelka (2011, s. 81), který programy zacházení považuje za proces s jasným cílem a programem, kdy se tento postup stává jakousi rukojetí při plánování a konkrétním zacházením s vězňenými osobami. Z dalšího vyjádření odsouzených žen, které se ve většině případů pozitivně vyjadřovaly na adresu zaměstnanců věznice, kteří tyto programy zajišťují, je ve shodě s tvrzením Sochůrka (2007, s. 45), který uvádí, že programy zacházení by neměly být zaměřeny pouze na změny chování odsouzeného. Toto dle autora většinou nelze dost dobře odhadnout a definovat. Programy zacházení mohou být ovšem počátkem pozitivnější komunikace mezi odsouzenými a vězeňským personálem.

Z výpovědí odsouzených žen ke kategorii soužití mezi odsouzenými, lze tuto kategorii přirovnat nebo nazvat jako druhý život vězňů. Tuto problematiku se shodnou terminologií uvádí Mezník (1995, s. 45), že druhý život odsouzených lze chápat jako jejich pokus, snahu, motivaci získat věci, či služby, kterými alespoň částečně uspokojí svoje materiální nebo psychologické potřeby ve vězení, a to i nelegálním způsobem. Toto vyjádření koresponduje s uvedenými zážitky odsouzených žen z prostředí Věznice Světlá nad Sázavou.

Z výpovědí šesti odsouzených žen jednoznačně vyplynulo, že ostrovem klidu, bezpečí, jistoty, zázemí je rodina. Pokud tuto funkci neplní rodina, tak to může být někdo blízký, o kterého se lze v průběhu výkonu trestu a i po jeho ukončení opřít a nalézt u něho porozumění a novou naději na „možná lepší život“. Výpovědi odsouzených žen na toto téma korespondují s vyjádřením Mühlpachra (2010, s. 115-116), který uvádí, že funkce rodiny, jakožto malé sociální skupiny připadá nezastupitelná úloha v socializačním procesu. Zájem společnosti na hladkém fungování rodiny je vyjádřen tím, že se základní vztahy institucionalizují. Rodinný život se předkládá jako uznávaná hodnota, jejímž prostřednictvím vykonává společnost určitý tlak na jednotlivé členy, předepisuje jim určitá pravidla chování. Rodina plní funkci biologicko reprodukční, ekonomickou, socializační, akulturační a emocionální.

K vyjádření odsouzených žen v kategoriích sebereflexe a život po ukončení trestu, lze zdůraznit, že všechny mají smělé plány do budoucího života a lze jen těžko predikovat, komu se opravdu podaří jeho resocializace. Zde je nutné souhlasit s Netíkem (1997, s. 48, 110), který uvádí, že rozhodující pro resocializaci a úspěšnou reintegraci se jeví postoje odsouzeného k sobě samému, postoj k trestnému činu, pocity viny a motivace ke změně. Podle autora mají šanci k úspěšné reintegraci a opuštění kriminální kariéry mladí,

prvotrestaní, odsouzení bez poruch chování, odsouzení po krátkodobém trestu, odsouzení s dobrým sociálním zázemím, funkční rodinou, s pevnými a kvalitními pracovními návyky. Dále velkou šanci mají odsouzení, kteří jsou dobře motivovaní při současné absenci závažnějších poruch osobnosti, potažmo závažnější psychopatologii osobně, kam lze zařadit zneužívání návykových látek.

ZÁVĚR

Cílem naší diplomové práce bylo zjistit v rámci rozhovorů s vybranými odsouzenými ženami, jak ony samy vnímají reálně penitenciární péči ve Věznici Světlá nad Sázavou a jaký dopad má na ně samotné výkon trestu odnětí svobody při jejich resocializaci.

Z obsahově nasyceného výzkumného materiálu můžeme objektivně říci, že realita ve výkonu trestu odnětí svobody v sobě skýtá nepřehledné množství režimových opatření v souladu se zákonnými ustanoveními, které výkon trestu odnětí svobody upravují. Primárním účelem je ovšem ochrana společnosti před pachateli trestných činů. Toto strohé vyjádření ovšem za zdmi věznic nabývá jiných dimenzí, které zůstávají běžnému občanovi skryté, pokud on sám, nebo někdo z jeho blízkých, neporuší zákon takovou měrou, kdy je rozhodnutím nezávislého soudu uznán vinným a je mu následně nařízen výkon trestu odnětí svobody, což je případ i námi vybraných odsouzených žen.

Z vyjádření odsouzených žen k výše uvedeným výzkumným otázkám vyplývá, že porušení zákona a následné umístění do výkonu trestu může mít formu ojedinělého zkratkovitého jednání, nebo i dlouhodobého porušování zákona v rámci lidového rčení „tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne“. Může se jednat o nevědomou, či úmyslnou nedbalost, ale ve většině případů má takové jednání základ v předešlých patologiích, které mohou být jak vrozené, tak i získané v rámci sociokulturního prostředí.

Z vyhodnocených výpovědí odsouzených vztahujících se k samotnému výkonu trestu odnětí svobody je i pro nás překvapením, že odsouzené ženy neřadí na první místo v negativním hodnocení samotný výkon trestu. Do této kategorie spadá nastavený režim ve věznici, povinné plnění programů zacházení, nebo činnost zaměstnanců, která má zákonem stanovenou formu nadřízenosti a působí v rámci uniformovaných příslušníků jako ochranná a represivní složka proti dalšímu páchání trestné činnosti v prostorách věznice. Tyto aspekty výkonu trestu odsouzené ženy hodnotí vesměs pozitivně, kdy je patrné, že jsou i rády za striktně a časově nastavený denní plán a režim, který jim určuje, přesně vymezuje každodenní náplň v souladu s jejich právy a povinnostmi. Takto pevně nastavená pravidla jsou pro odsouzené ženy, které mají zájem a snahu o svoji nápravu, možným odrazovým můstkem při jejich resocializaci. Na druhou stranu tento systém vyhovuje i odsouzeným ženám, které se do věznice víceméně navracejí s přesnou pravidelností. Mimo výkon trestu již svůj život nedokáží nijak uchopit, resocializace je pro ně nepřekonatelná překážka. V prostředí, ve kterém si musí organizovat samy svůj život, selhávají. Naučený pevný řád

a pořádek z prostředí věznice samy bez dohledu neprodleně ztrácí, opětovně recidivují a jejich cesta následně vede zpět do věznice, do jejich již známého prostředí. Tyto ženy se vrací do prostředí, které jim je dobře známé, je zde o ně v souladu se zákonnými ustanoveními dobře postaráno a nemusí se potýkat se žádnými předsudky při jejich snaze zajistit si zaměstnání, protože když splní stanovená kritéria, je jim vždy práce věznicí umožněna. K tomuto tématu uvedla jedna z dotazovaných prvotrestaných odsouzených, že před nástupem do výkonu trestu byla zvyklá si vše zařizovat sama, což zde nemusí, protože vše důležité zařizují zaměstnanci věznice, což v některých případech může být i demotivující.

Mezi pozitivní aspekty výkonu trestu odsouzené ženy uvedly programy zacházení, které jim jsou stanovovány individuálně s ohledem na jejich zájmy a potřeby. Do této kategorie též patří pracovní zařazení, na které odsouzené kladou velký důraz. Z výše uvedeného je patrné, že zaměstnanci věznice, kteří programy zacházení zajišťují, svoji práci vykonávají ku prospěchu věci a svým přístupem a prací dokáží odsouzené ženy zaujmout, motivovat v rámci jejich nápravy.

K sociální skupině odsouzených žen neodmyslitelně patří námi uvedená kategorie rodina. Z důvodu skutečnosti, že se jedná o ženy, je zde vazba na rodinu, respektive na děti o mnoho intenzivnější a složitější než u mužů. Zde silná vazba na rodinné příslušníky a jejich vzájemná interakce, ať již telefonická, písemná, či formou návštěvy, je pro odsouzené ženy velmi důležitá, kdy jim určitá přízeň rodiny pomáhá při jejich složité životní situaci, jakým výkon trestu bezesporu je. Jejich odloučení od svých nejbližších a jejich dětí je pro ně také určitou formou trestu, kterou se ale Vězeňská služba snaží co nejvíce eliminovat umožňováním pravidelného kontaktu. Zde musíme uvést i materiální pomoc rodinných příslušníků odsouzené osobě, která je v některých případech na úrovni citového vztahu.

Zásadním zjištěním v rámci podmínek výkonu trestu jsou pro nás výpovědi odsouzených žen na téma sociokulturního prostředí ve věznici. Zde je hlavním negativem spolužití mezi odsouzenými ženami v rámci jejich ubytoven, kdy dílčím negativním aspektem je i současná přeplněnost Věznice Světlá nad Sázavou. Dle výpovědí odsouzených žen lze soužití mezi nimi, kdy převládají negativní zkušenosti považovat za ten „opravdový výkon trestu“. Tato neopakovatelná negativní zkušenost zanechává v odsouzených ženách, primárně v těch, které jsou ve výkonu trestu poprvé, že se do takového prostředí při velké

koncentraci žen již nikdy nechtějí vrátit, což nelze považovat za plánovaný resocializační proces.

Z výše uvedeného lze konstatovat, že poskytovaná penitenciární péče ve Věznici Světlá nad Sázavou je na vysoké úrovni, což koresponduje i s vyjádřeními vybraných odsouzených žen. Na toto navazují i pozitivní a smělé plány výše uvedených odsouzených žen, které chtějí uskutečnit po výkonu trestu jejich opětovné zařazení do většinové společnosti. Zde ovšem záleží na individuálním přístupu každé odsouzené ženy, jak „nabízenou pomoc“ ze strany zaměstnanců věznice využije při své resocializaci.

I když se v současné době společnost, potažmo penitenciární péče ve věznicích potýká s velkým množstvím recidivujících odsouzených, má tato každodenní psychicky náročná práce smysl, protože v současné době neexistuje humanističtější model, jak zacházet s odsouzenými v rámci jejich nápravy v souladu s ochranou společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Aprobovaný Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou, 2014, Č. j.: VS 230/2011-23/Všeob./300
- [2] BAJCURA, Lubomír. *Zacházení s vězni a tvorba standardizovaných programů*. Praha, 2008. Disertační práce. Pedagogická fakulta Karlovy univerzity. [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/125042/>
- [3] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.
- [4] BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.
- [5] COYLE, Andrew. *Řízení věznic v čase změn: Příloha časopisu České vězeňství*. 2004. Praha: VS ČR, VV Praha - Pankrác, 2002. ISSN 1213-9297.
- [6] ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vlasta MAKARIUSOVÁ. *Sociální ochrana*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-36-X.
- [7] ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-104-1.
- [8] ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: (kriminologický pohled na terciární prevenci)*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-207-2.
- [9] ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.
- [10] ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ: *Jaká bude budoucnost Českého vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2011, (1). ISSN 1213-9297.
- [10] ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ: *resocializace*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2016, (2). ISSN 1213-9297.
- [11] ČESKO. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů ČR*. 1961, č. 141. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
- [12] ČESKO. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů ČR*. 1999, č. 169. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

- [13] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.
- [14] Domov sv. Karla Boromejského. [online]. [cit. 2016-10-17]. Dostupné z: <http://domovrepy.cz/index.php/odsouzene-zeny/projekt-odsouzene-zeny>
- [15] FÁBRY, Anton. *Penológia*. Bratislava: Eurokódex, 2009. ISBN 978-80-89447-01-5.
- [16] FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Přeložil Čestmír PELIKÁN. Praha: Dauphin, 2000. Studie (Dauphin). ISBN 80-86019-96-9.
- [17] HAMM, Mark S. *The spectacular few: prisoner radicalization and the evolving terrorist threat*. New York: New York University Press, c2013. ISBN 9780814723968.
- [18] HARALD, Spirig, Miloslava HAVLÍČKOVÁ a Michal MIOVSKÝ, ed. *Vězeňství a nelegální drogy: sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-x.
- [19] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- [20] JŮZL, Miloslav a Antonín OLEJNÍČEK. *Penologie a penitenciární pedagogika, úvod do studia předmětu*. Institut mezioborových studií Brno. Brno, 2004.
- [21] JŮZL, Miloslav. *Penitenciaristika a penologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-24-6.
- [22] *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Vězeňská služba ČR. Generální ředitelství. Praha. 2005.
- [23] *Koncepce vězeňství do roku 2025*. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Praha, 2016.
- [24] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- [25] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [26] KRČÁL, Zdeněk. *Historie a současnost Věznice Světlá nad Sázavou*. Zlín, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph. D.
- [27] KÝR, Aleš. *Časopis Historická penologie č. 1*. Praha: Vězeňská služba ČR. 2006.

- [28] MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-7315-078-6.
- [29] MAREŠOVÁ, Alena, Eva BIEDERMANOVÁ, Jan ROZUM, Miroslav TAMCHYNA a Petra ZHRŮVALOVÁ. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody - kriminologická analýza*. Vydání: první. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8.
- [30] MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-119-6.
- [31] MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-256-4.
- [32] MEZNÍK, Jiří, Věra KALVODOVÁ a Josef KUČHTA. *Základy penologie*. Vyd. 1. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1248-X.
- [33] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- [34] MONATOVÁ, Lili. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. Brno: Paido, 1996. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-20-6.
- [35] MÜHLPACHR, Pavel a Michal VAVŘÍK. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno: BonnyPress, 2010.
- [36] NETÍK, Karel, Stanislav HÁJEK a Daria NETÍKOVÁ. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1997. Beckova skripta. ISBN 80-7179-177-6.
- [37] PLATÓN. *Ústava*. 2. vyd. Praha: Oikoymenh, 1996. Oikúmené. ISBN 80-86005-28-3.
- [38] POPELKA, Jiří. *Penologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2932-8.
- [39] [PREPARED FOR UNODC BY TOMRIS ATABAY]. *Handbook for prison managers and policymakers on women and imprisonment*. New York, N.Y: United Nations Publications, 2008. ISBN 9789211302677.
- [40] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

- [41] SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.
- [42] SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.
- [43] SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0.
- [44] SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-287-6.
- [45] ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005. ISBN 80-7080-573-0.
- [46] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [47] UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách*. Stráž pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR, 2006.
- [48] VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0841-9.
- [49] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/informacni-servis-1629/aktuality-460/vezenska-sluzba-cr-je-v-predsednictvu-icpa-7958>
- [50] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/informacni-servis-1629/aktuality-460/?dokumenty=9>
- [51] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi-5925>
- [52] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vzdelavani-veznenych-1054/vzdelavani-odsouzenych-5935>
- [53] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/informacni-servis-1629/aktuality-460/?dokumenty=4>

- [54] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/informacni-servis-1629/aktuality-460/otevreni-noveho-ucebniho-oboru>
- [55] Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2016-11-01]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vzdelavani-veznenych-1054/vzdelavani-odsouzenych-5935>
- [56] *Věznice Světlá nad Sázavou...začít znovu!:* vydáno u příležitosti 10. výročí vzniku *Věznice Světlá nad Sázavou*. ©Vězeňská služba České republiky, Světlá nad Sázavou, 2010.
- [57] Výroční zpráva o činnosti za rok 2006, Věznice Světlá nad Sázavou.
- [58] Výroční zpráva o činnosti za rok 2007, Věznice Světlá nad Sázavou.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ICPS – Mezinárodní centrum vězeňských studií

KIWANIS – Projekt určený na pomoc nemocným dětem – výroba látkových panenek.

OSN – Organizace spojených národů.

OVV a T – Oddělení výkonu vazby a trestu.

PSVD – Prostupná skupina vnitřní diferenciaci.

SARPO - Metoda na vyhodnocování kriminogenních rizik vedoucích k recidivě trestné činnosti, používaná ve VS ČR.

UNICEF – Dětský fond Organizace spojených národů.

VS ČR – Vězeňská služba České republiky.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Paradigmatický model v grafickém znázornění (Vlastní výzkum 2017)

..... 57

Obrázek č. 2: Paradigmatický model axiálního kódování (Vlastní výzkum, 2017)

.....109

Obrázek č. 3: Paradigmatický model selektivního kódování (Vlastní výzkum, 2017)

.....111

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Základní údaje o odsouzených ženách.....	54
Tabulka č. 2: Kategorie: Život před porušením zákona.....	64
Tabulka č. 3: Kategorie: Odsouzena za trestný čin.....	68
Tabulka č. 4: Kategorie: VTOS.....	71
Tabulka č. 5: Kategorie: Soužití mezi odsouzenými.....	79
Tabulka č. 6: Kategorie: Nejužší rodina.....	90
Tabulka č. 7: Kategorie: Stanovené programy zacházení.....	95
Tabulka č. 8: Kategorie: Uvědomění si chyb.....	102
Tabulka č. 9: Kategorie: Životní plány po propuštění.....	106

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Rešerše odborné literatury

Příloha P II: Slovníček pojmů

Příloha P III: Otázky k rozhovorům

Příloha P IV: Přepis rozhovorů

Příloha P V: Kategorie, její vlastnosti, dimenze a kódy

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE ODBORNÉ LITERATURY

BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

Autorka této vysokoškolské učebnice v rámci sedmi kapitol objasňuje terminologii, koncepci a modely sociální pedagogiky. Vysvětluje vztahy sociální pedagogiky k dalším disciplínám, kterými jsou speciální pedagogika, sociální práce, sociální andragogika, psychologie, sociologie a další vědní disciplíny. Dále se v knize věnuje tématům, jako jsou teoretická východiska sociální pedagogiky ve vztahu ke škole, rodině, výchově, řešení sociálních a sociálně patologických problémů. V neposlední řadě se zabývá profesními možnostmi uplatnění sociálního pedagoga. Docentka Zlatica Bakošová stála od roku 1990 u zrodu sociální pedagogiky FiF UK V Bratislavě, kde dodnes působí.

COYLE, Andrej. *Řízení věznic v čase změn: Příloha časopisu České vězeňství*. 2004. Praha: VS ČR, VV Praha - Pankrác, 2002. ISSN 1213-9297.

Odborná studie, jejímž hlavním autorem je ředitel Mezinárodního centra vězeňských studií (ICPS – International Centre for Prison Studies), profesor Andrej Coyle, je primárně určena pro management i pracovníky věznic, i na nižších postech. Autor prostřednictvím této knihy předává zkušenosti z prostředí věznic, které nasbíral jako ředitel věznic ve Skotsku a později i v Anglii. Dále uvádí zkušenosti a porovnává vězeňské systémy v různých zemích světa, se kterými se setkal jako ředitel ISPS. Cílem studie bylo popsat vysvětlit a analyzovat úspěšné změny ve všech sledovaných zemích a odhalit ty změny, které úspěšné nebyly.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

Knihou pojednává o vybraných problémech, kterými se zabývají psychologové zaměřením na studium kriminálních jevů, kdy navazuje na publikaci Forezní psychologie z roku 1994. Autorka se zaměřuje na problémové okruhy související se spácháním trestného činu a jeho následným objasňováním a vyšetřováním. Kniha je koncipována jako úvodní, vstupní

odborný text pro studenty psychologie i jiných příbuzných oborů, ve kterých je v rámci výuky zařazována psychologie a právo.

HARALD, Spirig, Miloslava HAVLÍČKOVÁ a Michal MIOVSKÝ, ed. *Vězeňství a nelegální drogy: sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-x.

Tento sborník je v českém jazyce ojedinělou publikací svého druhu. Autorský kolektiv se při jeho sestavování pokusil vytvořit text, který by odrážel současný stav našich znalostí a poznatků o užívání nelegálních drog ve věznicích České republiky. Cílem práce bylo představit hlavní výsledky dvouletého projektu PHARE – Posílení národní protidrogové politiky a jeho pracovní skupiny Vězeňství. Přestože je Sborník zaměřen pouze na nelegální návykové látky, uvědomují si editoři současný fakt, že pro věznicí dnes, stejně jako v minulosti, představují problém také drogy legální i jiné formy závislostí.

JŮZL, Miloslav. *Penitenciariстика a penologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-24-6.

Autor knihy je odborníkem na problematiku vězeňství a dlouholetým pedagogem v oboru sociální pedagogiky. V knize autor obsáhle seznamuje čtenáře s obsahem a předmětem penitenciariстики a penologie, kdy tyto obory nazývá multidisciplinárními. Dále je jeho snahou představit odborné obci i laické veřejnosti náhled na současné penitenciární moderní koncepce a seznámit je s teorií a praxí dnešního vězeňství, v níž význačnou roli hraje penitenciární pedagogika.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Tato kniha je primárně určena jako studijní materiál pro studenty sociální pedagogiky, ale svým obsahem jistě osloví všechny studenty pedagogických oborů. Autor se věnuje stále aktuálnímu tématu, kde objasňuje souvislosti mezi pojmy člověk, prostředí a výchova. V pěti obsáhlých částech se autor snaží o posun, či jiný náhled na poznání sociálně pedagogické problematiky v České republice.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

Velmi rozšířená kniha v sociálně pedagogickém prostředí zajišťuje čtenáři ucelený přehled v oblasti tohoto oboru. Je určena v první řadě všem studentům sociální pedagogiky, ať již středoškolákům, či vysokoškolákům, další čtenáře jistě najde i u ostatních studentů spřátelených oborů. V úvodu se autor věnuje historii sociální pedagogiky, jak u nás, tak v zahraničí. Dále vysvětluje vztah této vědy k jiným oborům, kdy objasňuje základní pojmy a rozdíly mezi nimi. Kniha se podrobně věnuje sociální komunikaci, druhům sociálního prostředí, životní pomoci, sociálně výchovné činnosti, a také charakterizuje sociálního pedagoga v rámci jeho profese.

MAREŠOVÁ, Alena, Eva BIEDERMANOVÁ, Jan ROZUM, Miroslav TAMCHYNA a Petra ZHRŮVALOVÁ. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody - kriminologická analýza*. Vydání: první. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8.

Nově vydaná kniha autorského kolektivu pod vedením doktorky Marešové Aleny se věnuje sankční politice v české republice po roce 1990, kde se zaměřuje na ukládání nepodmíněných trestů, jako hlavní alternativy trestu. V rámci analýzy a komparativního porovnání statistických údajů uveřejňovaných PČR a VS ČR v porevolučním období do současnosti se snaží porovnat vývoj ukládání nepodmíněných trestů a trestů odnětí svobody u všech kategorií obyvatelstva. V další části knihy se autoři již věnují vývoji právní úpravy vězeňství a problematice zacházení s odsouzenými, kdy porovnávají programy zacházení mezi Českou republikou a Slovenskem.

MEZNÍK, Jiří, Věra KALVODOVÁ a Josef KUČHTA. *Základy penologie*. Vyd. 1. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1248-X.

Tato kniha se nám snaží ozřejmit filosofii a cíle výkonu trestu odnětí svobody od prevence, přes nápravu, resocializaci a reintegraci jedince, který prošel procesem výkonu trestu odnětí svobody. Kolektiv autorů dále uvádí vývoj trestu odnětí svobody v různých státních zřízeních ve světě. Co se týče současnosti, tak se kniha zabývá problematikou délky trestu,

alternativami při ukládání nepodmínečných trestů, problematikou prizonizace, pracovním zařazením vězňů a v neposlední řadě výkonem trestu odsouzených žen a mladistvých.

MÜHLPACHR, Pavel a Michal VAVŘÍK. Sociální patologie. Institut mezioborových studií Brno. Brno: BonnyPress, 2010.

Profesor Pavel Mühlpachr, jenž je spoluautor těchto vysokoškolských skript, je profesorem v oboru sociální práce, kdy dále vyučuje a angažuje se v oborech andragogika, sociální pedagogika, speciální pedagogika, metodologie. Předmětem této studijní opory jsou negativní jevy a tendence současné společnosti souhrnně označované jako „sociální patologie“. Kniha je rozdělena do deseti kapitol, kde jsou hlavními tématy patologie a moderní společnost, sociálně patologické chování, problematika závislostního chování, typy a formy závislostního chování, sekty a sektářství, sebevraždnost, kriminalita, agresivita. V závěru se autoři obsáhleji zabývají postavením, charakteristikou, funkcí a ideou funkční rodiny.

NETÍK, Karel, Stanislav HÁJEK a Daria NETÍKOVÁ. Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1997. Beckova skripta. ISBN 80-7179-177-6.

Výše uvedený učební text se zabývá teoretickými otázkami i praxí forenzní psychologie. Předmětem tohoto psychologického odvětví je především řešení narůstajících problémů, jakými jsou péče o děti a mládež, trestní odpovědnost, racionální užívání sankcí, zacházení s pachateli trestných činů a jejich oběťmi. Snahou autorů této publikace je definovat základní oblasti zájmu forenzní psychologie a shrnout dosud získané poznatky.

SOCHŮREK, Jan. Kapitoly z penologie. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0.

Autor se ve své knize zabývá aspekty, které výrazně narušují programy zacházení a život ve věznicích. Uvádí a popisuje chování odsouzených, kdy poukazuje na nepříznivé vlastnosti vězňů, negativní formy jejich chování a závislostí. Dále se věnuje projevům agrese u odsouzených, jak mezi vězni navzájem, tak vůči zaměstnancům, problematice šikany. Pozornost také věnuje tématům sebepoškozování, sebevraždnosti ve věznicích, odmítání

stravy, náhradnímu sexuálnímu ukájení či zneužívání návykových látek v prostorách věznic. V závěru knihy autor upozorňuje, že je nutné negativní jevy pozorně studovat, protože bez poznání vlastností kteréhokoli sociálního jevu nelze stanovit ani jeho prevenci.

VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0841-9.

Knihy profesorky Vágnerové je určena všem, kteří se chtějí seznámit a porozumět základním psychologickým vlastnostem a procesům vývoje osobnosti. Základ knihy tvoří okruhy obecné psychologie a psychologie osobnosti. Dále jsou popsány jednotlivé poznávací procesy, emoční prožívání a psychická autoregulace. Profesorka Vágnerová vymezuje pojem osobnost, temperament, přehled typologií a vývoj projevů různých temperamentů. Současně je také vysvětlena problematika jáství, sebepojetí, zvládání zátěžových situací a problematika socializace jedince.

PŘÍLOHA P II: SLOVNÍČEK POJMŮ

Druhý život – *Souhrn asociálních a antisociálních aktivit, zvláštních typů obranných reakcí, uplatňování specifické hierarchie a negativních způsobů chování a vytváření neproniknutelných kvaziformálních skupin.* (Sochůrek, 2007, s. 17)

Institucionalizace – *Výsledek adaptace na přísně a vysoce organizovaný život ve vězení (časový rozvrh dne, způsob nařízeného vystupování vůči personálu, důraz na pořádek a vnější kázeň apod.) Výsledkem bývá ztráta aktivity, život „ze dne na den“.* (Černíková, Makariusová, 1996, s. 65)

Kriminalita - *Sociálně patologický jev, který se vyskytuje ve společnosti. Během minulých desetiletí se stala masovým sociálním jevem. V široké škále uzákoněných trestných činů představuje majetková kriminalita téměř 80 % veškeré registrované trestné činnosti.* (Mühlpachr, Vavřík 2010, s. 97)

Odsouzený - *Je osoba (svéprávná, trestně odpovědná, muž, žena, osoba mladistvá), je ten, kdo byl v trestním řízení uznán vinným ze spáchání nějakého kvalifikovaného trestného činu, a byl mu právní mocí odsuzujícím rozsudkem vyměřen určitý trest.* (ČESKO, Zákon č. 141/1961 Sb., § 12)

Osobnost pachatele – *Je klíčovým tématem kriminální psychologie a aplikované psychologie v oblasti práva. V důsledku pronikání mezinárodní terminologie se stále častěji objevuje výraz kriminální osobnost, zjednodušeně se dá říci, že kapitoly o osobnosti pachatele předkládají popis, psychickou charakteristiku, zvláštnosti jedinců, kteří se dopustili kriminálního jednání.* (Čírtková 1998, s. 66)

Penitenciaristika – *Vědní obor, který úzce souvisí s penologií. Jedná se o nauku o výkonu trestu a účinnosti výkonu trestu odnětí svobody z hlediska obecných a zvláštních podmínek a zejména použitých metod, forem a prostředků nápravně výchovné činnosti podle stupně dosažené nápravy u jednotlivých kategorií odsouzených“.* Kýr (2006, s. 4)

Penologie - *Vědní obor, kdy název vznikl odvozením latinského slova „poena“ (náhrada za spáchaný zločin, trest) a „logikus“ (nauka). V současném pojetí je penologie charakterizována jako: „nauka o trestu a trestání a jejich účincích. Zkoumá efektivnost všech druhů trestů, ale obzvláště výkonu trestu odnětí svobody“.* (Černíková 2008, s. 10).

Prizonizace – *Jde o proces probíhající při výkonu trestu odnětí svobody, kdy vnější vlivy v rámci prostředí a vztahů mezi odsouzenými působící na jedince. Prizonizovaný člověk,*

který se výborně ve svůj prospěch adaptoval na striktní režim ve věznici, se tak stává „bezproblémovým vězněm“. Odsouzenému se stane „vězení domovem“, což znamená, že adaptace na podmínky života ve vězení velmi snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace jedince do běžné společnosti. Sochůrka (2007, s. 10)

Program zacházení – *„Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Jedná se o souhrn vzdělávacích, zájmových, pracovních a terapeutických aktivit, které jsou odsouzenému nabízeny s ohledem na jeho zájmy a potřeby. (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 41 odst. 3)*

Recidiva – *Je jednání, kvalifikované v trestním právu jako stav, kdy se pachatel opětovně dopustí trestného činu poté, co byl pravomocně odsouzen za spáchání jiného předcházejícího trestného činu. V průběhu výkonu trestu je kladen velký důraz na dodržování základní funkce trestu a tím je náprava a převýchova. To jsou hlavní předpoklady pro opětovné začlenění odsouzeného do běžné společnosti a zabránění recidivnímu jednání. Marešová (2011, s. 7)*

Resocializace – *Souvisí se socializací, kdy se člověk rovněž přizpůsobuje a učí se novému chování, v souladu s normami společnosti. Ve vztahu k resocializaci odsouzených jsou dále užívány termíny jako reedukace, či reintegrace. V prostředí věznic se jedná o nejúčinnější intervenci, potažmo zvolení vhodného programu zacházení s cílem dosažení změny, či nápravy odsouzené osoby. (Biedermanová, Petras, 2011, s. 11),*

Socializace – *Probíhá po celý život a to nahodile a živelně. Proces přeměn začíná osvojováním základních kulturních návyků, mluvenou řečí, uvědomováním si svého pohlaví a získáváním hodnotové orientace. Primárně se socializace uskutečňuje sociálním učením, zejména učením se sociálním rolím, ale i nátlakem, kdy se jedná o interakční proces, určovaný vnějšími i vnitřními jevy. Kraus (2008, s. 59)*

Výkon trestu odnětí svobody - *Účelem trestu je zákonnými prostředky působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný řádný život v souladu se zákonem. Dále předmětem tohoto ustanovení je chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v páčání další trestné činnosti. (ČESKO, Zákon č. 169/1999 Sb., § 1),*

PŘÍLOHA P III: OTÁZKY K ROZHOVORŮM

Úvodní otázky

1. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?
2. Uveďte Váš věk?
3. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?
4. Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době Vaše děti v péči?
5. Jak dlouho jste ve výkonu trestu? V jakém typu věznice jste zařazena? Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?
6. Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?
7. Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu? Co si myslíte, že Vás vedlo k páčání trestné činnosti?

Hlavní otázky

1. Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?
2. Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?
3. Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?
4. Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?
5. Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uveďte negativní / pozitivní zkušenosti?
6. Jak se k Vám chovají ostatní odsouzení na Vaší ubytovně? Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?
7. Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?
8. Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou? Jak Vás vaše rodina podporuje? Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?
9. Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?
10. Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

11. Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uveďte, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?
12. Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznice, kteří programy zacházení zajišťují? Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?
13. Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznice, kteří zajišťují každodenní chod věznice? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?
14. Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v náhledu na Vaši trestnou činnost a na Váš přechodí způsob života?
15. Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?
16. Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

Pokud byste si ještě na něco vzpomněla, chtěla mi k našemu rozhovoru uvést nové skutečnosti, neváhejte mne kontaktovat a náš rozhovor doplníme.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

PŘÍLOHA P IV: PŘEPIS ROZHovorŮ

IVANA – typ věznice s dozorem, opakovaně ve výkonu trestu

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?

Moje jméno je Ivana a souhlasím s nahráváním rozhovoru.

Uveďte Váš věk?

Je mi 29 let.

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Mám maturitu, obor kosmetička.

Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době Vaše děti v péči?

Jsem svobodná, bezdětná.

Jak dlouho jste ve výkonu trestu? V jakém typu věznice jste zařazena? Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?

Teď 2 roky. Byla jsem zařazená do ostrahy pro tento trest, ale před třemi měsíci jsem přešla do dozoru. Ve výkonu trestu jsem opakovaně, potřetí.

Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?

Jsem teď ve výkonu trestu za krádež a v minulosti jsem byla odsouzená za drogy.

Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu?

Co si myslíte, že Vás vedlo k páčání trestné činnosti?

Můj život byl úplně normální, normální rodina, škola, takovej nudnej normální život a pak prostě se to zvirtlo, když mi bylo jednadvacet. Poznala jsem nového přítele, ten bral drogy, to jsem nevěděla, nevím, jestli by to něco změnilo, kdybych to věděla no a když to prostě po prvé přinesl, tak jsem nenašla důvod, proč si nedat, důvod proč si dát neexistuje, takže ho člověk ani nehledá, když má trochu rozum. No a drogy to se rovná kriminál, ale na to jsem tu musela být třikrát, abych to pochopila, to dokážu říct, až teď.

Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?

Strach a nejistota... měla jsem strach, že mi to doma neodpustí, že to prostě neprojde, spíš jsem měla strach z toho, co bude jakoby, co bude s mým dalším životem díky tomuhle. No a nějaký strach z odsouzených, samozřejmě historiky na vazbě jsou hrůzostrašný, realita vypadá trochu jinak, když jsem člověk přijede...zvlášť pro někoho, kdosi už na cépézetce myslí, že tohle je konec, jako tady je to vězení pak vazba, tak si myslíte tady je to vězení a poté hrozný cépézetce a šílený vazbě vás přivezou sem, kde to prostředí není zas až tak

katastrofální proti tomu co člověk najednou je volnej, že jo jenom není zavřenej na jedné cele, takže...možná to bude znít divně, ale částečně zpětně teď dokážu možná uznat i úleva. Protože tam stejně 2 měsíce jsem tam tenkrát byla v místnosti, kde jíte, chodíte na záchod, pořád se čtyřma lidma, nedostanete se nikam, na hodinu ven a pak přijdete někam, kde jste jakoby mnohem volnější, o sto procent volnější.

Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?

No já mám pocit, že každým výkonem trestu přijdu vždycky úplně o všechno a jediný co zůstává je rodina, ale jinak člověk přijde úplně o všechno, takže ty změny jsou razantní a... Upínáte se k něčemu? Teď už se ani k ničemu neupínám. Upínám se...vím, že mám rodinu vím, že už bych měla mít svojí rodinu a upínám se k tomu, že to možná dokážu už, ale už si nic neslibuju ani nikomu nic neslibuju už prostě na sliby.. slibů už bylo dost, teď už... Teď už musí přijít ta změna? Jo.

Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?

Já mám pocit, že se úplně nikdy nezařadím a až jednou na tuhle otázku budu schopná odpovědět, tak to bude špatně... jsem schopná, že se s těmahle lidma nedokážu nějak ztotožnit protože vidíte že neumí hodiny, a neumí číst a psát a podobně...nemají žádný hygienický návyky to nejsou lidi se kterými já bych se měla potřebo nějak sbližovat, takže se s nima nesbližuju tím pádem jsem pro ně arogantní namyšlená já ale nejsem arogantní a namyšlená já jsem úplně normální, takhle prostě normální lidi, kteří vědí, co to je mýdlo a kteří poznají hodiny se tak prostě chovají a obtěžujeme mě prostě stokrát denně někomu odpovídat na to, jak se zapíná pračka, kolik je hodin, v kolik teda, že je ten sčíták a podobně. Takže neztotožnila jsem se doufám někdy a neztotožním.

Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?

Já už snad nikdy v životě nechci vidět ženskou v blízkosti jednoho metru od sebe, až vylezu, ale to snad... to je...Prostě v té komunitě vám zrovna dobře není? Ne, ne. Chtěla by jste být úplně v normální reálný komunitě? Jasně muži, ženy děti, jo staří, mladí různě tak. Nebo ať jim klidně je devadesát, ale ať jsou normální, ale devadesát normálních lidí dohromady nikdy nedáte, nesnesou se dvě ženský vedle sebe tři hodiny, natož pak devadesát ženských dvacet čtyři hodin denně, 7 dní v týdnu 365 dní v roce to je úlet jako. Já se divím, že si nevyrveme vlasy na setkání, že ještě spolu nějak dokážeme kolem sebe chodit. Je to prostě těžký. Je to úlet.

Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uveďte negativní / pozitivní zkušenosti?

Negativní, pozitivní...slovo šikana pro mě nabralo výraz až v kriminále, to je jasný až tady jsem poznala, co to doopravdy je. Né na vlastní kůži, ale tak obrazně, celkově jsem to poznala až tady, co...jak...všechny může mít podoby a pozitivní?...No v tom je i spousta pozitivního. Kolikrát vás překvapí taková maličkost, že se vás zastane člověk, od kterého byste to v životě nečekal. Kolikrát si v duchu řeknu, to je taková kráva, já jí nemůžu ani vidět a pak se dozvím, že se mě zastala úplně někde za zavřenýma dveřma před někým, kdo, prostě to nemusela, takže za tu dobu, co tady spolu trávíme prostě... proběhne i to dobrý i to zlí že jo. A v tom dobrým myslíte, že si dokážete utřídit i ty myšlenky, že Vaše místo je venku? Jo, jo.

Jak se k Vám chovají ostatní odsouzené na Vaší ubytovně? Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?

Já jsem pracovně zařazená, docházím na aktivity, já mám i hodně aktivit mimo věznici, mám i, chodím vlastně, teď jsem byla na Vánoce na přerušení doma, teď bych měla jít zase za měsíc, je to v řešení. Takže odsouzený na mojí ubytovně se za mnou chodí radit, jakoby jak toho docílit, co mají dělat, jak smazat kázeňáky. Takže já jsem teď na té ubytovně...já to řeknu hrozně hloupě, ale občas si připadám jako takovej vzor, jakože vidí, že to jde nějak. A nadnáší Vás to nějak, nebo posiluje, že jdete tou správnou cestou, si myslíte? Nejdou, kdybych šla správnou cestou, tak... učím svoje děti číst a ne odsouzený mazat kázeňáky. Dobře, ale myslím, jakože v současné době, že teď jste na té cestě, kdyby už jste měla prostě správně vykročit do toho světa mimo výkon trestu a už se sem nikdy nevrátit? Ano. Takže teď jste teda v současné době, v současné realitě považována těmi odsouzenými, za ten vzor, tedy, který vyšlapuje tou správnou cestou a jde tím správným směrem? Ano, dá se to tak říci.

Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?

No určitě...mám pocit, že se nevhodně chová každá odsouzená. Popište jako jak? Od vulgárního chování, mluvení až po šikanu, od psychické až po fyzickou. Nelíbí se mi spousta věcí, kolikrát se divím, že se dokážou lidi jen tak otočit a...,ale to je jejich práce že jo. Ty sestřičky na jídelně, já nevím, prostě kolikrát, jak na ně ječí taky, že je nás tu devět set, prostě je, s tím nic neuděláme. Takže dá se říct, že to nevhodný chování by mělo být, jako odstrašující příklad? Mě to občas připadá, že tady to nevhodný chování je braný právě jako... Jako norma? No...že lidi, kteří se chovají, jako já, tak vybočují. Na ostraze jsem vybočovala, úplně jinak. Proto jste se dostala do dozoru? Na dozoru taky vybočuju, ale

taky úplně jinak. Na ostraze jsem byla ta je ježiš, ty, co, na co se snažíš, běž. Tady je to naopak, tady je to ježiš Ivano, můžeš mi poradit prosím tě, jak na kázeňáky, chtěla bych jít na půlku, vím, že to jde, tak prostě můžeš mi poradit, jak mám smazat ty kázeňáky. Co si myslíš, půjde to? Prostě...ten rozdíl jako, já ho cítím, vidím. V tom vnímání mezi ostrahou a dozorem? V těch názorech. V těch názorech těch odsouzených? Jo. Takže jste velice ráda, že jste teď na dozoru? Jsem no, jo jsem.

Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou? Jak Vás vaše rodina podporuje? Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?

Ehm. Podporuje mě moje rodina, podporuje mě můj druh, smí i na návštěvy, snaží se mi věřit... Máte i písemný kontakt? Mám, písemný, telefonický, jezdím domů, chodím na vycházky. Dá se říct, že za Vámi rodina i přítel stojí a věří ve Vaší nápravu? Je to tak.

Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?

Ne, nikdy nikdo, sem v mojí rodině a jejím blízkým okolí jediná. Můžu k tomu říct jenom to, že se snad ani nikdy nedozvím, jaký úplněj dopad to má na mojí rodinu, oni mi to neříkají, ale...moje sestra je sociální pracovnice a vím, že mi třeba řekla po mým prvním výkonu trestu Ivano ty ani nevíš kolik lidí se semnou přestalo bavit, kolik kamarádu, o kolik kamarádů jsem přišla, když se dozvěděli, že jsi zavřená. Že napřed na mě byla našťvaná, ale pak si uvědomila, že to asi nebyli kamarádi, když jí odsoudili za to, co dělám já. Mámu taky odsuzují, že mi furt věří, že mi pomáhá, že pořád jí radili, ať se na to vykašle a nechápu jí, mají jí za blbce, že mi furt věří. Normální lidi venku, kteří s tím nemají žádnou zkušenost, a člověk se jim nemůže divit. Takže dá se říct, že za Vámi ty nejbližší, rodina prostě stojí? Stojí a určitě na ně má dopad to, že já jsem... Má to dopad, ale stále vám věří, že prostě nastane den, kdy se to všechno obrátí a kdy se vrátíte do toho roku dvacet, když vám bylo, ano? Takhle asi nějak se to dá říct.

Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

Takže aktivity, které mám stanoveny, takže samozřejmě pracoviště Jipocar, že jo, posilování těch pracovních návyků mám. Jezdíte teda na vnější nestřežené pracoviště? Ano. Vy děláte směny, jak dlouhý je tam máte? Dvanácti hodinový směny, o půl čtvrté ráno vstávám, v sedm večer se vracím zpátky na barák, takže jsem celý den pryč. Když mám volno, tak moje aktivity jsou: mám tvůrčí činnosti a mám,... měla jsem sportovní aktivity, a teď mám i speciálně výchovné aktivity, prošla jsem programem 3Z, zastav se,

zamysli se, změň se,... teď mám speciálně výchovnou aktivitu relaps s panem Hradeckým. Co obsahuje? Prevence relapsu, tam jde o to, jak se nevrátit zpátky k drogám, protože jsem pochopila, že drogy rovnají se trestná činnost, kriminál. No a... s program zacházení, ten plním... Plníte asi na sto procent, protože dá se říci, na sto procent relativně, protože jste v první, dostupné skupině vnitřní diferenciaci? Jsem už přes rok v první dostupné skupině, jezdím komponovaný programy. Tím pádem na to je navázáno, to že máte vycházky nebo opuštění věznice? Ano. Takže jste v té nejlepší skupině, dá se říci, ve vězeňském žargonu, jste za ten vzor, který dosáhl toho cíle? Dá se to takhle nějak říct.

Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uveďte, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?

Měl pro mě hroznej přínos, pro mě měla aktivita 3Z, hroznej přínos pro mě měl, zastav se, zamysli se, změň se s pani psycholožkou Pokornou a s pani vychovatelkou Kubátovou, tak to pro mě mělo velký přínos, oni dvě samy byly vůbec přínos pro tu aktivitu, jak to dokázaly podat a jak mi to dokázaly vysvětlit i to co jsem se chvíli tvářila, že jako nechci pochopit, jako třeba omezování osobních hranic a podobně. No a díky téhle aktivitě jsem pochopila, že když se mi něco nelíbí, tak že to nemusím měnit, ale můžu změnit sebe. A díky tomu, že jsem pochopila, že nebo si přiznala, že můžu měnit sebe, tak jsem pochopila spoustu věcí, který můžu do budoucna změnit...já. Na což pak navázalo moje přerušení trestu, kdy jsem prostě vystoupila z vlaku a zjistila jsem po dvou dnech, že to místo je pořád stejný, to město, že feťáci stojí pořád na stejným rohu, že prostě ty místa, ulice jsou pořád stejný a vlastně mi v tu chvíli úplně došlo, to co mi ta aktivita dala. Jsem si říkala, vždyť ty bláho, ono to tak fakt je, tady to je prostě stejný, i když jsem tu dva roky nebyla a nemusím tu být deset let, tady to prostě bude vždycky stejný, prostě změnit se musím já. A je nějaká aktivita, kterou byste nerada navštěvovala, nenapadá vás? Ne, nenapadá mě nic... V minulosti, který jste zažila, na kterou jste nechodila ráda nebo jste se jí možná i vyhýbala? Navštěvovala jsem skoro všechny, chodila jsem i do školy, na kurz počítačů, chodím na ty podaný ruce, na skupiny,... jo myslim si, že mají smysl, hlavně jako ten výběr je velkej, že není to, že byste si vybral mezi dvěma aktivitama, takže si myslim že ten výběr je takovej, že Vám ani nemůžu říct, na co chodim nerada, protože to nemusim zjistit. Prostě podívám se na ten výběr aktivit a hned spíš vybírám, ježiš půjdu radši na tohle, nebo radši na tohle. Ne protože bych na to šla nerada, ale protože na obě bych šla ráda, je jich tolik, že...je jich hodně. Každý by si měl vybrat, a ta aktivita by pro něj měla

mít nějaký přínos. Otázkou je, jestli si ti lidi to dokážou vůbec uvědomit. Mě osobně se to nestalo, abych si vybrala nějakou špatnou aktivitu, která by mě nebavila.

Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznic, kteří programy zacházení zajišťují? Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?

Mají na mě vliv, protože...protože...určitě na mě mají vliv, protože při každé té aktivitě, kterou jsem měla s těmahle odborněma zaměstnancema, jsem prostě vždycky věděla a pocítila, že vědí, o čem mluví, což se tady moc nestává v životě mezi sedmdesáti a šedesáti ženskýma a... většinou třeba pan Hradecký, mám kolikrát pocit, že se mi nesnaží vnutit věc, ale nechá mě k ní dojít samotnou, samotnou a přitom mě k ní vede než k ní dojdou, a pak vlastně na konci řekne, no vidíte? A v tu chvíli vím, že to věděl celou dobu a neřekl mi to, a kdyby mi to řekl hned na začátku té aktivity, tak si ještě v duchu řeknu, ježíšmarja, chytřej no, tak to ví. Ale tím, že mě k tomu nechá dojít jo, myslím si, že moje osobní zkušenost s těma odbornými zaměstnanci tady je dobrá. Takže dá se říci, že ty vidíte nebo cítíte, že ty zaměstnanci o vás mají zájem, mají zájem, abyste se změnili, abyste prostě... V rámci toho času, kterej na nás mají, tak určitě...jo.

Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznic, kteří zajišťují každodenní chod věznic? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?

Vnímám je pozitivně, občas je obdivuju, protože mají tolik trpělivosti a zastávám názor za všechny své výkony trestu, že není špatnej velitel, není dobrej velitel, jak se chováte k nim, tak se chovají oni k vám. Velitel o kterým řekne padesát ženských, že je špatnej, to stejný o vychovatelích, o kterým řeknou, že jsou špatní a já osobně můžu jenom pokrčit ramenama, já nemám s nikým žádný problém, nemám. Takže kdybychom se vrátili k těm zetskám, zase záleží na Vás, to okolí zůstává stejný a zase záleží na té konkrétní osobě, jak vnímá tu interakci nebo, jak si ji nastaví i sama? Je pro mě pochopitelný, že samozřejmě když velitele vytočí padesát ženských přede mnou, tak už ho vidím a nebudu se ho ptát, na nějakou kravinu nebo když vidím, že třiceti ženským přede mnou řekne, ať si zastrčej tričko nebo ať nemluvěj, no tak přece o kolo něj nepůjdu a nebudu mluvit, že jo, to je jasný, že na mě bude řvát a když na mě bude řvát, za tohle, tak pak nemůžu říct, že je to debil...nebo můžu, ale debil jsem já, že jo. Dobře, můžu říct, že to vnímáte velice dobře, to jsem ani nečekal, že to od vás uslyším, ale jsem rád, takže postoupíme dál.

Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v názoru na Vaši trestnou činnost a na Vás předchozí způsob života?

Já... vám teď řeknu to, co jsem řekla i v druhém i v třetím trestu, ale jo, vnímám. Ale... už vím, že o tom nebudu nikoho přesvědčovat, že jim to musím ukázat, doufám, že se mi to podaří, co nejdřív, protože jim mám, co vracet a co dokazovat a už to nechci jakoby ani říkat, že se ve mně něco změnilo, protože jsem si to myslela hodně krát, že se něco změnilo, ale teď je to prostě jiný. Jsem, hrozně moc mi dal opravdu ten program 3Z, ten mi dal hrozně moc, a hrozně moc mi dalo to přerušení trestu domů, kdy jsem po dvou letech mohla mluvit se svojí rodinou, s tím, že věděli, že se zase vracím zpátky. Vlastně před každým výkonem trestu mluvíte s rodinou, ne já nic nedělám, dyť všechno je dobrý, ježiš neblázni mamí to je... a teď vlastně to bylo všechno hrozně upřímný a hrozně jsme si toho spoustu řekli, vysvětlili a... Takže došel nějaký posun ve vašem vztahu ano, nějaká otevřenost nebo upřímnost nebo...? Došlo mi, že...došlo mi, že ať udělám cokoli, tak za mnou asi budou stát, ale že už si nemůžu dovolit udělat cokoli. Mýmu malému bráčkovi už není pět, ale je mu jedenáct, má svoje kamarády a jedenáct už je věk, kdy když teď vylezu, tak teď už mu to, teď po první ví, kde opravdu jsem. Před tím jsem byla v nemocnici a teď to ví poprvé, teď jsem s ním o tom poprvé mluvila, já teď po první vylezu z vězení, a když se sem znovu vrátím, tak to budu jenom já, kdo mu to bude vysvětlovat.

Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?

Jo, pocit zoufalství, zažila jsem ho, až ve vězení. I když jste byla na návykových látkách? Ne nikdy jsem nezažila pocit zoufalství, až tady ve vězení jsem ten pocit poznala a... Jak byste ho specifikovala, to zoufalství, krátce, jednou větou? To... snad ani nejde, zoufalství prostě... šok s obrnou dohromady, neštěstí, to je prostě něco tak nepochopitelného. To zoufalství, chtěla jste ho rozdělit, chtěla jste bojovat? Nebo jste byla prostě úplně na dně, že někdo si třeba šahá i na zdraví, jak to vidíte tady, že prostě se různě sebepoškozují, a tak?... To není pocit zoufalství. Ne, to se nedá považovat? Ne, zoufalství je úplně něco jiného. To je právě to, že v tu chvíli jako nedokážete vůbec nic, ani přemýšlet ani si nic udělat, ani nic prostě jste jenom...zoufale nevíte, co teď. No a pak...V tom zoufalství se dá říci, že Vám tedy pomůžou ty zaměstnanci, že Vám to tady nějak nastaví? V první chvíli toho zoufalství si musíte pomoci sám, prostě si to uvědomit, ježišmarja, co to je, tak dobře, je to tak a tak, můžu si za to sama a udělala jsem to takhle a prostě takhle je to špatně, takže teď... a pak Vám může pomoci. Ale prostě v první chvíli toho zoufalství se člověk z toho musí dostat sám. Ale pak potřebuje takový ten žebříček, kam ví, že mu přichází ta ruka z té tmy, aby Vás mohla vytáhnout z těch největších?... Ano, pro někoho je to

přítečkyně vedle na pokoji, pro někoho je to rodina, pro někoho je to psycholožka, pro někoho psychiatr, pro někoho věčný léky, tady je to tak různý, že... Pro někoho možná i práce, že vypadne z toho kolektivu? Jo, jo ta práce to jasný, to je, to je základ. Tak to je základ i venku že jo, na co má ten den smysl, když ráno vstanete a... jako na co ráno vstávat a večer usnout, když tam není nic, co vás drží nějak v normálnosti, nějaká jistota. Takže dá se říct, že ten člověk musí mít ten smysl života, že ano? Ano i tady je to prostě jistota. Je jedno, jestli je to za pět set korun nebo za... je to prostě sto padesát hodin z toho měsíce od pryč, co sto padesát, dvě stě padesát, cesta, všechno. Vypadnete mezi jiný lidi, který nevidím, že jo na tom baráku je vidím pořád, tam se potkám s jinejma holčkama, dozvím se jiný věci, zažiju jejich pocity zoufalství, když mě zajímají, a pak se můžu vrátit tam, taky na ty lidi koukám trošku jinak, protože se mě za ten den, nestihli šedesát krát zeptat, kolik je hodin. A určitě Vám ta práce dává nějaký řád, že ano? Nutí vás to prostě?... Jasně, ráno vstát, v tolik pauza, v tolik být tam, udělat to, jo, měla by no. Tomu kdo ten řád nemá, by ho měla dát, určitě.

Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

Jak ho vidím? No chtěla bych dítě, stará jsem na to už dost a... chtěla bych ten zase zpátky ten normální nudnej život. No ne zpátky, protože zpátky už to nejde, ale znovu ten život, když už teď vím, jak... Může být život i jinej? Může, no, sice akčnější, možná, něčím zajímavější, v ničem jednodušejší, ale umělej. Takže bychom to mohli ukončit tím, že nudnej život zas není tak špatnej pro normální žití, proti tomu umělýmu akčnějšímu? Kterej končí pak normálně tady... za mřížema, sice zevnitř, ale za mřížema.

Pokud byste si ještě na něco vzpomněla, chtěla mi k našemu rozhovoru uvést nové skutečnosti, neváhejte mne kontaktovat a náš rozhovor doplníme.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

ERIKA – typ věznice s ostrahou, opakovaně ve výkonu trestu

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?

Ano

Uveďte Váš věk?

44 mi bude v březnu

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Střední. Střední? To jsem si udělala tady. Tady jste si udělala ve věznici? Ano, a co to bylo za obor? Provozní služby. V tomto trestu to bylo? Ano.

Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době Vaše děti v péči?

Jsem vdaná..... Máte děti? Mám dvě. Kdo má v současné době Vaše děti v péči? Moje děti jsou dospělý.

Jak dlouho jste ve výkonu trestu? V jakém typu věznice jste zařazena? Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?

Šestej rok jsem tady. Teď jsem zařazená v dozoru, ale přišla jsem z ostrahy do dozoru. Takže za dobrý chování jste byla přeřazena? Ano. Ve výkonu trestu jsem po třetí.

Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?

V současné době za loupežný přepadení a krádež.

Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu?

Co si myslíte, že Vás vedlo k páčání trestné činnosti?

Brala jsem drogy. Měla jste normálně kompletní rodinu nebo rodiče byly rozvedený nebo, něco takového? Ne, měla jsem kompletní rodinu. Začala jsem brát drogy z důvodu, že mi umřel táta, máma a pak brácha, tak jsem začala brát drogy, no a pak se to rozjelo. Takže následná činnost byla v souvislosti s drogami, protože jste potřebovala peníze na ty drogy? Jo.

Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?

Hrozný, hrozný a dostala jsem se vlastně hned na krizovku. Takže bychom mohli říci, že krizový oddělení je taková uklidňovačka, kde jste sama, prostě sama se svými myšlenkami, chodí za vámi psycholožka nebo je s vámi jiná odsouzená, nejste ve velkém kolektivu a můžete se nějak uklidnit? Takže, hned jste byla na krizovce? Hned. Jak to teda pokračovalo dál? Pak jste se z toho nějak...? Pak jsem se z toho nějak pomalu dostávala, musela jsem se smířit s tím, že mám takovejhle trest. Nemohla jsem do práce, tak jsem nastoupila do školy, vlastně skoro čtyři roky jsem byla na školskym a teď už chodim do práce.

Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?

Změny jsem tady na sobě udělala hodně velký. Ve vašem životě jaký nastaly změny, ve vašem životě při nástupu do výkonu trestu? Při nástupu prostě jsem... měla čas přemýšlet o tom jaký jsem dělala chyby, že to bylo všechno špatně, že už to takhle jako nebude

pokračovat, už nechci. No ale přesto jste ve výkonu trestu...? Přesto jsem...no. Takže vždycky jste se jako vrátila, že jste si teda myslela, že už se nevrátíte a vždycky jste se vrátila na tu drogovou problematiku? Na ty drogy? Jo. Vždy po návratu? Jo. Z výkonu trestu jste se vrátila k drogám? Jo.

Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?

No já myslím, že dobře...Bez problémů? Bez problémů. Konflikty žádné? Ne, ne. Takže i v těch minulých trestech? Takže v současném trestu jste zařazená do kolektivu, vycházíte se všemi dobře? Jo.

Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?

No...jak na mě působí. Já nevím, jak to mám říct. No současná situace, že je odsouzených hodně, že jo. Je jich hodně no...já jsem z toho někdy na prášky, úplně a... Takže ten velký kolektiv na vás působí, jak? Docela... Špatně? No. Takže, co vám pomáhá? Co mi pomáhá je, když je někde míň lidí.

Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uveďte negativní / pozitivní zkušenosti?

No tak ke mně se zatím chovají všichni normálně, dobře docela... Máte nějaký negativní zkušenosti? Ne, asi ne. Všechno je v pořádku? Všechno dobrý.

Jak se k Vám chovají ostatní odsouzené na Vaší ubytovně? Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?

Mám aktivity. Tak jak se k vám chovají na těch aktivitách, jak na ubytovně, tak na těch aktivitách. Dobře. Nemáte žádné problémy s nikým? Nemám problémy.

Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?

No, ke mně se nechovají špatně, ale mezi s sebou jsou někdy zlí. A můžete uvést nějaký příklad, jaké nevhodné chování? Promítněte si to na ubytovně, kde jste prošla. No většinou na tý ostraze to bylo. A jak se k sobě chovaly, co tam probíhalo? Že tam byly takový ty skupinky, ty rozdily...tam se to týká těch romů, ty jsou olašský a jsou normální cikáni a oni jako vlastně většinou rýpou do těch normálních cikánů ty...Vlašáci, Myslíte Olašští rómové? Jo. Takže se navázejí do nich a navázejí se třeba i do normálních čechů...? I do normálních čechů, do všech. Takže se snaží ubytovny ovládat, takže se jako chovají nadřazeně? Jo. Tak byste to jako nazvala? Jo. A vy jste tedy cikánka česká, jako normální rómka, tak bychom to nazvali? Normální romka. Já jsem nikdy rozdíl neviděla, až tady. Tady se o tom mluví úplně otevřeně, že ano, tady si na žádné předsudky nehrajeme, tady o

to všichni hovoříme otevřeně, že? Ano. Takže v tom směru, že tam docházelo k nějakému fyzickému násilí nebo ke krádeži? Krádeže, to jsou většinou ty skříňky, ... tam se vybíraj.

Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou? Jak Vás vaše rodina podporuje? Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?

V kontaktu jsem s dcerou i se synem, podporuje mě jenom rodina, jenom děti. Takže děti a přítel, nebo? Ne, nemám. Takže jenom děti vás podporují, rodiče už teda nemáte? Ty nemám.

Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?

No mám syna teď ve výkonu trestu, jinak nikoho. A děti máte, to jsme se bavili a kolik? Dvě. Takže dcera, která není ve výkonu trestu vás podporu a syn je ve výkonu trestu. Ano

Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

Mám arteterapii s panem Hradeckým, ruční práce s paní vychovatelkou a relaps, to je prevence relapsu. To znamená co? To je prevence toho, abysme se nevracely k drogám a... Takže v rámci drogové problematiky? Ano. A chodíte do práce? Chodím do práce, když mám volno tak plním aktivity... Kam chodíte do práce? Na Kostelec. Na Kostelecké uzeniny? Ano. Tam máte jak dlouhý směny? Dvanácky. Je ta práce náročná? No... je docela. A jste ráda, že chodíte do práce? Jsem, jsem určitě. A je to přínos pro vás? Jo.

Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uved'te, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?

Já je navštěvuju ráda, ty aktivity, protože mě baví, baví mě ruční práce, baví mě arteterapie, protože se tam uklidním, vlastně tam kreslíme myšlenky nebo pocity nebo přání a takový, co si přeju, tak to dáváme všechno na papír a pak o tom mluvíme před celým kolektivem. Všechny aktivity, co mám, tak mě baví. Takže nemáte žádnou negativní, na kterou byste nerada chodila? Ne, ne. Účastníte se prostě ráda všech? Jo.

Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznice, kteří programy zacházení zajišťují?

Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?

Já bych řekla, že pozitivní. A hodnotíte je jak? Jsou dobrý. Jsou dobrý? Ráda s nima spolupracujete? Ano, určitě, nemám s nima problém. Nemáte žádný ohledně nich, chovají se k vám...? Dobře. Takže nemáte žádné problémy? Hodnotíte je pozitivně, můžeme říci?

Ano

Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznice, kteří zajišťují každodenní chod věznice? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?

Pozitivně, mám k nim respekt prostě. Máte k nim respekt? Ano. Dodržujete to, co vám kdo řekne? Ano. Nečiní vám to zatím nějaký problém odpovídat na tyto otázky? Ne.

Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v náhledu na Vaši trestnou činnost a na Váš předchozí způsob života?

Došlo... Jakým způsobem? Pokuste se mi to nějak rozvést? Po první cítím, že prostě chci žít jinak... teď se to stalo po první, že už nechci, jak jsem žila. Teď, v tomto trestu? Teď v tomhle tom trestu. O třetím trestu, jsme se bavili? No, že chci žít jinak. Jak? Prostě se mi narodila vnučka, mám vnučku a chci žít jenom pro ní. Chci jí vynahradit, to, co jsem nevynahradila dětem. Takže jste dostala nějaký svůj smysl života? Jo. A jak dlouhý máte ještě trest před sebou? Ještě dva roky.

Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?

No já si myslím, že si budu pamatovat tenhle trest celý život jako, celý. Jako myslíte v tom smyslu tenhle třetí trest nebo všechny ty tři tresty? Ne. Tenhle ten poslední? Jo. Dá se říct, že tenhle ten poslední je nejhorší? Je. Z důvodu, že je nejdelší nebo, že je přeplněná věznice? I to a i ty lidi už jako jsou furt stejný, pořád stejný, tak já si tady připadám, jak... Že je to vaše rodina? No... nebo já nevím. Nebo furt potkáváte jedny a ty samí. Mě to přijde, že je to furt stejný, že se furt točí ty samí lidi. Že se vrací do věznice? Jo. Že vy vnímáte další trest, takže zvládáte vnímat to, že ty lidi odtud odešli a ještě za vašeho trestu se dokázali vrátit. Jo, vrátit. A vy máte teda dlouhý trest, teď celkově? Sedm let. O podmíněčné propuštění teda nemáte šanci žádat, nebo jste to nezkoušela? Jako žádat můžu, mám už dva roky po, ale mam strach... Máte strach, že byste tu podmínku nedodržela? Ne, to jako teď už vim, že bych jí dodržela, ale že mě nepustí. Že vás nepustí, takže to ani nezkoušíte? No chci to zkusit. Chcete to zkusit? Chci. Takže se podle toho tak chováte. Ano.

Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

Chci žít v řádným životem, prostě už mi to jako nebaví, nechci, nechci žít, jak jsem žila. Chci se starat o svoje děti, pomáhat jim, když jsem nemohla, když byly malé. Vnučku vlastně chci... Jak jste říkala vychovávat? Dát jí úplně všechno. Dát jí, co nejvíc, co jste nedala svejm dětem. Takže takovou máte teď..., takovou vizi nebo takovou tu vidinu, že

byste prostě takhle mohla žít? Jo, jo, už nejsem nejmladší. Aby jste se sem ještě vracela a prožívala tady ty traumata? Ano.

Dobře, pokud byste to chtěla tenhle rozhovor ještě nějak doplnit nebo... myslím si, že jste mi podala vyčerpávající informace, jsem rád, že jste mi to takhle všechno sdělila. Takže děkuji vám za rozhovor a vaši vstřícnost a ať se vám daří teda jo, ať se vám to všechno povede. Děkuji. Tak jo, tak děkuju.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

SENDY – typ věznice s dohledem, opakovaně ve výkonu trestu

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?

Moje jméno, které mě vystihuje je Sendy a souhlasím s nahráváním.

Uveďte Váš věk?

Je mi třicet dva.

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní.

Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době Vaše děti v péči?

Mám tři děti a jsou v současné době v pěstounské péči u cizích lidí. A děvčata nebo...? Holčičky, tři holčičky mám.

Jak dlouho jste ve výkonu trestu? V jakém typu věznice jste zařazena? Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?

V dubnu tři roky a jsem zařazená v typu A v dohledu. Ve výkonu trestu jsem opakovaně, potřetí.

Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?

Majetkovou trestnou činnost. Majetkovou, takže podvod? Ne, krádeže.

Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu?

Co si myslíte, že Vás vedlo k páčání trestné činnosti?

Tak zůstala jsem sama se třema dětma a vzhledem k tomu, že už jsem to v minulosti tady to znala, tak jsem se k tomu vrátila zpátky. Ale pokud byste se vrátila do dětství, od dětství, jak probíhal váš život, zda u Vás byla úplná rodina? Tak vychovala mě prababička, máma mě furt vracela, táta ten mě nechtěl, už když jsem se narodila. Takže vlastně

defakto, máma furt v práci, prababička mě vychovávala, dokud tam byla prababička, to bylo do meých čtrnácti, tak to bylo všechno v pohodě no a prababička už se odstěhovala, protože byla stará a zůstala jsem sama s mámou, která furt byla v práci, dělala taxikářku. Vlastně cokoliv jsem jakoby chtěla, já nevím nějaký zájmy nebo to, tak mi to neumožnila. Takže jsem prostě začala jako... našla jsem si partu, zkoušela jsem drogy no a pak už... S tím souvisela následná činnost s drogami, potřebovala jste peníze na drogy, takže krádeže, ano? Krádeže, no, ale to bylo spíš, tak jako, že mě to bavilo v té době. Jakože jsem dělala jako auta, takže to bylo jako takový s tím spojený. Takže po prvé jste byla ve výkonu trestu ještě jako svobodná? Já jsem svobodná... Nebo myšleno bezdětná? Bezdětná no, když mi bylo devatenáct, tak mě zavřeli. To bylo poprvé a po druhé už jste měla děti, nebo...? Ne. Až teda teď po třetí máte? Hm. Takže, až při současném trestu? Jako po druhý jsem se vrátila s tím, že mi přestali v tom prvním trestu veřejně prospěšný práce, který jsem nevykonala, ale pozastavili mi je a vlastně jsem skoro dva a půl roku byla zavřená no a vyšla jsem ven a šla jsem s tím, že si to chci dodělat, protože mi zbejvaly dva měsíce no a oni obeslali místo toho papír od soudu, že za to mám jakoby stání a já jsem tam přišla, měla jsem práci, měla jsem bydlení a oni mi to prostě proměnili. S tím jakože říkám, tak jako, že mě tenkrát to jako docela naštvalo. Říkám, to jste jako dva a půl roku nevěděli, že mi to chcete proměnit? Počkali jste na to, až já vyjdu ven, začnu normálně žít, aby mě poslali zpátky no, tak jsem to jakoby tím, tak jako... No a pak jsem otěhotněla právě s tou jednou, s druhou, takže jsem neměla odklad, takže jsem musela nastoupit na ty čtyři měsíce, takže až když už jsem měla jakoby holky no. Jim bylo vlastně rok a dva.

Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?

Šílený. Šílený? Jo, docela jsem se jako bála jsem se toho. Hlavně jakoby tam na tom příbylu, vždycky jakože zvěsti, jakože tam je to strašný a to a úplně si tenkrát pamatuju, že říkali, že céčko je nejhorší barák a že je to tam nejhorší no a mě zrovna dali na céčko, takže já jsem z toho měla docela hrůzu, docela jsem se toho bála. A jak to teda potom dopadlo? Potom, tak jako docela v pohodě. Ano? Jo. Aklimatizovala jste se? Jo.

Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?

Tak změny... možná, jako až bych řekla, že až teď se to prolomilo u mě, jako úplně, až teď prostě. Nebyly žádné změny ohledně Vašeho života, který jste žila, před tím nástupem? Ale jako, jako jo, ale jo, ale prostě sama jsem je jakoby asi nechtěla úplně, jako neřekla jsem si prostě jo, teď už prostě to nechci a to. Ale teď už se to ve mně zlomilo no, teď už jakoby... už mám jako zařízenou i práci, všechno. Takže teď už jakoby je to, že já sama

chci, myslím, jakože ten výkon trestu je sám o sobě, asi nevim... Musí na to člověk přijít sám? Musí člověk chtít sám, ano.

Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?

Jako po prvé nebo? Ano. Jo, jako tak... Jako v průběhu těch trestů, jestli jste někdy měla nějaký problémy, nebo zda jste se vždycky zařadila? Já jsem problémy neměla. Neměla? Neměla jsem problémy. Vždycky jste se prostě zařadila? Vždycky jsem se zařadila no.

Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?

Hrozně, hrozně no, je to... já nevim je to prostě, musíte tady prostě bejt s lidma, se kterejma byste třeba venku v životě ani nepromluvil, jo prostě spoustu, spoustu těch vězňů nejsou... prostě žádná tolerance, žádný prostě, že by jako dávali prostě ohledy na ty ostatní. Prostě jsou tady lidi, který jsou, já nevim, hloupí, agresivní, netolerantní, spoustu je jich tady takovejch. Snaží se každého akorát oblbnout, že támhle to chtějí, tohlensto, prostě z každého tahají něco.

Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uveďte negativní / pozitivní zkušenosti?

Tak asi to, že prostě tady nejsou ty lidi tolerantní jakoby na sebe, že prostě nedokážou pochopit, že tady nejsou sami. Jo, že nedokážou prostě s těma druhejma, jenom já já já, jsou prostě bezohledný ty lidi. Málo kdo tady je prostě jakože, že je prostě v pohodě, že vyjde s těma ostatníma. A nějaká pozitivní věc, našla byste tady vůbec nějakou pozitivní věc? Práce. Práce, myslím v ohledu v tom vzájemném chování mezi těma odsouzenejma, jako ten život s nima. Tak jako já teďka můžu říct, já jsem teďka na pokoji, kde prostě jsme zrovna všichni jako v pohodě, že si prostě jakoby navzájem vyjdeme vstříc. Jo, že vlastně z toho celého patra jsme jedinej pokoj, kterej se nehádá, kterej funguje, kterej na sebe jakoby neháze nic a nepomlouvá a neříká támhlensta tohle, támhlensta tohleto. Fakt jako jsme tam jakoby se sešli jako dobrá parta no.

Jak se k Vám chovají ostatní odsouzené na Vaší ubytovně? Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?

Na tom pokoji, jsme tolerantní, ohleduplný, prostě nehádáme se. A v rámci teda té ubytovny celé? Tak tam bych řekla, že je spoustu zákeřejch lidí. Já se s nima ani jakoby tak moc nebavim, snažim se prostě jim vyhnout. Takže se tedy stýkáte s ostatními maximálně jenom na tom pokoji? Jo. A na těch aktivitách, který provozujete? Vzhledem k tomu, že pracuju na tom Hamerníku, tak aktivity skoro jako... třeba jednou za tři měsíce

jdu na aktivitu a tam je to v pohodě, protože tam sedíme všichni, a každé si dělá to svoje jo, takže tam prostě jakoby žádný problém není.

Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?

Jo určitě, určitě. Jestli můžete uvést nějaký příklad nějakého nevhodného chování? My samozřejmě víme, že nějaká stupnice nevhodného chování tady je, ale tak zda uvedete, u čeho jste byla přítomná, co na vás tak negativně působilo? Negativně, já nevím, tak třeba, že jedna odsouzená měla jakoby problémy, že byla, jakoby teda přestala brát prášky a prostě jako nedalo se s ní jakoby tak nějak vyjít, ale dobrý. A prostě všichni, jakoby se proti ní otočili a prostě všechno na ní házeli a tohles to a tím jí vlastně dostávali ještě víc prostě do toho... Do čeho myslíte? Do toho psychického vypětí. Jo a prostě všichni na ní ukazovali a řvali a prostě... A jak to skončilo? Skončilo to, že odsouzenou nakonec odvezli, nechali jí někde, jakoby aby se z toho dostala, tři týdny, měsíc. Začala brát prášky, vrátila se... Takže je mimo věznici? Ne ona byla, nejdřív jí odvezli jakoby, díky těm odsouzeným se dostala do Brna, protože jí tam prostě to no a pak jí vrátili zase zpátky, ale byla na nějaký izolaci. No a potom jí vrátili zpátky na patro a už jakoby byla v pohodě, už jakoby dala se dohromady no. Takže ten kolektiv jí nepodržel, spíš jí teda tedy přitížil? Jo spíš naopak, spíš jí, spíš jí prostě ještě vystresoval a všichni jakože a ty seš ta fuj a špína a prostě to no... Tak jako, to si myslím, že nebylo zrovna, jakože nejlepší chování.

Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou? Jak Vás vaše rodina podporuje? Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?

Jo podporujou mě i kamarádi. Kamarádka, kterou jsem, teda jsem se s ní neviděla, už se s ní znám asi šestnáct let, ale neviděli jsme se strašně dlouho. A teď asi je to pul roku, třičtvrtě roku, co jsem se s ní potkala, takže ta mi jako vlastně k ní jezdím na přerušení trestu a hrozně mi pomáhá. Vlastně když tam přijedu, tak jelikož vona je z Prahy 6 a moje děti, ty dvě jsou na Praze 6 v pěstounské péči, takže to je kousek, takže vždycky si je vyzvednu, vezmu si je k ní, ona má taky děti, takže jako docela mi pomáhá no. A rodina? Máma. Ta je s Vámi v kontaktu? Jo, ta mi jezdí na každou návštěvu, mě se nestalo že bych neměla návštěvu. Takže vás podporuje i finančně? No finančně jako jo, na každou návštěvu mi kupuje hygienu za čtyry stovky, pošle mi známky, tohleto. Ale spíš je potřeba ta psychická podpora zvlášť, když nechodíte do práce, tak nějaký peníze... nepotřebuju, já si s tím vystačím.

Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?

Je, můj strejda. Ten je teďko na Pankráci, to je taky taková černá ovce rodiny. To je vlastně mojí mámy brácha no. A ten dopad na vaší rodinu? Ten dopad nevím, tak máma se s tím nějak srovnala a už to prostě bere, tak jak to je. A ty děti? Ty děti, ty jsou v tý pěstounský péči, ty vo tom vědí, kde jsem, a taky jako jsou... jsou v pohodě. A jak máte starý ty děti? Mám, teďko těm dvoum bude v dubnu devět a osm a ty nejmenší byli čtyři, v lednu. A ta si mě nepamatuje, protože jí bylo třináct měsíců, když mě zavřeli. Ale s holkama se normálně vídám, s těma dvouma, a s tou třetí ne, protože ta je až za Ostravou a s tou sem jakoby po dopisech v kontaktu, s tou pěstounkou, no ale s těma dvouma jo. Vždycky mám propustky, stavím se na sociálce, aby mě viděli, no a mám propustky. Vždycky na víkend na celý den a v týdnu, když mají školu tak na dvě hodiny třeba obden jo, takže s nima jsem jakoby stále v kontaktu. Takže s matkou a s těmi dcerami jste v písemném kontaktu, a s tou kamarádkou? Jo.

Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

Já mám zeměpis a ruční tvořivost. Ten teda navštěvujete teda minimálně, jak jste říkala? No třeba jednou za dva, za tři měsíce opravdu, protože jsem stále v práci. A hlavní Vaší náplní je tedy, uveďte konkrétně? Na pracovišti Hamerník, jsem čtyři, pět dní v týdnu v práci, takže. Jak dlouhý máte směny? Deset hodin. A jakou tam máte pracovní náplň? Dřevovýroba, vyrábí se násady na různé ty, na krumpáče, na smetáky. No prostě na všechno možný co se... A jaké pozice tam vykonáváte, protože tam se vykonávají různé pracovní pozice? Děláte tam i se stroji, že ano? Se stroji no, hlavně se stroji. Takže je to dosti náročný i na bezpečnost práce? Je to na bezpečnost práce, tam jako není problém si uříznout ruce a tak. Nebo strčit ruce do vrtačky.... A tam tedy jezdíte, jak dlouho? Skoro dva roky, jsem tam nejdýl no. Budu tam pracovat i po výkonu trestu, už to mám domluvený a už jsem podepsala smlouvu. A ta práce, kterou vykonáváte je v hodinovce, nebo je v úkolu? Jako je tam práce na normy, musí se plnit určitý normy, kdo prostě jakoby dělá moc málo, většinou je odtamtad' vyřazen. Nebo kdo prostě nezvládá nebo prostě si myslí, že se bude flinkat nebo ulejšvat, tak nee. No a vždycky pan Hamerník jakoby vždycky posílá za mnou a za Dianou, když jakoby všechny a všem říká, abysme prostě všichni dělali, tak jako my, tak to bude všechno v pohodě. Takže vy jste tam prostě vedena za takový vzor? No.

Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uved'te, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?

Počítejte do té aktivity i tu práci, protože musíme brát, že ta práce je taky aktivita, ano? No, tak tu práci. Ty ostatní aktivity teda můžete říct, že...? Tam skoro jako... ten zeměpis, jako to bylo, když jsem ještě chodila, že vždycky jednou za čas měl někdo jakoby referát a video jsme si pustili. Teďko už to teda máme s novou paní vychovatelkou a tam jsem jakoby byla jednou a to už jakoby spíš, jako ne zeměpis, ale spíš jako přírodopis, že se baví jakoby o tom... Takže spíš takový vyprávění.

Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznice, kteří programy zacházení zajišťují? Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?

Já si myslím, že pozitivní, že se snažej prostě, že je to určitě dobrý jako takovýhle ty aktivity. Kdo tedy asi nemůže chodit do práce, že ano? No jasně no, určitě myslím, že... Já jsem v tom prvním trestu měla pět aktivit, si pamatuju. Jaký jste měla aktivity? Ty jo, angličtinu, sportovky, keramiku, ty jo... ruční práce...já už nevím co to. Naučila jste se na těch aktivitách něco? Jo, třeba jsem se naučila vyšívat a to mě bavilo.

Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznice, kteří zajišťují každodenní chod věznice? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?

Já si myslím, že pozitivně, že je docela i chápu, jako že prostě to, co kolikrát dělají odsouzený, že se nedivím, že se tak chovaj, jak se chovaj třeba kolikrát. Jako příslušníci? Jo, protože třeba křičej nebo to a všichni jako nadávaj, jenomže oni se prostě tak chovaj, že jo. Takže prostě...Je to tedy akce a reakce, řekla byste? Akce a reakce no, prostě když řeknou, že má bejt ticho při přechodu a oni furt to, tak to jako rozčiluje a prostě kolikrát jako... Kdybyste se vžila do jejich pozice, tak byste se chovala jinak? Ne, určitě ne, určitě ne. Musíte si prostě nějak tu kázeň dokázat zjednat. To já si myslím, že jsou ještě v pohodě.

Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v názledu na Vaši trestnou činnost a na Váš předchozí způsob života?

Jo, tak já jsem se teď, teďko se to ve mně zlomilo a díky vlastně i panu Hamerníkovi, kterej mi dal šanci prostě hnedka po výkonu jako mít tu práci, vlastně to bydlení, takže vlastně tím mi strašně pomůže, že jo. Takže já jsem ráda prostě, já jsem se dřív bála toho, že prostě vyjdu a teďko řeknu, jsem sedmnáctkrát soudně trestaná, jsem po výkonu trestaná, kdo mě zaměstná, hnedka? Takže, takhle tam třeba budu pracovat rok. Jak jste

říkala sedmnáctkrát? Myslíte, jako.....? Sedmnáctkrát soudně trestaná. No samozřejmě, ale jako odsouzení budete brát, kolikrát jste byla ve výkonu trestu? Třikrát. Zbytek teda? Zbytek podmínky a i domácí vězení jsem měla, prospěšný práce. Takže se to ve vás zlomilo, máte teda na mysli? Jo no, že prostě už chci jako, mám to naplánovaný, že prostě budu pracovat tam, budu mít to bydlení, tím pádem jakoby i sociálka uvidí, že prostě normálně funguju, takže mi třeba po půl roce pučejí děti na víkend jo. A potom jako chci si, protože budu vlastně bydlet tady, že jo, takže chci si potom jako našetřit peníze, abysm se mohla vrátit do Prahy, kde mám děti, s tím, že když budu rok, rok a půl pracovat a budu mít jakoby nějaký papír, že jsem pracovala už jakoby v civilu, takže si myslím, že už to pak nebude takovej problém, jako třeba s tou prací.

Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?

Zase až tak jako... Že by vás něco budilo ze snu, něco negativního? Ne, to asi ne.

Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

No jde o to, že budu mít tu práci, to bydlení. Popište tedy přesněji, jak to s vámi pan Hamerník zamýšlí nebo, co vám nabídl? Sežene podnájem, bude to tady ve Světlý ten podnájem a budeme dojíždět do toho Jitkova na to pracoviště na ten Hamerník. A on vás tam bude vozit? No asi jako možná pan Bodský, ten pan řidič, přes toho to nějak zařídí, no a dva víkendy třeba budu jezdit do Prahy za dětma. No a než si prostě jakoby ušetřím nějaký peníze... A tato nabídka teda můžeme říci, že je na základě toho, že prostě je s Vámi pan Hamerník spokojený? Že dobře pracuju no. My s Dianou děláme, Diana má to samí a my s Dianou děláme, no nevím, na 100%, 150%. Takže je s vámi spokojený a chce vás teda zaměstnat i po ukončení výkonu trestu a chce vám teda dát tu startovní pozici pro váš další život? Kdyby jste potom změnila to pracoviště, že by jste to teda měla zařízený takhle? Určitě, i když teda nějaký obavy pan Hamerník má, samozřejmě, to se mu ani nedivím, jako z jeho pohledu, z jeho strany. Ale tady záleží na vás, jak vy si k tomu přistoupíte a jestli prostě ho zklamete nebo nezklamete, že jo, když ve vás teda vkládá důvěru? Určitě.

Dobře, pokud byste si ještě na něco vzpomněla nebo k tomu ještě chtěla něco doplnit, tak můžete. Jinak vám děkuji za rozhovor a vaši vstřícnost a přeji vám, ať se vám ten další život už vydaří. Jo, já doufám, že už jo.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

JANA I. – typ věznice s dohledem, poprvé ve výkonu trestu

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?

Jméno, které mě vystihuje je Jana a souhlasím s nahráváním.

Uveďte Váš věk?

Je mi dvacet osm let.

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Střední s maturitou. Jestli můžete říci, v jakém oboru?

Je to obchodní akademie, takže ekonomické.

Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době Vaše děti v péči?

Jsem vdaná, bezdětná.

Jak dlouho jste ve výkonu trestu? V jakém typu věznice jste zařazena? Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?

Takže, ve výkonu trestu jsem dva roky, byla jsem zařazená nejdříve do věznice s dozorem, přestoupila jsem v rámci možností jedné čtvrtiny do věznice s dohledem a jsem po prvé ve výkonu trestu.

Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?

Jsem tady za...teď to budu asi nějak komolit, jsem tady za pokus o podvod a padělání platebního prostředku.

Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu?

Co si myslíte, že Vás vedlo k páčání trestné činnosti?

Takže svojí... Asi bych to více specifikoval, jestli jste z úplné rodiny, sourozenci a takhle, jestli ten Váš vývoj byl prostě normální, nebo tam byly nějaké patologie nebo něco takového, zkuste prosím. Zkusím to nějak, trošku vás poprosím, kdybych nějak vykolejovala, tak mě prosím nějak dávejte zpátky dohromady jo, aby jsme tomu nějak dosáhli ten pojem. Takže pocházím s úplné rodiny, nemyslím si, že by se v rodině děly nějaké patologické jevy, o rodičích, spolu žijí přes čtyřicet let, mám akorát o...jsem nejmladší dítě, mám sourozence o deset a více starší, takže jsem takovej jejich už jedináček. Nemyslím si, že... myslím si, že jsem byla správně vychovaná, že jsem byla vedená k hodnotám, mám k svým rodičům i ke svým sourozencům velký respekt. Jsou to lidé, který pracují, který vlastně se drží tradičních hodnot, tradiční rodiny a zachovávají je a celý život je do mě vštěpovali. Ke svému, já osobně jsem studovala, studovala jsem dobrovolně, nemusel mě k tomu nikdo tlačit, studium mě bavilo, stejně tak mě bavil sport,

kterýmu jsem během studiu se věnovala i závodně. A po vystudování střední školy bylo samozřejmě přáním rodičů i sourozenců, abych dále pokračovala na vysoké škole, ale vnímala jsem to tehdy jako, tehdy jako strašně, jak bych to řekla, že mě to bude brzdit, další studium, se mi nechtělo moc studovat. Říkala jsem si, že hlavně neviděla, že hlavním důvodem bylo, proč ještě nejít dál, nevěděla jsem, co chci dělat, takže jsem se rozhodla odejít do Prahy, tam jsem, díky shodě spoustu náhod získala místo v bance a pracovala jsem úplně na úplně nejnižších postech bankovníctví, myslím si, že docela svědomitě a dobře. A mým trestným činem, můj trestný čin vnímám jako mladiství, prostě nerozvážnost nebo přešlap, prostě pracovní chybu, kterou jsem očividně přehlédla, nechala jsem se zmanipulovat, prostě jsem to asi nedomyslela, tak jak...nezkontrolovala jsem to. Měla vliv na Vaši trestnou činnosti nějaká jiná osoba? Ne, neměla. Byl to čistě můj, moje rozhodnutí, pomoc asi člověku, kterej nebyl správněj, neumím si to teď jinak... nebo celou dobu, co o tom, tak přemýšlím tady ve vězení, prostě jsem se tak, chtěla jsem být tak snaživá a tak všem vyjít vstříc, že jsem asi v tu chvíli nerozeznala, kdo to se mnou myslí opravdu dobře a kdo ne a kdo mě využívá a kdo ne. Na základě toho, že vlastně pracuji v bance a mám... A to se jednalo jako o zaměstnance banky nebo mimo sektor? No... protože jsem přijala jakoby falešný platební prostředek, který prošel X jako, X kontrol a zároveň, zároveň posléze, když jsme zjišťovali danou osobu, která vlastně nebyla zjištělná, tak prostě nevím, zdali jsem neudělala třeba nad rámec pro toho klienta, jestli mi neřekl, zítra to zadejte nebo jestli jsem neudělala něco specifickýho pro toho člověka, kterej mě o něco musel požádat. Bohužel jsem to řešila, až skoro po roce a půl, kdy už si člověk málo co pamatuje.

Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?

Bylo to velmi těžké, určitě. Myslim si, že jestli se můžu pokládat za normálního člověka, tak to bylo vytržení z absolutního kontextu, ze svého života a cítila jsem se úplně v jiném světě. Poznala jsem lidi, které jsem netušila, že vůbec existují, měla jsem pocit, že snad ani neexistují, kdybych nepřišla sem a byl to pro mě určitě velký šok. Prostě s touto komunitou lidí jste se nikdy nesetkala? Ne, nesetkala a byl to velký šok. Přišlo mi všechno, všechno strašně... ten začátek byl určitě jako těžký v tom, že si zvyknout na ten systém místní věznici a posléze na ty lidi.

Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?

Když... asi jsem ztratila nejhorší, co bylo pro mě, byla ztráta svobody, protože jsem člověk, který docela rád žije, takže to bylo pro mě velmi těžký. Ztratila jsem takový ty

pravidelný kontakty se svými nejbližšími, což pro mě bylo absolutně těžký, protože jsem se se svojí rodinou, byť jsem od nich bydlela od nich tři sta kilometrů a byli jsme zvyklí, že třeba se nevidáme, tak jsme byli v každodenním kontaktu, tak to pro mě bylo opravdu těžké. Co m i to ještě vzalo? Vzalo mi to takový ten pocit, že si člověk může vystačit, že člověk může si vše zařídit sám a najednou jsem byla odkázaná na to, že všechno zařizují za mě druzí a to jsem taky hodně těžce nesla.

Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?

Protože ráda si od začátku, jak už jsem zmiňovala, sportovala jsem od malička, takže jsem zvyklá na kolektiv. A většinou i ve sportu nebo ve škole vždycky si člověk musí nějakým svým způsobem zařadit, takže si nemyslím, že jsem problémový člověk, tudíž to zařazení pro mě nebylo, nebylo až tak těžké. Samozřejmě přítěží bylo, že tady ty typy lidí neznám, takže jsem dlouho musela se zorientovat, jak na ty lidi můžu působit, abych byla vnímána do kolektivu, jako nějaký člověk, na kterýho nebudou házet židle.

Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?

Tohle uznávám, to musím, tohle vždycky snáším podle psychické nebo psychického rozpoložení. Pokud něco v sobě řeším a člověk občas opravdu řeší spoustu věcí, tak to vnímám hůře ten kolektiv, když se cítím psychicky dobře, tak to vnímám úplně v pořádku.

Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uved'te negativní / pozitivní zkušenosti?

No..., protože jsme ženy, tak je to velmi, velmi komplikované, protože mám pocit, že každá žena tady vnímá určitou rivalitu mezi tou druhou. Je tady velký rozdíl mezi ženami, které jsou zabezpečené, když to vezmeme, svým...buď svými kamarády, nebo rodinou a jsou tady lidi, které jsou zcela nezabezpečené. Byť ty rozdíly tady věznic minimalizuje, tak stejně ten rozdíl je fatální a velký a myslím si, že se to ani nějak nikdy nezmění. Říkám...jsou tady rozděleny dvě skupiny, kdo má a kdo nemá a je to prostě takovejhle fakt. Myslíte, jako prostředky? Ano. Káva, tabák? Ano. Nemyslím si, že by jsme tady někdy řešili nějaký vztahový věci, že by jsme se tady pohlíželi, kdo, co, kolik dětí a jako přítel, to asi ne. Ano je tady pouze vztahový, vztahový...pardon, je tady pouze ten materiální, materiální problém. Co se týče... potom je otázkou, jak ty lidi žili a na co byli zvyklí, protože to se tady taky odráží, když to vezmeme v tom základním úklidu, který je tady brán jako program zacházení, tak to jsou taky velké diametrální rozdíly a člověk čistotný samozřejmě nebude souhlasit s člověkem, s člověkem, který dělá všude nepořádek, a budou z toho věčné boje. Takže, co spíš převažuje negativní či pozitivní

zkušenost? Určitě si myslím, že negativní, protože si myslím, že ve vězení nejde získat přátelství, to jsou jenom takové ty nějaké ústní dohody.

Jak se k Vám chovají ostatní odsouzené na Vaší ubytovně? Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?

Myslím si, že v rámci možností se k sobě chováme, pokud se jedná o dohled, všichni v pořádku, že, nemáme nějaké vůči sobě nějaké velké problémy. Nevnímáme to, snažíme se všichni spolu vycházet, ale to napětí občas je tak veliké, že to člověk nemůže vydržet a ústně někoho napomene za něco, co měl udělat jinak nebo líp, dojde k hádce, dojde k takovému vyvrcholení. A když teda se dostanete na ten program zacházení, ke kterému se dostaneme později, tak tam samozřejmě se setkáváte se všemi ostatními, že ano, z těch ubytoven i z ostrahy, takže jak tam vycházíte s ostatními? Tam je to... musím vám říct, že tohle nesu asi nejhůř, to je velký, to jsou velký, velký jakoby rozdíly a tam už opravdu, opravdu se necítím dobře, tam to vnímám úplně negativně a nejradši kdybych mohla, tak opravdu ani nechodím jíst, ale to je jakoby s nadsázkou. Třeba nějakou sportovní aktivitu, když vezmeme nebo to... Třeba, no musíme brát, že jste zařazená do školy, k čemuž se dostaneme, takže tam se setkáváte i s ostatními odsouzenými i v té škole, i na té jídelně, tam je to jaké?. I na té jídelně i prostě na těch aktivitách a... Toto bychom mohli asi uzavřít tím, že je rozdíl mezi odsouzenými z ubytoven dohledu a ostatními odsouzenými z ubytoven dozoru a ostrahy, že? Ano, myslím si, že to je velký rozdíl. Už jsem respektive je dost chápatelný, proč se rozdělují věznice podle určitého druhu, protože tam je v těch lidech poznat ty rozdíly i v tom chování. Protože si myslím, že čím přísnější věznice, tím ty lidé jsou více... asertivní? No řekněte to i, můžete normálně to říci, tak jak vám to přijde... Jsou takové přidrzejší, mám pocit, že nemají zájem o danou věc, jako třeba my, v tom nejnižším, v tom nejnižším dohledu. My, kteří se snažíme si najít nějaký cíl, který si chceme splnit a pracovat na sobě.

Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?

Všeobecně si myslím, že ty, že ty ženy se chovají, nechovají k sobě správně, pokud se jedná o takzvaný, tady ty svoje manželství, když to můžu říct takhle jako škaredě. Když tedy ženy dodržují určitá kamarádství, tak si myslím, že to... Nazvěte to ještě správněji, protože my to tady víme, tak aby to bylo srozumitelné. Dobře, když ženy dodržují nějaký lesbický poměry, tak si, tak... asi očividně vychází ze svých předchozích zkušeností nebo ze vztahů z venku a po sléze to aplikují na ty svoje přítelkyně a s tímhle chováním já

absolutně nesouhlasím, aby se nikdo choval takhle ponižující k někomu, kterému se snaží dodávat nějakou lásku nebo podporu nebo já nevím, co to znamená v jejich případě, ale jakoby používají určitý styl násilí. Nechci říkat, že by to bylo něco... V tom lesbickém vztahu? V tom vztahu, když to vnímáme jako psychický násilí, nějaký vydírání, že ty ses podívala, ty ses podívala na tu, tak pojď, tak to teda dělat nebudeš, tak to teda vnímám jako velmi špatně.

Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou? Jak Vás vaše rodina podporuje? Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?

Takže, ve výkonu trestu jsem v kontaktu s rodinou i se svými nejbližšími přáteli. Podporují mě písemně, telefonicky, jezdí sem za mnou schválené osoby samozřejmě na návštěvy, každý měsíc. Musím říct, že mám úplně nadstandardní stav, nemůžu si vůbec stěžovat. Myslím si, že tohle je naprosto v pořádku a vnímám to jako, že mám opravdu výhodu, jako jedna z mála. A podporuje vás rodina i ekonomicky? Ano, podporuje mě manžel.

Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?

Ne nikdo z mých známých ve výkonu trestu není... ještě, ještě, co tam bylo ohledně té rodiny? Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Vnímám to tak, že jsou bohužel víc potrestáni oni než já, protože to vnímají tu, tu mojí, že právě se nenacházím s nimi a neprožívám s nimi společné zážitky. Asi to prožívají hůř, než já jsem zde, kde jsem izolovaná... Jinak si kromě asi nějakého poukazování nějakých sousedů, kteří samozřejmě o této kauze vědí, a kteří už jakoby s tímhle chováním některých hloupejch lidí už jakoby si zvykli žít, tak si myslím, že žádný dopad jinej na rodinu to určitě nemá.

Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

Takže svůj program zacházení jsem si zvolila docela, docela tak podle mého vkusu, takže sportovně jsem ho zkombinovala se studiem, studium provozní služby. Teďka dokončuju vlastně druhý ročník a program zacházení dále naplňuji... speciální aktivitami s panem terapeutem, panem Hradeckým. Takže chodím na abrakci a relaxaci a na pohybovou terapii a posléze chodím s paní Matlachovou na zdravotní a sportovní aktivity a s... v rámci věznice jsem zařazena i do maratonu, takže vlastně trénujeme běhání. A teda navštěvujete ve zdejší věznici na školském středisku učební obor provozní služby? Ano, ano, myslím si, že z důvodu toho, že mám samá kladná hodnocení, tak ho vnímám, že ho naplňuji dle požadavků věznice. A mám náplň, protože využiju, myslím si docela

smysluplně svůj, svůj čas a tím, že třeba to běhání je pro mě ještě něco víc, tak mám určitý cíl, co chci splnit a věnuji se tomu opravdu na sto procent.

Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uved'te, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?

Protože jsem si opravdu zvolila podle toho, že sport je můj, sport je moje druhé já, takže všechny naplňuji velmi ráda, ráda se jich účastním. A právě ten maraton, bych chtěla říct, že je pro mě úplně jakoby zásadní, protože v tom vnímám ten smysl toho, že je to pro dobrou věc a je to vlastně něco, co mě dokáže vytrhnout z tohohle kontextu, když támhle někde dvě hodiny běháme, tak se cítím naprosto dokonale, vyčistíme si hlavy všichni.

Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznice, kteří programy zacházení zajišťují? Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?

Doposavad', co jsem se setkala s odbornými zaměstnanci, tak mám velmi dobrý vztah. Myslim si, že kdybych ani neměla, kdybych v nich cítila nějakou negaci, tak asi ani ten kroužek bych nechtěla navštěvovat, takže naopak je vnímám velmi pozitivně a... skláním se před nimi, že mají takovou trpělivost s námi tohle všechno absolvovat.

Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznice, kteří zajišťují každodenní chod věznice? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?

Velitele samozřejmě vnímám pozitivně, nemám doposavad' s žádným velitelem žádnou špatnou nebo negativní zkušenost, u který bych si řekla ne, takhle by se to dělat nemělo. Myslim si, že svojí práci plní svědomitě... Asi na jejich, když to můžu posoudit z jiného pohledu asi na jejich místě, bych se chovala úplně stejně. Myslim si, že je to vždycky adekvátní k tomu, jak se odsouzení chovají, že jinak se asi k tomu postavit nějak nedá, aby člověk zachoval takovou tu psychickou rovnováhu. Takže je hodnotím pozitivně.

Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v názlehu na Vaši trestnou činnost a na Váš předchozí způsob života?

Takže nevím... nápravy... Musím říct, že jsem asi po celou dobu ve výkonu trestu hodnotila, všechno, co se doposavad' stalo, myslím si, že to asi každý odsouzený nějakým svým způsobem musí zhodnotit a ten čas ho nutí, aby to zhodnotil. Ano, když to vezmeme takhle, na spoustu věcí, bych se díky této zkušenosti podívala zcela jinak, to bez pochyb. Určitě bude spousta věcí, čeho si budu mnohem víc vážit a... musím na druhou stranu říct, že zase jsem si udělala určitý obrázek celkově o úplně nové společnosti, kterou jsem jakoby zažila. Takže musím říct, že z mého optimismu se stal takovej, takovej syrovej

realismus, takže vstoupím, vstoupím asi do toho, potom vstoupím do toho svého civilního života trochu jako pesimisticky, takže doufám, že to alespoň zvládnou se pak vytáhnout zase na ten optimismus. Dobře a ten náhled změnil se nějak na tu Vaší trestnou činnost? Pro mě je to velmi těžké, to takhle říct, protože to nevnímám, že jsem něco dělala vědomě, vnímám to jakoby opravdu chybu, chybu, kterou jsem asi v jednadvaceti letech asi nedokázala úplně, tak odhadnout. Rozhodně asi změnit, změnit pohled bych udělala tak, že asi teďka budu daleko jako rozvážnější a budu přemýšlet nad těmi všemi důsledkami, takže budu asi si v práci dávat větší pozor na určité lidi, na určité asi na předpisy a podobně. Takže bychom to mohli nazvat, jako mladistvou nerozvážnost? Dalo by se to, tak jako specifikovat? No já bych to, já bych to ráda, ráda svedla na tu mladistvou nerozvážnost, i když jako jednadvacet let, tak už se to tak komolí... Už jsem tam prostě byla takovej, když to vezmeme v rámci jakoby seniorka, která už zaučovala, takže to prostě byla chyba, která je prostě neodpuštělná. Takže беру to jako svojí chybu, profesní.

Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?

Myslím si, že asi nevím, jestli úplně zážitek, ale myslím si, že na spoustu lidí a na spoustu příběhů, který mi tady byly jakoby řečeny, tak mě docela zasáhly natolik, že určitě asi nedokážu zapomenout. Zážitek, zážitek, teď si vůbec žádný nevybavuju.

Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

Ten vidím zatím velmi optimisticky a chtěla bych se zpátky navrátit k rodině, takže k rodičům. Chtěla bych jim trochu vynahradit ten čas, který beze mě byli, chtěla bych jim pomoci k nějakým splněním, plnění jejich plánů, který do teďka nechtěli uskutečnit. Posléze, bych chtěla s manželem budovat a vybudovat si nějaké společné bydlení, alespoň v rámci toho, že já jsem musela nastoupit sem a on vede firmu, tak jsme se uskromnili, že můj muž je na ubytovně a já zde, takže jsme na dvouh ubytovnách. Takže by sme si zařídili společné bydlení, naplánujeme, naplánujeme děti a budeme... Pro nás to znamená pokračování v práci... Takže s manželem jste ve vztahu i přes Vaše odsouzení? Nějaké překážky tam jsou, ale já si myslím, že se asi překonají.

Pokud byste si ještě na něco vzpomněla, chtěla mi k našemu rozhovoru uvést nové skutečnosti, neváhejte mne kontaktovat a náš rozhovor doplníme.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

PAVLÍNA – typ věznice s ostrahou, poprvé ve výkonu trestu

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?

Jmenuji se Pavlína a souhlasím s nahráváním.

Uveďte Váš věk?

Je mi třicet devět.

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

S maturitou, začla jsem studovat vysokou školu, kdy mi teda chybí státnice.

Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době Vaše děti v péči?

Momentálně jsem rozvedená a mám dvě děti, syn dvacet jedna let a dcera pět let. Syn žije vlastně samostatně a dcera je v péči otce, po dobu mého výkonu trestu.

Jak dlouho jste ve výkonu trestu? V jakém typu věznice jste zařazena? Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?

Jsem tu sedmnáctý měsíc a jsem zařazená do ostrahy. Ve výkonu trestu jsem po prvé.

Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?

Byla jsem odsouzená za paragraf 209, podvod. V jakém odstavci, jestli se můžu zeptat? Čtvrtý.

Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu?

Co si myslíte, že Vás vedlo k páchání trestné činnosti?

Takže můj život před výkonem trestu, žila jsem řádný život, nikdy jsem neměla problémy se zákonem, jednadvacet let jsem byla zaměstnaná u jednoho zaměstnavatele. Omlouvám se, ještě bych do toho vstoupil, popište mládí, jestli jste žila v úplný rodině nebo...? Tak žila jsem... nebo v mých deseti letech se matka s biologickým otcem rozvedla, ale měla přítele a vycházeli spolu velmi dobře. Poté se má matka znovu vdala, kdy vlastně jakoby... nový, nebo přítel mé matky, nový manžel měl v péči dvě děti svoje, takže jsme vlastně vyrůstali čtyři a měli jsme teda úplně harmonickou rodinu, kde nebyly problémy a prostě měla jsem úplnou harmonickou rodinu. Tak a jestli na to teda můžete navázat, jak jsem se ptal, ve zkratce, jak váš život probíhal před nástupem do výkonu trestu? Vdala jsem se, když jsem teda měla dítě, měli jsme vlastně s prvním manželem, jsem žila devatenáct let, od poznání patnáct let vlastně jakoby v manželství. A měli jsme, jakože harmonický vztah, všechno fungovalo, dalo by se říct normálně. Manžel vlastně od vykonání zkoušky i já, tak jsme vlastně jakoby po ukončení školy nastoupili do práce, kde jsme teda pracovali celou dobu, akorát potom zvrát přišel v době, kdy manžel narazil na skupinku lidí v práci, kteří

ho vlastně přinutili, dalo by se říct do světa drog, takže tam už začaly první problémy a vlastně i na základě toho jsem v tom výkonu trestu no. Co to ovlivnilo? Ovlivnilo...., samozřejmě bylo to samozřejmě moje vina nebo moje blbost, ale na základě toho všechno tohle ovlivnilo to, že jsem momentálně ve výkonu trestu. Takže můžeme říci, že tedy manžel spadl do světa drog a vy teda jste se toho neúčastnila? Ne, ne, ne. Já jsem to pozorovala, pozorovala jsem ty změny chování, ale trvalo to dlouho. Vlastně ti drogově závislí jsou prostě strašně přesvědčivý, mají tu přesvědčovací schopnost, tu lhací schopnost, takže prostě... prostě jsem to pak nějak, i když už jsem to věděla, tak jsem se to spíš snažila zachraňovat a... Dá se říci, že s tím Vaším trestným činem jste zachraňovala problém v rodině nebo nějaké dluhy? Tak, tak. No ono tam už spíš bylo to, že manžel asi nejspíš prostě jakoby vytvářel nějaké dluhy, dlužil a tohle a tam už potom přistoupilo vydírání a takhle. A tím, že já jsem to nikomu v rodině neřekla, takže jsem se do toho vlastně jakoby dostávala hloubš a hloubš s tím, že jsem prostě nikdy nebyla problémová, tak jsem to nikomu nechtěla samozřejmě ukázat, že teď nějaké problémy mám, takže tam vznikal problém. Byla to prostě jednorázová záležitost? No nebyla to jednorázová záležitost ono se to vlastně jakoby, můj trestný čin spočívá v tom, že já jsem měla trestnou činnost spáchanou jakoby v zaměstnání, takže tam se to tak postupně... Takže byl to delší časový úsek, který přerostl přes vaši hlavu? Ano, tak přerostl přes mojí hlavu, když prostě racionální uvažování mě mělo hned zastavit a říct ne, že jo.

Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?

Takže po... nebo nastoupila jsem vlastně dobrovolně ve vazební věznici v Ostravě, takže tam jako nejhorší den samozřejmě byl úplně ten první, kdy člověk přijde a musí, musí vlastně jakoby strpět nebo absolvovat některé úkony, které nejsou člověku, normálnímu člověku samozřejmě příjemné a dalo by se říct, že jsou prostě ponižující a takže vlastně tam už jsem se tak s tím nějak jako samozřejmě smířovala a tady, když už jsem přijela, tak už jsem věděla, co se ode mě očekává. Já jsem člověk prostě, který žije pro rodinu, mám malou dceru, takže prostě jsem věděla to, že tady určitě nebudu chtít dělat problémy, a že prostě samozřejmě existuje nějaký vnitřní řád, existuje něco, podle čeho se mám chovat, takže v tomto duchu si jedu od začátku trestu.

Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?

Jaké změny? No strašně hodně mě ovlivnili lidi, to znamená pohled na lidi. Určitě venku, tím jak já jsem byla venku strašně hodně ovlivnitelný člověk, kvůli rodině, jako že prostě všechno pro tu rodinu a snažila jsem se takhle nějak, takže určitě jakože... prostě tak nějak

to vytříbení jako těch lidí kolem sebe už podle toho chování tady. To, že prostě jsem tady s lidma, který bych venku samozřejmě nikdy nevyhledávala, je jich tady většina, tak devadesát procent, jakože jsou to lidé, kteří žijí nějak, žijí venku, mají úplně jiné hodnoty a prostě, takže tohle člověk nějak... jako tohle jsem se snažila vstřebávat ty první měsíce. Teď už si říkám jako, že člověk nebo já jsem člověk, který se snaží řešit všechno v klidu... nějaké tady takové ty fyzické útoky a tohle, takže tohle to jde mimo mě a nechápu to, protože je to pořád to stejné. Takže s tímhle se tady jakože vyrovnávám, já jsem na patře prvotrestu, takže i když teď v poslední době jako jsou tam nějaké, jakože občas se něco vyskytne, ale myslím si, že to není až v takové míře, jako je to třeba na těch více trestech. Alespoň takhle, že ano je to prostě jakože v uvozovkách patro mord, jak se tomu říká, jsou tam vysoké tresty za různé činy, ale zase i vzhledem k tomu, že prostě to jsou zase ty jednorázové činy, tak asi to chování tam je trošičku jiné. Patro mord? Máte na mysli, trestný čin vraždy atd? Ano.

Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?

No já jsem člověk, který si vždycky samozřejmě jakože nepřipouští všechny lidi k tělu. Vzhledem k tomu, že po nějaké době jsem teda, jakože byla paní vychovatelkou stanovena jako kontaktní osoba, což jsem teda jako těžce nesla, já nejsem takový ten... Jako vůdčí typ? No jako vůdčí typ, jakože prostě spíš jsem taková ta, že možná i ta submisivní jako, ale jako prostě, myslím si, že to patro mě přijalo, doteď jakože opravdu nemáme problémy nebo za celou dobu, co jsem tady, tak jsem snad s nikým neměla problém na patře, že všichni se i se mnou snaží řešit všechno v klidu. A když tam něco je, tak prostě opravdu jedu vždycky jakoby konflikt mezi prostě konkrétníma osobama. Takže nikdy se nesnažím do toho zasahovat nebo vlastně zatahovat ostatní jo, takže...

Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?

No, je to, je to prostě to, že tady nemá člověk to soukromí, vlastně jednu dobu nás bylo padesát šest, teď jsou pokoje po osmi, je to malý prostor, vlastně člověk, kde vyleze, není sám jo. Takže vyjde na chodbu, plno lidí. Vyjde na kulturku, plno lidí, na chodbě, takže spíš jako, kdyby člověk chtěl být sám, tak prostě nemá tu šanci no. Takže to je asi ten problém, jako pro mě to soukromí. Jakože když je člověku špatně v noci, něco to, tak prostě tohle no. Ale tak jako říkám, my nemáme až tak jako, že to patro takový nějaký hlučný... občas, někdy, ale není to až takový hrozný no.

Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uveďte negativní / pozitivní zkušenosti?

Mám brát patro? Nebo celkově jako věznici? No k tomu se taky dostaneme, vezměte to patro teď. Takže jako na patře říkám, tam nemáme problém. Většinou tam dojde k nějakým impulzivním jednáním, zkratům, kdy prostě si dvě něco vyříkali, takže tam dojde k nějakým slovním atakům a jakože k slovnímu napadání, ale vlastně za chvíli už je vlastně všechno v pořádku. Zjistila jsem tady, že je to taková specialita tohoto, jako jeden den se nenávidíme, druhý den se milujeme, takže jako to. A je na tom něco pozitivního? Pozitivní je, že jim to nevydrží dlouho, jako jo taková ta, jo že když se něco stane, tak potom jakože naštěstí přicházejí k tomu, že teda se jako poplácaj a dobrý. Takže nemá to dlouhý trvání? Nemá to dlouhý trvání takhle jako, že opravdu na tom patře jsem nezažila nebo možná, že prostě tam je ten problém, ale to bylo mezi lidma, kteří na tom patře už nejsou, takže vlastně je to vždycky jedinec.

Jak se k Vám chovají ostatní odsouzení na Vaší ubytovně? Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?

Jako můžu říct, že ke mně opravdu velice... nevím, jestli je to tím, že jsem baráková, ale prostě ke mně, říkám, neměla jsem fakt s nikým problém, nikdy, ani jednou prostě, že by mi prostě někdo na mě útočil, napadal mě slovně nebo takhle, tak to ne. Jo řekneme si něco, jestli já mám nějaké, jakože v rámci vychovatelky přednesu nějaké požadavky, tak... samozřejmě je tam někdo, kdo se mnou nechce uklízet nebo tohle, tak prostě se nějak domluvíme, ale jako že bych měla vyloženě nějaký konflikt, vůbec. A v rámci teda těch jiných aktivit? Ne, to taky ne.

Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?

Tak k mojí osobě vůbec nebo k mé osobě vůbec, ale jak říkám, jakože samozřejmě tam dochází potom k těm individuálním mezi jedincem a jedincem a tam jako prostě opravdu někdy úplně zbytečně kvůli malichernostem prostě hádky, dokonce i nějaký třeba fyzický napadení jako, zbytečné, říkám. A potom třeba za dva týdny je to všechno v pořádku jo, takže prostě... mě udivuje, že ano, venku se taky člověk pohádá nebo prostě tohle, ale tady, že prostě opravdu u některých dochází k tomu, že tam se projevu ta agrese. Že prostě nejdříve vybuchnou, potom si to uvědomí a začnou nad tím přemýšlet, ale jsou schopní přijít a omluvit se. Takže zas... Takže v takovém to kolektivu je nějaká ta náprava, a to vás překvapuje? To mě překvapuje, u některých opravdu, jakože u některých jsem myslela, že třeba, jak jsou hned hysterický, prostě jsou zavržovaní hned od začátku, jo prostě, že se tady něco říká a tohle a že ten člověk potom působí úplně jinak, že dokáže prostě jít.

Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou? Jak Vás vaše rodina podporuje? Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?

Jsem v kontaktu celou dobu s rodinou, teda i během průběhu toho vlastně mého řízení, takže vlastně nepřetrhala jsem vztahy vlastně vůbec s nikým. Zůstali mi přátelé, zůstala mi rodina, takže jsem v kontaktu se všema, s maminkou, s dětma, s bývalým manželem, s přáteli, takže vlastně mám písemný kontakt prostě i s přáteli i prostě s tou rodinou, podporujou mě poštou, finančně, psychicky a stojí za mnou.

Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu? Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?

Ne, ve výkonu trestu není nikdo, nikdy nikdo nebyl ve výkonu trestu, takže já jsem ta černá ovečka rodiny. A je to i bych řekla, že nejspíš, jakože... malé je pět let, takže asi špatně snáší to odloučení, tak jako já. Ale prostě má okolo sebe lidi, kteří se o ní staraj, chodí do školky, takže nenese to až tak nejhůř. Překvapilo mě, že opravdu to zasáhlo mého syna, jo. V té době, když jsem nastupovala, bylo mu devatenáct let a ten to nesl teda opravdu těžce, když jsem nastupovala do toho výkonu, takže... Jakože asi ten dospělejší to snáší hůř než prostě ty malý děti. Poukazovalo na to nějak okolí? Setkala jste se s něčím takovým? Ne, jakože... samozřejmě můj případ zrovna byl hodně medializovanej, ať už v hlavních televizích nebo ve všech novinách, takže prostě tam už byla ta medializace, takže dalo by se říct, že jsem to nejhůř nesla já. Ale jako můžu říct, že moje okolí a moje rodina mi strašně psychicky, jakože držela nad vodou. Prostě bohužel no, vzít se to zpátky nedám, život jde dál.

Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

Tak měla jsem nebo mám tvůrčí činnosti, mám pohybovou aktivitu, docházela jsem na sociálně právní poradenství, momentálně mám k tomu ještě... vlastně jakoby práce s trestným činem s panem magistrem Hradeckým, takže vlastně jako rozebírám ten svůj trestný čin, to co jsem udělala. Měníte ten náhled? Měním ten náhled, hlavně, hlavně na to, že prostě člověk si uvědomí prostě, jak šli některé věci dělat úplně jinak jo. Nebo spíš člověk si začne zamýšlet nad tím, proč ztratil vlastně jakoby ten svůj rozum a začal dělat něco, co by normálně vůbec nedělal. Ještě zde by jste teda mohla zmínit, že jste pracovně zařazená, to je taky hlavní aktivita. Tak, tak, jsem pracovně zařazená od února 2016, to znamená vlastně tři měsíce poté, co jsem tady přijela do Světlé a jako za to jsem vděčná. Nedokážu si představit, kdybych teda neměla práci tím, že venku jsem opravdu celý život

pracovala, na úřadu práce jsem byla pouze před výkonem trestu čtyři měsíce. Takže si nedokážu představit, že tady jako měla ten výkon trestu opravdu projít bez toho pracovního... Jenom s těma aktivitami? No, no to si vůbec nedokážu představit. Jako já jsem byla strašně zklamaná, že prostě jsem se nedostala do věznice blíže svého bydliště, kde teda, já pocházím z Ostravska a takže byla jsem zklamaná z toho, že vlastně tam nebude ten kontakt s tou rodinou. Je to velká vzdálenost, takže tam už jsem uvažovala to cestování jo, ale zase na druhou stranu jsem strašně vděčná za to, že jsem se dostala tady, kde ta pracovní příležitost je jo, že v té Opavě prostě není tolik možností, je tam strašně málo práce, takže za tohle jsem vděčná no, že prostě tady je. Můžete klidně uvést, v který firmě pracujete a jaké směny máte? Tak pracuji vlastně ve firmě Jipokar, kde teda děláme, jakoby dvanácti hodinovou pracovní směnu s přestávkou to znamená jedenáct hodin. Ale říkám, já prostě mě toto vyhovuje s tím, že ráno odjedu a večer přijedu vlastně do věznice a samozřejmě potom máme volno, takže plníme aktivity a děláme si svoje soukromé věci, takže tohle mi opravdu vyhovuje. A říkám, já jsem byla zvyklá pracovat, to znamená, že mě tam ta práce pomáhá.

Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uveďte, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?

Takže tvůrčí činnost, to znamená, tím že i venku jsem prostě, jakože háčkovala a venku spíš si pečou dorty, takže to tady nemám, ale takže si v rámci odreagování a navození nějakého toho klidu, takže jsem vlastně hodně háčkovala ze začátku, hračky pro malou a... naučila jsem se tady hodně věcí, venku jsem spíš dělala takové ty praktické věci, jako čepice, rukavice a tohle. A tady jsem se zase naučila opravdu od ostatních odsouzených třeba nádherné hračky dělat a takové. Takže tam spíš jakože opravdu je jako to odreagování. Takže všechny aktivity, které navštěvujete máte ráda a nestalo se, že by jste měla nějakou negativní zkušenost s aktivitami. Ne, nemám. Já mám ráda pohyb, takže za každou pohybovou aktivitu jsem ráda. I když tím, jak jezdím do té práce, takže vlastně ne, vždy mi vyjde, že tu pohybovou aktivitu stihnu, ale jako prostě jsem ráda i za to, no.

Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznice, kteří programy zacházení zajišťují? Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?

Tak nemůžu to říkat za všechny, ale vlastně ty aktivity, které jsem měla, kterých se účastním, takže jako vždycky jsem je měla, jakoby si myslím opravdu jakože... zaměstnance prostě, jakože na úrovni, kdy opravdu chtěli něco předat, nějaký informace, aby jsme z toho něco opravdu měli, aby jsme si z toho něco vzali, takže i když byli nějaké

dotazy, snažili se najít odpovědi a takže si myslím, že... Jako já jsem měla dobrou zkušenost jo, já třeba strašně ráda docházím na aktivitu s panem Hradeckým, kdy prostě už jenom to, jak on mluví, tak mě strašně uklidňuje, strašně působí prostě uklidňujícím dojmem, takže tak. A i to, že se tam rozebírá vlastně i nerozebírám jenom svůj vlastně, ale i ty ostatní. Je to vlastně skupina, kde se opravdu všichni, teď si pokládáme otázky a člověk se fakt zamyslí nad tím, jak se na to dívá ten druhý, no. A teď pokládají ty otázky, takže člověk se zamyslí nad tím, co by ho nenapadlo. Takže i to se jako....., negativní zkušenosti nemám žádné.

Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznice, kteří zajišťují každodenní chod věznice? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?

Já můžu říct, že teda jako mám k nim respekt, jako v první řadě mám k nim respekt, protože člověk tady třeba vybočí z řady nebo udělá něco, co nemá, takže i to se může vymstít a... já prostě ani venku jsem si nebo nesnažím se dělat si problémy. To znamená, pokud si myslím tady, jakože když já se někomu budu chovat slušně, tak myslím, že i ta zpětná vazba, že... a i takhle to bylo jo, pokud já se chovám k nějakému zaměstnanci tady slušně, tak se mi nikdy nestalo, že by se jako choval opačně jo, že třeba dobře, jak tady prostě někdo má třeba jako nějaký problém a nedodrжуje řád, tak se nedivím, že tam už opravdu musí být třeba zvýšený hlas, protože to jinak nejde jo. Ale říkám jako, myslím si, že to je zase s tím chováním odsouzených. K vlastně osobě nemám problém, udržuju si respekt a hlavně, hlavně neměla jsem nikdy problém nebo potřebu řešit něco, kde bych problém neměla.

Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v názledu na Vaši trestnou činnost a na Váš předchozí způsob života?

No, jako... každopádně určitě více měla jsem tady čas přemýšlet nad tím, co se jako vlastně vůbec stalo, protože ono ten člověk, když chodí do práce já jsem mezi tím teda ještě nastoupila na mateřskou dovolenou, takže musela jsem se starat a vypořádávat se s tím, co se vlastně vůbec děje, že probíhá nějaké řízení teď ještě... takže tady ten člověk má vlastně jakoby ten čas nad tím ještě víc zapřemýšlet, takže tady člověk rozebere to, co udělal špatně neudělal špatně, co měl udělat jinak a hlavně... Takže já jsem jako opravdu hodně dalo by se říct přehodnotila svůj vztah jakoby k okolí, k tomu, že nemůžu být jakoby, tak důvěřivá hlavně jako neměla bych být tak lehce zmanipulovatelná. Ať už je to jako ve vztahu nebo takhle, takže prostě budu si muset udržet takový trošku odstup a dávat

si víc pozor no. Takže ke změně postojů došlo? Určitě, určitě a i určitě k tomu životu samozřejmě, protože vyjdu ven, člověk samozřejmě mám náhradu škody, mám velkou, to znamená, teď si budu chtít najít zaměstnání, abych samozřejmě mohla hradit nějakou tu v rámci těch možností a jako prostě...nějak. Je tam velký dluh, takže čeká mě dlouhá cesta jako, ale chci to zvládnout.

Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?

No... jakože určitě nějaké to fyzické násilí nebo nějaké fyzické napadání, které jako samozřejmě člověk nevidí nebo já jsem konkrétně u žádného osobně nebyla, ale prostě potom to, co se děje kolem a prostě... jo, prostě asi takovýhle věci nebo se to děje na jiných patrech a člověk to slyší, jak prostě se to tam mele a jak se to prostě všude začne řešit a prostě ten nadává na to a mají slovní výměny a prostě, kdo za to může a kdo za to nemůže a kdo koho potopil a takže tohle no.

Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

No já bych určitě chtěla, jakože samozřejmě..... starat se o dceru, jakože zase ten rodinný život a každopádně práce jako jo, to je něco jinýho. A chtěla bych si vysokou školu, kterou já jsem takový celoživotní student, takže v průběhu, tak pořád práce, škola a děti. Takže tohle bych si určitě chtěla dodělat. To je Vaše taková vize? Je to moje vize i kvůli mně, ale hlavně to dlužím mamince no.

Pokud byste si ještě na něco vzpomněla, chtěla mi k našemu rozhovoru uvést nové skutečnosti, neváhejte mne kontaktovat a náš rozhovor doplníme.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

JANA II. – typ věznice s dozorem, poprvé ve výkonu trestu

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho využitím pro moji diplomovou práci?

Ano, souhlasím.

Uveďte Váš věk?

36 let

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

SOU polytechnické bez maturity.

Jaký je Váš rodinný stav? Pokud máte děti, uveďte kolik? Kdo má v současné době

Vaše děti v péči?

Jsem rozvedená, mám dvě holčičky 10 a 7 let, v péči je má bývalý manžel, teďkom.

Jak dlouho jste ve výkonu trestu?

Ve výkonu trestu jsem 18 měsíců.

V jakém typu věznice jste zařazena?

Dozor.

Jste ve výkonu trestu poprvé, či opakovaně?

Poprvé jsem.

Za jakou trestnou činnost jste ve výkonu trestu?

Je to § 140 odstavec 1 pokus vražda.

Prosím popište ve zkratce, jak probíhal Váš život před nástupem do výkonu trestu?

Co si myslíte, že Vás vedlo k páčání trestné činnosti?

Měla jsem úplnou rodinu, sestru mám mladší o 3,5 let, rodiče mě vždy rozmazlovali, taky mi dali na zadek samozřejmě za různé věci, taky mi dali na zadek, za různé věci, mamča se se mnou učila, vařily jsme, uklízely, taková bych řekla normální rodina, průměrná, peníze byly. Pak jsem si našla přítele, který už byl ve výkonu trestu vícekrát, a tím to všechno začalo, začal mě bít, a já jsem to neunesla, rok jsem s ním žila, a pobodala jsem ho. A s ním jste měla ty děti? S ním jsem neměla děti, děti jsem měla před tím s manželem, jsme se rozvedli, ani jsme spolu nežili, prakticky jsme byli svoji, ale on žil u svých rodičů, já u svých rodičů, takže to bylo všechno jinak, nefungovalo to, nejdřív jsme se rozvedli, pak on si našel mě. Takže to byl takový vstup do věznice.

Jaké jste měla pocity při prvních dnech pobytu ve Věznici Světlá nad Sázavou?

O, bála jsem se, všeho jsem se bála, hlavně těch lidí, těch odsouzených, byly to pro mě zvláštní ošklivé tváře, pro mě, že většinou bez těch zubů, nebo tak, měla jsem z nich strach, z pokoje jsem raději nevyšla, jela jsem si jakoby tu svou, jenom jsem s nima prohodila pár řečí, většinou za mnou chodily, byly zvědavé, za co tu člověk je, takhle. Jinak zase mě třeba překvapila ta jídelna, že byla tak veliká, to mi udělalo radost, protože na vazbě nám to dávali na tu celu do ešusu. Taky ten vycházkový dvůr u toho dozoru mě také překvapil, já myslela, že bude větší, je to tam takový malinký, pro nás, já říkám, takový jako pro slepice, jenom takovej dvorek, no, ale jinak mě to překvapilo to, že je to tu dizainově docela jako moderně udělaný, ty chodby, a všechno jako vyběleno, podlahy čisté proti té vazbě, že je to tady takový nový, ty venkovní stěny, prostory, všechno nově udělaný.

Jaké změny se staly ve Vašem životě v souvislosti s nástupem do výkonu trestu?

Změny, že miň komunikuji s lidma. Takhle rozhlížím se dlouho, poslouchám ty lidi, co přijdou nový, a pak si v duchu říkám, to není dobrej člověk a jako by, nekomunikuji s ním, vyhejbám se toho člověku, ale venku třeba jsem třeba víc otevřenější byla, že jsem se všema, nevadily mi ty lidi, nebo tak, ale tady už poznám toho člověka podle chování, že to není dobrej člověk, že je to špatnej člověk, takže si dám větší pozor, sleduju to stý dálky, ze začátku. Pak zjistím postupem času, že třeba i nějak, že ten člověk je klidnej, že tak, že s ním můžu jít na kafičko. Jak to myslíte na kafičko? No na kafičko na kuřárnu, no myslím to tak, že si na lidi dávám pozor.

Jak jste se po nástupu do výkonu trestu zařadila do kolektivu odsouzených žen?

No to jsem se zařadila velice rychle. Nevím jestli to mám rozebírat, ale přišlo mi, že ty lidi tady vycejtí, co člověk jakoby, co člověk má, tak se s Vámi naoko skamarádí, jakoby, že má tabáky, kávu, takový ty jiný věci drogerii, a oni to hned vycítí a hned se kolem Vás motaj, jak se říká třpytkujou, se všim by Vám pomáhali. A tak jako, než jsem na to přišla, tak jsem se snima kamarádila, ale oni jsou jakoby, jak to mám říct v uvozovkách „vyčůraný“, pak už po Vás něco chtějí, ale když pak nedáte, jim řeknete dost, tak půlka se s Vámi přestane bavit, ale půlka s Vámi zůstává s Vámi, i když jim nic nedáte. Tak si víc vážím těch lidí tady, kteří se mnou bavily, i přesto, že jim to kávu, tu porci kávy nedám, protože mě živily rodiče, sestra a kdyby to naši zjistily, že bych tady rozdávala, tak by mi taky nepomáhaly.

Jak na Vás působí velký kolektiv odsouzených žen, ve kterém se nacházíte?

No, teď k nám přišlo hodně žen z příbylu, tím myslím nástupní oddělení. No říkám, půlka z nich, vždycky jsou klidný a půlka jsou ty divočáci. Jsou to vícetrestaný myslíte, nebo i z prvotrestanejch jsou to? Vono je to namíchaný, to i ty vícetresty někteří jsou klidný, vyrovnaný, ale i ty prvotresty ty někdy se taky se předvádějí, ukazujou, mají krátký trest, takže dělají naschvály. Čím menší trest ta žena má tím větší dělá naschvály těm ostatním, že ví, že si to může, že jí pustějí domů.

Popište vzájemné chování mezi odsouzenými? Uved'te negativní / pozitivní zkušenosti? Negativní, tak hádky začnou už od rána, většinou to jsou lesby, mezi nima rozbroje, nebo kvůli právě tomu tabáku, že ještě dluží nějak, že jí ho ještě nevrátila, no tak to se dokáží mezi sebou poprat, ale to jsou bitky, jak mezi chlapama, vobrovský bitky, to i židlema kovovejma po sobě jdou, to kolikrát i tekla krev. Nečekala by jste to? Nečekala. Ale pak jsou dvě kamarádky, který se spolu bavjej, takhle je sleduju už dlouho, říkám si jé ty se maj, ty si spolu takhle hezky rozuměj. Jsou lesbicky zaměřený? Ne nejsou,

to sou jenom jakoby jak se říká přítelkyně zase, ale pak jsem si všimla jak dlouhý době, že ta druhá není dobrá, že schovává před ní ten tabák, že už jí nepomáhá, tamta jí pomáhá furt, a neví, že to před ní schovává, třeba i hloupou sušenku, tak dá jí půlku, ale ty čtyři co si koupila tak už si schová, ta zase, tamta jí dá všechno, co má, ta jedna je vstřícná, ta druhá je vyčuraná, to je takový to tichý všchno, není to kamarádství vyvážený. Že to se mi taky nelíbí, a třeba člověk jí to taky řekl tý hodný, tý která by se s ní rozdělila o všechno a ona to ne, to by mi neudělala, takže tomu jako nevěří. Pak jsou kamarádství, takový ty klady, že jsou rozděleny lidi mezi partičky, protože nás je tam přes 50 na tom oddíle, a jsou partičky těch divočáků, kteří jsou na kuřárně, kteří jsou třeba i spolu na pokoji, chodějí, navštěvují se i na pokoj, a to jsou takový ty divoký melou, mluvěj hrozně rychle, protože fetovaly tak jim člověk ani nerozumí, a vo blbostech, to třeba mě ani nezajímaj ty jejich blbosti, rozebíraj úplně všechno možný, co se dá, dělají blbosti, lezou po katrech a skákaly by kde by mohly, jak říkám, takový ty hyperaktivní. Pak jsou ty klidnější, ty zase jsou spolu na pokoji u stolu, něco si vytvářej, malujou si, vyšívaj, povídaj si o tom vyšívání, povídaj si o tý svý rodině, nějaký tý svý rodině, nějaký ty svý srandovní zážitky, tak nějak normálně, to bych zařadila do toho pozitivního, že můžou odsouzené spolu normálně komunikovat, nemají spolu žádné problémy.

Jak se k Vám chovají ostatní odsouzené na Vaší ubytovně?

Ke mně teď, eee, já mám teď dobrej oddíl, na C 3/4. Někteří, co jsem zaslechla, tak říkaj o mě, že jsem hladová. No, většina mě ráno zdraví, dobré ráno Janičko. No, a nejsou to takový lidi právě co mě tak hezky zdravěj, aby přišly a řekly, Jani dej mi cigaretu ráno, já nemám ani kávu, bolí mě hlava, tak nejsou takový, přesto si se mnou sedne, popovídáme si, že mi vypráví vo svý rodině, že má maminku v nemocnici, tohlensto, tak jí polituju, že to bude dobrý, že máme takový trest, že to dáme, že to vydržíme. No a pak jsou lidi, kteří vidějí, že s nima nechci komunikovat, že se jich vyhejbám obloukem, že mě nezajímaj, ani já je jako nezajímám, jsem pro ně nezajímavá. Ale to voni zase by třeba navoko chtěly by, ale já si je nepřipustím už, potom zkušenosti, protože mě tu vykradly tu skříňku, tak po tý zkušenosti si už dávám pozor na tyhle osoby.

Jak se k Vám chovají v rámci stanovených aktivit?

Na aktivitách jsou odsouzené i z jiných ubytoven, z ostrahy i z dozoru z áček, zas jiný holky, a ty mě bavěj, zas jsou to jiný tváře, lepší tváře pro mě i teda i, víc s nima je i zábavy, víc si rozumíme, pomáháme si i navzájem, že tak já to vzkážu tý paní, tak já jí to vzkážu, je to takový lepší vztah bych řekla mezi námi, že se nevidíme tak často, usmíváme

se na sebe. Je na té aktivitě lepší atmosféra. Já chodím na ten maratónský trénink a musím říct, že jsem za tu aktivitu strašně moc ráda, že člověk se tam vyběhá, vycvičí, že si tam jakoby přijdu na jiný myšlenky, přijdu si tam taková svobodná, tímhle tím, tou aktivitou, je mi líp.

Setkala jste se v průběhu výkonu trestu s nějakým nevhodným chováním ostatních odsouzených žen, buď k Vaší osobě, nebo k někomu jinému?

Nevhodné chování, toho je dost tady, byly tady bitky, ale to bylo mezi lesbama. Pak mi vykradly skříňku, to se se mnou hodně kamarádily, ještě mě před tím právě řekla „Ahoj Janičko“, tak jako s úsměvem ve tváři, a šup, a už jsem měla do půl hodiny vykradenou skříňku, takový ty jejich přetvářky hrozný. No pak tam pobily tu holku na C 3/3, ta vypadá jako kluk, no taky lesba, a to jich šlo 8, na ni, 8 odsouzených i s židlema, snad jsem slyšela, že zatarasily i katr, aby se tam policajti nedostali, tak lavicí, tak tam chudák křičela. A i jakoby i lidi vycejtější, že člověk nemá tu drogerii, nemá tu pomoc, jako mám já, od té své rodiny, ten člověk nemá nic, a ty lidi to vycejtěj a na toho člověka jsou pak jako zlý, a říkají mu, že smrdí, ať se jde koupat, a to je taková ta šikana, tady taková, dávají mu na jevo, že je k ničemu, že jenom smrdí, přitom ten člověk se koupe, víte jak to myslím, to mýdlo tady dostáváme, ten toaletní papír, ale ty lidi mu to dávají na jevo, ukazují mu tu nadřazenost. A pak třeba myslím i u toho koryta, u té vody, tak taky post mě, myslí si, že jsou pracovky, že mají všechno, jako, že můžou všechno, že mají měsíční plat, já nevím, jak tohle vysvětlit, možná si myslí, že jsou těmto lidem nadřazený, a ty co jsou takový mlčenlivý hodně, ušlápnutý, ty mají takovou smůlu, že si někdy říkám, že sem ani nepatřej ty lidi, že jsou to úplný chudáci, že by je měli dávat někam zvlášť, třeba na jeden pokoj, protože se nesmějí ani pohnout, třeba tady jsou ty palandy, a většinou spějí tyhle sty na hoře, a jakmile se pohne, tak ten už ten dole nadává, ať se ani nevrčí, člověk si potřebuje dojít na ten záchod, já to vím sama od sebe, protože jsem zrovna s zrovna s olašskými romkami byla na pokoji se čtyřmi jsem byla na pokoji, ty všechny čtyři spaly dole, já jsem spala nad tou jednou. Člověk se bál jít na záchod, nebo pohnout rukou, opravdu jsem se bála. Dávaly Vám to nějak na jevo? Dávaly, nadávaly, nahlas nadávaly, nadávaly. Jak Vám nadávaly? „Zase se hejbe, už mě sere, morda“, no a jedou, dávaly najevo svoji nadřazenost. Pak bylo zvláštní to co už, když byla vyvakovačka, tak jsem se napsala, že potřebuju vyvakovat, mám tam drogerii, tabák ještě ve skladu, tak jsem si proto došla, bylo ji tam hodně těch lidí ve skladu, ale vzali je dřív na horu, mě ještě vyvakovávali, protože jsem si přivezla dost té drogerie všeho a hned už se to tam

rozkřiklo, ježiš ta toho tam má hromady, ta tam má hromady. No a já jsem přišla a oni se se mnou začaly kamarádit a už jsem byla Janička, už jsem nebyla morda, a už se ke mně chovaly úplně jinak. To je všechno, co jsem tady takhle zažila, že se oni změní, nebo že se s nima pohádáte s těma olašským cikánkama, že si to taky nenecháte líbit, tak taky, oni jako by to berou, že se s nima hádáte a třeba za hodinu se s Vámi kamaráděj, jako když mě přijde, že jsou na tu hádku zvyklí, oni i mezi sebou a za hodinu se s Vámi normálně bavěj, ale já jsem přitom uražená pořád, ale oni mají takovej způsob života. A to, že jsem prvotrest, tak takový věci já jsem neznala, že takový lidi existují. Venku jsem se s takou komunitou lidí nesetkala. Oni ty lidi mluví, ale přitom křičí. To je taky zvláštní, že člověk se tady naučí spousty věcem, jo, pozná i spoustu věcí i taky, že to i rozum i přestává jako i brát, tak to jsem v životě ještě nezažila, ale to jsem zde řekla kolikrát. Je to tady taková škola života. Někdy si na druhou stranu povídám, že není na škodu, že jsem tady, protože teď už vím, jak se budu chovat venku. Vás to tady i socializuje trochu v tomto směru, nebo Vás to posunulo, v tom myšlení? Že mě to jako i pomohlo do toho života tohle, ten kriminál. Já vím, je to hrozný to říct, ale ..... já si myslím, že by si to měl prožít každý člověk, ne na pár dní, ale třeba na ten rok, ale opravdu, poznat ty věci jak choděj.

Jste v průběhu výkonu trestu v kontaktu se svojí rodinou?

Ano jsem.

Jak Vás vaše rodina podporuje?

Podporuje mě finančně i psychicky, moje rodina, moje rodiče. Návštěvy mám každý měsíc, písemný i telefonický kontakt mám také s rodinou.

Podporuje Vás i někdo jiný, než Vaše rodina?

Ne.

Jaký dopad má Vaše odsouzení na Vaši rodinu?

Moje mamča to špatně nese, ta mi dotěka říká, že se s tím v životě nesmíří. Otec si myslím, že to bere, tak jako stalo se, ne jako sportovně, ale už to tak je. Co děti? Děti špatně, to nesly, to nesly špatně, ta starší dcera kor, ta mladší ještě. Kolik je starší dceři. 10 let, letos jí bude 11 let. S ní i byli u psychiatra, když se to stalo, když mě zavřeli na tu vazbu, tak psychiatr jim poradil, aby jim řekli pravdu, nejdřív jim říkali, že jsem v práci. Zlepšilo se to nějak, nebo to ta starší dcera furt nese špatně? Já si myslím že, zlepšilo, furt to v ní je, furt v sobě něco dusí, nemá ke mně žádný odstup, jede sem strašně ráda, ale v dusí v sobě ty slzy přede mnou, nebrečí. Ta malinká je divoká, ta po mě leze na tý návštěvě, ta jak, když si to neuvědomuje, je jí 7 let, do první třídy. Ta starší, ta si všechno

uvědomuje, protože já jsem s těma dětma byla od narození, denodenně od rána do večera, byl to pro děti šok. Najednou k těm, k tý tchýni, ke tchánovi, jako bývalý manžel si je vzal, tam už se jim také moc nelíbí, jiná škola, školka, všechno začínaly od znova, jinak se také s nima učily, zas byly se mnou na ten režim jinak zvyklí.

Je někdo z Vaší rodiny, či známých ve výkonu trestu?

Nikdo, jenom já.

Jaký máte stanovený program zacházení? Jaké aktivity navštěvujete? Do jaké míry stanovený program zacházení plníte?

První moje aktivita je cvičení na míčích, ta mě baví, to trvá hodinu ta aktivita, vopravdu cvičíme na těch míčích, že si tam člověk protáhne ty záda, protože tu z těch postelí, z těch matrací strašně ty záda bolí, no takže to ráda chodím, tam zas choděj ty jiný lidičky taky, tak si popovídáme i s paní vychovatelkou, o všem možným, co jsme měly k obědu, a tak jí říkáme. Pak mám druhou aktivitu, ten maratónský trénink, to mě vůbec, to mě úplně baví, to tady fascinuje, to jsem ráda, že ta aktivita je. Jak ty programy zacházení plníte? Plním je v plném rozsahu. Jste pracovně zařazena? Jsem pracovně zařazena, dělám tady na vnitřním pracovišti firmy Lion. Zrovna teď jsem byla v kanceláři dneska, u paní vychovatelky a zařadily mě na pracoviště Hamerník, takže už budu mít výjezd, tak jsem strašně ráda, budu moct jezdit na pracoviště mimo věznici, tak z toho mám velkou radost, protože o ten Hamerník jsem hodně stála, bojovala jsem o to, dělat se dřevem.

Mají pro Vás aktivity, které vykonáváte nějaký význam, či přínos? Uveďte, které aktivity navštěvujete ráda / nerada?

Všechny aktivity navštěvuji ráda, ale ten trénink, na ten maratón, to běhání, to mě teda baví. Do práce tady na ten Lion nerada chodím, to mě teda vůbec nenaplnuje, i když venku, když jsem byla člověk, že jsem i ráda dělala přesčasy, to mě i práce bavila, ale na tom Lionu, práce není špatná, ale ty lidi tam, ty lidi tam, odsouzený, neštěstí, ty lidi se kterýma tam pracuji.

Jak hodnotíte odborné zaměstnance věznice, kteří programy zacházení zajišťují?

Mají tyto osoby na Vás vliv pozitivní / negativní a proč?

Určitě pozitivní, já jsem, já jsem vždycky měla aktivity, vždycky jsem u toho měla dobrý i ty vychovatele. Hodnotím je kladně, cvičejí i s námi, popovídají si, jsou vstřícní, když dám příklad, když dneska jsem si požádala, zda bych si mohla, že bych potřebovala, jestli si mohu napsat program zacházení napsat karimatku, abych mohla cvičit na pokojí, tak mi to bylo umožněno, že mi to potvrdí, takže hodnotím tyto zaměstnance kladně.

Jak vnímáte uniformované příslušníky zdejší věznice, kteří zajišťují každodenní chod věznice? Vnímáte příslušníky pozitivně / negativně a proč?

Já je vnímám pozitivně, mám k nim respekt, takže to co řeknou, tak to udělám. Ale zase někteří se mi nelíbějí v tom, že třeba si říkám, no tak to bych jí za to dala kázeňák, tý odsouzený, a hned z fleku, protože jak si to k němu může dovolit, to nemůžou, to kdybych to udělala já, tak už ten kázeňák mám. Řekla bych, že někteří příslušníci jsou nespravedliví, nechají si to líbit, a ještě se jakoby se tomu smějou, že jo, já jsem Vás, já to řeknu jak to je, to jsem slyšela dneska jo, mě z toho bylo úplně špatně. „Jo já jsem Vás tam viděl tím kukátkem na díře, jak jste se tam mrdaly“. No a my jsme tam s tou paní, co jsem s ní na pokoji, se slušnou paní, tak jsme na sebe tak koukly, že jak když jsme špatně slyšely a radši jsme šly. Když ty příslušníky vidím, jéžišmarja, tak to so tady můžu sednout na zem klidně lehnout a bude to jedno. Jsou všichni takový, nebo jsou mezi nimi rozdíly? Jsou rozdíly, opravdu rozdíly, to....., říkám jeden je takovej, jako až moc, já to mu říkám, že je hloupej, až je blbej, že to si to snad nechá líbit takový věci a ještě je tak sprostěj, že jim odpoví. To já bych, já to vždycky беру na tu stranu, kdybych já byla ta velitelka, tak já bych s ní zametla, že co si to dovoluje, že takhle se mnou jednat nebude. A že když řeknu, budete mlčet, tak budete mlčet. U některých se mlčí, to se jich bojeje, to stejí, jak pěny ve dvojicích, ale u některým můžou padat bomby a jdeme na jídelnu.

Jak hodnotíte svůj dosavadní výkon trestu v rámci Vaší nápravy? Došlo u Vás k nějaké změně postojů v náhledu na Vaši trestnou činnost a na Váš přechozí způsob života?

Jo, teď už vím, že nebudu rozhodně chtít žádného muže z výkonu trestu. I budu se bát žít s mužem jakoby v jedné domácnosti. Že zůstanu u těch svých rodičů. Aaaa, pak vím s tou komunikací, že se těch jakoby cizích lidí budu, ne vyhejbat, ale do ničeho se nebudu plíst, ničeho si nebudu všímat. Budu mít na lidi jinej náhled, budu lidi hodnotit, jak mluvěj, jak choděj, to člověk již pozná.

Je nějaká situace, či zážitek, který si budete pamatovat z výkonu trestu celý život?

Zážitky to jsou velký, to sou zážitky, no to..... Budu si pamatovat například tu stravu tady, budu si říkat, tam hrozně vařily, budu ráda za tu domácí stravu. Pak ten hluk, a najednou doma bude ticho a teďkom třeba říkám, a to sem mým holkám, dětem, říkala „nekřičte furt, nehádejte se, dyť to je hrozný, já už to tady s Vám nevydržim za chvílku“, teď co bych za to dala, kdyby ty mí děti, ty holky se hádaly. Protože najednou se rozeře tam padesát ženskejch a to je lepší vždycky, jak já říkám, zalíst do doupěte a dělat mrtvýho brouka

někde, nechat je vyřvat a vždycky vyjdu ven, až když se všechno uklidní. Ještě něco Vás napadá? Pak ty záchody, že třeba člověk nemá klid na záchod, sprchy, že nemáte, že nemůžete bejt nikde sám, jako třeba i vybrečet se, že musíte furt jakoby tady ukazovat, že se ničeho nebojíte, ukazovat takovou tvář, kamennou. Ale přitom tady ve mně je, že bych se tak nejradši někde vybrečela, sama, a nejde to, protože oni by Vás zase viděly uplakanou, nebo s oteklejma očima, to nejde. A půlka z toho má radost a půlka by Vás litovala. Není zde soukromí, není zde místečko, není zalíst nikam.

Jak vidíte Váš další život po ukončení výkonu trestu?

Jak já ho vidím, ...rozhodně potřebuji práci, to mi slíbili rodiče, že bych s nima podnikala, tak se uvidí, mamča už nemůže, že bych nastoupila místo mamči, výroba uren a všechno na hřbitovy. No, pak to vidím, že bych chtěla zpátky děti do péče, starat se o ně, dluhy musím poplatit za advokáta, vazba, výkon trestu, všechno takhle kolem. No, a chci všechno nahradit těm svejm rodičům, prostě chci dělat všechno doma, aby nehly ani prestem. A dětem? Dětem, to prostě chci taky jakoby se s nima učit a ten klid aby měly, aby věděly, že je miluju, že, ... oni to vědí, oni to vědí. Ale aby si mě ještě užily, abych dohonila těch šest let, ten ztracenej čas, já potřebuju, já odsud vylítnu, a začnu doma žít, na tom dvorku, v tom našem baráku, na tý vesnici a ..... Už nebudete hledat nic lepšího? Ne, tam chci bejt, tam se mi moc líbí.

Pokud byste si ještě na něco vzpomněla, chtěla mi k našemu rozhovoru uvést nové skutečnosti, neváhejte mne kontaktovat a náš rozhovor doplníme.

Děkuji za rozhovor a Vaši vstřícnost.

PŘÍLOHA P V: KATEGORIE, JEJÍ VLASTNOSTI, DIMENZE A KÓDY

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
ŽIVOT PŘED PORUŠENÍM ZÁKONA	Selhání Frustrace Útěk	Opakované Ponižující Nekončící	Nuda Drogy Rozvod rodičů Škola Práce Úmrtí Naivita Parta Násilí
ODSOUZENA ZA TRESTNÝ ČIN	Úmysl Neznalost zákona Pomoc	Opakovaný Neomlouvá Naivní	Vražda Podvod Krádež Loupež Maření úředního rozhodnutí a vykázání Padělání platebního prostředku Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
VTOS	<p>Svoboda</p> <p>Ponížení</p> <p>Vlastní rozhodování</p> <p>Prostředí</p> <p>Čas na přemýšlení</p> <p>Změny</p> <p>Zážitky</p> <p>Přístup příslušníků</p>	<p>Ztracená</p> <p>Přijímané</p> <p>Minimální</p> <p>Stísněné</p> <p>Dostatek</p> <p>Zásadní</p> <p>Nezapomenutelné</p> <p>Adekvátní</p>	<p>Strach</p> <p>Nejistota</p> <p>Změna</p> <p>Šílenost</p> <p>Šok</p> <p>Hrůza</p> <p>Překvapení</p> <p>Aklimatizace</p> <p>Krizovka</p> <p>Disciplína</p>
SOUŽITÍ MEZI ODSOUZENÝMI	<p>Kolektiv</p> <p>Vztahy</p> <p>Přátelství</p> <p>Faleš</p> <p>Temperament</p> <p>Soukromí</p>	<p>Velký</p> <p>Rozdílné</p> <p>Časté</p> <p>Naučená</p> <p>Nezkrotný</p> <p>Žádné</p>	<p>Soudržnost</p> <p>Kamarádství</p> <p>Netolerantnost</p> <p>Přetvářka</p> <p>Překvapení</p> <p>Kázeň</p> <p>Krádeže</p> <p>Lesbický vztah</p> <p>Agresivita</p> <p>Násilí</p> <p>Šikana</p> <p>Cikánky</p> <p>Vlachyně</p>

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
RODIČE, PARTNER, DĚTI, PŘÁTELÉ	Kontakty Vztahy Podpora Pomoc	Písemné, telefonické, osobní Dobré Důležitá Psychická, materiální	Manžel Přítel Děti Rodiče Prababička Kamarádi Černá ovce Pěstounská péče Odloučení Stesk
STANOVENÉ PROGRAMY ZACHÁZENNÍ	Výchova Vzdělávání Resocializace Plnění Stanovení Činnost odborných zaměstnanců	Nikdy nekončící Důležité Nutná Povinné Individuální Pozitivní	Arteterapie Pohybové aktivity Maraton Cvičení na míčích Tvůrčí činnosti Ruční práce Zeměpis Dějepis Prevence relapsu 3Z Škola Práce

KATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZE	KÓDY
UVĚDOMĚNÍ SI CHYB	Život Recidiva Ztráty Postoje	Nový Nikdy Vynahradit Změněné	Zážitky Zkušenost Realismus Jiné hodnoty Návrat zpět Otevřenost Upřímnost Zlom Nedůvěra Plán Vize
ŽIVOTNÍ PLÁNY PO PROPUŠTĚNÍ	Optimismus Přání Realita Úspěch	Bezbřehý Latentní Drsná Individuální	Vysoká škola Péče o děti Výchova vnoučat Nová práce Důvěra Těhotenství Nudnej život Podnikání Dohonit ztracený čas Nové bydlení

